Over heeroom en tante zuster

Overzicht van alle priesters, broeders, fraters en zusters
geboren en/of getogen in Udenhout en Biezenmortel

ISBN-10 9080648078
ISBN-13 9789080648074

Uitgever “Stichting Heemcentrum ’t Schoor Udenhout Biezenmortel”
Drukkerij ELKA Tilburg
Januari 2006

© Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, elektronisch, mechanisch, door fotokopie, opname of enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

TEN GELEIDE

Bij het schrijven van het boek “Over de Unentse parochie” kwam het idee naar voren om in dat boek een overzicht op te nemen van alle in Udenhout en Biezenmortel geboren en/of getogen priesters, missionarissen, zusters, fraters en broeders. Maar liefst 289 jongens en meisjes, mannen en vrouwen, uit Udenhout en Biezenmortel, hebben de stap gezet tot een leven als religieus. Het zijn allemaal mensen met een verhaal, soms een bescheiden verhaal van een leven in gebed achter de tralies van een klooster, soms boeiende verhalen van mensen die veel hebben mogen of moeten meemaken: als pastoor in het Rijke Roomse leven, als missionaris ergens in de oerwouden van Afrika, Zuid-Amerika of Zuidoost-Azië, als gevangene in een jappenkamp, als generale overste van een congregatie, als schrijver van boeken, als geliefde onderwijzer, als verpleegster op de eerstehulpverlening of soms als anoniem lid van een congregatie van zusters dat helpt als anderen niet meer helpen. Al die verhalen hebben geresulteerd in dit boek “Over heeroom en tante zuster”.

Dit boek geeft een overzicht van al die 289 dorpsgenoten. Ze staan op alfabet van achternaam en in geval van dezelfde achternaam chronologisch. Daarbij hebben we broers en zussen uit eenzelfde gezin bij elkaar geplaatst.

We hebben ervoor gekozen om alleen die mannen en vrouwen op te nemen die hun hele leven hun roeping trouw zijn gebleven. Degenen, die zijn uitgetreden of het priesterambt hebben neergelegd, staan niet in dit boek. Dat heeft een zeer praktische reden. Er zijn mensen, die weliswaar een nieuw leven zijn begonnen, maar nog altijd met trots terugkijken op hun leven als religieus. Anderen echter willen op geen enkele wijze nog worden geconfronteerd met een keuze die ze ooit hebben gemaakt. Dat moeten we respecteren.

Er bestaat een kleine kans, dat het overzicht van 289 priesters en religieuzen niet volledig is. Dat zouden wij betreuren en wij bieden op voorhand onze excuses aan. We denken er alles aan gedaan te hebben om wel volledig te zijn. Dat mag ook blijken uit een zeer lange lijst van bronnen, die achter in dit boek is opgenomen. Graag bedanken we allen, die hoe dan ook hebben meegewerkt aan dit boek, voor hun bijdragen, de archiefonderzoeken, de verhalen, de foto’s.

De samenstellers van dit boek weten dat veel mensen – al bladerend door dit boek – oprecht dankbare herinneringen zullen ophalen. Wij verheugen ons er op, dat u als lezer zult genieten van de verhalen, de foto’s en de herinneringen.

Schrijversteam Heemcentrum ’t Schoor Udenhout Biezenmortel

INHOUDSOPGAVE

Pagina

Voorwoord
Van binnenuit gedreven zijn

Voorwoord
Historische schets

Hoofdstuk 1
Geroepen tot een leven als priester of religieus

Hoofdstuk 2
Alfabetisch overzicht van alle in Udenhout en Biezenmortel geboren en/of getogen broeders, fraters, priesters en zusters

Hoofdstuk 3
Monseigneur Willem de Bever

Hoofdstuk 4
De ‘heilige frater’ Andreas van den Boer

Hoofdstuk 5
Mystica Maria van (Uden)Hout

Hoofdstuk 6
De zonen van Heijliger van Iersel

Hoofdstuk 7
Missionaris broeder Piet van Iersel

Hoofdstuk 8
Pastoor Jan Martens

Hoofdstuk 9
Auteur Kapucijn pater Fabianus van de Ven

Hoofdstuk 10
Pastoor Martinus Verhoeven

Hoofdstuk 11
Frater Laurenti Verhoeven

Hoofdstuk 12
Generale overste frater Wim Verschuren

Colofon

VOORWOORD
VAN BINNENUIT GEDREVEN ZIJN

Zuster Cherubine Burgmans, Kleine zuster van de H.-Joseph

Als u dit boek open slaat, zult u verbaasd zijn over de vele mensen die u tegenkomt met namen, gezichten en verhalen. Er worden herinneringen opgehaald over 289 priesters en religieuzen zowel broeders, paters als zusters, allen afkomstig uit Udenhout en Biezenmortel. Ze hebben zich in dienst gesteld van de gemeenschap en een meer dan gemiddelde bijdrage geleverd door belangeloos te werken in onderwijs, zorg te bieden waar nodig of het geloof te verkondigen.

Vanwaar die rijke oogst in de jaren 1875 tot 1960?
Natuurlijk, het dorp herbergde een theologische opleiding en een noviciaat van de Kapucijnen, maar al die roepingen zullen daar niet gewekt zijn. Evenmin zullen de Huizen Assisië, Vincentius en Felix al die vrouwen en mannen geïnspireerd hebben tot een keuze voor een leven in dienst van samenleving en kerk.
Neen, er was ook in Udenhout in die tijd een manier van leven die terecht als het Rijke Roomse leven wordt aangeduid. Er waren duidelijke en strakke regels waaraan men zich hield. De kerk kon rekenen op meeleven van haar leden, het kerkbezoek was hoog, de kerk was een inspiratiebron. Daardoor lag de keuze voor het “Godgewijde“ leven voor de hand en kon de Udenhoutse gemeenschap zoveel priesters en religieuzen leveren.

Het gezinsleven en het gemeenschapsgebeuren waren doordrenkt van kerk en evangelie. Men kende de R.K Staatspartij, de R.K. Boerenbond, de gilden, het kerkkoor en de schutterij om er maar enkele te noemen. Alle met zeer roomse mensen als lid en bijgestaan door geestelijke adviseurs. Bruine pijen en habijten verlevendigden het straatbeeld. Niet minder sterk was de invloed van het geloof in de huiselijke kring. De gezinnen waren kinderrijk, vooral door een betere gezondheidszorg en voeding daalde de kindersterfte. De kerk had veel invloed op de opvoeding van de jeugd. Er werd gebeden, ‘s morgens en ‘s avonds - *’t is goed in ’t eigen hert te kijken nog even voor het slapen gaan’* -, voor en na het eten, dagelijks naar de H.-Mis, op zondag naar de Hoogmis en naar het Lof.
Kwam je op bezoek terwijl daar ‘het rozenhoedje’ gebeden werd, dan bad je gewoon mee tot het uit was.

De scholen stonden onder leiding van zusters en fraters, die zich in de vakken godsdienst en bijbelse geschiedenis niet onbetuigd lieten. Regelmatig ging je met de klas naar de kerk om te biechten. We lazen boeken over Peerke Donders, Pater Damiaan, kleine Theresia en Catharina Labouré, e.a. Deze inspireerden ons om vertrouwelijk met God om te gaan. Bidden was een gewone bezigheid . Daarbij kwam dat de beroepskeuze veel beperkter was en ook waren verschillende beroepen alleen via religieuze instellingen te bereiken. Het werd voor een gezin als een eer beschouwd, een jongen of meisje *“aan God af te staan”.* Zij vormden weer een levende reclame voor de religieuze staat. Missionarissen kwamen op school hun verhalen vertellen.

Wat was die roeping voor mij?
Roeping was voor mij : ”van binnen uit gedreven zijn”, die roep was sterker dan de vriendschap met een jongen. Ik wist niet wat het nieuwe leven inhield, ik heb het maar aan me laten gebeuren, wetende dat God dit van mij vroeg.
Met de jaren krijgt ook het woord ‘God’ een andere inhoud, rijper en dieper. Na het afscheid thuis werd je opgenomen in een heel andere gemeenschap. Een gemeenschap met een vaste dagorde van gebed, arbeid, studie en rust. Ik heb me er altijd thuis gevoeld.

Rond de jaren 60 kwamen de grote veranderingen. De agrarische samenleving maakte plaats voor de industrie, de jongeren studeerden en velen gingen naar de universiteit. De wereld werd groter, de welvaart nam toe en de gesloten dorpsgemeenschap werd opengebroken door mensen van elders. Het Tweede Vaticaanse concilie zette de ramen open, de kerk veranderde, de wereld drong de kerk binnen. Bisschop Bekkers (1960 tot 1966) pleitte voor het persoonlijk geweten en gezamenlijke verantwoordelijkheid, in Noordwijkerhout werd het pastoraal concilie gehouden (1966 tot 1970).Veel maatschappelijke en religieuze problemen kwamen aan de orde, maar er ontstond ook verwarring. Het voorgaande had ook op de kloosters zijn invloed. Ook daar gingen de deuren open, de kleding veranderde (we werden weer gewone mensen), we mochten meer studeren, kregen vakantie en gingen op familiebezoek. Ook was het een tijd om je weer te bezinnen op je roeping als religieuze.
In scholen en ziekenhuizen werd het werk door leken overgenomen. De staat zorgde beter voor de minderbedeelden.

Nu zijn we ouder geworden. De beroepen waarin we vroeger te werk gesteld werden, zijn nu voor iedereen toegankelijk.
In Nederland zijn er zeer weinig roepingen. We verdiepen ons nu in de bronnen van onze Stichter of Stichteres, hoe kunnen die vertaald worden in deze tijd? We proberen ook nu onze roeping waar te maken vanuit hun oorspronkelijke spiritualiteit. Als wij doorgeven wat ons zo dierbaar is, mogen we het ook in vertrouwen uit handen geven.

Jongeren met een ideaal
Onder de jongeren zijn er tussen de zoekers naar “het ultieme geluk” zeker die zich geroepen voelen. Er is nog steeds veel idealisme onder de jeugd. Ze zullen nieuwe wegen vinden om met gelijkgezinden vorm te geven aan hun idealen. Van een persoonlijke God, zoals wij die ervaren, kan men veel steun verwachten. Ik denk dat er al iets gaande is, al zien we het niet!!!
Ik lees dan, dat maar liefst 35 Udenhouters nu nog meedenken over een vervolg op wat in hun tijd goed en nodig was, wat waard was om zich voor te geven. Vanuit mijn overtuiging kan ik zeggen: God heeft geholpen, God helpt, God zal blijven helpen.

Het boek is zeer precies en met zorg geschreven. Er moet zeer veel tijd besteed zijn om al de gegevens te verzamelen. De schrijvers verdienen alle lof. Het zal zeker met veel interesse gelezen worden, temeer omdat velen er familieleden in vinden.

VOORWOORD

HISTORISCHE SCHETS

Pater Toon Brekelmans, Missionaris van de H.-Familie

Wellicht is het interessant de vele roepingen in de negentiende en de eerste helft van de twintigste eeuw in een historisch perspectief te plaatsen. Van groot belang was de katholieke opleving die de ‘katholieke emancipatie’ wordt genoemd met in haar vaarwater ‘het Rijke Roomsche leven’. Op 5 augustus 1796 nam de Nationale Vergadering van de Bataafse republiek een voor de katholieken bevrijdend besluit. Er werd geen bevoorrechte of heersende kerk meer geduld zoals voorheen de protestantse. Alle plakkaten van de vroegere Staten-Generaal tegen de katholieken, waaronder het verbod van seminaries en kloosterorden, werden afgeschaft. Veel katholieke kerkgebouwen, die ruim anderhalve eeuw geleden door de protestanten waren onteigend, werden aan de katholieken teruggegeven. De grondwet van 1848 bracht tenslotte een volledige scheiding van kerk en staat. Dit betekende, dat de staat zich niet meer mengde in godsdienstige zaken. Zo werd de weg vrijgemaakt voor het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie, de oprichting van nieuwe bisdommen in 1853. In de plaatsen waar de oude kerkgebouwen in protestantse handen waren gebleven en in nieuwe parochies verrezen tussen 1853 en 1909 niet minder dan 506 nieuwe kerken. Dus vele nieuwe hoge kerktorens maakten een triomfantelijke indruk, zeker in vergelijking met de schuurkerken van de voorgaande eeuw. Met dit alles groeide de bewustwording van de katholieke identiteit, waarin de verbondenheid met Rome een grote plaats innam.

Broeders, zusters, missionarissen

Een wezenlijk deel van de katholieke opleving was, naast de veranderde politieke situatie, te danken aan het ontstaan en terugkeer van religieuze orden en congregaties. Heel de negentiende eeuw werd onder andere gekenmerkt door nieuwe stichtingen en hierbij ging het niet zozeer om kloosterorden met een beschouwende levenswijze, maar om zogenaamde actieve congregaties. Niet alleen religieus maar ook sociaal bewogen, zetten zij zich in voor een aantal maatschappelijke taken zoals onderwijs aan kinderen, opvang van verwaarloosde kinderen en verpleging van zieken. Een dergelijke dienstverlening was hard nodig, want in deze tijd van industrialisatie, kinderarbeid en armoede, waren er nauwelijks voorzieningen van staatswege. Dit werk van actieve congregaties breidde zich zo sterk uit, dat in het begin van de twintigste eeuw in katholieke streken zo goed als alle onderwijs en ziekenverzorging in katholieke handen waren van broeders, fraters en zusters.
Bij het promoten van roepingen heeft ook de leer van de kerk een grote rol gespeeld. Tot ver in de twintigste eeuw gold de uitspraak van het invloedrijke concilie van Trente (1545-1563), dat de religieuze levensstaat een volmaaktere was dan die van de gehuwden. Dit impliceerde dat het ook een veiligere weg was naar de hemel. En wie was er in die tijd, zeker na het aanhoren van de preken in de kerk, niet bezorgd voor zijn ziel en zaligheid? Vooral in de eerste helft van de twintigste eeuw heeft Nederland een belangrijke personele bijdrage geleverd aan het missiewerk. Tussen 1920 en 1930 steeg het aantal priestermissionarissen van 326 naar 597, en van 1931 tot 1940 naar 1390. In 1953 bestond het Nederlandse missiepersoneel uit 3550 priesters, 104 fraters, 1134 broeders, 2630 zusters en 130 leken, een totaal van 7548 personen.

Meerderheid vrouwen

De hele geschiedenis door valt het op, dat vooral vrouwen hebben gekozen voor de religieuze levensstaat. Dit moet verschillende oorzaken hebben gehad. Een innerlijke oorzaak zou volgens sommige kerkelijke schrijvers de vrouwelijke natuur zijn geweest die meer tot het godsdienstige geneigd is. Door de kerk werden de vrouwen dan ook het ´vrome geslacht´ genoemd. Ook het vrouwenoverschot heeft er waarschijnlijk van tijd tot tijd toe

bijgedragen. Zeker heeft de maatschappelijke positie van de vrouw ermee te maken gehad. Ongehuwde mannen konden gemakkelijk een bedrijf runnen en zo maatschappelijk aanzien verwerven. Voor ongehuwde vrouwen was dat moeilijker en ze werden soms ´oude vrijsters´ genoemd, omdat ze kennelijk het huwelijk waren misgelopen. Bovendien kregen alleenstaande vrouwen, wanneer ze ergens werk hadden gevonden, een kwart tot een helft minder uitbetaald dan de mannen. Een ongehuwde oudere dochter werd geacht bij haar ouders te blijven wonen. Trok ze in bij een getrouwde broer of zus, dan werd ze min of meer als dienstmeid beschouwd. In de negentiende en het begin van de twintigste eeuw was ongeveer 12% van de Nederlandse vrouwen niet gehuwd. Die hierboven geschetste discriminatie heeft er zeker toe bijgedragen dat veel vrouwen het klooster opzochten om daar als volwaardig lid van een vrouwengemeenschap haar leven te leiden. Van hieruit waren velen actief in het onderwijs en in de ziekenzorg. Zowel de intrede in een congregatie als het werk naar buiten bezorgden haar een maatschappelijke status, en wellicht een hogere dan die van haar gehuwde seksegenote. Maar niet alleen maatschappelijk gemotiveerd, ook christelijk geïnspireerd hebben veel vrouwen voor het religieuze leven gekozen en onschatbare diensten bewezen aan kerk en samenleving.

Het licht uitdoen

‘Wil de laatste het licht uitdoen’ was eind jaren zestig een veel gehoord gezegde om de leegloop van kloosters aan te duiden. Katholiek Nederland was toen uitgegroeid tot een bonte lappendeken van beschouwende en actieve kloosters. Dit manifesteerde zich in verschillende habijten, togen, sluiers, kappen, sjerpen, boordjes, rozenkransen en kruisen. Binnen enkele jaren verdween, uitzonderingen daargelaten, die uiterlijke verscheidenheid om plaats te maken voor een meer burgerlijke kleding en kapsel. De verdwijning van de uiterlijke kenmerken ging samen met de sterke teruggang van het aantal priesters en religieuzen. Er waren weinig aanmeldingen en veel uittredingen. Hierdoor is er tot op heden een sterke vergrijzing ontstaan van het Nederlandse priester- en religieuzenbestand. Vanzelfsprekend was en is er ook een nauw verband met de algemene ontkerkelijking. Uit onkerkelijke of nauwelijks kerkelijke gezinnen kunnen immers moeilijk roepingen voortkomen. De achtergrond van de teruggang moet vooral gezocht worden in een mentaliteitsverandering, een historisch proces dat niet meer teruggedraaid kan worden. We noemen hier een wezenlijk element van die verandering. In het ontwerprapport van de religieuzen voor het Nederlands Pastoraal Concilie van 1970 wordt gezegd: ‘We doelen hier op de groeiende aandacht en waardering in de wereld buiten het klooster voor de eigenheid van de persoon, voor vrijheid en menselijkheid, voor seksualiteit en huwelijk, voor de positieve waarde van het aardse...’ De wereld was niet meer de boze wereld, waartegen iedere christen zich moest wapenen en die men kon ontvluchten door in het klooster te treden. Men leefde niet alleen meer om in de hemel te komen. De beleving van de seksualiteit in het huwelijk, voor priesters en religieuzen door de kerkelijke wet van het celibaat verboden, werd gezien als een belangrijke factor in de ontplooiing van de eigen persoon. Er werden vraagtekens gezet bij de zinvolheid van het celibaat. Het bleek niet meer aantrekkelijk voor jonge mensen en veel priesters en religieuzen verwisselden hun geestelijke stand met het huwelijk.

Hiermee zijn we beland in onze moderne tijd. Veel kerkelijke leiders hebben geprobeerd tegen de tijdstroom in te roeien om het traditionele geloof te bewaren of te herstellen. Wanneer we kijken naar de grote onkerkelijkheid en het sterk afgenomen aantal priesters en religieuzen, is hun dat niet gelukt. Maar de laatste doet het licht nog niet uit. Ze zijn een levend teken dat verwijst naar een rijk katholiek verleden en, wie weet, ook naar de toekomst.

Hoofdstuk 1

GEROEPEN TOT EEN LEVEN ALS PRIESTER OF RELIGIEUS

Kees van Kempen en Wim Maarse

289 Priesters en religieuzen uit Udenhout en Biezenmortel

Maar liefst 289 dorpsgenoten uit Udenhout en Biezenmortel hebben in de voorbije twee eeuwen gekozen voor een leven als priester of religieus. Sommigen werden priester om te gaan werken in een parochie. Anderen werden frater, broeder of zuster om sociaal-maatschappelijk actief te worden in het onderwijs, in de gezondheidszorg of voor de opvang van kanslozen. Weer anderen kozen voor een leven van studie en gebed als pater of zuster in de gesloten omgeving van een klooster. En sommige jongelui kozen voor een leven als missionaris in de derde wereld. Wat dreef al die jonge mensen? Wie of wat heeft hen geroepen? Waarom kozen zij voor een religieus leven?

De negentiende eeuwse congregaties

Een van de verworvenheden van de Franse Revolutie was het nieuwe denken over rechten van mensen. ‘Onderdanen’ werden ‘burgers’ en burgers hadden bijvoorbeeld het recht om eigen organisaties op te richten en eigen bestuurlijke verbanden te smeden. Zo was ook een basis gelegd voor tal van initiatieven om organisaties op te richten met het doel medemensen actief te helpen, congregaties van zusters, fraters en broeders, die zich inzetten voor onderwijs, ziekenzorg, opvang van wezen, armen, gevangenen of ouderen. In Frankrijk zagen in de eerste helft van de negentiende eeuw vierhonderd congregaties het levenslicht. In Nederland werd het recht om eigen organisaties op te richten pas in de grondwet van 1848 verankerd, maar al eerder werd het oprichten van congregaties oogluikend toegestaan.

Er zijn tientallen verhalen uit die tijd over mensen die het voortouw namen, die iets wilden doen voor de maatschappelijke noden, de daad bij het woord voegden en zelf de handen uit de mouwen staken. Eén van die mensen is de Bossche Petronella Coppens. Zij stamde uit een middenstandsgezin. Haar broer was regent van de Bossche Godshuizen. Met enkele vrouwen: Maria Sweens en Maria en Catharina van Grinsven trok Petronella zich het lot aan van dakloze zwerfkinderen. Die buitenechtelijke stakkers golden, als ‘in zonde geboren’. Ze werden levenslang stelselmatig aan hun lot overgelaten. Zij konden niet terecht in de weeshuizen op de Parade of aan de Keizerstraat. Petronella Coppens vond toch een oplossing. Met typisch vrouwelijk pragmatisme ging zij deze zwerfkinderen *besteden*, in de oorspronkelijke betekenis van het woord: een ‘stede’ of plaatsje bezorgen bij een Bosch gezin. Zelf hield zij er toezicht op, ging er ter controle van tijd tot tijd op de koffie en hield zich zo regelmatig op de hoogte van het wel en wee van het pleeggezin en het opgenomen zwerfkind. Al gauw had zij zo voor enkele tientallen kinderen een onderdak gevonden. In 1818 was de groep al uitgegroeid tot een legertje van 49 kinderen. In 1842 telde de congregatie, die de dames hadden opgericht, zelfs al 208 bestedelingen, allen ondergebracht bij Bossche middenstandsgezinnen. En daar kwamen in dat prille begin nog eens tien oude, arme vrouwen bij, terminale patiënten waarvoor om financiële redenen geen plaats was in het ziekengasthuis van de broer van Petronella Coppens. Dat kleine gezelschap ongetrouwde vrouwen, vanaf 1820 wonend in het pand aan de Choorstraat vormde de eerste in de reeks van actieve congregaties, die tussen 1820 en 1850 in Brabant het licht zagen.

In 1832 vond een schrijnend voorval plaats in Tilburg. Goverdina Melis, 45 jaar oud en weduwe, legde haar zesde, nu buitenechtelijke kind in een rieten mandje te vondeling. Het jongetje was warm aangekleed, want het was gewikkeld in doeken en soldatenstof. De vader was een onbekende soldaat, een van de velen, die in Tilburg gelegerd waren na de Belgische Revolutie van 1830. Goverdina Melis legde het kind op de stoep van de pastorie van de Heikese kerk, waar Johannes Zwijsen, later bisschop van 's-Hertogenbosch, toen pastoor was. Het kind werd bij de burgerlijke stand aangegeven als Antonius van der Straat. De voornaam herinnerde ongetwijfeld aan de heilige uit Padua, patroon van verloren en gevonden voorwerpen. In datzelfde jaar, 1832, waarin pastoor Zwijsen Antonius op zijn stoep vond, stichtte hij een *associatie van juffrouwen*, elf jaar later gevolgd door een voor *jonge mannen*. Later leren we deze kennen als de *Congregatie van de zusters van Liefde*, ook wel genoemd: de *zusters van O.L.Vrouw Moeder van Barmhartigheid* ofwel de *zusters van de Oude Dijk* en als de *Congregatie van de fraters van O.L.Vrouw Moeder van Barmhartigheid* ofwel de *fraters van Tilburg*. Er is geen aantoonbaar bewijs dat de actie van Goverdina Melis de onmiddellijke aanleiding is geweest tot de stichting van deze, later tienduizenden leden omvattende, congregaties, hoewel die zich wel op kinderen richtten. Zij hielden zich in hoofdzaak bezig met onderwijs, aanvankelijk vooral aan arme kinderen. Zwijsen en vele anderen waren bewogen door de schrikbarende nood van een omvangrijke onderklasse van mensen: bittere armoede, vaak levenslange werkloosheid, gebrek aan elementair onderwijs, verkrotte huisvesting, sociale uitstoting, epidemieën en gezinsproblemen.

Zo ontstonden ook de congregaties van de zusters van ondermeer Oirschot, Dongen, 's-Hertogenbosch, Etten, Breda, Tilburg, Roosendaal, Oosterhout, Heythuysen, Schijndel, Oudenbosch, Bergen op Zoom, Oisterwijk, Veghel, Gemert en Neerbosch, en van de *fraters van Tilburg* en bijvoorbeeld ook van de *broeders Penitenten* in Boekel.

Daarnaast vestigden zich tientallen buitenlandse congregaties in Nederland. We noemen er enkele. De *zusters van Carolus Borromeüs* kwamen uit Trier naar Den Bosch en namen de zorg voor de zieken op zich. Ook de *broeders van Joannes de Deo* kwamen uit Duitsland hier naar toe. Vanuit het Belgische Ronse kwamen de *zusters van Goede Werken*, die vanaf 1853 de zorg op zich namen voor de krankzinnigen in *Reinier van Arkel*, de oudste psychiatrische inrichting van ons land, en later ook in Vught (Coudewater en Voorburg). In Vught arriveerden een halve eeuw later uit Frankrijk de *chanoises regulières de Sint-Augustin* (Regina Coeli) en de *broeders de la Salle*, verdreven door antiklerikale wetten in Frankrijk in 1903. Zowel de chanoises als de broeders hielden zich bezig met onderwijs.

Na de Tweede Wereldoorlog kwamen er alle mogelijke maatschappelijke verbeteringen op initiatief van de overheid: de bejaardenzorg, het onderwijs, de gezondheidszorg en de sociale voorzieningen, zoals AOW. De noodzaak van de congregaties en hun taak, nadat ze die anderhalve eeuw hadden vervuld, werd ingehaald door de van overheidswege georganiseerde maatschappelijke zorg. Dat viel samen met de terugval van roepingen tot een religieus leven na het Tweede Vaticaans concilie.

Een leven van gebed

In de negentiende eeuw kozen veel jongelui voor de actieve congregaties en minder voor de beschouwende kloosterordes. Maar anno 2006 worden nog altijd mensen geroepen tot een leven in gebed in een kloostergemeenschap. Wereldwijd zijn er zo'n 1300 communiteiten met 35.000 monniken en tienduizenden met deze communiteiten verbonden oblaten, die leven volgens de oude regel van Benedictus. Dit wereldwijde net van monastiek leven doet dagelijks als het ware een golf van lofzang over de aardbol gaan. Wanneer in onze eigen buurt de monniken van Berkel-Enschot de dag afsluiten met het zingen van de completen, zingt men in de abdijen van Amerika het middaggebed en beginnen de monniken in Vietnam net hun dag met de lauden. Dit wereldwijde netwerk is tegenwoordig virtueel gemakkelijk te

bezoeken op internet. Dagelijks zijn er tienduizenden bezoekers die de laatste preek van de abt downlaoden, luisteren naar het gezongen getijdengebed, spirituele lectuur bestellen en informatie vragen over verblijfsmogelijkheden in het gastenverblijf van de kloosters.

Kiezen voor een leven als priester of religieus
In Udenhout zal de aanwezigheid van de zusters van Liefde en de fraters van Tilburg zeker hebben bijgedragen aan het aantal 'roepingen' voor een religieus leven. De zusters en fraters verzorgden het basisonderwijs; de zusters al vanaf 1862 de lagere school voor meisjes, de St.-Felixschool, de fraters vanaf 1901 de lagere school voor jongens, de St.-Petrusschool. In Biezenmortel waren de broeders Penitenten, sinds 1903, en de Kapucijnen, sinds 1920, een voorbeeld voor veel jongelui. En in 1925 begonnen de zusters van de Choorstraat met hun voorbeeldige werk op Huize VIncentius in Udenhout.

De gang van zaken bij de keuze van een beroep was, dat de zonen het spoor van vader volgden en de dochters zich bekwaamden tot toekomstige huisvrouwen. Een vervolgopleiding op een ambachtsschool, een landbouwschool of een huishoudschool of gewoon een praktijkopleiding thuis was voor de meeste schoolverlaters de gewone weg. "Doorleren" was niet voor iedereen weggelegd, maar als je uitblonk met een goed stel hersens, was een beroep als onderwijzer of boekhouder nog zo gek niet. In de omgeving van Udenhout waren er middelbare scholen in Tilburg, Vught en Den Bosch. Een toekomst als onderwijzer of onderwijzeres was een voor de hand liggende mogelijkheid. De congregaties van de fraters en zusters hadden in Tilburg en Goirle kweekscholen. Geroepen worden voor zo'n opleiding was een eer en tegelijkertijd een goedkope manier om een vervolgopleiding te krijgen. Het kostgeld voor het juvenaat van de fraters (een internaat) was 150 gulden per jaar. Voorwaarde was dan wel, dat de jongens en meisjes lid werden van de congregatie. Als tussentijds de "roeping" verloren ging, was dat ook het einde van het verblijf op de kweekschool.

In de opvoeding thuis en op school zal menig jongen of meisje een aanleiding hebben gevonden om te kiezen voor een leven als broeder, frater, zuster of priester. Het godsdienstonderwijs met de bekende catechismus, de dagelijkse schoolmis en de godsdienstige sfeer thuis zullen ertoe hebben bijgedragen, dat een 'leven in dienst van God' een keuze kon worden. De keuze voor een religieuze levensstaat werd ook aangemoedigd door lectuur, propaganda van kloosterorden en congregaties. Tot de lectuur van het katholieke gezin behoorde het weekblad "De Katholieke Illustratie". Daarin werd het ideaal van een deugdzaam leven geschilderd. Neem een willekeurige jaargang (1934): Het blad opent met een verhaal over Onze Lieve Vrouw van Schilberg. Dan volgt een artikel over Jan Philip Roothaan S.J. "een nieuwe Nederlandsche heilige". In de rubriek "Terugblik op de voorbije week" staat veel kerkelijk nieuws: een foto met onderschrift ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de federatie van meisjespatronaten en de inzegening van een nieuwe kerk. Ook bij de buitenlandse berichtgeving veel aandacht voor kerkelijke aangelegenheden: de kapel van het Koninklijk Paleis te Napels, waar prinses Maria Pia gedoopt is en een foto van de pauselijke delegatie naar het Eucharistisch congres in Buenos Aires. In de sportrubriek een foto van de Missiewedstrijd Haarlem-Utrecht. Ook de jongerenbladen als "Roomse Jeugd" propageerden een leven als religieus.
Streekromans als "Peelwerkers" en "Kinderen van ons volk", beide van Antoon Coolen, beschrijven pastoors van het goede hout: streng, maar menslievend en helpend.

Kortom, van alle kanten werd de keuze voor een leven als religieus als een zeer goede keuze beschouwd. Ook voorbeelden van heeroom en tante zuster kregen in families navolging. Sinterklaas *reed* een altaartje, zodat de kinderen konden "misje spelen". Misdienaars kwamen direct in contact met priesters, ze hielpen hen bij het liturgisch

handelen, het opdragen van de H.-Mis en ze moesten vaste gebeden in het Latijn kunnen opzeggen. Zij waren dus al een klein eindje op weg.

Frater Caspar Geertman is in 1983 ingetreden in de congregatie van de fraters van Tilburg. *Pas nadat ik al was ingetreden, vertelde mijn moeder mij, dat ze eens op een morgen bezoek had gekregen van de pastoor van de parochie. Ik zat in de zesde klas van de lagere school en was niet thuis. Hij stelde mijn moeder voor, dat zij en mijn vader mij naar het kleinseminarie zouden sturen. Dan zou ik voor priester kunnen gaan studeren. Mijn moeder heeft toen tegen de pastoor gezegd, dat ze daar niets voor voelde en dat mijn ouders mij eerst de middelbare school wilden laten doorlopen. Daarna konden we wel verder zien. Misschien had de Heer toen al plannen met mij? De fraters kende ik al van kleins af aan. Ik had bij ze op de lagere school gezeten, er stond een fraterhuis in het dorp en in de parochie was ik lid van een jongerenliturgiegroep waarin ook een frater zat. Die vertrouwde ik wel. Het leek me een goede man. Ook de plaats die de fraters innamen – ze stonden midden tussen de mensen – sprak mij aan. Ik besloot contact met deze frater op te nemen. Op een avond ben ik bij hem geweest en heb toen voorzichtig en met enige aarzeling de gedachten, die ik koesterde om misschien frater te worden, met hem besproken. Zijn reactie: "Daar sta ik niet van te kijken". Die reactie ben ik nooit vergeten. Het was voor mij op dat moment een bevestiging, dat ik blijkbaar op de goede weg zat. Ik wil geloven, dat de Heer mij door deze frater geroepen heeft.Ruim twintig jaar na mijn intrede voel ik dat ik nog steeds opnieuw geroepen word door de Heer om Hem en de medemens via de congregatie te dienen. Ik word geïnterviewd. Ik voel mij zelfverzekerd. Volgens mij straal ik een stukje rust uit. Een van de vragen van de journalist is: "Zou je de keuze nu wéér opnieuw maken?". Ik voel, dat ik vanuit echte overtuiging 'ja' tegen hem zeg. En het voelt goed. "Frater worden: daar doe je een heel leven over", heb ik wel eens tegen iemand gezegd. Wat mooi als je dan ook van tijd tot tijd zo'n ervaring mag hebben van nog steeds geroepen-te-zijn.*

Overigens is belangrijk te weten dat een roeping niet een eenmalige keuze van één enkele dag was. Als men in een klooster ging, doorliep men eerst het postulaat, een proeftijd van meestal een half jaar. Daarna begon het noviciaat, opnieuw een proeftijd van soms één soms twee jaar. Bij de aanvang van het noviciaat vond de inkleding plaats, de plechtigheid waarbij de postulanten, die vanaf dat moment novicen waren, het geestelijke kloosterkleed ontvingen. In de volksmond zei men, dat men werd 'gekleed'. Na het noviciaat volgden een of meerdere keren het afleggen van de tijdelijke geloften, waarbij men zich doorgaans voor de duur van één jaar verbond. Pas na enkele jaren, bij sommige congregaties na drie jaren en bij andere congregaties pas na zes of zeven jaren, volgden de eeuwige geloften, ook de professie genoemd. De professie bestond uit het afleggen van drie geloften: de gelofte van armoede, de gelofte van zuiverheid en de gelofte van gehoorzaamheid. De Franciscanessen droegen rondom hun kloosterkleed een koord met drie knopen erin, die symbool stonden voor de drie geloften.

Roepingen door de jaren heen

Tot 1850 waren er op twee uitzonderingen na, een Augustijn en een Franciscanes, uitsluitend dorpsgenoten die priester werden, ongeveer één per vijf jaar. Na de opkomst van de congregaties voor de barmhartige werkzaamheden in onderwijs, ziekenzorg, opvang van wezen en verzorging van bejaarden, veranderde ook in Udenhout en Biezenmortel in zeer korte tijd het aantal roepingen voor een leven als religieus, in het bijzonder bij de vrouwen. Tussen 1850 en 1859 werden negen jonge vrouwen Franciscanes en één zuster van Liefde, en bij de jongens waren er in deze jaren vijf priesterwijdingen en werd er één broeder van O.L.V. van Maastricht. Het aantal roepingen bleef daarna een aantal decennia stabiel om vanaf 1890 sterk te gaan groeien tot een niveau van ongeveer 3 per jaar. Na het Tweede Vaticaans concilie in de jaren zestig kwam er ook in Udenhout en Biezenmortel een vrij abrupt einde aan de roepingen. De laatste priesterwijding was in 1967. In de 35 jaren sinds 1970 waren er nog maar twee roepingen, één frater en één broeder Benedictijn.

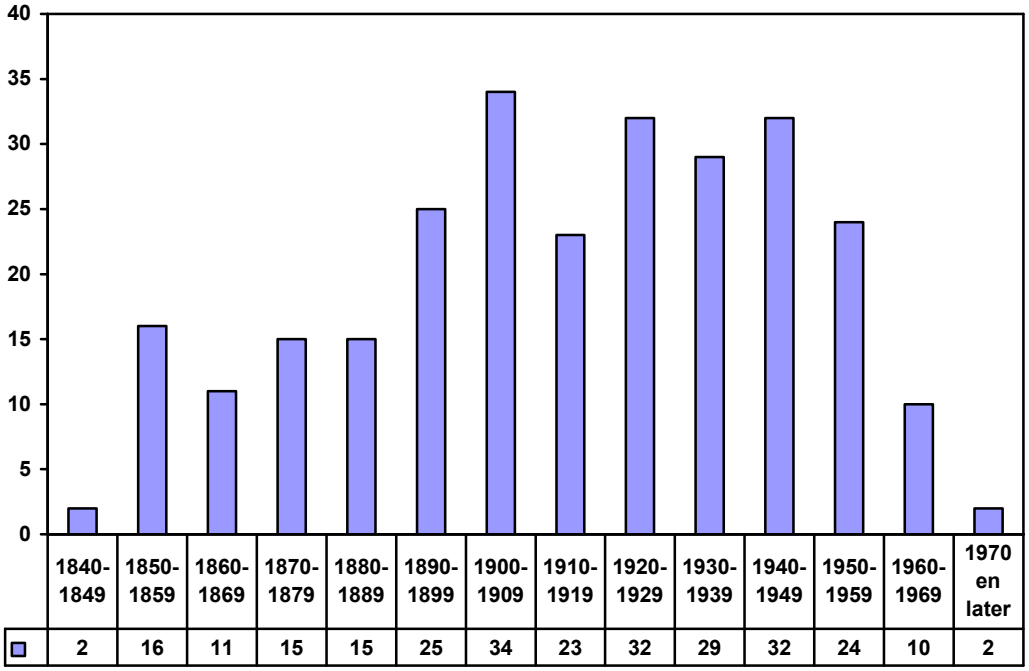

Aantal priesters en religieuzen uit Udenhout en Biezenmortel in de loop van de tijd, ingedeeld naar jaar van priesterwijding of jaar van eeuwige geloften.

Het effect van de bouw van kloosters

Huize Sint-Felix is gebouwd in 1862. Daarvóór was er vanuit Udenhout één zuster van Liefde. Na de bouw van het klooster meldde zich vanuit Udenhout en Biezenmortel gemiddeld één zuster per drie jaar. In twee decennia waren er veel meer roepingen: van 1890 tot 1899 zes en van 1930 tot 1939 ook zes.

De fraters kwamen in 1901 naar Udenhout. Opvallend is dat vóór die tijd, in de periode van 1860 tot 1900, al tien jongens uit Udenhout en Biezenmortel hadden gekozen voor een leven als frater. De eerste drie waren frater Andreas van den Boer (voor wie een procedure

tot zaligverklaring loopt), Pacomius van Hulten (op wiens grond het fraterhuis is gebouwd) en Mattheus de Rooij (naar wie in Tilburg een hofje is vernoemd).
De broeders Penitenten stichtten eind 1903 Huize Assisië op het terrein van de oude Gasthuishoeven in Biezenmortel. Vóór die tijd waren er vanuit Udenhout en Biezenmortel geen roepingen voor deze congregatie. Na de komst naar Biezenmortel in totaal 9, waarvan de eerste de latere overste Gabriël (Kees) van Kempen in 1909, die zelf was opgegroeid op een van de oude Gasthuishoeven.
De Kapucijnen kwamen in 1920 naar Biezenmortel. In de tijd ervóór hadden al drie jongens besloten om Kapucijn te worden; ná de bouw van het klooster volgden nog 7 roepingen.
Huize Vincentius is gebouwd van 1925 tot 1929 door de zusters van de Choorstraat uit Den Bosch. Hier eenzelfde beeld als bij de Kapucijnen. Vóór de bouw van Vincentius hadden al drie meisjes uit Udenhout en Biezenmortel gekozen voor de congregatie van de zusters van de Choorstraat; ná de bouw van Vincentius volgden nog zes roepingen.

De keuze voor een congregatie
Voor welke orde of congregatie jongens en meisjes kozen lijkt voor een deel ook familiegebonden. Van de 14 zusters van Schijndel waren er drie zusters Van Dam, drie zusters Moonen en vier zusters Van der Loo en er zijn geen familieleden uit deze drie families die voor een andere congregatie hebben gekozen. Hier zijn meer vergelijkbare voorbeelden van. Soms lijkt een keuze ook bepaald door keuzes van andere jongens uit dezelfde klas of uit de buurt, zoals in de jaren 1877 tot 1879 toen drie jongens hun eeuwige geloften deden bij de broeders van Maastricht, terwijl in alle jaren ervoor en erna er in totaal ook maar drie roepingen voor deze congregatie waren.

Zuster Adriana de Laat vertelde desgevraagd waarom zij koos voor de congregatie van de zusters van Schijndel en waarom zij niet dichter bij huis koos voor het klooster van de zusters Franciscanessen in Oisterwijk of de zusters van Liefde in Tilburg. *Ik was in onderhandeling met de zusters van het Cenakel in Tilburg. Daar had ik een retraite gehouden. Mijn biechtvader zei toen: "Je moet bedenken, dat je dan eerst naar Italië gaat, want daar is de opleiding. Als er problemen komen, kan het moeilijk zijn om jezelf te uiten en elkaar te verstaan". Mijn biechtvader gaf geestelijke lessen bij de zusters van Schijndel. Daar had ik een nicht. Ik ben een keer met haar gereisd naar Mijdrecht en in de trein zat nog een zuster van Schijndel, die met vakantie was uit Indonesië. In Mijdrecht was een tante van mijn nicht, ook religieuze. Ginds en onderweg werd het mij steeds duidelijker, dat ik naar Schijndel geroepen werd.*

Gezinnen met veel roepingen
Er is één gezin, waarvan vijf kinderen kozen voor een leven als religieus. Er zijn drie gezinnen met vier priesters en religieuzen en tien gezinnen waarvan drie kinderen de priesterwijding ontvingen of in het klooster gingen.

Gezin	**Roepingen**
Wilhelmus van de Ven en Petronella Snoeren	2 Kapucijnen, 2 broeders van Maastricht en 1 Witte zuster
Het gezin Beekmans	4 Franciscanessen van Dongen
Willem van Iersel en Adriana Goossens	3 priesters en 1 Franciscanes van Oisterwijk
Antoon Robben en Goverdina Canters	4 Franciscanessen van Roosendaal en Breda
Petrus van Dam en Maria Corstens	3 zusters van Schijndel
Heiliger van Iersel en Joanna van Abeelen	3 priesters
Marinus van Lier en Maria van Iersel	3 zusters van Liefde
Martinus Pijnenburg en Johanna Versteden	2 zusters van de Sociëteit van Jezus, Maria en Jozef en 1 zuster van Liefde

Peter van de Plas en Adriana van den Bersselaar	3 zusters van Liefde
Johannes van Rooij en Cornelia de Bever	3 zusters Penitenten van de Eenheid
Franciscus van Rooij en Catharina Clerx	2 missionarissen van de Sociëteit van de Afrikaanse Missie en 1 seculiere priester
Christianus Schapendonk en Lucia van Rijswijk	2 Dienaressen van de Heilige Geest en 1 zuster van de Sociëteit van Jezus, Maria en Jozef
Petrus Vermeer en Lucia van Roessel	3 priesters
Petrus van de Weijer en Joanna Boers	3 Franciscanessen van Dongen

Ordes en congregaties
Het woord *orde* gebruiken we doorgaans voor een gemeenschap van mannen of vrouwen, die in de spirituele omgeving van het klooster de Regel van Augustinus of van Benedictus of het voetspoor van Franciscus van Assisië volgen. Het woord *congregatie* is meer van toepassing op een gemeenschap, die zich inzet voor gezondheidszorg, onderwijs en opvang, doorgaans voor de zwakkeren uit de samenleving.

Hieronder volgt een beknopt overzicht van alle ordes en congregaties, waaraan ooit een religieus uit Udenhout of Biezenmortel verbonden is geweest. De ordes en congregaties staan op volgorde van het aantal religieuzen uit Udenhout en Biezenmortel, waarbij het aantal wordt vermeld vóór de naam van de orde of congregatie. De letters achter de namen zijn de gebruikte verkorte aanduidingen voor de ordes en congregaties.

45 seculiere priesters
Jongens die hebben gestudeerd aan het kleinseminarie en het grootseminarie en die daarna kapelaan, aalmoezenier, rector en/of pastoor zijn geworden.

36 Franciscanessen van Dongen, Etten en Roosendaal
De congregatie van de zusters Franciscanessen van Dongen heet voluit: Recollectinen-Penitenten van de Reforme van Limburg. De congregatie is gesticht in het Belgische Leuven in 1796 door zusters van de congregatie van de Witte Vrouwen en Grijze Zusters-Penitenten. Al vijf jaar later, in 1801, vestigden de zusters zich in Dongen. De congregatie realiseerde een flinke expansie. Zo stichtten zij zelfstandige communiteiten in onder andere Etten (1820, het Instituut St.-Joseph) en Roosendaal (1832, het klooster Mariadal). Vanuit Udenhout zijn er 16 Franciscanessen van Dongen, 12 Franciscanessen van Mariadal Roosendaal en 8 Franciscanessen van Etten. De Franciscanessen werkten zowel in de gezondheidszorg als in het onderwijs.
Penitenten Recollectinen (PR)

33 Zusters van Liefde van O.L.Vrouw, Moeder van Barmhartigheid, Tilburg
De Zusters van Onze Lieve Vrouw, Moeder van Barmhartigheid is een congregatie die in 1832 is gesticht door Joannes Zwijsen, in die tijd pastoor van de parochie ’t Heike in Tilburg. De zusters woonden eerst aan de Piusstraat, later aan de Oude Dijk. We vinden er nog altijd het Moederhuis. De congregatie wordt ook wel genoemd: de Zusters van de Oude Dijk en ook de Zusters van Liefde. De oorspronkelijke taak van de zusters was onderwijs aan ‘minvermogende’ meisjes, maar de taak werd al snel breder met ondermeer de zorg voor ouden van dagen. De congregatie was midden 19^{e} eeuw de snelstgroeiende in haar soort en telde in 1877 1426 zusters. De Zusters van Liefde kwamen in 1862 ook in Udenhout voor onderwijs en ouderenzorg. Hun klooster was Huize St.-Felix. De zusters hebben in Udenhout als onderwijzeressen en als bejaardenverzorgsters enorm veel betekend voor de vorming van de jeugd en voor de verzorging van de zieken. Zij waren voor vele jonge vrouwen in het dorp een voorbeeld om hun weg te volgen, een weg van zich inzetten voor de sociale kant van onze samenleving.

Sorores Charitatis Matris Misericordiae (SCMM)

26 Fraters van Tilburg
De Fraters van Onze Lieve Vrouw, Moeder van Barmhartigheid is een congregatie die in 1844 is gesticht, ook door Joannes Zwijsen. Hun eerste klooster is gebouwd aan de Tilburgse Gasthuisring, waar we nog altijd het moederhuis vinden. De congregatie van de fraters is oorspronkelijk gesticht om onderwijs te geven aan 'minvermogende' jongens. De fraters hebben zo'n 75 jaar in Udenhout het onderwijs aan de jongens verzorgd vanaf mei 1901. De spiritualiteit van de congregatie is samen te vatten in twee sleutelwoorden: barmhartigheid en broederschap. De fraters zien het als hun voornaamste opdracht om, in het voetspoor van Jezus Christus, barmhartige broeders te worden. Jezus wijst ons - als de barmhartige, onze broeder - de weg. 26 jongelui uit Udenhout en Biezenmortel zijn geïnspireerd door de fraters, hebben middelbaar onderwijs gevolgd op de kweekschool in Goirle en zijn daadwerkelijk frater geworden. Onder hen de Udenhoutse frater Andreas van den Boer, die wordt vereerd als 'de heilige frater', voor wie een gedachteniskapel is ingericht en voor wie een procedure tot zaligverklaring loopt.
Congregatio Fratrum Beatae Mariae Virginis Matris Misericordiae (CMM)

20 Franciscanessen van Oirschot en Oisterwijk
De congregatie van de zusters Franciscanessen van Oirschot is voortgekomen van een kloostergemeenschap in het Belgische Limbourg nabij Verviers ten oosten van Luik, gesticht in 1623 door de Franciscaan Marchant en vijf voormalige Grauwzusters uit Gent. Vanuit België is een klooster gesticht in het Limburgse Weert. Daar werden ze door de Franse troepen verdreven in 1797, waarna de zusters zich vestigden in Oirschot. Oorspronkelijk heette de congregatie voluit: Gereformeerde Religieuzen Penitenten van de Derde Orde van de Heilige Franciscus der Vergadering van Limburg, Penitenten-Recollectinen van de Vergadering van Limburg, Zusters van Oirschot. Aanvankelijk waren er zelfstandige communiteiten in Oisterwijk en in Gemert, maar die werden in 1891 ondergeschikt aan het moederhuis in Oirschot. De Franciscanessen van Oisterwijk bewoonden de Catharinenberg vlakbij de oude Petruskerk, waar zij aanvankelijk zorgden voor onderwijs (internaat) en waar zij retraites verzorgden.
Penitenten Recollectinen (PR)

14 Zusters van Liefde van Jezus en Maria, Moeder van Goede Bijstand, Schijndel
De congregatie van de Zusters van Liefde uit Schijndel is gesticht in 1836 door de Schijndelse pastoor Van Erp. De zusters gaven onderwijs aan meisjes en verzorgden armen en bejaarden. De eerste decennia was de congregatie uitsluitend gericht op Schijndel. Vanaf 1895 kwamen er meer kloosters, bijvoorbeeld in Borne Overijssel en in Beek en Donk.

10 Kapucijnen
In het begin van de zestiende eeuw namen enkele volgelingen van Franciscus, afkomstig uit de Marken van Ancona in Midden-Italië, het initiatief om hun leven, dat wat sleets was geworden, te vernieuwen. Dat drukten ze uit door zich nieuwe kleding aan te schaffen: een pij met een driehoekige, puntige kap, precies zo een als Franciscus droeg. Kapmannen, noemden de mensen hen, capuccini in het Italiaans. Akkoord, zeiden die kapmannen, als jullie ons zo noemen, dan zullen we ook zo heten. De Kapucijnen waren geboren. Net als Franciscus van Assisi richtten zij hun leven zo in, dat het een mix was van enerzijds teruggetrokkenheid, afzondering en gebed, en anderzijds van activiteit en dienstbaarheid, bij voorkeur voor de armen. Tot op de dag van vandaag vind je Kapucijnen in vrijwel alle landen. Bij de laatste telling werd hun aantal op ruim 11.000 vastgesteld. In Udenhout en Biezenmortel kennen we de Kapucijnen natuurlijk van het klooster in Biezenmortel, gebouwd in 1921 en jarenlang hun grootseminarie, dat we zijn gaan kennen als de *universiteit van Biezenmortel*.
Ordo Fratrum Minorum Capuccinorum (OFMCap)

9 Broeders Penitenten
De congregatie van de Broeders Penitenten kennen we in Udenhout en Biezenmortel natuurlijk van Huize Assisië (nu Prisma), waar zij in 1903 de zware taak op zich namen van gezondheidszorg voor geestelijk gehandicapten, zoals zij dat onder andere ook deden op Huize Padua in Boekel en op Piusoord in Tilburg. De Broeders Penitenten zijn volgelingen van Franciscus van Assisië, vandaar ook de naam Huize Assisië. Een congregatie zo dichtbij heeft natuurlijk aantrekkingskracht gehad op jongelui in Udenhout en Biezenmortel.
Congregatio Fratrum Poenitentium Sancti Francisci (CF.Poen of CFP-SF)

9 Zusters van de Choorstraat
De geschiedenis van de Zusters van de Choorstraat - officieel de Dochters van Maria en Jozef en genoemd naar hun klooster in de Choorstraat te ’s-Hertogenbosch - is 150 jaar lang verbonden geweest met die van het Instituut voor Doven in Sint-Michielsgestel. In 1840 begonnen daar de eerste zusters met 'doofstommenonderwijs', zoals het in die tijd genoemd werd. Op verzoek van de bisschop van Den Bosch hebben de zusters zich ook ingezet voor onderwijs aan geestelijk gehandicapte jeugd. Om die reden kwamen ze in 1925 naar Udenhout, waar ze jarenlang met overgave Huize Vincentius hebben geleid.

7 Broeders van Maastricht
De congregatie van de Broeders der Onbevlekte Ontvangenis van Maria ofwel de Broeders van Maastricht is een missiecongregatie, gesticht door de in 1809 in Maastricht geboren Louis Rutten. De missie van de broeders bestaat uit hun zorg voor de spirituele en religieuze behoeften van mensen, zorg voor opleiding, speciale zorg voor de armen en kanslozen. Overal waar ze op de wereld actief zijn, bouwen de broeders aan menswaardige gemeenschappen.
Fratrum Immaculatae Conceptionis (FIC)

5 Franciscanessen Alles voor Allen
In 1826 stichtten de dames Anna en Barbara Saelmaeckers (afkomstig uit Leuven) en Catharina Brouwers een congregatie teneinde de verpleging op zich te nemen van het enkele jaren daarvoor gestichte Bredase R.K. Burger-Gasthuis aan de Haagdijk in Breda. De congregatie is bekend onder vele namen, zoals Franciscanessen van Maria Mater Dei, de Gasthuiszusters van Breda, de Penitenten-Recollectinen van de Haagdijk. Zelf kiest de congregatie voor de naam: Franciscanessen Alles voor Allen. De naam getuigt van hun levensdoel. De congregatie heeft niet alleen in Nederland meer communiteiten gesticht, ook op Curaçao, waar zij aan de basis stonden van het Sint-Elisabethziekenhuis.
Penitenten Recollectinen (PR)

5 Missionarissen van het Goddelijk Woord
Waar Steijl zich spiegelt in de Maas, bij Venlo, nodigt het gastvrije Missiehuis Sint-Michael belangstellenden uit tot een bezoek of voor een inspirerend verblijf. De uit Duitsland afkomstige pater Arnold Janssen trof hier in 1875 de ruimte en de sfeer voor zijn droom, die in de afgelopen eeuw werkelijkheid geworden is: *De Missiecongregaties van Steijl*. Vandaag werken tienduizend 'Steijler' missionarissen en missiezusters in meer dan 60 landen.
Sicietas Verbi Divini (SVD)

5 Sociëteit van Jezus, Maria en Jozef
In 1823 vestigen zich vijf religieuzen in Amersfoort. Zij waren de eerste leden van de Sociëteit van de Zusters van Jezus, Maria en Jozef. De zusters gaven onderwijs aan armen en leidden tegelijkertijd een kostschool voor meisjes uit de hogere standen. Met de opbrengsten van de kostschool kon het werk voor de arme kinderen worden gefinancierd. Het instituut van de zusters werd de 'Pédagogie Chrétienne' genoemd. De sociëteit kende een grote groei, eerst in Nederland en later ook in andere landen. Het is bijna ongelooflijk te

zien, dat in de tweede helft van de negentiende eeuw soms vijf kloosters per jaar werden opgericht. Vanaf 1859 legden de zusters zich behalve op onderwijs eveneens toe op bejaarden- en gezondheidszorg. In 1898 vertrokken de eerste zusters naar de missie. Een van de kloosters van deze congregatie is de Mariënburg in Den Bosch.
Jezus, Maria en Jozef (JMJ)

4 Franciscanessen van Veghel
De congregatie van de Franciscanessen van de Onbevlekte Ontvangenis der Heilige Moeder Gods is gesticht te Veghel in 1844 door pastoor Bernardinus van Miert en zijn nicht zuster Teresia van Miert. Vanaf het begin was hun enige doel de zorg voor behoeftigen. Zuster Teresia was diep getroffen door de noden van de tijd waarin zij leefde. Geraakt door het Evangelie en het leven van St.-Franciscus, ontdekte zij wegen om het lijden van de mensen in haar omgeving te verzachten. Vanuit Nederland heeft de congregatie haar werkgebied uitgebreid: in 1906 naar Indonesië en in 1929 naar de Filippijnen. In 1987 is de missie in Thailand opgericht om de dialoog te bevorderen met de boeddhistische zusters en broeders. Om aan de noden van de migranten te beantwoorden, werd in 1989 de missie Japan opgericht. De Afrikaanse missie werd gesticht in Kenya in 1994.
Congregatio Sororum Franciscalium ab Immaculata Conceptione a Beata Matre Dei (SFIC)

4 Witte paters en witte zusters
De Franse Monseigneur Charles Lavigerie werd in 1866 bisschop van Algiers. Hij werd er geconfronteerd met grote armoede en hij begon er een weeshuis voor de zwerfkinderen. In 1868 stichtte hij de sociëteit van de Witte Paters, kort daarop ook gevolgd door de congregatie van de Missiezusters van O.L.V. van Afrika. Een van de lijfspreuken van kardinaal Lavigerie was: "Gij moet de mensen benaderen in alle uiterlijke gewoonten, vooreerst door de taal, door de kleding, het voedsel, naar het voorbeeld van de Apostel". Het is vanuit deze gedachte dat het habijt van de missionarissen en de missiezusters veel leek op de kleding van de Arabieren en de Moslims, in het wit. Het gaf hun de namen van de Witte paters en de Witte zusters. In 1882 werd Lavigerie door Paus Leo XIII tot kardinaal benoemd. De laatste jaren van zijn leven wijdde hij aan de strijd tegen de slavenhandel. Dichtbij huis herinneren we ons de Witte paters van hun klooster in Boxtel en de Witte zusters van hun klooster in Esch.
Missionariorum Africae (M.Afr), Patres Albi (PA), Pères Blances (PB)

4 Missionarissen van Scheut
Een Vlaams priester, Theophiel Verbist, getroffen door berichten over de armoede in het Chinese binnenland, raakt in de ban van het enorme 'Middenrijk' en ruilt in 1865 met enkele vrienden-priesters het vertrouwde Vlaanderen voor het uitgestrekte en ijskoude Binnen-Mongolië, een provincie in het noorden van China. Anderen volgden en de missie zwermde al gauw uit naar andere landen: Kongo, Filippijnen, Haïti, Indonesië, Japan. Tegenwoordig werken missionarissen van Scheut in een 25-tal landen over vier continenten verspreid. De Missionarissen van Scheut hebben een klooster langs de A65 in Vught, namelijk Sparrendaal.
Congregatio Immaculati Cordis Mariae (CICM)

4 Zusters Penitenten van de Eenheid
Op 30 augustus 1501 verleent Joannes van Horne, prins-bisschop van Luik, bisschoppelijke goedkeuring aan het stichten van een klooster op de plaats van ‘De Cuyckse Hofstat”, een boerderij gelegen in de parochie van Haren, in de heerlijkheid van Megen. Het is een initiatief van Gerard, Eringardis en Maria, de drie kinderen van Udo en Gerberga Talhout. De twee zussen waren begijnen en woonden in ’s-Hertogenbosch. De broer was schout van Megen. Zij vervulden de wens van hun ouders, het stichten van een klooster voor ongeveer 30 zusters. Het klooster kreeg de naam “Huys van Bethleëm” en de zusters volgden de leefregel van Franciscus. Na de Tweede Wereldoorlog beëindigden de zusters hun

werkzaamheden, zoals lokaal kleuteronderwijs en de was doen voor parochies in de omgeving, en met toestemming van de bisschop van Den Bosch legden ze zich toe op gebed voor de hereniging der kerken en in het bijzonder voor de hereniging en de bekering van Rusland. Sinds 15 mei 1948 noemen de zusters zich de ‘Penitenten van de Hereniging’ of ‘Penitenten van de Eenheid’.

3 Dochters van Onze Lieve Vrouw van het H.-Hart
Pater Jules Chevalier (1824-1907) bouwde in het Franse Issoudun een kerk, opgedragen aan Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart. Zijn motto was: Ieders leed vindt weerklank in Jezus’ hart. Hij is de oprichter van de congregatie Missionarissen van het H.-Hart en van de congregatie Dochters van O.L.V. van het Heilig Hart. Vanuit Frankrijk verspreidden de congregaties zich over België, Duitsland en Nederland. Het Nederlandse provincialaat is gevestigd te Tilburg. De zusters van deze congregatie dragen altijd een medaille van O.L.V. van het H.-Hart. De congregatie stond bekend als de “Zusters van de *gutjes* van de Bredaseweg”. De zusters droegen een kap in de vorm van een hart, waardoor er midden bovenop de vorm van een geutje ontstond.
FDNSC = Filiae Dominae Nostrae a Sacro Corde

3 Missiezusters Dienaressen van de H.-Geest ofwel Slotzusters van Steijl
In 1889 stichtte Arnold Janssen, een Duitse priester, samen met Helena Stollenwerk en Hendrina Stenmanns de missiecongregatie Dienaressen van de Heilige Geest. Zeven jaar later volgden de slotzusters, de Dienaressen van de Heilige Geest van de Altijddurende Aanbidding. Samen met de Missionarissen van het Goddelijk Woord zijn er dus drie door Arnold Janssen gestichte congregaties, alle drie gevestigd in Steijl. Momenteel zijn er 3500 missiezusters bij de congregatie aangesloten verspreid over zestig landen over de hele wereld.
Congregatio Missionalis Servarum Spiritus Sancti (CMSSp.S)

3 Broeders Onze Lieve Vrouw van Lourdes ofwel Broeders van Dongen
De congregatie is gesticht op 25 november 1830 te Ronse (België) door Stefanus Modestus Glorieux. De oorspronkelijke naam was: Broeders van Goede Werken. Toen Glorieux als pas gewijd priester zijn aanstelling voor Ronse kreeg, trof hij daar onmenselijke toestanden aan. Hij wilde die mensen redden uit de dubbele hel van het tegenwoordig en toekomstig leven. Reeds na een korte periode begreep hij, dat incidentele hulp altijd ontoereikend zou blijven. "Armoedebestrijding kan alleen maar effectief zijn, als er structureel hulp geboden wordt." Daarom zocht hij helpers. De eerste zes broeders werden in 1835 geprofest. Het aantal broeders nam snel toe; Delft was de eerste plaats waar zijn broeders zich in Nederland vestigden. In 1888 werd het moederhuis naar Oostakker (België) overgeplaatst. Oostakker is een bedevaartplaats van Onze Lieve Vrouw. Toen werd de naam veranderd in Broeders van Onze Lieve Vrouw van Lourdes.
Congregatio Fratrum Beatae Mariae Virginus de Lourdes

3 Trappisten en Trappistinnen
De orde van de Cisterciënzers is in de late Middeleeuwen in Frankrijk ontstaan vanuit de orde der Benedictijnen. De Trappisten en Trappistinnen zijn vernoemd naar de Normandische abdij La Trappe. Het aan Sint-Benedictus toegeschreven devies ‘Ora et labora’ (bid en werk), is voor de Trappisten geen loze aansporing. Arbeid is een belangrijk onderdeel in hun kloosterlijke dagorde. Volgens Sint-Benedictus moeten monniken ook instaan voor hun eigen levensonderhoud. En volgens een oude monnikentraditie, is wat ze daarbij overhouden bestemd voor mensen in nood. Om dat te kunnen, ontwikkelen de Trappisten van oudsher allerhande ambachtelijke en industriële bedrijvigheid. Wij kennen de Trappisten het best van het Trappistenklooster in Berkel-Enschot, met een bierbrouwerij waarvan pastoor Godfried Looyaard directeur is geweest, en van het Trappistinnenklooster eveneens in Berkel-Enschot, het enige Trapistinnenklooster in ons land.

Ordo Cisterciensium Strictoris Observantiae (OCSO)

2 Zusters van het Apostolaat van de Derde Orde der Mindere Zusters Wijchen
1 Zuster van de Derde Regel van de H.-Franciscus
Aan Franciscus van Assisi wordt de stichting van drie orden toegeschreven. De eerste is die van de minderbroeders, die zich ten gevolge van diverse conflicten in de loop der eeuwen in drie takken hebben gesplitst: franciscanen, kapucijnen en conventuelen. De tweede is die van de arme vrouwen, de clarissen, die in de loop der tijden ook enkele splitsingen kenden. De derde is die van gelovige mannen en vrouwen die zich door de broeders en/of de zusters geïnspireerd voelden. Een brief, die Franciscus circa 1221 aan deze mensen schreef, is later de basis van een leefregel geworden. Een orde in strikte zin is dit echter pas in 1289 geworden. In de loop van de geschiedenis is deze 'derde orde' in twee takken gesplitst, een reguliere derde orde en een seculiere lekenorganisatie. Biezenmortel kende vroeger zo'n seculiere lekenorganisatie onder de naam "Derde orde". De Zusters van het Apostolaat van de Derde Orde behoren tot de in 1289 gestichte orde. Deze orde is in Wijchen bekend van een huis voor geestelijke gezondheidszorg, naar de orde vernoemd: het Derde Orde huis.

2 Augustijnen en Augustinessen
De Augustijnen zijn monniken die leven naar de kloosterregel van kerkleraar Sint-Augustinus (354-430). De Augustijnen verenigen actief en contemplatief leven, waarbij het accent valt op het gemeenschapsleven. In gemeenschap beoefenen zij gebed en apostolaat en als groep staan zij in dienst van de kerk, volgens de regel van Augustinus: *een van hart en een van ziel naar God toe*. De Augustijnen in Nederland zijn actief in zielzorg, theologisch onderwijs, missie en armenzorg. Zo zijn ze onder andere actief vanuit het Augustinessenklooster in Amsterdam voor de opvang van daklozen, vrouwen die het huis zijn uitgezet of weggelopen, armen en anderen die er noodgedwongen even een thuis vinden.
Ordo Sancti Augustini (OSA)

2 Benedictijnen en Benedictinessen
Benedictus van Nursia (547) stichtte in zijn leven 12 kloostergemeenschappen, waarvoor hij zijn *Regel der monniken* schreef. Volgens Benedictus moet een abdij een christelijke familie, een hemelse gemeenschap zijn. Het eerste Nederlandse Benedictijnenklooster is omstreeks 700 gebouwd in Susteren. In de eerste eeuwen legden de Benedictijnenkloosters zich toe op landbouw, veeteelt en wegenaanleg, maar na ingrijpen van de wereldlijke leiders werd dat ingeruild voor studie en wetenschap. In Brabant kennen we de orde vooral van de kloosters in Oosterhout.
Ordo Sancti Benedict (OSB)

2 Sociëteit van de Afrikaanse Missie
S.M.A. is de afkorting van 'Societas Missionum ad Afros', vrij vertaald: 'Sociëteit voor Afrikaanse Missiën' en verwijst naar het gezelschap van missionarissen, opgericht in 1856 te Lyon door een Franse missiebisschop, Monseigneur Melchior de Marion-Brésillac. Doel was en is de bevrijdende boodschap van Christus volgens de missionaire roeping van de Katholieke kerk uit te dragen, vooral onder Afrikanen en mensen van Afrikaanse afkomst. Het Nederlandse missiehuis van de congregatie staat in Cadier en Keer. De Nederlandse provincie had Ghana als werkgebied.
Societas Missionum ad Afros (SMA)

2 Dochters van Wijsheid
Leden van de uit Frankrijk afkomstige congregatie *Filles de la Sagesse* vluchtten eind 19e eeuw naar België en Nederland. De congregatie werkte zowel in onderwijs, jeugdpensionaten als in gezondheidszorg. Zo werkten ze bijvoorbeeld in Huize Boldershof te Druten, een tehuis voor geestelijk gehandicapte vrouwen.

Filles de la Sagresse (FDLS)

2 Norbertijnen en Norbertinessen
De Norbertijnen zijn een monnikenorde gesticht door de H.-Norbertus in de eerste helft van de 12e eeuw. Zij volgen de kloosterregel van Sint-Augustinus. De Norbertijnen in hun bekende witte gewaden (vandaar hun naam Witheren) verkondigen het woord van God in parochies, op opleidingsinstituten en via internet. Ze bevorderen christelijke eenheid door zelf een voorbeeld van christelijke eenheid te zijn en door dat uit te dragen in de samenleving. Pater Gerlacus van den Elsen, de Norbertijn die in 1899 en 1902 naar de Berkhoek in Udenhout kwam voor de oprichting van de Boerenleenbank en de Boerenbond, is voor ons ongetwijfeld de bekendste. En zeer bekend is natuurlijk de Abdij van Berne in Heeswijk-Dinther.
Ordo Praemonstratentis (Opraem)

2 Missionarissen van het H.-Hart ofwel de Rooi Harten
Pater Jules Chevalier (1824-1907) bouwde in het Franse Issoudun een kerk, opgedragen aan Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart. Zijn motto was: Ieders leed vindt weerklank in Jezus' hart. Hij is de oprichter van de congregatie Missionarissen van het H.-Hart en van de congregatie Dochters van O.L.V. van het H.-Hart. Vanuit Frankrijk verspreidden de congregaties zich over België, Duitsland en Nederland. Na een tijdelijke huisvesting achtereenvolgens in Haaren en in een van de wolfabrieken in Tilburg, werd in 1889 een blijvende oplossing gevonden: het Missiehuis aan de Bredaseweg, gebouwd met de enthousiaste medewerking van de overwegend katholieke bevolking van Tilburg. Vrijwel vanaf het begin van de 20e eeuw worden er missionarissen uitgezonden: naar de Molukken (1902), en snel daarop naar Oceanië en Nieuw Guinea (1905), de Filippijnen (1908) en Brazilië (1911). De congregatie is in Tilburg en omgeving bekend als 'de Rooi Harten'.
Missionarii Dacratissimi Cordis Jesu (MSC)

2 Zusters van het H.-Hart van Jezus ofwel Zusters van Moerdijk, CSSCJ
De congregatie van de Zusters van het H.-Hart is gesticht op 2 juli 1886 door Mère Huberdina Merkelbach, een begijn uit Hoogstraten in België. Ze begon haar werkzaamheden voor verwaarloosde kinderen in haar geboortedorp Moerdijk. De congregatie bouwde in Nederland 15 kloosters en een ziekenhuis en vanaf 1922 waren de zusters actief in de missie van Finland en Nederlandsch Indië.
Congregatio Sorores Sanctissimi Cordis Jesu (CSSCJ)

2 Dochters der Liefde van de Heilige Vincentius
De heilige Vincentius van Paolo, geboren op 24 april 1581 in Pouy, is onder andere de stichter van de missiecongregatie van de Lazaristen en ook van een "vereniging van vrouwen uit de burgerij om armen en zieken te troosten". Deze vereniging groeide uit tot de congregatie van de Zusters of de Dochters van Liefde van de Heilige Vincentius. De zusters leefden zonder ordekleed en gingen rond in steden en dorpen en verzorgden er zieken, bejaarden en wezen. De congregatie had in Nederland haar belangrijkste klooster in het Limburgse Nuth. Er was ook een klooster aan het Paduaplein in Tilburg. De zusters zijn ook bekend als de Vincentinen en ook als de Vliegkappen.
Filles de la Charité

1 Broeder van het H.-Hart van Jezus
Pater Leo Dehon reageerde op de nood van de arme bevolking van de verwaarloosde fabriksstad St.-Quentin in Noord Frankrijk. Zijn aanpak en initiatieven om zijn medemensen uit deze ellende te halen, vonden weerklank bij duizenden, tot ver buiten St.-Quentin. Hij stichtte een gemeenschap van mensen, spoorzoekers, christenen, die actief en biddend wilden werken. Anno 2000 waren er ruim 2500 volgelingen van Pater Dehon in 5 werelddelen werkzaam.

Sacerdotes a Sacro Corde Jesu (SCJ)

1 Broeder van de Christelijke Scholen
De Broeders De La Salle is een congregatie die begin 20e eeuw vanwege nieuwe wetten Frankrijk ontvluchtte en zich vestigde in België en Nederland, onder andere in ’s-Hertogenbosch en Baarle-Nassau. De Broeders van de Christelijke Scholen hebben zich vooral gericht op onderwijs, zoals de naam van de congregatie al zegt, ook in de missie.
Fratres Scholarum Christianarum (FSC)

1 Franciscaan
De Franciscanen leven in het voetspoor van Franciscus, van Assisië. “Vrede en alle goeds”, zei Franciscus. In zijn testament schreef hij: "De Heer heeft mij een groet geopenbaard; wij moeten zeggen: *De Heer geve u vrede*". Het franciscaanse kleed is een eenvoudig bruin habijt (pij) met een kap. Om de pij heen dragen ze een koord met drie knopen. Van de drie knopen wordt gezegd, dat zij verwijzen naar de drie geloften, die de basis vormen van het franciscaanse leven: de gelofte van armoede, zuiverheid en gehoorzaamheid.
Ordo Fratrum Minorum (OFM)

1 Franciscanes van Achel
Het klooster Catharinadal van de Franciscanessen van Achel was opgericht door de Heer van Grevenbroek in 1432. Eind achttiende eeuw, om precies te zijn in 1798, hebben de Franse legers de Franciscanessen uit Achel verdreven en werd het klooster afgebroken.
Penitenten Recollectinen (PR)

1 Franciscanes van de H.-Elisabeth
De congregatie van de Franciscanessen van de H.-Elisabeth staat ook bekend als de Zusters van de Meerten Verhoffstraat, Zusters van Breda. De congregatie is in 1880 gesticht te Breda.
Penitenten Recollectinen (PR)

1 Gasthuiszuster van Charitas Roosendaal
De Gasthuiszusters van Breda hadden diverse zelfstandige communiteiten gesticht, onder andere in Oosterhout. In 1845 maakte de communiteit van Oosterhout zich onafhankelijk van de Gasthuiszusters van Breda onder leiding van de voormalige algemeen overste van Breda. In 1853 verplaatste de nieuwe congregatie haar moederhuis naar Steenbergen en in 1905 naar Roosendaal naar “het gesticht Charitas”. De congregatie heet voluit: de religieuzen Penitenten-Recollectinen van de reguliere Derde Orde van de Heilige Franciscus van Assisië (Gesticht Charitas) te Roosendaal. De congregatie was vooral actief in de gezondheidszorg. Aan “het gesticht Charitas” was een ziekenhuis, bejaardenzorg en wijkverpleging verbonden. De congregatie stichtte enkele zelfstandige communiteiten, onder andere in Oudenbosch en in Oostburg.
Penitenten Recollectinen Sorores Nosocomii Rosaevallae (PR)

1 Jezuïet
Iñigo uit het adellijke milieu van Loyola in Spaans Baskenland leefde in het begin van de zestiende eeuw. Hij leidde een nogal losbandig militair leven. Nadat hij op een slagveld zwaargewond was geraakt, koos Iñigo voor een leven als 'soldaat van Christus'. Een grillige reis volgde, zowel fysiek als geestelijk. Als student in Parijs verzamelde Iñigo een groep vrienden om zich heen, die de kern werd van een nieuwe religieuze gemeenschap. Uiteindelijk kwam Iñigo, die dan de Latijnse naam Ignatius heeft aangenomen, in Rome terecht. Hij gaf daar zelf leiding aan die nieuwe 'Sociëteit van Jezus'. Bij Ignatius' dood telde die al meer dan 1000 leden. In Nederland kennen we de Jezuïeten wellicht het meest van de strenge kostscholen, die garant stonden voor hoog kwalitatief onderwijs, en van de

retraitehuizen, zoals ‘Loyola” in Vught. Societas Jesu (SJ)

1 Kanunnikes van Sint-Augustinus
De Kanunnikessen van Sint-Augustinus is een orde die begin 20e eeuw door nieuwe wetten in Frankrijk zich genoodzaakt zag dat land te verlaten. Ze streken neer in België en Zuid-Nederland. Wij kennen deze orde van hun bekende verblijf in Vught langs de A65, namelijk Regina Coeli, een landelijk bekend talencentrum.
Chanoinesses Régulières de St.-Augustin de la Congrégation de Notre-Dame

1 Karmelietes
In de tweede helft van de twaalfde eeuw vestigden zich leken, vermoedelijk met de kruistochten en bedevaarten naar het Heilig Land overgekomen, in het Karmelgebergte. Daar bouwden zij zich een bidplaats, toegewijd aan de Maagd Maria. In de omgeving van de plaats, waar volgens de traditie Elia had verbleven, leidden ze in navolging van deze grote profeet een beschouwend leven. Zo is de biddende en beschouwende orde van de Karmelieten en Karmelietessen ontstaan. De bekendste Karmelietes is ongetwijfeld Theresia van Lisieux.
Ordo Carmelitarum Discalceatarum (OCD)

1 Kleine Zuster van de Heilige Joseph
De Kleine Zusters van de Heilige Joseph werden officieel in 1872 gesticht door de Heerlense priester Savelberg. De Kleine Zusters hebben zich actief ingezet om het lot van de allerarmsten en de meest behoeftigen te verlichten. Ze legden vanaf het begin een voorkeur aan de dag voor vestiging in kleine aantallen op het platteland, waar het leven zwaar was. Zusters werkten in ziekenhuizen, weeshuizen, verpleegtehuizen, kinderherstellingsoorden en verzorgden de huishoudelijke dienst in bisschoppelijke colleges en seminaries, onder andere van 1900 tot 1972 in het kleinseminarie Beekvliet in Sint-Michielsgestel en van 1950 tot 1967 in het grootseminarie in Haaren. Een ander belangrijk werk was de missie. De Kleine Zusters behoorden tot de drie Nederlandse zustercongregaties die het uiterst zware missiewerk in China ter hand namen. *De Kleine Zusters hielpen waar niemand meer hielp.*

1 Liefdezuster H.-Carolus Borromeüs of Zusters Onder de Bogen
Een Maastrichtse congregatie van liefdezusters, gesticht in 1837. Het klooster in Maastricht staat bekend als “Onder de bogen” en vandaar dat ook de congregatie de “Zusters Onder de Bogen” wordt genoemd.

1 Missionaris van de H.-Familie
De missiecongregatie van de H.-Familie is gesticht door pater Joannes Baptist Berthier, die leefde van 1840 tot 1908. Deze Fransman kwam naar Grave om er in Nederland een eerste klooster van zijn missiecongregatie te stichten. Het kleinseminarie van deze congregatie stond in Kaatsheuvel. De congregatie herinneren we ons van hun klooster aan de Tilburgseweg in Goirle.
Congregtaio Missionariorum a Sacra Familia (MSF)

1 Redemptorist
Redemptoristen willen mensen zijn die zich in naam van het Evangelie inzetten voor maatschappij en medemens. Redemptoristen willen mensen verlossen uit hun onvermogen, zoals Jezus Redemptor (Verlosser) dat deed. De stichter van de Redemptoristen is de heilige Alfonso (of: Alphonsus) M. de' Liguori, die in Napels leefde van 1696-1787. De huidige Redemptoristen proberen op eigentijdse wijze mensen verlossing aan te reiken opdat 'de mensen kunnen leven'. Bekende Redemptoristen zijn de Tilburger Peerke Donders en Clemens Maria Hofbauer, die ook in Udenhout wordt vereerd als de patroon van hopeloze zaken.

Congregatio Sactissimi Redemptoris (CSsR)

1 Zuster van Barmhartigheid
De Belgische stad Ronse is altijd een soort utopia geweest. Tegen de toenmalige officiële richtlijnen van de Kerk in, ontstonden in Ronse vele sociaal maatschappelijke initiatieven en er werden maar liefst vijf congregaties opgericht. Eerst was er kanunnik Peter Jozef Triest, de stichter van de Broeders en Zusters van Liefde, de Broeders van Sint-Jan de Deo en de Zusters van de Kindsheid Jesu en in zijn voetspoor was er Stefaan Modest Glorieux, de stichter van de Broeders van Goede Werken en de Zusters van Barmhartigheid. De congregatie van de Zusters van Barmhartigheid heeft zich eerst ingezet voor lager onderwijs, later ook voor (geestelijke) gezondheidszorg en zij heeft haar vleugels uitgespreid over België, Nederland en missiegebieden in Congo, Indonesië, Brazilië en Ethiopië.
Zusters van Barmhartigheid (ZB)

1 Zuster van O.L.Vrouw Visitatie
De orde Visitatie van Onze Lieve Vrouw is gesticht omstreeks 1610 door Franciscus van Sales, bisschop van Genève, en Jeanne de Chantal. In het begin was het een orde achter slot en grendel, maar al snel zagen de stichters dat de orde zich moest inzetten voor de noden en zo kregen de zusters opdracht om zieken te bezoeken en aan armen soelaas te bieden. In 1618 werd Vincentius à Paolo de geestelijk vader van de zusters. Later heeft Vincentius zelf een aantal congregaties gesticht, zoals de Lazaristen en de Filles de la Charité. Naar deze Vincentius is Huize Vincentius in Udenhout vernoemd.

1 Zuster van het Convent van Betlehem
Het Convent van Betlehem is een diocesane congregatie van apostolische religieuzen. Het ontstaan van de congregatie gaat terug op een aantal vrome vrouwen die omstreeks 1500 in Oisterwijk evangelische inspiratie en steun vonden bij elkaar: de ‘Oisterwijkse Kring’. De centrale figuren waren de mystica Maria van Hout en de anonieme schrijfster van de Evangelische Peerle. De vruchtbare samenwerking met de Keulse kartuizers leidde naar een hoogtepunt van de Nederlands-Rijnlandse mystiek aan het begin van de 16de eeuw. In 1539 ging Nicolaas Esschius, afkomstig van Oisterwijk en lange tijd pastoor van het begijnhof van Diest, naar Oisterwijk en kocht er een huisje voor de vrouwen, ‘het Maagdenhuis’. Midden 16^{e} eeuw viel de groep in Oisterwijk uiteen. Sommigen trokken naar Keulen, anderen naar Duffel in België. Daar is nog altijd het moederhuis van de congregatie.

1 Broeder van Saint Louis
De congregatie van de Broeders van Saint Louis is gesticht in 1840 in Oudenbosch door kapelaan Willem Hellemons. Hellemons zag de plaatselijke situatie met lede ogen aan, want hij schreef: "Het gebruik der Heilige Sacramenten was zeer zeldzaam, godsdienstigheid was er niet in te speuren, zedeloze samenrottingen waren de uitspanningen voor zon- en feestdagen enz.". In deze atmosfeer kon het gebeuren dat een twintigtal jongeren in de haven naakt was gaan baden. Dit incident was voor de kapelaan de directe aanleiding tot het stichten van een congregatie, die in eerste instantie was belast met het geven van catechismusles. De broeders richtten zich op onderwijs en begonnen een internaat. Na één jaar was het huis van zes broeders al te klein voor de opvang van zestien weeskinderen. Pas in 1852 werd de congregatie vernoemd naar de jong gestorven Jezuïet Sint Aloysius, patroon van de studerende jeugd. De congregatie bleef decennia lang geroemd voor het goede onderwijs.
Congregatio Sancti Aloysii (CSAl)

Hoofdstuk 2

ALFABETISCH OVERZICHT VAN IN UDENHOUT EN BIEZENMORTEL GEBOREN EN/OF GETOGEN BROEDERS, FRATERS, PRIESTERS EN ZUSTERS

Kees van den Bersselaar en Kees van Kempen

Zuster Hendrina (Antonetta) Adams (1916-2002), zuster van het H.Hart van Jezus
Antonetta Adams werd geboren op 23 maart 1916. Ze trad op 3 februari 1937 in bij de Zusters van het H.Hart te Moerdijk, waar zij in 1941 haar eeuwige geloften aflegde. Ze gaf les in naaldvakken op basisscholen, VGLO en ULO in Deurne, Dalfsen, Wormer, Noord Scharwoude, Hazerswoude, Veldhoven en Rosmalen. Ze was voor de leerlingen een vriendelijke, gemoedelijke en geliefde zuster. Maar voor zichzelf was haar taak een opgave. Ze had een chronische hoofdpijn, waardoor ze na haar onderwijstaak zo was uitgeput, dat zij maar zelden kon deelnemen aan de kloostercommuniteit. Na haar pensionering bleef ze in Rosmalen wonen. Ze overleed op 19 januari 2002 in Huize St.-Barbara in Schijndel en is in Rosmalen begraven.

Broeder Jos van den Aker (1968-), Benedictijn
Jos van den Aker is op 1 januari 1968 geboren in Berkel-Enschot en is vanaf 1971 opgegroeid in Udenhout aan de Schoorstraat 49. Vader Piet van den Aker is een ‘echte’ Udenhouter, moeder Riet van den Aker-Mathijssen is van geboorte Berkelse en was vele jaren lid van het kerkbestuur in Udenhout. Jos was in zijn jeugd misdienaar en acoliet tot het moment van andere prioriteiten, andere interesses, andere keuzes. *Pas in mijn hoedanigheid als verpleegkundige, eerst in het Bosch Medisch Centrum (Den Bosch) en later in het St.-Radboud (Nijmegen), werd ik opnieuw geconfronteerd met geloofsaangelegenheden en geloofsvragen: Bestaat God? Wat is de zin van leven, van ziekte en van lijden? Is de dood definitief of is er meer? etc…Vanaf die periode is mijn geloof en relatie met God opnieuw in de steigers gezet. Blijkbaar had God me in die achterliggende periode nooit losgelaten, ondanks dat mijn geloof en mijn kerkbezoek op een laag pitje stonden. Mijn katholieke opvoeding en jeugd en alle herinneringen daarbij, kregen een vervolg en werden geïntegreerd, nu echter meer bewust dan destijds. In de loop der jaren daarna was ik actief binnen een charismatische beweging en van daaruit vervoerde ik in 1999, een maand lang, de relieken van Theresia van Lisieux door heel Nederland: kerk in, kerk uit. Zo maakte ik kennis met het Benedictijnse leven in Vaals en dat trof me diep. Later kwam ik ook bij de Benedictijnen in Doetinchem en daar was opnieuw dat getroffen zijn. Mijn regelmatige bezoeken aan de Sint-Willibrordsabdij liepen langzaam over in het besef dat ik hier geroepen ben, dat dit de plek is waar God mij heel persoonlijk uitnodigt, in het contemplatief georiënteerde monastieke leven.* Jos is ingetreden op 31 augustus 2000. Momenteel is hij tijdelijk geprofest monnik van de abdij van Slangenburg, een communiteit van 10 broeders. Het leven in de communiteit is gericht op God. Het gebed staat centraal en de stilte is daarbij een belangrijk element. De broeders ontvangen jaarlijks vele gasten in de abdij en het stiltecentrum. De agrarische achtergrond van Jos komt goed van pas aangezien hij verantwoordelijk is voor de akkerbouw, de bosbouw en de tuinen. In 2004 is Jos begonnen aan zijn studie theologie aan de KTU te Utrecht. *Ook in deze tijd zijn veel mensen gelovig, spiritueel zoekend, de oriëntatie is echter niet meer vanzelfsprekend katholiek. En*

toch heeft het Evangelie van Christus ook aan mensen van deze tijd veel te zeggen, voor wie het wil horen en er aandacht voor heeft. De opening van de Proloog van de Regel van Benedictus klinkt dan ook als een uitnodiging tot een luisterende houding en ontvankelijkheid: 'Obsculta, o fili' ('Luister, mijn zoon'), […] 'et inclina aurem cordis tui' ('en neig het oor naar uw hart.').

Nu volgen Huberta en Frans van Asten, zus en broer uit het gezin van Lambertus van Asten en Adriana Kolsteren van 't Endeke.

1. Zuster Lambertino (Huberta) van Asten (1902-1978), zuster van Schijndel
Huberta van Asten is geboren op 27 januari 1902, is ingetreden in het klooster in 1922 en heeft haar eeuwige geloften gedaan in 1927. Zuster Lambertino begon in 1924 als bejaardenverzorgster in Raamsdonkveer. In 1934 vertrok ze naar Geldrop waar ze in het ziekenhuis werkte als narcosezuster en op de kinderafdeling. Daar moest zuster Lambertino om gezondheidsredenen stoppen met het werk dat haar zo na aan het hart lag. Haar zorg voor de medemens moest zij noodgedwongen ruilen voor de zorg voor de kapel. Ze woonde en werkte vanaf 1935 in een pension in Sint-Oedenrode, vervolgens in 1939 in Raamsdonkveer, vanaf 1941 in Son waar ze zorgde voor pensiongasten en de rector en daarna vanaf 1957 in Geldrop als hulpportier in een klooster. Sinds 1966 brak de ziekte haar teveel op en in 1971 verhuisde ze naar het moederhuis in Schijndel-Wijbosch. Zuster Lambertino overleed op 4 maart 1978 in het Sint-Barbaraklooster te Schijndel. Van zuster Lambertino van Asten is een brief aan haar familie bewaard van 20 september 1923, een jaar nadat zij in het klooster is gegaan. Ze vertelde in de brief dat de kapel haar lievelingsplaats was. Ze was begin augustus op retraite geweest. *Het mondje is toen negen dagen dicht geweest, maar het heeft me niet verveeld*. *Ik heb toen voor u allen bijzonder goed gebid*. Zij vroeg in de brief aan Janus en aan Fientje om elke dag een weesgegroetje te bidden, zodat ze in februari haar kleine geloften zou mogen doen, want, zo schreef ze, *het kindergebed is zo machtig bij God*.

2. Broeder Chrysostomus (Franciscus) van Asten (1909-1979), broeder Penitent
Franciscus van Asten is geboren op 15 februari 1909. Hij is in 1929 lid geworden van de Congregatie van de broeders Penitenten en heeft de eeuwige geloften afgelegd in 1934. Hij is in diverse huizen van de broeders Penitenten werkzaam geweest als hoofdverpleegkundige, achtereenvolgens in Biezenmortel, Wilp, Boekel en Tilburg. Hij werd eerst overste in Boekel en daarna van 1961 tot 1964 overste van Huize Assisië in Biezenmortel. Na zijn pensionering genoot hij van de natuur. Hij had een plantenkas en verzorgde de bloemen voor de kapel. Hij had een paard, kanaries, vissen en zijn hond Lola. Hij overleed te Tilburg op 23 augustus 1979, 106 dagen na het vieren van zijn gouden kloosterfeest. Broeder Chrysostomus is begraven op het kloosterkerkhof van Huize Assisië in Biezenmortel.

B

Frater Quintinus (Wim) de Bakker (1935-1999), Frater van Tilburg
Geboren op 2 april 1935 in de buurtschap de Mortel in Udenhout, zoon van Adrianus de Bakker en Maria Smits. In het noviciaat van de fraters gegaan in 1953 en de eeuwige geloften afgelegd op 15 augustus 1959. Wim de Bakker heeft eerst gewerkt in Nederland en in Kenia waar hij de naam brother William aannam. Hij was in Kenia om er mee te werken aan het oprichten van een opleiding voor blinden. Sinds 24 oktober 1973 leefde en werkte Wim in Paramaribo, Suriname. Hij was bestuurder van communiteiten, lid van het regionaal

bestuur en econoom. Een ziekte was er de oorzaak van dat hij vroegtijdig naar Nederland terug moest komen. Drie maanden later, op 30 oktober 1999, is hij overleden in het Moederhuis in Tilburg.

Pater Harrie van Balkom (1923-1993), missionaris van het Goddelijk Woord (Steijl)
Geboren op de Zandkant op 28 april 1923 als zoon van Frans van Balkom, die wel 'de burgemeester van de Zandkant' werd genoemd, en Cornelia de Bakker. Priester gewijd in Teteringen op 28 augustus 1949. Harrie van Balkom deed een week later als eerste Biezenmortelse priester zijn eerste H.-Mis in de kerk van Biezenmortel. De weg van de Zandkant naar de kerk was vanwege de droogte zo stoffig, dat buurtbewoners over de hele route een tapijt van mos hadden gelegd. Pater Van Balkom was lid van de congregatie van S.V.D., de missionarissen van Steijl, de orde die een seminarie had op 't Laar in Helvoirt. Pater Van Balkom was missionaris in Ende en Badjawa Flores in Indonesië. In 1985 kwam hij terug uit de missie, werd eerst pastoor van St-Vith in België, daarna van het Duitse plaatsje Wallerode en vanaf 1989 ook van Lommersweiler. Hij is overleden in Wallerode op 2 december 1993 en is begraven op het kloosterkerkhof te Teteringen.

Broeder Conradus (Koen) van Balkom (1914-), missionaris van het Goddelijk Woord (Steijl)
Koen van Balkom is geboren op 13 oktober 1914 als zoon van Jan van Balkom en Johanna van Hal. Op zijn 19e jaar trad hij in het klooster bij de Missionarissen van het Goddelijk Woord in Steijl. Drie jaar later, in 1937 is hij overgeplaatst naar Teteringen, waar hij kwam te werken op de boerderij. Het was zijn lust en zijn leven om met paarden het werk te doen, maar in 1960 schakelde men over op tractoren en Broeder Conradus verzocht om ander werk. In dat jaar is hij overgeplaatst naar de Belgische druivenstreek van Overijse, waar hij werkte in de keuken. Hij is er zes jaar chef-kok geweest. In 1975 volgde de verhuizing naar Heide-Kalmthout waar hij rustig tuinwerk kreeg en de zorg voor kippen, konijnen, eenden en ganzen "en dat bracht veel aangenaam vertier". Broeder Conradus werd actief in de bejaardenbond en in de Charismatische Beweging. Dat bracht hem veel contacten in de lokale gemeenschap. Hij was een bekende persoon, die op zijn fiets zowat alle boeren in de omgeving van tijd tot tijd met een bezoek vereerde. In 1995 kwam hij naar het missiehuis Sint-Willibrord in Deurne en inmiddels woont Broeder Conradus in Teteringen, waar hij van zijn oude dag mag genieten.

Zuster Wilhelmina (Wilhelmina) van Balkom (1932-), Benedictines
Geboren in Udenhout op 19 januari 1932. Na anderhalf jaar is zij verhuisd naar Gemonde, in 1957 ingetreden bij de Zusters Benedictinessen van de Gekruisigde Jezus bij Parijs. Daar legde zuster Wilhelmina de eerste geloften af in 1960 en de eeuwige geloften in 1964. Daarna is ze teruggekomen naar Nederland in een in 1962 gebouwd klooster te Brunssum, waar zij tot 1997 heeft gewoond. Zuster Wilhelmina woont nu in Sint-Jozefoord in Nuland.

Pater Beda van Telok Soeah, Kapucijn
Op 21 augustus 1949 vond in de Udenhoutse kerk een bijzondere gebeurtenis plaats, de Eerste H.-Mis van de op Borneo in Indonesië geboren Kapucijn Wim Lo Tsi Lin, pater Beda van Telok Soeah. Hij was priester gewijd in het Kapucijnenklooster van Biezenmortel en had daar een Eerste H.-Mis opgedragen op 4 augustus van dat jaar. De Indonesiër met een Chinees uiterlijk was vele jaren in vakantieperiodes een graag geziene gast in het dorp. Hij was namelijk thuis bij de familie Van de Ven, eerst in de gezinnen van Adrianus van de Ven en Wilhelmus van de Ven en na hun overlijden bij de familie Van de Ven – van Dam in de Groenstraat. Bij zijn eerste H.-Mis op 21 augustus werd de jonge priester geassisteerd door de zonen van Adrianus en van Wilhelmus van de Ven: pater Servatius, pater Onesimus en pater Filemon van de Ven, allen Kapucijn.

Zuster Lambertina (Antonia) Beekmans (1855-1895), Franciscanes van Dongen

Dochter van Jan Beekmans en Cornelia van Strijdhoven. Overleed in het Pensionaat te Dongen in het 17e jaar van haar professie.

Nu volgen Johanna, Wilhelmina, Cornelia en Bertha Beekmans, vier zussen uit het gezin van Adrianus Beekmans. Johanna is een dochter bij zijn eerste vrouw Petronella van Wijk en de andere drie zussen zijn dochters bij zijn tweede vrouw Johanna van Nooij. De vier zussen gingen evenals hun tante Antonia Beekmans naar het klooster van de Zusters Franciscanessen van Dongen.

1. Zuster Canisia (Johanna) Beekmans (1891-1978), Franciscanes van Dongen
Johanna Beekmans is geboren op 20 december 1891, ze ging naar het klooster van de Zusters Franciscanessen van Dongen, waar zij is geprofest op 28 juli 1918. Zuster Canisia overleed op 11 oktober 1978.

2. Zuster Gaudentia (Wilhelmina) Beekmans (1892-1958), Franciscanes van Dongen
Wilhelmina Beekmans is geboren op 1 mei 1892, geprofest in het klooster van de Zusters Franciscanessen van Dongen op 31 oktober 1920 en zij is overleden op 27 augustus 1958. Zuster Gaudentia is een oudere zus van zuster Lambertina, maar zij ging pas twee jaar na haar jongere zus in het klooster.

3. Zuster Lambertina (Cornelia) Beekmans (1894-1981), Franciscanes van Dongen
Cornelia Beekmans is geboren op 30 januari 1894, geprofest in de congregatie van de Zusters Franciscanessen van Dongen op 28 juli 1918 en overleden te Dongen in Maria-oord op 4 juli 1981. Zuster Lambertina heeft dezelfde kloosternaam als haar in 1895 overleden tante zuster Antonia Beekmans. Zuster Lambertina is tijdens haar leven werkzaam geweest als naaister en in de huishoudelijke dienst. Op haar 67e ging ze vanwege een ziekte naar Maria-oord in Dongen waar haar een lijdensweg van 20 jaar heeft doorstaan. Ze klaagde nooit en bleef vriendelijk voor iedereen.

4. Zuster Gregoria (Bertha) Beekmans (1904-1998), Franciscanes van Dongen
Bertha Beekmans is geboren op 16 juni 1904, geprofest in het klooster van de Zusters Franciscanessen van Dongen op 19 maart 1928 en overleden in Maria-oord te Dongen op 15 december 1998. Zuster Gregoria was van professie wijkverpleegster en kreeg haar eerste opleiding in het Ignatiusziekenhuis in Breda. Al bij haar intrede in het klooster bracht zij grote vaardigheid in de naaldvakken mee. Dat leidde ertoe, dat zij binnen de kloostergemeenschap de taak kreeg om de habijten van de zusters te maken en indien nodig te herstellen. Ook was zij inzetbaar in het handwerkonderwijs op scholen. Enkele jaren was zij de huishoudster van pastoor Stevens in Klundert.

Broeder Piet van Beerendonk (1915-1993), missionaris van Scheut
Piet van Beerendonk deed zijn eerste geloften in 1941 en reisde op 18 januari 1947 voor het eerst naar de missie. Hij kwam te werken in Kasaï in Congo. Dat heeft hij bijna 18 jaar gedaan. Sinds 1964 werkte hij in diverse missiehuizen van Scheut in België, onder andere in Antwerpen als medewerker in het magazijn en in Zuun als kok. Hij mocht de laatste jaren van zijn leven rusten in Sparrendaal te Vught, waar hij op 3 december 1993 overleed.

Zuster Switbertha (Lies) Beerendonk (1934-), Dochter Maria en Jozef Choorstraat
Lies Beerendonk is geboren op 9 november 1934, weliswaar in Oisterwijk, maar ze is opgegroeid in Udenhout en ze voelt zich een rasechte Udenhoutse. Haar ouders zijn Leen Beerendonk en Anna van de Ven. Lies is in 1954 in het klooster gegaan bij de Zusters van Maria en Jozef aan de Choorstraat in ’s-Hertogenbosch - die wij kennen als de zusters van Huize Vincentius – en ze heeft haar eeuwige geloften gedaan op 6 juli 1960. Zuster Switbertha is kok en keukenzuster geweest in Beverwijk, Nijmegen, Den Bosch en Nuland. Inmiddels woont en werkt ze alweer 22 jaar in Nuland en heeft ze in 2004 haar gouden

kloosterfeest mogen vieren. Zuster Switbertha staat niet meer in de keuken, maar is er voor haar oudere medezusters die hulp nodig hebben en die blij zijn met bezigheden.

Zuster Berarda (Adriana) Beerens (1917-1994), Franciscanes van Oirschot
Het gezin van Piet Beerens en Anna Maria de Bont van de Tilburgse Heikant viel uit elkaar toen eerst moeder en vijf jaar later vader overleed. De kinderen werden ondergebracht bij familie en kennissen in Tilburg, Loon op Zand, Moergestel en Biezenmortel. Vier broers en een zus Beerens kwamen naar Biezenmortel. De zus, Adriana, Sjaantje genoemd, is geboren op 24 april 1917. Ze is in 1942 naar het klooster Nazareth gegaan van de Zusters Franciscanessen in Oirschot, waar zij in 1947 haar professie heeft gedaan en de kloosternaam Berarda ontving. Zuster Berarda is actief geweest in een kleuteronderwijs, achtereenvolgens in Oisterwijk, Kruisland, opnieuw Oisterwijk, Oirschot en Eindhoven, waar zij van 1966 tot 1976 hoofd van een kleuterschool was. Na een kort verblijf op de pastorie van Stiphout mocht ze genieten van haar pensioen, eerst in Eindhoven en vanaf 1987 op de Catharinenberg in Oisterwijk. Daar is zij overleden op 8 februari 1994. Een oudere zus van haar is naar het klooster gegaan van de Zusters Franciscanessen in Dongen. Die oudere zus, zuster Lamberta Beerens, is niet in Biezenmortel maar in Tilburg opgegroeid.

Frater Daniël (Martinus) Bergmans (1869-1961), frater van Tilburg
Geboren op 17 september 1869, zoon van Cornelis Bergmans en Joanna Laurijsse, in het klooster gegaan in 1886 en de eeuwige geloften afgelegd in 1890. Frater Daniël heeft van 1889 tot 1933 gewerkt op scholen in Oss (1889), Tilburg ’t Heike (1893), de Ruwenberg Sint-Michielsgestel (1893), Den Bosch Achter de Tolbrug (1894), de kweekschool in Den Bosch (1894), Den Bosch St.-Aloysiusschool (1896), Tilburg ’t Heike (1897), Tilburg ’t Goirke (1898), Tilburg Capucijnenstraat (1899), als hoofd Tilburg Kasteeldreef (1902), hoofd Den Bosch Ververstraat (1907), hoofd van de school en directeur van het fraterhuis in Cuijk (1911), hoofd Tilburg Veemarktstraat (1922), ULO Tilburg Leo XIII (1926), hoofd Tilburg Leo XIII (1927), Utrecht Grave van Solmstraat (1931) en Reusel (1932). In 1933 mocht frater Daniël na 44 jaar onderwijs met pensioen. Hij was toen 64 jaar. Hij kwam te wonen in Huize Steenwijk te Vught. Daar overleed hij 28 jaar later, op 1 maart 1961 op 91-jarige leeftijd. Het is onduidelijk wat de herkomst is van zijn toenaam: Tinuske Kwingkwang.

Zuster Evodia (Johanna) Bergmans (1879-1972), Franciscanes van Mariadal
Dochter van Adriaan Bergmans en Maria de Bruijn, geboren op 15 juni 1879. Zij ging in het klooster bij de Zusters Franciscanessen van Mariadal in Roosendaal en overleed op 7 oktober 1972, op 93 jarige leeftijd, na een ongelukkige val na haar bezoek aan de kloosterkapel.

Zuster Gerardini (Maria) Berkelmans (1884-1923), zuster van Liefde
Maria Berkelmans is geboren op 25 januari 1884 en ging in het klooster bij de Zusters van Liefde in Tilburg in 1908, waar zij haar eeuwige geloften aflegde in 1912. Ze kwam eerst te werken in een ziekenhuis in Den Haag en later in het klooster te Heusden. Daar is zij, 39 jaar oud, overleden.

Soeur Ancilla (Helena) van den Bersselaar (1904-1982), Dochter der Wijsheid
Geboren op 14 april 1904, dochter van Marinus van den Bersselaar en Cornelia Vermolen, ingetreden bij de Dochters der Wijsheid te Schimmert in 1935 en geprofest te Brussel in 1941. Soeur Ancilla woonde en werkte in kloosters in België en Denemarken (Roskilde). Ze overleed op 30 april 1982 in Huize St.-Joris in Oirschot.

Pastoor Joannes Bertens (1835-1900)
Joannes Bertens is geboren op 14 april 1835, zoon van Jan Bertens en Joanna van Riel, priester gewijd in Den Bosch in 1861, benoemd tot kapelaan te Eersel (1861) en daarna te

Bladel (1863). Hij koos er voor om als missionaris te gaan werken en hij vertrok in november 1866 naar St.-Louis in Noord-Amerika. Hij werd pastoor van Dutzow Warren Co Mo (ook geschreven als Dutzouio), waar hij overleed in 1900. Uit zijn nalatenschap gaf zijn familie een donatie aan de stichting van het fraterhuis. Pastoor Jan Bertens is geboren aan de Slimstraat in een huis met een gebrandschilderd raampje met de tekst “Floris Daniëls schout van Nieuwkuik en Maria Wouters zijn huisvrouw”. Ook was er in dit huis een steen waarop met cement een bisschopswapen was aangebracht met een zwaan en een kruis en het jaartal 1685.

Nu volgen Arnoldus en Cornelia Bertens, broer en zus uit het gezin van Joannes Bertens en Joanna van Riel.

1. Pastoor Arnoldus Bertens (1861-1933), pastoor te Beers
Arnoldus Bertens is geboren op 2 november 1861, priester gewijd op 19 juni 1886, waarna hij zijn Eerste H.-Mis opdroeg in de kapel van het grootseminarie te Haaren op Sacramentsdag 24 juni 1886. Hij was assistent in Breugel (1886), kapelaan in Liessel (1887), Cuijk (1892), rector in Croij (1899), kapelaan in Moergestel (1902) en sinds 1905 pastoor te Beers, waar hij in 1930 zijn zilveren pastoorsfeest mocht vieren en waar hij in 1933 overleed. Pastoor Bertens publiceerde “De Katholieke Kerk – Het werk Gods”.

2. Zuster Adriana (Cornelia) Bertens (1868-1960), zuster van Liefde
Cornelia Bertens, geboren in 1868, ging in het klooster in 1885 en deed vier jaar later haar eeuwige geloften. Na enkele jaren op het Moederhuis in Tilburg heeft zuster Adriana 22 jaar gewerkt te Padang in Indonesië. Terug in Nederland heeft ze gewerkt in Haarlem, Diessen en Geffen om tenslotte van haar rust te genieten in het klooster te Moergestel. Op 15 september 1960 mocht zuster Adriana haar 75-jarig kloosterfeest vieren, twee maanden later op 15 november 1960 is zij overleden, 92 jaar oud. Zuster Adriana had artistieke aanleg. Zij schilderde destijds de oude Udenhoutse kapel, een schilderij dat thans in het bezit is van Heemcentrum ’t Schoor.

Zuster Leodarda (Francisca) Bertens (1885-1947), zuster van Liefde
Francisca Bertens, dochter van Adrianus Bertens en Joanna Verhoeven, zus van Hannes Bertens van d’n Ouwe Meulen, is geboren op 18 september 1885. Francisca ging in het klooster in 1911 en deed de eeuwige geloften in 1915. Zuster Leodarda heeft haar hele leven gewerkt en gewoond in Amsterdam (Sint-Jacob). Daar is ze overleden op 21 september 1947.

Zuster Beate (Juliana) Bertens (1923-), zuster van Barmhartigheid
Juliana Bertens is geboren op 13 juni 1923 als dochter van klompenmaker Janus Bertens en Cato Brehm, Kuil 1. Zij ging op 15 juli 1953 naar het klooster van de Zusters van Barmhartigheid in het Belgische Ronse, waar zij twee jaar later haar eeuwige geloften heeft afgelegd. Zuster Beate kwam te werken in Huize “De Burgh” aan de Geldropseweg in Eindhoven, waar nazorgverpleging van het Psychiatrisch Ziekenhuis “Voorburg” te Vught plaatsvond. Dat heeft ze bijna vijftig jaar gedaan. In 2002 ging ze naar het verzorgingshuis “Huize Glorieux” in Eindhoven. Zuster Beate is in 1968 onderscheiden met de eremedaille verbonden aan de Orde van Oranje Nassau in goud.

Pastoor Henricus van Beurden (1811-1897), pastoor te Den Dungen
Geboren op 2 mei 1811 als zoon van Ferdinand van Beurden en Petronella Hamers, priester gewijd te Grave in 1835. Hij was kapelaan te Made (1836), Goirle (1839) en Heusden (1840). In 1856 volgde de benoeming tot pastoor van Den Dungen, waar hij de eveneens in Udenhout geboren en weldadige pastoor Joannes van Iersel opvolgde. Pastoor Van Beurden heeft in Den Dungen het liefdesgesticht laten bouwen. Daarvan heeft hij een dagboek bijgehouden, dat is bewaard in het archief van de parochie Den Dungen. Bij zijn

zilveren ambtsjubileum in Den Dungen, in 1881, werd hij overladen met cadeaus, onder andere een massief gouden paternoster, een verzilverde godslamp, twee verzilverde voetkandelaren, een benedictieboek en een albe. Omdat de koperen kandelaars op het altaar nu schril afstaken bij de mooie zilveren voetkandelaars, heeft pastoor Van Beurden nieuwe zilveren kandelaars voor het altaar gekocht. Het vijftigjarig priesterjubileum mocht de pastoor vieren in 1885 en opnieuw mocht hij cadeaus in ontvangst nemen, twee koperen kerkschalen, een vergulde kelk, een koorkap van blauw fluweel met goud geborduurd, een goudgele bloemenkrans voor het tabernakel, een gouden ketting met een medaille van O.L.Vrouw een blauw communieonderkleed en een door de zusters geborduurd communiebovenkleed, twee zilveren harten, een tapijt op het altaar, een voetstuk voor het beeld van Sint-Jozef, twee H.-Hartbeelden en ook nog een geheel nieuwe kruisweg. Nadat hij 36 jaar lang pastoor van Den Dungen was, ging hij met eervol ontslag; Hij was toen 81 jaar. Zijn kapelaan volgde hem op als pastoor en hijzelf bleef in zijn parochie assisteren tot zijn geestelijke gezondheid hem dat onmogelijk maakte. Hij overleed vijf jaar later, op 12 juli 1897, in het door hem zelf gestichte Liefdesgesticht St.-Antonius. Pastoor Van Beurden was een graag geziene buurman op het kleinseminarie van Sint-Michielsgestel.

Zuster Anselma (Johanna) van Beurden (1856-1950), Franciscanes van Dongen
Geboren in Udenhout op 6 november 1856, geprofest in 1876 in het moederhuis te Dongen, overleden te Dongen op 24 januari 1950. Zuster Anselma mocht 93 jaar worden. Zij was onderwijzeres, die in 1878 haar onderwijsopleiding begon in Sittard. Haar bidprentje maakte gewag van haar beroep: “Talrijke jaren werkte zij met zorg en ijver voor de opvoeding van de jeugd”.

Nu volgen Henricus en Martina van Beurden, zoon en dochter van Joseph van Beurden en Antonia van de Ven, geboren te Haaren, maar opgegroeid op ’t Winkel in Biezenmortel.

1. Broeder Michaël (Henricus) van Beurden (1903-1983), broeder Penitent
Henricus van Beurden is geboren in Haaren op 19 december 1903. Hij werd al op 16 jarige leeftijd, in mei 1920, lid van de Congregatie van de broeders Penitenten. In 1925 deed hij de professie voor het leven. Vele jaren van zijn leven bracht broeder Michaël door op Huize Assisië. Daar werkte hij voor ‘zijn’ jongens. Hij kwam voor hen op en kon het niet verdragen, als anderen hen tot de ‘minderen’ rekenden. Voor broeder Michaël was zo’n opmerking niet acceptabel. In ieder mens, hoe gebrekkig en minder begaafd, zag hij Gods schepping.

2. Zuster Clemenso (Martina) van Beurden (1906-1993), sociëteit Jezus, Maria en Jozef
Martina van Beurden is geboren in Haaren op 15 oktober 1906, opgegroeid op ’t Winkel in Biezenmortel. Ze trad toe tot de Sociëteit van Jezus, Maria en Jozef in 1934. Na het noviciaat werd zuster Clemenso keukenzuster en ze is dat haar leven lang met veel toewijding gebleven. Al toen zij in het klooster kwam, was zuster Clemenso slechthorend, een handicap die haar wat in zichzelf keerde, maar waardoor ze zich ook ontpopte tot een hechte vriendin voor haar medezusters. Ze overleed in Molenweide te Boxtel op 25 juli 1993.

Monseigneur Willem de Bever (1830-1919)
Zie hoofdstuk 3.

Broeder Tarcisius (Petrus) van den Bijgaart (1912-1990), broeder Penitent
Geboren op 28 september 1912, zoon van Jan van den Bijgaart en Anna Burgmans, ingetreden bij de Broeders Penitenten op 10 november 1932 en de eeuwige professie gedaan in 1937. Hij werkte op Huize Padua in Boekel als hoofd verpleegkundige en als overste. Daarna was hij overste van Huize Assisië en van Piusoord in Tilburg. Vervolgens ging hij naar Duitsland om in Mölnn met enkele medebroeders een nieuw tehuis voor geestelijk gehandicapten op te zetten. Toen dat op poten stond, verhuisde hij naar Montebauer, ook in Duitsland. Na 10 jaar Duitsland sprak hij nog nauwelijks een woord

Duits. Hij kon daar zijn tijd niet aan besteden. Zijn laatste jaren heeft hij doorgebracht in het rusthuis van de broeders bij Piusoord. Hij is begraven op het kerkhof van Huize Assisië. Als kind woonde hij op 't Endeke. Rond de leeftijd van elf jaar was hij een keer op weg naar school, toen er plotseling een auto voorbij kwam. Hij ergerde zich zodanig aan die overdreven luxe, dat hij uit woede zijn pet naar die auto gooide. Tot zijn verbijstering bleef zijn pet aan de auto hangen. Het bleek de auto van gouden Willem van Iersel te zijn. De hele dag zat hij in dubio. Zonder pet naar huis kon niet, maar hij durfde die ook niet op te halen. Zijn zusje bood uitkomst. Die durfde wel aan te bellen bij mijnheer Willem. Op 17-jarige leeftijd wilde hij al naar het klooster, maar zijn moeder vond hem nog te jong. Hij moest wachten tot zijn twintigste. Dan zou duidelijk zijn, dat het geen jeugdige opwelling was. Ondertussen ging hij in dienst zodat een broer vrijstelling door broederdienst kon krijgen. Toen hij twintig was, trad hij zo spoedig mogelijk in. Het weekend daarvoor was het kermis. Daar maakte hij zijn portemonnee leeg tot de laatste cent en hij heeft sindsdien nooit meer een cent voor zichzelf nodig gehad. Vanaf toen heeft zijn hele leven in dienst gestaan van behoeftige medemensen. Zelfs vaak dag en nacht. Het overste-zijn ervoer hij als een opdracht van boven. Hij vond het zelfs niet nodig zijn familie daarover in te lichten. Hij was iemand van weinig woorden, maar des te meer daden. "Hij was de goedheid zelve" staat er op zijn bidprentje. De schrijver daarvan gaat vooral terug naar de Tweede Wereldoorlog, toen hij blijkbaar dag en nacht heeft gezorgd voor de mensen die aan hem waren toevertrouwd.

Deken Lau Bijl (1938-), pastoor te Tilburg, deken van Tilburg-Goirle
Lau Bijl is op 5 augustus 1938 geboren in Etten-Leur als zoon van dokter Bijl, de arts die later naar Biezenmortel verhuisde om daar huisarts van Huize Assisië te worden. Lau Bijl is opgegroeid aan de oprijlaan van Huize Assisië. Hij is priester gewijd in 1963. Meteen daarna volgde zijn benoeming tot kapelaan in de nieuwe Vredesparochie te Tilburg aan de zijde van pastoor François. Als kapelaan was hij actief in de arbeidersbewegingen. Hij werd lid van de adviesraad van de deken en lid van de diocesane raad, samen met zijn vriend bisschop Jan Bluijssen. Zo raakte hij ook betrokken bij de voorbereiding van het eerste Nederlands pastoraal concilie. Lau Bijl werd in 1975 benoemd tot deken van Tilburg-Goirle en zou dat blijven tot 1993. Hij was een priester midden in de samenleving, een sterk sociaal bewogen man, met heel veel bestuurlijke netwerken en functies. Zo was hij ondermeer goed ingevoerd in de wereld van de Tilburgse ziekenhuizen. Voor hem was de dagelijkse opdracht belangrijker dan de kerkelijke hiërarchie. In 1994 koos bisschop Ter Schure ervoor Lau Bijl niet voor een vierde periode te benoemen. Deken Bijl werd pastoor van de parochie H.-Kruis te Tilburg. Bij zijn veertigjarig priesterjubileum in 2003 is een boekje verschenen, "Liber Amoricum voor pastoor Lau Bijl". Het boekje staat vol bijdragen van vrienden. Professor Plattel schrijft erin: "Zijn pastoraat nodigt uit om schaap te blijven van zijn godsdienstige kudde". Lau Bijl moest een heupoperatie ondergaan. De chirurg zei: "Ik ben er klaar voor". "Ik ook", zei de deken die op zijn koptelefoon lag te luisteren naar Bach's Hohe Messe, "ik heb zojuist het slot van het Credo gehoord: Et vitam venturi saeculi". Het eeuwige leven laat gelukkig nog op zich wachten.

Zuster Ursula (Jacoba) van Biljouw (1886-1933), Kanunnikes H.-Vader Augustinus
Jacoba van Biljouw trad in bij het klooster Mariëndaal te Sint-Oedenrode en is geprofest in 1909. Zuster Ursula is overleden in Sint-Oedenrode op 47-jarige leeftijd.

Frater Andreas van den Boer (1841-1917), frater van Tilburg
Zie hoofdstuk 4.

Nu volgen Maria en Gertruida Boom, twee zussen uit het gezin van Martinus Boom en Henrica Heesters.

1. Zuster Optat (Maria) Boom (1900-1976), missiezuster O.L.V. van Afrika

Maria Boom is geboren op 13 september 1900. Ze ging naar het klooster van Missiezusters van O.L.V. van Afrika, ook bekend als de Witte Zusters van kardinaal Lavigerie, eerst in 1921 en na een ziekteperiode opnieuw in 1924. Zij deed haar eerste geloften op 1 mei 1926 en haar eeuwige professie in 1929. Zuster Optat werkte in de keuken en in de huishoudelijke dienst, eerst vier jaar in de missie van Algerije, vanaf 1926 in Béni Ismaël en vanaf 1928 in Algiers. In 1930 kwam zuster Optat terug naar Nederland en woonde en werkte achtereenvolgens in Esch (1930), Boxtel (1931), Esch (1933), Boxtel (1934) en Sterksel (1950). Van 1944 tot 1949 had ze tuberculose. Op 28 april 1976 vierde zuster Optat haar gouden kloosterfeest samen met haar medezusters in het moederhuis in Esch. De dag daarna zou zij haar gouden feest vieren met de familie, maar in de morgen van 29 april stierf ze plotseling. Zuster Optat werd begraven in Sterksel, waar ze de laatste 26 jaar van haar leven had gewoond. Vanwege de sluiting van het klooster in Sterksel is haar graf op 29 mei 1999 overgebracht naar de begraafplaats Munsel in Boxtel.

2. Soeur Henriëtta (Gertruida) Boom (1907-1993), Dochter der Wijsheid
Gertruida Boom is geboren op 8 september 1907, geprofest te Schimmert in 1942 bij de Dochters der Wijsheid. Soeur Henriëtta was jarenlang als portierster verbonden aan het schippersinstituut te Rotterdam. Ze overleed in Huize De Leyenhof in Helvoirt op 13 mei 1993.

Zuster Josephina (Carolina) Borsten (1838-1876), Franciscanes van Oirschot
Carolina Borsten was de derde dochter van Paulus Borsten en Cornelia Wassen, geboren op 25 april 1838 in Cromvoirt en vanaf 1848 opgegroeid in Udenhout. Paulus Borsten was vanaf 1848 de schoolmeester van de openbare school in het gemeentehuis. Hij was weduwnaar en woonde met zijn gezin in het schoolmeesterhuis aan de Schoorstraat. Carolina is in 1859 naar het klooster gegaan van de zusters Franciscanessen in Oirschot, waar zij een jaar later haar professie deed en de kloosternaam zuster Josephina ontving. Zuster Josephina was een koorzuster. Dat betekende elke dag zo'n zeven uur bidden. Daarnaast bestond de dag uit acht uur werken en negen uur slapen, eten en recreatie. Ze overleed er op 1 april 1876 op 37-jarige leeftijd in Oirschot.

Pastoor Cornelis Hubertus van den Bosch (1773-1834), pastoor te Hedel en te Zwaluwe
Cornelis van den Bosch, gedoopt op 3 november 1773, was een zoon van Andreas van den Bosch en Maria Adriaan Vermeer. Hij werd in 1799 kapelaan te Geldrop, in 1809 pastoor van Hedel en in 1812 pastoor van Zwaluwe. Pastoor Van den Bosch bediende vanuit zijn kerk in Lage Zwaluwe ook Hoge Zwaluwe en Heikant. Met de jaren werd de kerk te klein en het kerkbestuur wilde de kerk uitbreiden met zo'n 50% "tot 4280 vierkante voeten". Maar het gemeentebestuur eiste een andere oplossing, namelijk dat er een kerk werd gebouwd in Hoge Zwaluwe om daarmee de parochianen van Hoge Zwaluwe en Heikant tegemoet te komen. Een nieuwe kerk in Hoge Zwaluwe zou evenveel kosten als een uitbreiding van de kerk van Lage Zwaluwe, zo had een commissie berekend. De bediening van de nieuwe kerk zou volgens het gemeentebestuur geen probleem vormen, omdat de pastoor immers sinds 1816 beschikte over een kapelaan. Pastoor Van den Bosch nam vrijwillig ontslag op 15 januari 1824. Hij werd op 24 augustus 1824 professor aan het kleinseminarie. Het archief van het seminarie bevat een niet afgemaakte zin: *Ingetreden in West-Malle en Elten…* Dat duidt er op dat Cornelis van den Bosch is ingetreden bij de Trappisten in Westmalle. Hij is overleden op 18 maart 1834.

Pastoor Ludovicus van den Bosch (1831-1907), pastoor te Denekamp
Ludovicus van den Bosch, geboren op 5 december 1831, zoon van notaris Andries van den Bosch en kleinzoon van de eerste burgemeester van Udenhout. Priester gewijd in 1856. Hij ging werken in het bisdom Utrecht en werd kapelaan te Ootmarsum (1856) en te Utrecht (1863). In 1868 volgde zijn benoeming tot pastoor van Denekamp. Dat zou hij 39 jaar blijven tot aan zijn dood in 1907. Twee van zijn broers, die zich ook in Twente hadden gevestigd,

als notaris, maakten na de dood van de pastoor aanspraak op parochiegelden. Die ruzie liep zo hoog op, dat toen een van beide op sterven lag de priester weigerde de laatste sacramenten te komen toedienen. De man overleefde de ziekte en verhuisde naar Udenhout, waar hij, zijn broer en een zus een grafmonument hebben naast de pastorietuin.

Zuster Revocata (Cornelia) van den Brand (1914-2003), Franciscanes van Breda
Nelie van den Brand is geboren in Dinteloord op 30 juni 1914, dochter van Johannes van den Brand en Adriana van Gaans. Het gezin Van den Brand verhuisde naar Udenhout/Biezenmortel. Nelie is opgegroeid op Scheurenhoeve, daarna aan de Waalwijkseweg en vervolgens op de Schoorstraat in de boerderij Moffelhoeve. Ze ging in 1938 in het klooster bij de Zusters Franciscanessen van de Heilige Elisabeth in Breda. Zuster Revocata was jarenlang koster en zorgde voor de rector, zowel in het moederhuis als in Gilze. Zuster Revocata overleed op 28 februari 2003.

Nu volgen Johannes en Petronella de Bree, broer en zus uit het gezin van Adrianus de Bree en Anna Brekelmans. Hun oom Antoon de Bree was zouaaf in het leger van de paus. Johannes en Petronella namen dezelfde kloosternaam aan: Mardonius en Mardonia.

1. Broeder Mardonius (Johannes) de Bree (1877-1953), broeder O.L.V. van Lourdes
Johannes de Bree is geboren op 9 februari 1877, ingetreden bij de Broeders van O.L.V. van Lourdes in 1902 en deed de eerste professie op 26 december 1904. Broeder Mardonius heeft zijn hele leven gewerkt in Huize Overdonk te Dongen, een tehuis voor geestelijk en lichamelijk gehandicapten, van 1904 tot aan zijn dood in 1953. Hij was er van 1919 tot 1926 overste en van 1926 tot 1929 econoom. Van 1929 tot 1952 was hij provinciaal econoom. In een In Memoriam staat over hem geschreven: *Hij was overste, lokaal econoom en provinciaal econoom. Maar deze functies, hoezeer hij ze met grote nauwgezetheid vervulde, houden zijn herinnering niet alléén in ere. De congregatie bezat in broeder Mardonius op de eerste plaats een trouw lid, een waar religieus, een broeder die zijn vele natuurlijke en geestelijke gaven ononderbroken dag en nacht in dienst stelde van de liefdewerken. Wat hem bijzonder beminnelijk maakte, was zijn onkreukbare rechtschapenheid, zijn menslievendheid en beminnelijke eenvoud.*

2. Zuster Mardonia (Petronella) de Bree (1882-1976), Franciscanes van Breda
Petronella de Bree is geboren op 6 mei 1882. Ze ging in het klooster bij de Franciscanessen “Alles voor Allen” in Breda waar zij in 1910 haar eeuwige professie deed. Zuster Mardonia heeft een opleiding ziekenverpleging en bejaardenzorg gevolgd en is werkzaam geweest in verschillende huizen van de congregatie. Sinds de dood van haar broer in 1953 had ze geen familie meer. Haar kruis werd verzwaard, doordat zij door haar doofheid nauwelijks contact met anderen kon hebben. Ze overleed op 20 november 1976 in Huize Elisabeth in Zundert in het 66e jaar van haar professie.

Zuster Hypolite (Johanna) Brekelmans (1862-1907), zuster van Liefde
In het klooster gegaan in 1883 en vier jaar later de eeuwige geloften afgelegd. Kreeg achtereenvolgens de standplaatsen Haarlem, Utrecht, Delft, Udenhout (St.-Felix), Moergestel en Diessen. Overleden in het Thérésiagesticht te Diessen.

Zuster Cassiana (Adriana) Brekelmans (1881-1947), Franciscanes van Veghel
Geboren op 25 juli 1881 als dochter van Gerardus Brekelmans en Maria van de Wetering. Ging in 1906 in het klooster van de Franciscanessen Onbevlekte Ontvangenis der H.-Moeder Gods te Veghel. Ze deed haar eeuwige geloften in 1908. De volledige kloosternaam is zuster Cassiana van de Onbevlekte Ontvangenis. Zuster Cassiana was verpleegster en werkte in Lith (1908), Veghel (1911), Griendtsveen (1914), Volkel (1916), Bladel (1919), Erp (1921), Veghel (1927), Zijtaart (1933), Veghel (1939) en Zijtaart (1942). Ze overleed op 22 februari 1947 in Zijtaart, waar zij ook begraven is.

Zuster Damiana (Wilhelmina) Brekelmans (1883-1967), zuster van Schijndel
Geboren op 25 maart 1883 als dochter van Cornelis Brekelmans en Adriana Brabers, in het klooster gegaan in 1909 en geprofest in 1913. Zuster Damiana was werkzaam in de huishoudelijke dienst. Zij overleed in het Sint-Barbaraklooster in Wijbosch-Schijndel.

Frater Hugo (Cornelius) Brekelmans (1891-1921), frater van Tilburg
Zoon van Jan Brekelmans en Cornelia Smolders, geboren op 29 augustus 1891. Ingetreden in de congregatie op 1 mei 1921 en drie weken later, op 22 mei 1921, overleden. Op de dag van zijn overlijden vond “articulo mortis” zijn eeuwige professie plaats. Op het bidprentje staat een bijzondere tekst. Naast diverse citaten uit de Bijbel, zoals in die tijd gebruikelijk, staan de woorden “Hij was een troost en steun voor zijn ouden vader”. Cornelius ging pas op zijn dertigste naar de fraters. Blijkbaar heeft hij eerst zijn ouders verzorgd en is pas daarna in het klooster gegaan. Dat mocht maar drie weken duren.

Zuster Celina (Joanna) Brekelmans (1919-1988), Franciscanes van Veghel
Joanna Brekelmans is geboren op 28 maart 1919 als dochter van Franciscus Brekelmans en Hendrika de Bakker. Ze trad in 1947 in het klooster van de Franciscanessen Onbevlekte Ontvangenis der H.-Moeder Gods te Veghel en legde haar eeuwige geloften af in 1951. De volledige kloosternaam is zuster Celina van het H.-Lijden. Zuster Brekelmans werkte in de keuken van de Klokkenberg te Breda (1948), het ziekenhuis van Veghel (1962), bejaardenhuizen in Herpen (1964) en Heesch (1967), in een kindertehuis in Ugchelen (1970) en voor haar ouderwordende medezusters in Reusel (1982). Zuster Celina mocht ook zorgen voor haar tweelingzus, Sjaan, die doof was. Zuster Celina is overleden op 15 maart 1988 te Tilburg en is begraven in Zijtaart.

Pater Toon Brekelmans (1930-), missionaris van de H.-Familie
Toon Brekelmans is op 16 december 1930 geboren op de Schoorstraat, zoon van Petrus Brekelmans en Petronella de Bakker. Hij ging in 1946 naar het kleinseminarie van de Missionarissen van de H.-Familie, het missiehuis Sint-Antonius in Kaatsheuvel. In 1953 volgde het grootseminarie in Oudenbosch. Hij is ingetreden op 8 september 1954. De priesterwijding volgde op 27 juli 1958 waarna hij zijn eerste H.-Mis deed in de rectoraatskerk van Biezenmortel. Daarna ging hij studeren aan de Pauselijke Universiteit Gregoriana in Rome. Hij promoveerde in 1965 tot doctor in de kerkgeschiedenis met het proefschrift *Martyrerkranz, ein symbolgeschichtliche Untersuchung im frühchristlichen Schrifttum.* Terug in Nederland was hij docent kerkgeschiedenis aan het Gemeenschappelijk Instituut voor Theologie te Tilburg, de Katholieke Leergangen en de priesteropleiding Bovendonk te Hoeven. Ook was hij docent catechese aan de Pedagogische Academie in Breda. Hij heeft verschillende wetenschappelijke en populaire publicaties op zijn naam staan op het gebied van kerk- en parochiegeschiedenis. Sinds 1980 is hij priester-assistent in de parochie Sint-Petrus Banden in Gilze.
Pater Toon Brekelmans heeft een herinnering aan de catechismusles geschreven in het boek “Over de School” van Heemcentrum ’t Schoor.

Zuster Ludovica (Antonia) van Broekhoven (-1877), Franciscanes van Oirschot
Antonia van Broekhoven staat niet in het geboorteregister van Udenhout, maar volgens het kloosterarchief is zuster Ludovica wel afkomstig van Udenhout. Ze heeft haar eeuwige professie gedaan in 1869 in het Oisterwijkse klooster Catharinenberg. Ze is niet oud geworden. Al in 1877 is zij, ongeveer 30 jaar oud, overleden in het moederhuis te Oirschot.

Zuster Bobola (Adriana) Brok (1884-1942), Franciscanes van Mariadal
Dochter van Wilhelmus Brok en Petronella Pigmans, geboren op 27 december 1884, in het klooster gegaan van de Zusters Franciscanessen van Mariadal in Roosendaal. Zij deed haar professie in 1907. Soeur Maria Bobola kreeg op 8 oktober 1942 een beroerte waaraan zij is

overleden. Die dag had ze nog de hele dag gewerkt in de tuin van het klooster in Zundert en had net als andere dagen nog trots verteld wat ze die dag allemaal had gedaan.

Zuster Waltruda (Anna) Bronner (1890-1973), zuster van Liefde
Dochter van Johannes Bronner en Adriana de Bakker. In het klooster gegaan in 1919, de eeuwige geloften afgelegd in 1923. Zuster Waltruda was ziekenverzorgster, werkte eerst in het ziekenhuis in Tilburg en daarna in het klooster te Diessen.

Pater Adolf Burger (1906-1943), missionaris van het Goddelijk woord (Steijl)
Adolf Burger werd geboren te Atzgersdorf bij Wenen op 8 december 1906. Hij kwam in 1922 met de Weense kinderen mee naar Udenhout, waar hij een thuis kreeg in het Udenhoutse gezin Van Rooij. Hij kreeg de gelegenheid een studie te beginnen bij de Missionarissen van het Goddelijk Woord, in het missiehuis in Uden. Hij legde zijn eeuwige geloften af in 1927 in het missiehuis in Helvoirt. Hij voltooide zijn opleiding in het missiehuis St.-Gabriël bij Wenen, waar hij op 5 mei 1932 priester werd gewijd. Hij ging naar de missie van Flores Indonesië, maar moest na zes jaar vanwege gezondheidsproblemen terugkeren. Hij begon met grote ijver aan een studie Oosterse talen. Tijdens de oorlog werd hij opgeroepen voor de Duitse krijgsdienst. Hij sneuvelde op 31 juli 1943 aan het Oostfront in Stalino.

Pastoor Joannes Burgmans (1785-1871), pastoor te Alem
Geboren op 13 april 1785 als zoon van Adrianus Burgmans en Margaretha Piggen. Studeerde aan het seminarie van Herlaar, werd in 1812 assistent en in 1814 kapelaan in Deurne. In 1818 werd hij pastoor van Alem, waar hij zowel zijn gouden priesterfeest mocht vieren alsook zijn gouden pastoorschap. Pastoor Burgmans heeft in het memoriaalboek van de parochie geschreven: *Met het aanvaarden van deze parochie heb ik gevonden een allerellendigste kerk, onvoorzien van misgewaad en linnen. En de pastorij die nog geheel in het water stond en nog met de gehele schuld belast. Maar in 1830 hebben wij subsidie van het gouvernement gekregen van 5000 guldens om de kerk te vernieuwen en de schulden van de pastorij af te leggen, die gebouwd is in 1809 op belofte van Jan Koning Lodewijk, Koning van Holland. Dan heb ik de kerk bijna geheel vernieuwd, elf voeten verlengd en vier voeten verhoogd en in de staat gebracht zoals die nu is*. In 1848 heeft pastoor Burgmans een koperen godslamp geschonken aan de Udenhoutse kerk. Bij het feest in 1868, toen hij 50 jaar pastoor van Alem was, heeft hij van zijn parochianen een zilveren wierookvat ontvangen. Dit zilveren wierookvat is onlangs gerestaureerd en wordt weer gebruikt bij bijzondere vieringen. Pastoor Burgmans stierf 85 jaar oud op 1 februari 1871. Drie jaar na zijn dood bouwde zijn opvolger een geheel nieuwe kerk.

Zuster Laurenza (Ida) Burgmans (1840-1917), zuster van Liefde
Geboren op 11 augustus 1840 als dochter van Cornelis Burgmans en Wilhelmina Raaijmakers. In het klooster gegaan in 1863, geprofest in 1867. Standplaatsen waren Den Bosch, Den Haag en Venlo. Overleden in Huize St.-Stanislaus in Moergestel.

Pastoor Adrianus Burgmans (1864-1936), pastoor te Dennenburg
Geboren op 3 juni 1846, zoon van Franciscus Burgmans en Francisca van Beurden. Priester gewijd in 1888. Assistent te Malden (1888), kapelaan te Diessen (1891), kapelaan te Den Dungen (1895) en pastoor van de Michaelparochie van Dennenburg, gemeente Ravenstein (1906). Hij was dertig jaar lang de pastoor van een parochie met honderd parochianen. Na zijn overlijden op 3 april 1936 fuseerde de parochie van Dennenburg met de naburige parochie van Deursen en de pastoor van Deursen werd ook pastoor van Dennenburg. Maar het kerkje van pastoor Burgmans staat nog altijd in Dennenburg en eromheen liggen nog enkele graven, waaronder dat van de laatste pastoor.

Zuster Cherubina (Cornelia) Burgmans (1929-), Kleine zuster van de H.-Joseph

Corrie Burgmans is geboren op 3 oktober1929 in Udenhout, dochter van Johannes Burgmans en Gerardina van Roessel. Corrie was de tweede in een gezin van tien kinderen, dat woonde aan de Molenhoefstraat 16. *Het geloof speelde toen een belangrijke rol in de opvoeding. Thuis leerden we bidden: voor en na het eten, het avondgebed en de rozenkrans. Dagelijks naar de kerk, 's zondags vaak 3 keer en dan had je de "Mariacongregatie" en je was zelatrice van de kindsheid. Het hele leven stond in het teken van het geloof. Het was normaal dat een of meer kinderen uit een gezin kozen voor het dienstbaar zijn aan de gemeenschap.* Corrie Burgmans is op 21 februari 1951 ingetreden bij de Kleine zusters van de H.-Joseph te Heerlen. Na het noviciaat werd zij geplaatst in het St.-Josephziekenhuis in Heerlen waar ze een opleiding volgde voor verpleegkundige. Op 19 maart 1956 legde ze haar eeuwige geloften af. Zuster Cherubina werkte vanaf 1959 als verpleegster in het St.-Josephziekenhuis in Gouda. In 1969 werd een bejaardenhuis geopend, verbonden aan het ziekenhuis. Zuster Cherubina werd directrice van dat huis, vernoemd naar de priester Savelberg, de stichter van de congregatie. Op 18 juni 1987 werd zuster Cherubina geroepen om overste te worden van het Moederhuis te Heerlen, een communiteit van 70 zusters, een taak die zij 14 jaar lang tot 2001 heeft vervuld. *Het leidinggeven in een religieuze gemeenschap is anders dan bij leken. Veel ervaringen uit het verleden kwamen mij goed van pas in deze nieuwe functie. Maar er was zoveel veranderd. De zusters waren allemaal ouder geworden en er was geen nieuwe aanwas .Ik kreeg als overste met veel veranderingen te maken. Zelf moest ik ook weer wennen aan het kloosterleven, bijvoorbeeld als de bel luidde die ons op gezette tijden opriep voor gebed of meditatie waarin je zelf als overste moest voorgaan. De mantelzorg werd te zwaar zodat vrijwilligers aangetrokken werden om te helpen. Daarbij kwam nog dat er in die tijd veel huizen in de congregatie werden opgeheven, de overgebleven zusters kwamen naar het moederhuis. Dat gaf weer veranderingen in de communiteiten.* Zuster Cherubine Burgmans woont thans in Echt en is actief in het zorgcentrum De Egthe, in een groep van 40 religieuzen van de congregatie die daar een onderdeel van vormen. Ze begeleidt zieken naar het ziekenhuis. Ze volgt nog steeds de opdracht van de congregatie: helpen waar niemand helpt, met als motto: God heeft geholpen, God helpt nog en God zal blijven helpen. Zuster Cherubina komt nog wel eens in Udenhout en bezoekt dan trouw het graf van haar ouders. *Mij overvalt nog altijd dat nostalgisch gevoel als ik in Udenhout kom, het is dan mijn Udenhout, het zijn mijn jeugdherinneringen, ofschoon er veel is veranderd!*

C

Zuster Florina (Wilhelmina) Coppens (1894-1983), Franciscanes van Breda
Wilhelmina Coppens is geboren op 22 februari 1894 in Biezenmortel als dochter van Mattheus Coppens en Johanna van Iersel. Ze volgde haar oudere halfzus Johanna Maria Hendriks naar het klooster van de Zusters Franciscanessen in het R.K. Gasthuis te Breda, waar zij haar eeuwige geloften heeft afgelegd op 8 september 1925. Zuster Florina werkte eerst op Ypelaar in Hoeven en daarna in Huize Elisabeth in Zundert, op de mannenzaal, in de wasserij en in de naaikamer. Na een leven van zorg voor zieken en ouderen kreeg ze zelf een moeizame oude dag, geheel afhankelijk van anderen. Ze overleed op 31 juli 1983 te Zundert.

D

Nu volgen Wilhelmina, Maria en Augusta, drie zussen uit het gezin van Petrus van Dam en Maria Corstens. Hun broer Pieter van Dam was bakker in Udenhout, dirigent van het Gregoriaans koor en van 1956 tot 1962 lid van het kerkbestuur.

1. Zuster Stephano (Wilhelmina) van Dam (1879-1959), zuster van Schijndel
Wilhelmina van Dam is geboren op 4 maart 1879. Zuster Stephano is in het klooster gegaan in 1904 en geprofest in 1908. Ze was onderwijzeres op de lagere school en stond bekend om haar bekwaamheid in tekenen en schoonschrijven.

2. Zuster Lamberdine (Maria) van Dam (1882-1979), zuster van Schijndel
Maria van Dam is geboren op 27 maart 1882. Zuster Lamberdine is in het klooster gegaan in 1906 en geprofest in 1909. Ze was handwerkzuster op de lagere school en al vrij snel kreeg ze de leiding over de jonge zusters in het klooster. Van 1928 tot 1940 was zij lid van het hoofdbestuur van de congregatie. Ze was een overste oude stijl, waardoor het voor haar extra moeilijk werd toen ze vanwege haar gezondheid totaal afhankelijk werd van haar medezusters. Van haar hobby muziek bleef niets over, toen ze totaal doof werd en nog moeilijk kon spreken. Ze zei: “Je kunt niet begrijpen hoe zwaar het leven is”. Zuster Lamberdine werd ondanks alles 97 jaar oud.

3. Zuster Constance (Augusta) van Dam (1887-1983), zuster van Schijndel
Augusta van Dam is geboren op 30 juli 1887. Zuster Constance is in het klooster gegaan in 1914 en geprofest in 1917. Ze was vakleerkracht bij het huishoudonderwijs voor naaien en ze werkte van 1933 tot 1946 op Sumatra in Indonesië. Zuster Constance mocht 96 jaar oud worden.

Zuster Scholastico (Johanna) Dekkers (1903-1982), Franciscanes van Veghel
Johanna Adriana Dekkers is geboren op 31 januari 1903 als dochter van Cornelis Dekkers en Maria Schuurmans. Ze ging in 1926 in het klooster van de Franciscanessen Onbevlekte Ontvangenis der H.-Moeder Gods te Veghel en deed haar eeuwige geloften in 1931. Haar volledige kloosternaam is zuster Scholastico van de H.H.-Vijf Wonden. Zuster Scholastico heeft huishoudelijk werk verricht in de kloosters van Deurne (1931), Heesch (1942), Helenaveen (1944), Veldhoven (1959), Voorhout (1960), Babberich (1960), Veghel (1962), Deurne (1971) en Reek (1976). In 1944 moest zij met haar medezusters het klooster van Helenaveen ontvluchten en woonde enkele maanden in het klooster van Deurne. Zuster Scholastico Dekkers is overleden in Veghel op 10 maart 1982, waarna zij is begraven in Zijtaart.

Zuster Adriana (H.) Demmers (1877-1953), Franciscanes van Oirschot
Zuster Adriana is geboren op 20 november 1877, heeft haar eeuwige geloften gedaan in 1900 en is overleden in 1953 in het moederhuis te Oirschot.

Zuster Caecilia (Cornelia) Denissen (1879-1939), zuster Penitent van de Eenheid
Cor Denissen is geboren in Udenhout op 29 maart 1879. Ze is naar het klooster gegaan van de Zusters Penitenten van de Eenheid in Haren bij Megen. Daar is ze gekleed in 1905 en heeft ze haar eeuwige geloften afgelegd in 1907. Zuster Caecilia was een toegewijde keukenzuster. Ze is overleden op 31 januari 1939. Die dag stond ze haar werk te doen in de keuken, kreeg een infarct en overleed enkele uren daarna in de ziekenkamer.

Zuster Henriëtte (Anna Maria) Denissen (1917-1973), zuster van Liefde
Geboren op 27 november 1917 als dochter van Henricus Denissen en Gertruda van Doormalen. Ze is in het klooster gegaan in 1936 en heeft de eeuwige geloften gedaan in 1944. Zuster Denissen werkte in de verpleging, in de ziekenhuizen van Tilburg, Eindhoven, Oss, Tilburg en Utrecht. Daarna heeft ze gewoond in het moederhuis te Tilburg.

Broeder Matthias (Adrianus) van Diessen (1914-1991), broeder Penitent
Geboren op 4 maart 1914, lid van de Congregatie van de broeders Penitenten vanaf 18 mei 1934. Broeder Matthias werkte in de verpleging in de huizen van de Broeders Penitenten voor geestelijke gezondheidszorg, waarvan vele jaren op Huize Assisië in Biezenmortel. Na zijn pensionering bleef hij op Huize Assisië wonen, in “het huis van de broeders”, waar hij zijn aandacht en zijn zorg kon geven aan de kapel.

Pater Dr. Ir. Jan van Doormaal (1911-1996), missionaris van het Goddelijk Woord (Steijl)
Jan van Doormaal is geboren op 24 juli 1911 in Tilburg en opgegroeid in Udenhout. Hij kon de priesteropleiding volgen met een beurs van “Gouden” Willem van Iersel. Hij studeerde bij de Missionarissen van het Goddelijk Woord, de Missionarissen van Steijl. Hij is priester gewijd in Teteringen op 18 augustus 1935 en hij heeft twee weken daarna zijn eerste H.-Mis opgedragen in de Udenhoutse kerk. Daarna studeerde hij verder aan de landbouwhogeschool te Wageningen, waar hij in 1941 landbouwkundig ingenieur werd en waar hij op 29 oktober 1945 promoveerde tot doctor. In de periode van 7 mei 1944 tot eind april 1945 was hij geïnterneerd in diverse concentratiekampen vanwege zijn werk voor de ondergrondse. Op 15 november 1945 vertrok pater Van Doormaal naar de missie van de Kleine Soenda-eilanden, waar hij 27 jaar heeft gewerkt als priester en bestuurder. In 1972 moest hij vanwege gezondheidsproblemen terugkeren naar Nederland. In de namiddag van 24 december 1996, terwijl ieder zich voorbereidde op de geboorte van het Kerstkind, kwam er een plotseling einde aan het leven van pater Jan van Doormaal.

Kapelaan Albertus van Doren (1619-1678), kapelaan te Zeeland
Albertus van Doren is geboren op 5 augustus 1619 als zoon van Joannes Huibert Albert van Doren en Maria Peter Wijtman van Iersel. Dit echtpaar trouwde in 1618. Albertus studeerde in Leuven en promoveerde in 1646. Van 1672 tot 1678 was hij kapelaan in Zeeland. Hij overleed op 7 februari 1678 en is begraven in Den Bosch. Een week later, op 15 februari 1768, regelden familieleden voor zijn zieleheil een vroegmis in de kerk van Zeeland: *om alhier in deser kercke, totten gemeenen besten, op alle heyligen oft feyrdagen gelesen te worden ’s morgens de vrohemisse tot laffenisse syner ende der syner sielen saligheyt*.

Broeder Marcus (Ties) van Doveren (1912-), broeder Penitent
Ties van Doveren is geboren op 6 september 1912 te Oisterwijk als zoon van Engelbertus van Doveren en Adriana van de Ven. Hij groeide op aan de Gijzelsestraat in Biezenmortel. Al op 15-jarige leeftijd ging Ties naar het klooster van de Congregatie van de broeders Penitenten in Boekel. Hij heeft in verschillende huizen van de Daniël de Brouwerstichting gewerkt, meestal als verpleger, ook vele jaren op Huize Assisië. Broeder Marcus woont nu in Eindhoven.

Zuster Urbana (Wilhelmina) Dreesen (1828-1895), zuster van Liefde
Wilhelmina Dreesen is in het klooster gegaan in 1850 en heeft de eeuwige geloften gedaan in 1854. Ze had de standplaatsen Maaseik, Utrecht, Helmond en Moergestel. In de archieven van de orde staat bij Helmond genoteerd “schoolhuis”. Dat zal er op duiden dat zuster Urbana onderwijzeres was. Ze is in 1895 overleden in het klooster te Moergestel.

G

Frater Caspar (Tijn) Geertman (1961-), frater van Tilburg

Tijn Geertman, geboren op 6 januari 1961, is opgegroeid in Udenhout, volgde eerst een opleiding tot A-verpleegkundige en trad in 1983 in bij de Congregatie van de fraters van Tilburg en legde de eeuwige geloften af in 1990. Hij heeft vele jaren gewerkt in de gezondheidszorg. Van daar uit heeft hij een cursus 'Barmhartigheid in de gezondheidszorg' ontwikkeld, die hij nog steeds geeft op aanvraag van gezondheidsinstellingen. "Het is een tegenwicht met betrekking tot de verzakelijking van de Nederlandse gezondheidszorg". Van 1991 tot 1994 werkte frater Caspar in Kenia. Later was hij werkzaam als districtscatecheet op het Catechetisch centrum in Tilburg. Hij begeleidde directies en leerkrachten bij het invullen van de katholieke identiteit van een school. Sinds 2003 is frater Caspar lid van het provinciale bestuur van de congregatie en is hij verantwoordelijk voor de volwassenenactiviteiten die plaatsvinden in het bezinningscentrum dat is verbonden aan de communiteit.

Frater Julianus (J.) van Gijzel (1918-1968), frater van Tilburg
Geboren op 21 december 1918, in het klooster gegaan in 1935, de eeuwige geloften gedaan in 1941. Frater Julianus werd eerst onderwijzer aan de lagere school aan de Hasseltstraat in Tilburg (1938). Sinds 1945 werkte hij op de Nederlandse Antillen, St.-Dominicus Kralendijk Bonaire (1945), St.-Tarcisius Willemstad (1947), St.-Jozef (1955), St.-Dominicus Kralendijk Bonaire (1959), Rincon (1959), St.-Thomascollege Willemstad (1966). Nadat hij al in 1966 voor een half jaar met ziekteverlof in Nederland was geweest, sloeg begin 1968 een ongeneeslijke ziekte opnieuw toe. Hij werd opgenomen in het ziekenhuis in Willemstad, waar hij de sacramenten der zieken ontving. Eind maart kwam frater Julianus opnieuw en voor het laatst terug naar Nederland. Hij werd opgenomen in Huize Emanuella in Vught en overleed, pas vijftig jaar oud, in het St.-Elisabethziekenhuis in Tilburg op 4 oktober 1968.

Nu volgen Dymhna en Toos, dochters van veldwachter Cornelis Gommers en Cornelia Pieters.

1. Dymphna Gommers (1907-1996), Derde Orde apostolaat der Mindere Zusters
Dymphna Gommers is geboren in Baardwijk op 28 augustus 1907. Ze verhuisde met de standplaatsen van haar vader mee naar Vught, naar Klundert en uiteindelijk naar Udenhout. In 1944 koos Dymphna voor een leven in het Derde Orde apostolaat der Mindere Zusters, die het beheer hadden over een opvanghuis voor geesteszieke vrouwen in Wijchen. Dymphna heeft haar private geloften afgelegd op 29 oktober 1944. Ze heeft haar hele leven in het opvanghuis te Wijchen gewerkt en is daar overleden op 10 maart 1996.

2. Toos Gommers (1917-), Derde Orde apostolaat der Mindere Zusters
Toos Gommers is geboren als Catharina Gommers op 30 augustus 1917 te Klundert en kwam naar Udenhout toen haar vader hier werd benoemd als veldwachter. Samen met haar zus koos Toos voor een leven in het Derde Orde apostolaat der Mindere Zusters, die het beheer hadden over een opvanghuis voor geesteszieke vrouwen in Wijchen. Na haar zorgzame leven te Wijchen geniet Toos Gommers thans op het bejaardenhuis voor religieuzen St.-Stanislaus te Moergestel.

Frater Remaclus (Josephus) van Gorkum (1880-1958), frater van Tilburg
Zoon van Andreas van Gorkum en Joanna van der Loo, geboren op 9 november 1880. Ingetreden in de Congregatie van de fraters van Tilburg in 1897, de eeuwige geloften gedaan in 1901. Frater Remaclus was onderwijzer, achtereenvolgens in Den Bosch Kuipertjeswal (1903), Oss (1904), Den Bosch Kuipertjeswal (1906), Den Bosch Ververstraat (1919), Den Bosch ULO Wolvenhoek (1922). Frater Remaclus mocht in 1940 met pensioen, maar zijn arbeidzame leven ging gewoon door. In 1941 werd hij overste van Huize Steenwijk in Vught en vanaf 1945 vervulde hij administratieve taken, eerst in Tilburg en vanaf 1946 in Den Bosch De Vliert. Frater Remaclus overleed in het ziekenhuis Joannes de Deo in Den Bosch op 26 juli 1958.

Pater Ludolphus (Antonius) van Gorkum (1885-1934), Norbertijn
Zoon van Andries van Gorkum en Adriana de Jong. Gekleed in de orde in 1904, professie in 1906, priester gewijd op 15 augustus 1910 in de Metropolitaankerk te Utrecht door monseigneur Van de Wetering, eerste H.Mis in de Udenhoutse kerk op 21 augustus 1910. Hij was van 1912 tot 1917 leraar op het gymnasium van de orde en vanaf 1917 rector van het klooster Koningslust van de Congregatie van de Broeders van de H.Franciscus in Helden. In 1929 volgde de benoeming tot pastoor te Berlicum. Hij overleed 49 jaar oud in het Groot-Ziekenhuis in Den Bosch.

Pater Jos van Gorp (1924-2003), missionaris van het Goddelijk Woord (Steijl)
Geboren op 10 februari 1924, priester gewijd op 20 augustus 1950 en een week later zijn eerste H.-Mis gedaan in onze Lambertuskerk. Hij vertrok als missionaris naar Congo (Zaïre). Na twintig jaren kwam hij terug uit de missie en werd hij de zevende pastoor van het Duitse Schaag. Dat werk mocht hij ruim 30 jaar doen. Hij overleed op 10 juli 2003 en is begraven op het parochiekerkhof van Schaag.

Pastoor Wilhelmus van Grevenbroeck (1677-1726), pastoor te Sint-Michielsgestel
Wilhelmus van Grevenbroeck, zoon van de Udenhoutse borgemeester Aert Jan van Grevenbroek en Maria Aart Hamers, is gedoopt te Oisterwijk op 18 januari 1677. Hij genoot in Leuven een opleiding tot priester. Hij overleed op 17 december 1726 als pastoor van Sint-Michielsgestel. Zijn broer Heiliger was gehuwd met Maria Robben, zuster van Elias Robben, de eerste pastoor van Udenhout.

H

Zuster Cornelia (Anna) van Haaren (1916-), Trappistin
Anna van Haaren, dochter van Jan van Haaren en Cornelia van Rijswijk, is op 28 februari 1916 geboren in Boxtel, is gedoopt in Oisterwijk en heeft ook haar vormsel gedaan in Oisterwijk. Daarna is de familie Van Haaren naar Udenhout verhuisd. Anna ging in het klooster bij de Trappistinnen in Berkel in 1941 en deed haar eeuwige professie in 1946. Zuster Cornelia woont thans in Nuland.

Pastoor Joannes Franciscus van der Hagen (1714-1763), pastoor te Hedel
Zoon van Nicolaas Verhagen en Anna Maria Smits, gedoopt op 24 december 1714 in Oisterwijk. Johannes schreef zijn achternaam (Van der Hagen) anders dan zijn vader (Verhagen). Hij volgde in Leuven de priesteropleiding. Van 1740 tot 1746 was hij pastoor in Hedel. In 1749 was hij kapelaan in Bergeijk waar hij op 23 juli 1763 overleed.

Broeder Callixtus (Adrianus) Hamers (1846-1936), broeder van Maastricht
Zoon van Jac Hamers en Maria van Iersel, geboren op 5 augustus 1846, ingetreden in het klooster in 1875 en twee jaar later geprofest. Een groot deel van zijn leven was hij portier, een enkele keer tevens kok of verantwoordelijk voor de linnenkamer. Hij werkte in Hasselt, Helmond, Roermond, Amsterdam, opnieuw Maastricht, opnieuw Hasselt, Weert, Venlo en opnieuw Maastricht. Van 1892 tot 1896 was hij overste van het klooster in Hasselt. Broeder Callixtus stierf op 12 maart 1936 in het Moederhuis te Maastricht. Hij was bijna 90 jaar en tot vlak voor zijn dood bleef hij trouw aan zijn werk als portier.

Zuster Arminia (Lucia) Hamers (1875-1948), zuster van Liefde
Ingetreden in 1894 en de eeuwige geloften gedaan in 1898. Werkte eerst in Arnhem en later in Zwolle, waar zij in 1948 overleed.

Zuster Edeltrudis Hamers (1915-1944), zuster van Charitas Roosendaal
Johanna Maria Hamers is op 30 maart 1915 geboren te Oisterwijk. Ze was een dochter van Bernardus Hamers en Margaretha Brouwers en is opgegroeid in Udenhout. Zij was in 1934 op 19-jarige leeftijd in het klooster gegaan van de congregatie “Charitas” in Roosendaal. Ze werd in 1937 gekleed, ze deed in 1938 haar tijdelijke geloften en in 1941 haar eeuwige geloften in het moederhuis in Roosendaal. Later moest ze naar het klooster in Oostburg en was daar werkzaam in de bejaardenzorg. Bij het bombardement van Vlissingen en Oostburg op 14 oktober 1944 zat men in de schuilkelder. Een bejaarde vrouw van 90 jaar was nog in het tehuis. Het werd steeds gevaarlijker. De overste wees zuster Edeltrudis aan, als jongste, om de vrouw te gaan halen. Hierbij werd ze door een granaat dodelijk getroffen. De bejaarde vrouw mankeerde niets. Zuster Hamers was pas 29 jaar oud. Ze werd begraven in een massagraf van 144 doden. Later is zij opgegraven en naar een kerkhof overgebracht.

Zuster Nazaire (Maria) Hanff (1879-1964), zuster van Liefde
Maria Hanff is geboren op 27 maart 1879 als dochter van Petrus Hanff en Anna Sweens. Ze ging naar het klooster in 1896 en deed in 1900 haar eeuwige geloften. Zuster Nazaire heeft een loopbaan in het onderwijs gehad, waarvan haar diploma’s getuigen: handwerken, schrijven, lichamelijke oefening, typen, steno en huishoudkunde/wasbehandeling. Ze werkte achtereenvolgens in Oss, Utrecht, Roermond, Stiphout, Dussen, Heusden, Tilburg-Korvel, Tilburg St.-Joseph en Moergestel.

Frater Hugolinus (Henricus) Heerkens (1866-1939), frater van Tilburg
Zoon van Jan Baptist Heerkens en Adriana van Bokstel, geboren op 9 maart 1866, naar de fraters gegaan in 1891, de eeuwige professie gedaan in 1894. Frater Hugolinus was in zijn werkzame leven kok, achtereenvolgens in Goirle (1892), Willemstad Curaçao (1897), Tilburg Moederhuis (1902), Tilburg St.-Denis (1903), Tilburg Korvel (1911), Boxtel (1917), Waterschei (1920) en Cuijk (1921). In 1938 moest hij vanwege zijn gezondheid stoppen met werken en kwam hij te wonen in Huize Steenwijk te Vught, waar hij overleed op 25 augustus 1939. Frater Hugolinus was vijf jaar missionaris op Curaçao, waar hij werkte op het St.-Thomascollege, een internaat. In deze tijd schreef hij vaak brieven aan zijn familie, die bewaard zijn gebleven.

Zuster Agnellis (Johanna) Heerkens (1893-1945), Franciscanes van Oirschot
Zuster Agnellis Heerkens heeft haar eeuwige professie gedaan in 1913. Ze was toen pas 19 jaar. Zuster Agnellis werkte volgens haar bidprentje “aan de opvoeding van de kinderen”.

Frater Prudentius (Antonius) Heesters (1878-1900), frater van Tilburg
Zoon van Cornelius Heesters en Maria van Broekhoven, geboren op 24 december 1878. Ingetreden in de Congregatie van de fraters van Tilburg in 1896 en de eeuwige geloften afgelegd in 1899. Hij werkte op de lagere school St.-Jozef in Maaseik België. Vanwege ziekte kwam hij terug naar het Moederhuis in Tilburg, waar hij overleed op 30 oktober 1900, pas 21 jaar oud.

Zuster Christiana (Johanna Maria) Hendriks (1888-1954), Franciscanes van Breda
Johanna Maria Hendriks is volgens haar bidprentje geboren op 18 februari 1888, maar volgens de gegevens van de congregatie en volgens de burgerlijke stand op 12 november 1888. Ze is een dochter van molenaar Christiaan Hendriks van de Zandkantse molen en Johanna van Iersel, die later huwde met molenaar Mattheus Coppens. Johanna Maria ging in het klooster van de Congregatie van de Penitenten Recollectinen van de Reguliere Derde Orde van de H.Franciscus van Assisië te Breda, waar zij haar eeuwige geloften deed in 1911. Ze heeft toen als kloosternaam zuster Christiana aangenomen, verwijzend naar haar overleden vader. Zuster Christiana heeft tien jaar, van 1914 tot 1924, gewerkt op Curaçao. Ze overleed op 17 september 1954 in het St.-Ignatiusziekenhuis te Breda.

Begijn Maria van Hout (-1547), zuster van het Convent van Betlehem
Zie hoofdstuk 5.

Broeder Adelbertus (Adrianus) van den Hout (1849-1930), broeder van Maastricht
Adrianus was een zoon van Walterus van den Hout en Elisabeth Brok. Hij is geboren op Eerste Kerstdag 1849, ingetreden in het klooster in 1875 en twee jaar later geprofest. Broeder Adelbertus heeft gewerkt in Weert, Sint-Michielsgestel en Maastricht. In Sint-Michielsgestel werkte hij 27 jaar lang aan het Doveninstituut. Hij is overleden in 1930 in het moederhuis te Maastricht.

Zuster Hildegonde (Johanna) van den Hout (1853-1884), zuster van Liefde
Dochter van Jan van den Hout en Maria Verhoeven. Na haar eeuwige geloften in 1878 kwam zuster Hildegonde te werken op het klooster St.-Felix in Udenhout. Daarna volgde de overplaatsing naar Tilburg ’t Goirke. Zuster Hildegonda overleed in de leeftijd van 31 jaar in het liefdesgesticht ’t Goirke.

Frater Pacomius (Wilhelmus) van Hulten (1840-1925), frater van Tilburg
Hendrik van Hulten, ook wel Heintje, en Adriana Piggen hadden twee zonen: Bartholomeus, genoemd Bart, geboren 14 september 1838, meesterkuiper en Wilhelmus, kortweg Hermus, geboren 24 augustus 1840, frater. Hendrik en Adriana overleden beiden in 1859. Bij de boedelscheiding kreeg Bart alle vaste goederen toebedeeld en Hermus enkele contanten en schuldvorderingen. Bart kreeg de twee woningen in eigendom, gelegen aan de Slimstraat, pal naast de kerk, met tuin en pad (een weggetje tussen de kerk en het erf van Bart van Hulten). Beide woningen lagen ter plaatse van het tegenwoordige fraterhuis. Bart verhuurde de woningen. Hijzelf woonde als kostganger in bij Kees van Laarhoven aan de Kreitenmolenstraat. Achter de herberg, aan de kerkhofzijde, stond nog een kleine woning, door Bart gebruikt als kuiperij. Hij kwam in 1890 in de gelegenheid ook de woning van zijn buur, koperslager Andries van de Pas, te kopen, ter plaatse van de tegenwoordige kapel der fraters. Bart van Hulten was nu eigenaar van drie naast elkaar gelegen woningen. Hij liep met het idee rond die grond te schenken aan de kerk ten behoeve van de bouw van een fraterhuis en een fraterschool. Maar de man kwam onverwacht en noodlottig om het leven. Op 14 juni 1891 vond men hem verdronken in de put van zijn huisbaas Kees van Laarhoven. Zijn enige broer Hermus, frater Pacomius, wonend in het fraterhuis van Cuijk, verkreeg de nalatenschap. Nog in datzelfde jaar 1891 liet frater Pacomius van Hulten met hoogst welwillende instemming van frater Superior de Beer de drie woningen met erf en tuin, groot bijna eenderde bunder, gelegen langs de volle lengte van de kerk, transporteren op de kerk van Udenhout “met de hoop, dat te eeniger tijde naar vermogen en goedvinden van het kerkbestuur ter plaatse een fraterhuis met jongensschool zou worden opgericht”. Zo gebeurde het.
Wilhelmus of Hermus van Hulten was naar de fraters gegaan in 1862 en hij heeft de eeuwige geloften afgelegd in 1866. Hij heeft gewerkt als portier, hulp in de huishouding en hulp op scholen in Sint-Michielsgestel Ruwenberg (1863), Tilburg Moederhuis (1866), Grave Blindeninstituut (1877), Maaseik (1880), Tilburg Moederhuis (1881), Grave (1885), Tilburg (1885), Cuijk (1891), Tilburg Korvel (1894), Udenhout (1902), Vught Steenwijk (1907) en Udenhout (1909). In 1911 ging hij met pensioen naar het Moederhuis in Tilburg waar hij is overleden op 28 juli 1925. Frater Pacomius is dus van 1902 tot 1911, met een onderbreking van twee jaar, portier geweest op het nieuwe fraterhuis in Udenhout, gebouwd op het erfgoed dat hij zelf voor dat doel had geschonken aan de Udenhoutse parochie. Volgens de annalen van de fraters was frater Pacomius een vrome en eerbiedwaardige dorps- en tijdgenoot van frater Andreas.

Nu volgen Elisabeth en Theresia Hüsstege, twee zussen uit het gezin van Bernard Hüsstege en Maria van den Hout, zussen van de Haarense kunstschilder Janus Hüsstege en de in Udenhout

wonende vrijgezel Wout Hüsstege, beter bekend als Wout de Pruis.

1. Zuster Placida (Elisabeth) Hüsstege (1871-1949), Franciscanes van Mariadal
Elisabeth Hüsstege is geboren op 10 oktober 1871 en ging in het klooster van de Zusters Franciscanessen van Mariadal in Roosendaal en deed haar professie in 1896. Soeur Placida leefde en werkte eenvoudig in de kloosters van de orde, maar ze ontpopte zich tot een dichteres. Ze luisterde met haar gedichten jubilea op, zoals bij het eeuwfeest van het klooster in Sas van Gent. Het was een vrome zuster, die door haar medezusters ook wel ‘de heilige zuster’ werd genoemd. Ze kon veel bidden en veel mediteren tot in de laatste uren voor haar dood op 28 januari 1949, toen zij haar gebed wijdde aan de kardinaal van Hongarije, die enkele jaren na de Russische inval zoveel moest lijden.

2. Zuster Bernardo (Theresia) Hüsstege (1880-1970), Franciscanes van Dongen
Theresia Hüsstege is geboren op 19 maart 1880, geprofest op 4 oktober 1904 en overleden op 26 maart 1970 in Maria-oord te Dongen.

I

Nu volgen Arnoldus en Franciscus van Iersel, twee broers uit het gezin van Adriaan van Iersel en Maria Heiliger van Grevenbroek.

1. Pastoor Arnoldus van Iersel (1739-1808), pastoor te Zevenbergen
Arnoldus van Iersel is gedoopt in Udenhout op 2 januari 1739. Hij heeft nagenoeg zijn hele priesterleven doorgebracht in Zevenbergen, eerst vanaf 1771 als kapelaan en vanaf 1783 als pastoor van Zevenbergen, Klundert en Bloemendaal. In 1796 werd Klundert een zelfstandige parochie en in 1804 Zevenbergsehoek. Over beide afscheidingen was hij blijkbaar slecht te spreken. Pastoor Van Iersel overleed op 19 mei 1808.

2. Franciscus van Iersel (*1751-1795), priester*
Franciscus is in Udenhout gedoopt op 18 mei 1751. Hij studeerde theologie in Leuven. Doch daar schijnt niet alles zonder problemen verlopen te zijn. Hij zou assistent in Dussen in het Land van Altena zijn geweest. Hij is overleden op 19 november 1795 in Antwerpen en daar ook begraven op 21 november daaropvolgend.

Joannes, Franciscus en Arnoldus van Iersel zijn drie broers uit het gezin van Heiliger van Iersel en Joanna van Abeelen. Ze moesten oom zeggen tegen de hiervoor genoemde priesters Johannes en Franciscus van Iersel.

1. Pastoor Joannes van Iersel (1794-1856), pastoor te Den Dungen
2. Kapelaan Franciscus van Iersel (1800-1849), kapelaan te Den Dungen
3. Pastoor Arnoldus van Iersel (1805-1881), pastoor te Waspik
Zie hoofdstuk 6.

Nu volgen Anna Maria, Joannes, Wilhelmus en Adrianus van Iersel, zus en drie broers uit het gezin van Willem van Iersel en Adriana Goossens. Hun broer Josephus van Iersel was van 1865 tot 1900 burgemeester van Udenhout en woonde in het pand Schoorstraat 2.

1. Zuster Margaretha (Anna Maria) van Iersel (1828-1893), Franciscanes van Oisterwijk
Anna Maria van Iersel ging naar het klooster Catharinenberg van de Franciscanessen in Oisterwijk en is daar geprofest in 1856. Zuster Van Iersel werd in 1876 overste van het klooster in Oisterwijk. In de tijd dat zuster Margaretha overste van de Catharinenberg was,

stichtte zij het nieuwe St.-Antoniusklooster in Haaren, om precies te zijn op 26 mei 1887. In 1891 fuseerden drie zelfstandige moederhuizen van de Franciscanessen, namelijk die van Gemert, Oirschot en Oisterwijk. Het nieuwe hoofdbestuur kwam in Oirschot. Zuster Margaretha van Iersel werd lid van het nieuwe algemeen bestuur. Blijkbaar was op de Catharinenberg de droefheid over het vertrek van de geliefde moeder Margaretha naar Oirschot zeer groot. In het fundatieboek van het klooster staat geschreven: *Dat deze uitslag der kiezing echter weer een nieuwe droefheid voor ons was, begrijpt men, als men weet, dat onze gevierde en zeer beminde Eerwaarde Moeder Margaretha onze vergadering sinds 17 achtereenvolgende jaren bestuurde. Nu zouden wij Haar Eerwaarde moeten missen en deze gedachte viel ons pijnlijk en hard. Maar gelukkig: Onze Eerwaarde Moeder Margaretha kwam tot onze grote troost nog enige dagen in ons midden en stichtte ons gedurende dien tijd vooral door haar bewonderenswaardige edelmoedigheid en kalme gelatenheid, waarmede Haar Eerwaarde het offer ging brengen, dat God van Haar vroeg*. Zuster Van Iersel overleed twee jaar later, op 18 december 1893 in het klooster te Oirschot. De familie van zuster Margaretha heeft in de loop der jaren diverse schenkingen aan de Catharinenberg gedaan. Tante Arnolda (dezelfde die het altaar in de Udenhoutse kerk heeft geschonken) schonk een eikenhouten communiebank, oom Jozef een houten beeld van de H.-Antonius. Haar ouders schonken een zilveren kelk. Haar heeroom pastoor Goossens van Hoogeloon 200 gulden, de broers en zussen van zuster Margaretha, waaronder burgemeester Sjef van Iersel, zes zilveren kandelaars met vier zilveren lusters.

2. Deken Joannes van Iersel (1829-1902), pastoor te Eindhoven
Joannes van Iersel is geboren op 25 augustus 1829. Priester gewijd in 1855. Hij werd assistent te Lith (1856), kapelaan te Nuland (1857) en kapelaan te Eindhoven (1858). In 1877 volgde de benoeming tot pastoor te Eindhoven en in 1886 werd hij ook deken van het dekenaat Eindhoven. Hij overleed in 1902. Deken Kemps van Heeze celebreerde zijn uitvaart en hield een treffende lijkrede van “een goede herder”.

3. Pastoor Wilhelmus van Iersel, (1833-1903), pastoor te Wamel
Wilhelmus van Iersel is geboren op 13 augustus 1833. Priester gewijd in Den Bosch in 1859. Werd in 1860 kapelaan te Oisterwijk en in 1879 pastoor te Wamel, waar hij op 18 maart 1903 overleed.

4. Pastoor Adrianus van Iersel (1841-1900), pastoor te Diessen
Adrianus van Iersel is geboren op 26 december 1841. Priester gewijd in Den Bosch in 1867. Werd achtereenvolgens rector te Moergestel (1868), kapelaan te Den Dungen (1869) en kapelaan van de parochie ’t Goirke te Tilburg (1873). Op 30 juni 1887 werd Adrianus Hubertus van Iersel tot pastoor van de parochie van Diessen benoemd. Hij kreeg naast de zorg voor de parochie, als hoofdtaak de verdere uitbouw van het liefdesgesticht voor de zusters van de Congregatie van de Zusters van Liefde van den Oude Dijk uit Tilburg, waaraan zijn overleden voorganger pastoor Jacobus Petrus Jacobs in 1883 was begonnen. In 1889 waren er twaalf zusters die in het klooster verbleven, waar zij voor ongeveer 100 meisjes school hielden. Tevens werden er in de eerste jaren wezen verzorgd. Tijdens zijn pastoraat was er geen kapelaan. Ondanks dat gemis wist hij in 1894 een fanfare van de grond te krijgen, de “Kerkelijke Fanfare Sint-Willibrordus”. Die kreeg als taak het opluisteren van de kerkdiensten en het muzikaal begeleiden van processies, zoals de viering van de Kindsheidprocessie en de “Diessense Pinksteren”. Toen over het reglement werd gesproken, zei de pastoor: “Ik ben het reglement en de baas”. Het kerkbestuur onder leiding van de pastoor had de aanschaf van de instrumenten betaald. In 1899 werd pastoor Van Iersel te Utrecht geopereerd aan glauconie, ook wel bekend als grauwe staar. Op 14 december 1900 heeft de deken van Oirschot de Diessense pastoor de sacramenten der stervenden toegediend. Zes dagen later, op 20 december 1900, verloor Diessen haar parochieherder. Het graf van pastoor Van Iersel is nog aanwezig op het kerkhof van Diessen.

Pater Otho (Joannes) van Iersel (1850- 1911), Kapucijn
Joannes van Iersel is een zoon van Cornelius van Iersel en Anna Maria van Iersel en broer van “Heintje van d’n Fransen boer”. Ingetreden bij de Minderbroeders Kapucijnen in 1871, geprofest in 1872 en priester gewijd in 1876. Heeft gewerkt als leraar en was medewerker van de novicemeester in het klooster van Babberich, waar hij in 1911 overleed.

Soeur Anna (Francisca) van Iersel (1861-1944), Franciscanes van Oisterwijk
Geboren op 27 december 1861, dochter van Cornelis van Iersel en Anna Maria van Iersel. Francisca van Iersel heeft haar eeuwige geloften gedaan in het klooster Catharinenberg in Oisterwijk in 1886. Zij was werkzaam als koster en portier. Van 1900 tot 1918 was zij overste van het klooster Catharinenberg. In die periode was ze een echte “bouwmoeder”. In 1901 kwam het rectoraat tot stand, in 1904 een pensionaat en in 1910 de kapel en het voorhuis, die er nu nog steeds staan. In 1918 werd zuster Anna overste in Hilversum maar na twee jaar kwam ze weer terug naar Oisterwijk. Nu was ze verantwoordelijk voor de bouw van enkele schoollokalen, die tot stand kwamen in 1922. Van 1924 tot 1927 was ze overste in Haaren en vanaf 1927 woonde ze opnieuw in het klooster Catharinenberg, nu niet meer als overste, maar als raadszuster. Zuster Anna overleed in 1944 in de Catharinenberg. Soeur Anna van Iersel heeft van haar familie zeer veel schenkingen mogen ontvangen, bij gelegenheid van haar professie 1000 gulden en 40 gulden voor de bekleding van het tabernakel en bij gelegenheid van het koperen kloosterfeest twee lusters met elk vijf kaarsen. In 1906 was er een schenking van 500 gulden uit de nalatenschap van een overleden tante. Bij gelegenheid van het zilveren kloosterfeest in 1910 schonk haar broer Hendrik 26 eikenhouten kerkbanken en haar familie te Helvoirt twaalf gaslampen. In 1911 kreeg ze *een machine om vlees te snijden*. Bij het gouden kloosterfeest in 1935 schonk de familie een marmeren altaar voor de kapel van de Catharinenberg.

Nu volgen Gerardus en Piet van Iersel, broers uit het gezin van Adriaan van Iersel en Joanna Brekelmans.

1. Broeder Theodorus (Gerardus) van Iersel (1873-1916), missionaris van Scheut
Gerardus is geboren op 14 juni 1873. Ingetreden in de Congregatie van de missionarissen van Scheut in 1907 en hij heeft de eeuwige geloften gedaan in 1915. Hij is de oudere broer van broeder Piet van Iersel, missionaris van Scheut. Het lag in de bedoeling dat ook Theodoor naar de missie zou gaan, maar een jaar na zijn eeuwige geloften is hij overleden in het missiehuis Sint-Franciscus Xaverius Sparrendaal te Vught. Op Sparrendaal werkte Broeder Theodorus op de boerderij. In een brief aan zijn familie van 8 oktober 1913 doet hij kort verslag daarvan: *Het is een goed jaar op de Vughtse hoeve, de spurrie is wel zoo heel zwaar niet, maar we hebben maar twee lopense en het groen is goed en de mangelwortelen en de mollestaarten ook. De aardappelen zullen we wel op kunnen, denk ik. Doch dan moet de kok maar erwtensoep koken, die (erwten) hebben we nog al veel. En de varkens zijn al bijna vet*.

2. Broeder Piet van Iersel (1875-1949), missionaris van Scheut
Zie hoofdstuk 7.

Zuster Isidora (Francisca) van Iersel (1898-1963), Dochter O.L.V. van het H.-Hart
Francisca van Iersel is een dochter van Harrie en Han van Iersel – Kastelijns en ging naar het klooster van de Dochters van Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart in Tilburg, drie dagen voor Kerstmis 1923. Ze deed haar eeuwige geloften in 1929. Ze heeft in Tilburg een opleiding gevolgd tot ziekenverpleegster en ze reisde in 1930 af naar de missie. Daar heeft ze niet gewerkt als verpleegster - dat lag haar toch niet zo - maar vooral in de huishouding. Ze werkte in de missiegebieden van Rabaul in Nieuw-Engeland (ten oosten van Papoea Nieuw Guinea), in Vunapope, Vlavolo, Pilolo en Kilenge. Maar liefst vier jaar lang, van 1941-1945, moest zuster Isidora doorbrengen in een interneringskamp tijdens de Japanse

overheersing. Twee keer kwam ze voor vakantie naar Nederland, in 1951 en 1961. Ze keerde op 6 januari 1962 terug naar de missie, nu naar Vunapope. Ze kreeg in 1963 een ongelukje, een gebroken arm, waarvan ze maar niet kon genezen. Het maakte haar ziek en enkele weken later, op 25 oktober 1963, bezweek ze aan een hartaanval.

J

Zuster Johanna de Jong (1829-1899), Franciscanes van Oisterwijk
Dochter van Peter de Jong en Maria Reijkens. Heeft haar professie gedaan in 1858. Is overleden in 1899 in het klooster Catharinenberg in Oisterwijk.

Broeder Zeger de Jong (1850-1923), Jezuïet
Geboren op 27 december 1850 als zoon van Josephus de Jong en Wilhelmina van Zon. Zeger de Jong ging in 1874 naar het klooster van de Jezuïeten in Turnhout, als broeder dienstknecht. In 1876 ging hij naar het noviciaat in Drongen bij Gent en na het afleggen van de geloften naar het Jezuïetencollege in Antwerpen. Daar was hij vijf jaar lang kok. In 1897 werd hij baas van de abdijboerderij, een zware baan die hij 25 jaar lang met grote trouw en toewijding vervulde. In de zomer kwam steevast zijn broer Kiske een paar weken naar het klooster om te helpen bij de oogst. In het dorp was de “goede oude broeder” een vertrouwd gezicht, die na de middagmaaltijd door de Lindenlaan van het klooster naar de abdijboerderij liep met in de ene hand een rozenkrans en in de andere hand een emmer met afval voor de hond. De zware arbeid en het voortdurende gebed *schemerde door in de trekken van het mooie gelaat van de grijsaard*, die ook grote zorg had voor de kapel van de abdij. Broeder De Jong is na twee hartaanvallen overleden op de abdij van Drongen op 29 december 1923.

Nu volgen Maria en Cornelia de Jong, twee zussen uit het gezin van Adriaan de Jong en Maria de Laat.

1. Zuster Gerardini (Maria) de Jong (1921-), Franciscanes van Oirschot
Maria de Jong is geboren in Udenhout op 5 maart 1921 en heeft haar vormsel gedaan in de kerk van Helvoirt. Legde haar eeuwige geloften af op 29 oktober 1948. De volledige zustersnaam is zuster Gerardini van de Gekruisigde Jezus. Zuster Gerardini heeft gewerkt in Vught, Mill, Leeuwen, Zaltbommel, opnieuw Leeuwen, Oisterwijk, Vught-St.-Elisabeth, Vught-Mariënhof, Someren en Bergum. Ze is werkzaam geweest als kok, in de kinderzorg, als surveillante en als bejaardenverzorgster. Sinds 2000 woont zuster Gerardini op de Catharinenberg in Oisterwijk. Zuster Gerardini vertelde, dat er vroeger twee soorten kloosterzusters waren. De koorzusters en de werkzusters. De koorzusters moesten een bruidschat meebrengen van duizend gulden en hoefden volgens de regels minder te werken. De koorzusters moesten het brevier bidden in het Latijn, de werkzusters baden rozenhoedjes. Bovendien zaten de koorzusters vooraan in de refter. In de praktijk werd het onderscheid niet al te streng gehanteerd. Toen zuster Gerardini intrad, werd ook aan haar gevraagd of ze koorzuster of werkzuster wilde worden. Ze antwoordde: “werkzuster natuurlijk”. “De zusters praatten echter toch aan op koorzuster, want ze wisten wel dat vader duizend gulden kon betalen”, aldus zuster Gerardini. Het verschil tussen koorzuster en werkzuster is rond 1960 afgeschaft. Een gewone zondag zag er volgens een brief van zuster Gerardini als volgt uit: *Vanmorgen om kwart voor zes opgestaan. Toen eerst in de kapel het morgengebed, de getijden en de H.-Mis. Toen was het kwart voor acht en zijn we aan tafel gegaan. Daarna naar boven bed opmaken en daarna om kwart voor elf zangles. Toen was het ongeveer twaalf uur en dus weer aan tafel. Om kwart over een naar de kapel voor de vespers en de kruisweg. Om drie uur Lof en daarna weer preek en zodoende is het kwart*

voor vijf geworden. Om kwart voor zes weer naar de kapel tot zeven uur en zo ongeveer dan avondeten en dan om half acht recreatie. Dan kunnen we een tijdje de tuin in, want ik ben vandaag heel nog niet buiten geweest. Om kwart voor negen avondgebed en dan naar boven.

2. Zuster Tarcisia (Cornelia) de Jong (1924-), Franciscanes van Oirschot
Cornelia de Jong is geboren op 17 januari 1924. Haar oudere zus Maria heeft het vormsel gedaan in Helvoirt, daarentegen heeft Cornelia dat in de Udenhoutse kerk gedaan. Cornelia heeft haar eeuwige geloften gedaan in 1953. Haar volledige kloosternaam is zuster Tarcisia van het Allerheiligste Sacrament. Zuster Tarcisia heeft tijdens haar arbeidzame leven vooral gewerkt in de bejaardenzorg en woonde in Ammerzoden, Beneden-Leeuwen, Mierlo, Meijel, Gemert, Ammerzoden, Wassenaar, Someren, Kaatsheuvel en Mierlo. Nu is zij zelf met pensioen en woont in Mierlo.

Zuster Odrada (Martina) de Jong (1929-), zuster van de Choorstraat
Martina de Jong is geboren op 22 maart 1929 als dochter van Zeger de Jong en Bet van der Loo. Ze trad in 1955 in het klooster van de Dochters van Maria en Jozef van de Choorstraat in Den Bosch, die we in Udenhout kennen als de zusters van Huize Vincentius. Ze deed haar eeuwige geloften op 6 januari 1961. Zuster Odrada is in meerdere huizen van de congregatie werkzaam geweest in de keuken en in de zorg. Ze woont thans in Sint-Jozefoord in Nuland.

Pastoor Jo de Jong (1938-), pastoor te Boxtel
Zoon van Janus de Jong en Coba Oerlemans, geboren op 2 september 1938 in “Klein Duitsland” ter plaatse van het huidige industrieterrein. Na de studies op Beekvliet in Sint-Michielsgestel en het grootseminarie in Haaren is Jo de Jong priester gewijd in Den Bosch op 23 mei 1964. Hij deed zijn Eerste H.-Mis in de Udenhoutse kerk op 14 juni 1964. Hij werd kapelaan in Valkenswaard in de toen nieuwe en inmiddels weer gesloopte St.-Jozefkerk (1964), kapelaan in Oss in de Visserskerk (1970), medepastor in Reusel (1977) en op 1 september 1980 pastoor van de H.-Hartparochie in de Boxtelse wijk Breukelen. De in 1901 gebouwde neogotische kerk is in zijn pastoraat zowel inwendig als uitwendig een rijksmonument geworden. Pastoor De Jong nodigt zijn oud-dorpsgenoten uit om op Tweede Pinksterdag met de fiets over Haaren langs de Spoorlaan naar Boxtel te fietsen. Bij de kapel op Luissel houden dan honderden parochianen een Willibrordustraditie in ere. Op 13 juni 2004 vierde pastoor De Jong zijn 40-jarig priesterjubileum. Uit zijn preek tijdens de jubileumviering komt de volgende prachtige passage: *Het was ook wel een uitdaging om op weg te zijn met de kudde van de Heer, waarin niet alle schapen even hard lopen en sommige altijd uiterst rechts en andere uiterst links willen grazen. En om dan toch voor allen de stem van de Goede Herder verstaanbaar te houden, door niet te schipperen met wat wezenlijk of heilig is, en wel te spelen met de ruimte die er altijd is.*

Nu volgen Adriana en Riet Jonkers, twee zussen uit het gezin van Johannes Jonkers en Petronella Robben, geboren aan de Berkelse Heikant en opgegroeid in Udenhout, aan de Groenstraat.

1. Zuster Marie Clara (Adriana) Jonkers (1911-1991), zuster van de Choorstraat
Adriana Jonkers is geboren op 20 oktober 1911. Ze is ingetreden bij de Zusters van de Choorstraat, de Dochters van Maria en Jozef in 1936, waar ze is geprofest in 1941. Adriana wilde oorspronkelijk intreden bij de Clarissen, maar moest na enkele jaren om gezondheidsredenen van koers veranderen. Ze koos voor de Zusters van de Choorstraat, maar de zustersnaam Clara herinnerde aan haar eerste roeping. Zuster Marie Clara is vele jaren werkzaam geweest in de hostiebakkerij van het Instituut voor Doven in Sint-Michielsgestel.

2. Zuster Elisia (Riet) Jonkers (1918-), zuster van de Choorstraat

Riet Jonkers is geboren op 30 augustus 1918. Ingetreden bij de Zusters van de Choorstraat, de Dochters van Maria en Jozef in 1941, waar zij is geprofest in 1946. Zuster Elisia is na haar professie gaan werken voor de priesterstudenten in Nijmegen. Later heeft zij gewoond en gewerkt in Best en Nuland (Martinushuis) en is vooral dienstbaar geweest in de ouderenzorg. Sinds 1990 woont zuster Elisia in St.-Jozefoord in Nuland.

Nu volgen Kees en Marie, broer en zus uit het gezin van Adrianus van Kempen en Anna Maria Vorstenbosch, geboren te Haaren en opgegroeid op de boerderij van de Gasthuishoeven in Biezenmortel.

Broeder Gabriël (Kees) van Kempen (1876-1949), broeder Penitent
Kees van Kempen is geboren op 11 november 1876. Hij is geboren in Haaren, maar van zijn 10e tot zijn 16e jaar is Kees getogen in Biezenmortel. Op 29 september 1904, hij was toen al 27, ging hij naar het klooster, naar de Broeders Penitenten te Boekel. Er wordt verteld, dat hij verkering had en dat zijn vriendin hem wegbracht naar Boekel. “Hij wilde de lijdende mens dienen”. De Broeders Penitenten waren inmiddels in Biezenmortel begonnen met een huis voor geestelijke gezondheidszorg, Huize Assisië, op de grond van de Gasthuishoeve, waar Kees als jongen zes jaar had gewoond. Hij werd als novice gekleed op 1 oktober 1905, deed de tijdelijke professie op 14 april 1907 en de eeuwige geloften op 14 april 1909. Broeder Gabriël kwam ook op Huize Assisië werken. Hij werd in 1919 overste tot hij in 1925 werd geroepen om algemeen overste van de Congregatie van de broeders Penitenten te worden, een taak die hij zes jaren heeft vervuld. In 1937 werd hij voor een tweede keer, nu voor twee jaar, overste van Huize Assisië. Voor zijn bestuurlijke verdiensten ontving broeder Gabriël in 1927 een koninklijke onderscheiding. Hij werd ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Volgens zijn bidprentje was broeder Gabriël “een mens van nauwgezette plichtsvervulling, eenvoud en goedheid, wat hem geschikt maakte om zijn medebroeders jarenlang als overste te leiden en te steunen”.
In de tijd dat hij overste was van Huize Assisië, heeft broeder Gabriël van Kempen nog een kleine rol gespeeld toen pastoor Van Eijl en burgemeester Van Heeswijk leefden als Don Camillo en Peppone. Op 12 september 1920 vierde op Huize Assisië broeder Fidelis zijn gouden feest. Broeder Gabriël had pastoor Van Eijl gevraagd, of zijn patronaatsfanfare het feest kon opluisteren. De pastoor gaf zijn medewerking onder de voorwaarde dat de burgerlijke fanfare, geleid door burgemeester Van Heeswijk en dokter Lobach, niet zou optreden. In het dagboek van de pastoor staat daarop het volgende genoteerd: *Doch broeder overste, geïntimideerd door de burgemeester, bestelde heimelijk en verraderlijk de burgerlijke fanfare ’s avonds tegen 7 uur. Onze fanfare bleef thuis en werd daar getrakteerd. Ik neem nimmer meer invitaties van Huize Assisië aan*. De boosheid van de pastoor zal wel, zoals altijd, van tijdelijke aard zijn geweest. Want pastoor, burgemeester en broeder overste vormden ook gedrieën het bestuur van de actie ‘Liefdewerk oud papier’.
Broeder Gabriël overleed op 28 mei 1949 in Apeldoorn, in een klooster van de broeders Penitenten aldaar.

Zuster Appolonia (Maria) van Kempen (1885-1912), Franciscanes van Oirschot
Marie van Kempen ging in het voetspoor van haar broer naar het klooster. Ze werd Franciscanes in Oirschot, waar zij op 11 juni 1908 haar eeuwige geloften heeft gedaan en waar zij de kloosternaam Appolonia van de Onbevlekte Ontvangenis ontving. Zuster Appolonia overleed al vier jaar later op 19 september 1912 op het Franciscushof in Oirschot, pas 27 jaar oud.

Broeder Louis (Joannes) Kolsteren (1874- 1944), Witte Pater missionaris van Afrika
Jan Kolsteren is op 29 september 1874 geboren in Loon op Zand, zoon van Joannes Kolsteren en Francisca Demmers. Jan is opgegroeid in Udenhout. Hij wilde heel graag religieus worden, maar bleef op verzoek van zijn biechtvader bij zijn ouders om als enig kind te zorgen voor hun oude dag. Na hun dood koos hij in 1911, 37 jaar oud, alsnog voor het religieuze leven. Hij werd aangenomen als broeder bij de Witte Paters en kreeg de naam broeder Louis. Het jaar daarop, in 1912, legde hij de eerste missionariseed af en vertrok als missionaris naar Noord Afrika, naar Algerije. In oktober 1920 legde hij de eeuwige geloften af. Na een vakantie bij familie vertrok broeder Louis in september 1921 naar de missie van het toenmalige Franse Soedan, het huidige Bourkina Faso. Daar werkte hij in de steden Ouagadougou, Reo en Manga. In 1944 kreeg hij erge maagpijn. Hij werd geopereerd in de verwachting, dat er problemen waren met de darmen, maar toen zag men dat er sprake was van een gecompliceerde hernia. Verkeerde operatie. Korte tijd later, op 25 april 1944, overleed broeder Louis.

Nu volgen Josephine en Jan Kruijssen, zus en broer uit het gezin van de Udenhoutse smid Janus Kruijssen en Adriana Sweens.

1. Zuster Fidelis (Josephine) Kruijssen (1905-2000), zuster van de Choorstraat
Josephine Kruijssen is geboren op 27 december 1905. Ze is in het klooster gegaan in 1923 bij de Zusters van de Choorstraat, Dochters van Maria en Jozef, in ‘s-Hertogenbosch. Ze legde haar eeuwige geloften af in 1932. Zuster Fidelis was onderwijzeres en heeft gewerkt in Udenhout, Best en Nijmegen. In Udenbout werkte ze op de B.L.O.-school verbonden aan Huize Vincentius, vanaf 1925 en was er ook hoofd van de school. In Nijmegen werkte ze aan het Pedagogisch Instituut. Ze heeft de theorieën van ontwikkelingspsychologen als Decroly en Montessori toegesneden op de onderwijspraktijk van Huize Vincentius. De bedoeling van de zusters van de Choorstraat met het onderwijs op Huize Vincentius was om aan alle leerlingen zoveel mogelijk bekende leerstof te leren, vooral lezen, schrijven en rekenen. Bij het vak godsdienst was het streven ervoor te zorgen dat alle kinderen de eerste communie konden doen. De manier waarop de zusters dit zouden moeten doen, was bij de aanvang in 1925 niet of nauwelijks bekend. Er waren in Maastricht en Gent wat experimenten gedaan, maar de echte leermethode voor dit soort kinderen bestond niet. Met veel vallen en opstaan is er op Vincentius onder leiding van zuster Fidelis geprobeerd een manier van lesgeven te ontwikkelen, vooral gestoeld op de ideeën van Decroly. De methode was er op gericht, dat de moeilijk lerende kinderen het best konden worden aangesproken op hun belangstelling voor concrete zaken in de onmiddellijke leefomgeving, de belangstellingscentra. Al in juli 1930 verscheen een lovend artikel in het Tijdschrift voor R.K. Buitengewoon Lager Onderwijs: *Bij het leesonderwijs volgt men graag de globalisatiemethode. Leermiddelen heeft St.-Vincentius in overvloed. Naast de bekende van Montessori, van Riet en Schuyt, Decroly, een massa eigen gemaakte, die door vorm en kleur voor de kinderen een zekere aantrekkelijkheid hebben. Elke onderwijzeres tracht zoveel mogelijk voorbeelden te ontlenen aan de kleine kinderwereld van de klas zelf, een speculatie op de belangstelling voor de onmiddellijke omgeving*. Bij alle pionierswerk en de successen die zij mocht oogsten, was het motto van zuster Fidelis: *Onderzoek alles en behoud het goede*. Zuster Fidelis is 94 jaar oud geworden. Ze is overleden op 2 oktober 2000 in ’s-Hertogenbosch en begraven op het kloosterkerkhof van St.-Jozefoord in Nuland.

2. Frater Basilius (Jan) Kruijssen (1908-1957), frater van Tilburg
Frater Basilius is geboren op 9 oktober 1908. In het klooster gegaan in 1925, de eeuwige geloften gedaan in 1930. Op 31 oktober 1930, vertrok frater Basilius naar Curaçao, waar hij werkte op het St.-Thomascollege en de St.-Vincentiusschool. In 1931/1932 volgde de overplaatsing naar de St.-Dominicusschool in Kralendijk Bonaire om in 1933 weer terug te keren naar de Vincentiusschool in Willemstad Curaçao. In 1947 moest frater Basilius terugkeren naar Nederland wegens ziekte, hij was hartpatiënt, en hij ging wonen in het

fraterhuis van Loon op Zand. Twee jaar later volgde officieel ontslag op Curaçao en hij ging werken op lagere scholen in Eindhoven, aan de Kortestraat en aan de Boschdijk. Frater Basilius is overleden in de Klokkenberg in Breda op 31 juli 1957.

L

Zuster Coleta (Hilde) van de Laar, Dochter der Liefde van de Heilige Vincentius
Hilde van de Laar, dochter van Antonius van der Laar, is niet geboren in Biezenmortel, maar er vanaf haar derde wel opgegroeid. Het gezin woonde in de Prinsenhoeven op 't Hooghout. Hilde van de Laar koos voor een leven als religieus bij de Dochters der Liefde van de Heilige Vincentius, beter bekend als de Vliegkappen, die een klooster hadden aan het Paduaplein in Tilburg. Zuster Coleta woont thans in het klooster van de congregatie in Susteren.

Nu volgen Joanna en Cornelia de Laat, twee zussen uit het gezin van Adrianus de Laat en Antonia van de Ven.

1. Zuster Alphonse (Joanna) de Laat (1878-1914), Franciscanes van Etten
Joanna de Laat is geboren op 13 augustus 1878. Zij heeft de eeuwige geloften gedaan in 1906. Overleden op 36-jarige leeftijd op 6 november 1914 te Etten.

2. Zuster Theodora (Cornelia) de Laat (1885-1960), Franciscanes van Etten
Cornelia de Laat is geboren op 11 november 1885. Zij heeft de eeuwige geloften gedaan in 1911. Zuster Theodora heeft gewerkt in de ziekenverzorging. Rond 1930 schreef ze een brief aan haar zus Hannemarie met daarin de verzuchting: "Zoo druk als nu een tijd is geweest, is niet te geloven. Zooveel ouwe zusters en zieken en dan nogal veel ernstige zieken, die vragen veel hulp. Maar ik denk maar: Het is beter een ander te helpen dan dat ik zelf ziek was". ZusterTheodora de Laat overleed in het klooster Mariahof te Etten op 25 april 1960.

Zuster Marie Adriana (Anna) de Laat (1928-), zuster van Schijndel
Anna de Laat is geboren op 25 april 1928 als dochter van Theodorus de Laat en Adriana Maria van Rooy. In 1950 kon Anna de Laat *geen weerstand meer bieden aan de stem, die me riep naar het religieuze leven*. Ze ging in dat jaar naar het klooster van de Zusters van Schijndel, waar zij op 29 augustus 1955 haar eeuwige geloften heeft gedaan. Anna de Laat nam als kloosternaam de voornaam van haar moeder aan. Zij ging na haar professie naar Geldrop voor de verpleegstersopleiding. In september 1966 werd zij gevraagd voor een ziekenhuis in aanbouw in Afrika, in Kashikishi, Zambia. *Het was in het begin heel moeilijk en primitief, maar ik heb geroeid met de riemen die ik had.* Zuster Adriana heeft er velen mogen opleiden voor de verpleging en voor de operatiekamer. Op 24 januari 1990 kwam ze terug naar Nederland en heeft lange tijd gewoond aan de Pelgrimsweg in Tilburg. In 2002 is zuster Adriana teruggegaan naar het moederhuis in Schijndel.

Frater Bertinus (G.) Leijsten (1866-1905), frater van Tilburg
Geboren op 22 december 1866, zoon van Wilhelmus Leijsten en Joanna van Bree, in het klooster gegaan in 1889, de eeuwige geloften afgelegd in 1893. Frater Bertinus heeft gewerkt in de huishoudelijke dienst, als surveillant en als schoenmaker, achtereenvolgens in Reusel (1890), Goirle (1891), Tilburg Korvel (1895) en Goirle (1896). In 1897 vertrok frater Bertinus naar de missie van Curaçao, naar Willemstad, waar hij werkte in de huishoudelijke dienst. In 1904 kwam hij ziek terug naar Nederland, naar het Moederhuis in Tilburg, waar hij is overleden op 14 maart 1905, slechts 38 jaar oud.

Zuster Julienne (Blanche) Le Mire (1879-1968), Franciscanes van Dongen
Geboren op 1 januari 1879 op kasteel de Strijdhoef als dochter van kasteelheer Guillaume Le Mire en Clotilde Dincq. Geprofest op 3 juni 1900 en overleden op 10 januari 1968 in Maria-oord te Dongen. Vanwege zuster Julienne was er een hechte band tussen de familie Le Mire en de zusters Franciscanessen van Dongen. Ten tijde van het pastoraat van pastoor Gevers woonde een aantal zusters Franciscanessen van Dongen op kasteel De Strijdhoef. De zusters waren ook actief in de parochie. Een van hen, zuster Augustine, was vele jaren dirigente van het dameskoor.

Zuster Placida (Clasina) van Lier (1871-1945), zuster van Liefde
Clasina van Lier ging in het klooster in 1894 en deed vier jaar later haar eeuwige geloften. Werkte eerst in Amsterdam en daarna in het Adrianusgesticht in Hilvarenbeek, waar zij op 20 juli 1945 overleed.

Nu volgen Anna, Johanna en Wilhelmina van Lier, drie zussen uit het gezin van Marinus van Lier en Maria van Iersel.

1. Zuster Celestino (Anna) van Lier (1909-2003), zuster van Liefde
Anna van Lier is geboren op 10 mei 1909. Ging naar het klooster in 1937 en legde de eeuwige geloften af in 1942, heeft vooral gewerkt in de keuken, als kosteres en in het huishoudelijke werk, achtereenvolgens in Den Bosch, Hilvarenbeek, Weert, Kerkdriel en Helmond. Ze mocht van haar oude dag genieten in het klooster St.-Felix in Udenhout en vanwege de sloop daarvan vervolgens in Moergestel. Op 8 september 2003 volgde de verhuizing naar het Moederhuis in Tilburg waar ze twee maanden later, op 17 november 2003, overleed.

2. Zuster Emberto (Johanna) van Lier (1914-2000), zuster van Liefde
Johanna van Lier is geboren op 29 april 1914. In het klooster gegaan in 1935 en de eeuwige geloften afgelegd in 1939. Zuster Emberto is haar hele leven bejaardenverzorgster geweest, achtereenvolgens in Cuijk, Eindhoven, Leende, Cuijk, Gulpen, Tilburg-'t Goirke, Oss, Delft, Tilburg-Ziekenhuis, Gulpen, Budel, Asten en Made. Haar oude dag bracht ze door in het moederhuis te Tilburg.

3. Zuster Marina (Wilhelmina) van Lier (1918-2000), zuster van Liefde
Wilhelmina van Lier is geboren op 18 november 1918. In het klooster gegaan in 1947, de eeuwige geloften gedaan in 1952. Zuster Marina was bejaardenverzorgster in Amsterdam, Asten, Sint-Michielsgestel, Gulpen, Cuijk, Zutphen, Geffen, Asten en Budel. Na haar pensionering kwam ze te wonen in het moederhuis te Tilburg.

Nu volgen Maria en Johanna van der Loo, twee zussen uit het gezin van Cornelis van der Loo en Maria van den Bosch.

1. Zuster Lamberta (Maria) van der Loo (1889-1959), zuster van Schijndel
Maria van der Loo is geboren op 8 augustus 1889, in het klooster gegaan in 1912 en geprofest in 1915. Zuster Lamberta was werkzaam in de huishoudelijke dienst. Zij overleed op 29 augustus 1959 in het Sint-Barbaraklooster te Wijbosch.

2. Zuster Cornelia Marie (Johanna) van der Loo (1895-1978), zuster van Schijndel
Johanna van der Loo is geboren op 8 februari 1895, in het klooster gegaan in 1919 en de eeuwige geloften afgelegd in 1924. Zuster Cornelia Marie was een kleuterzuster, van 1931 tot 1958 werkzaam op Curaçao.

Zuster Engelberta (Maria) van der Loo (1923-), zuster van Schijndel

Geboren op 21 september 1923 als dochter van Engelbertus van der Loo en Adriana de Laat, in het klooster gegaan in 1948 en de eeuwige professie gedaan in 1953. Maria van der Loo nam als kloosternaam de naam van haar vader. Zuster Engelberta was werkzaam in de bejaardenzorg. Thans woont zuster Engelberta in Boxmeer.

Zuster Concordia (Wilhelmina) van der Loo (1925-1972), zuster van Schijndel
Geboren op 14 maart 1925 als dochter van Johannes (Martientje) van der Loo en Petronella Kroot, ingetreden in het klooster in 1946, de eeuwige geloften gedaan in 1951. Zuster Concordia was kok. Ze overleed in een ziekenhuis te Woerden waarna ze is begraven bij het moederhuis in Schijndel.

Pastoor Joannes van Loon (1856-1944), pastoor te Velddriel
Geboren op 7 mei 1856, zoon van Joannis van Loon en Maria van Iersel. Priester gewijd in 1881. Assistent te Hapert (1882), kapelaan te Best (1882), te Ravenstein (1886), pastoor te Velddriel (1902). Op 7 maart 1910 vond de oprichtingsvergadering plaats van de plaatselijke Boerenbond van Velddriel “Sint-Joseph”. Pastoor Van Loon was de grote initiator en was ook voorzitter van de oprichtingsvergadering. Hij werd benoemd tot geestelijk adviseur, wat hij 16 jaar lang zou blijven. Ook was pastoor Van Loon de stichter van een klooster waaraan een school en een verpleeghuis waren verbonden. Van Loon stond bekend als een rustige en kalme pastoor. Hij heeft zich vooral ingezet voor de priesteropleiding van enkele parochianen waaronder de latere bisschop Lazarist Michiel Verhoeks. Van pastoor Van Loon is bekend, dat hij de plaatselijke jeugd van Velddriel leerde dammen en biljarten. Hij is eervol ontslagen als pastoor in 1926. Hij werd opgenomen in een verzorgingshuis in Kerkdriel, waar hij 18 jaar later, in 1944, overleed.

Nu volgen Anna en Johannes van Loon, zus en broer uit het gezin van Adrianus van Loon en Maria Catharina de Lepper, wonend in de Loonse Hoek.

1. Zuster Marie Catharina (Anna) van Loon (1880-1960), zuster van Schijndel
Anna van Loon is geboren op 25 april 1880, in het klooster gegaan in 1903 en geprofest in 1907. Anna van Loon nam als kloosternaam de voornamen van haar moeder aan. Zuster Marie Catharina was ziekenverzorgster. Ze overleed op 9 mei 1960 in Schijndel.

2. Pater Ferdinandus (Johannes) van Loon (1885-1947), Kapucijn
Johannes van Loon is priester gewijd in 1909. Hij vertrok als missionaris naar Indonesië, naar het missiegebied van de Kapucijnen “Padang”, waar hij werkte onder de Klingen (Tamils) op Sumatra. In 1925 kwam hij vanwege zijn gezondheid terug naar Nederland, maar al na zes maanden keerde hij terug naar Padang. Op 2 augustus 1925 ging hij in onze parochiekerk voor in een H.-Mis waarin hij preekte en waarbij de collecte voor zijn missiegebied was bestemd. Hij haalde 300 gulden op, een bedrag waar pastoor Van Eijl trots op was. In de Tweede Wereldoorlog heeft hij van 1942 tot 1945 in een interneringskamp gezeten. Daarna kwam hij terug naar Nederland waar hij op 10 februari 1947 overleed. Hij is begraven in Biezenmortel. Pater Ferdinandus was voor zijn parochianen in Medan “pastor jang baik betoel”, een echte goede herder.

M

Zuster Crispiniana (Josephina Francina) Maas (1867-1949), zuster van Liefde
Josephina Maas is geboren op 10 februari 1867 als dochter van Christianus Maas en Antonia van Vught. Josephina is in het klooster gegaan in 1886 en heeft vier jaar later de

eeuwige geloften afgelegd. Ze kwam eerst te werken in Venlo en daarna in Sint-Michielsgestel. In het archief van de orde staat bij Venlo de toevoeging ‘schoolhuis’. Dat zal er op duiden dat zuster Crispiniana Maas onderwijzeres was.

Zuster Mathea (Hendrika) Mallens (1922-), Franciscanes van Veghel
Geboren op 21 augustus 1922 als dochter van Martinus Mallens en Helena Schellekens. Ging in 1953 naar het klooster van de Franciscanessen Onbevlekte Ontvangenis der H.-Moeder Gods te Veghel en deed haar eeuwige geloften in 1957. Haar volledige kloosternaam is zuster Mathea van het Heilig Lijden. Zij begon haar werkzame leven in het Sint-Josephziekenhuis in Veghel, waar ze 23 jaar werkte als portierster, vervolgens in 1980 naar een klooster in Reusel, waar ze de zorg had voor de refter, een jaar later weer terug naar Veghel, nu werkzaam in de wasserij. Sinds 1988 heeft ze zelf zorg nodig en woonde ze eerst opnieuw in Reusel en sinds 1992 in Veghel.

Zuster Melesa (Maria) Martens (1862-1908), zuster van Liefde
Maria Martens is geboren op 14 februari 1862 ‘in de Bus’ (Gommelsestraat nabij de Rustende Jager). Ze is een dochter van Adrianus Martens en Joanna van Strijdhoven. Ging in het klooster in 1885 en deed de eeuwige geloften in 1889. Ze kwam te wonen en te werken in Geertruidenberg, waar zij op 20 november 1908 is overleden.

Frater Eustachius (Willem) Martens (1865-1927), frater van Tilburg
Geboren op 17 april 1865, enige zoon van Joannes Martens en Adriana Brekelmans. Ingetreden in de congregatie in 1882 en de eeuwige geloften gedaan in 1885. Frater Eustachius heeft altijd in het onderwijs gewerkt, in het lager onderwijs in Den Bosch Kuipertjeswal, Achter den Dove en Ververstraat (1885), Sint-Michielsgestel Ruwenberg (1888), Tilburg Hasseltstraat en kweekschool (1909) en Reusel (1911). Overleden op 8 mei 1927 in het Groot Ziekengasthuis in Den Bosch en begraven op het kerkhof van de fraters te Vught. Frater Eustachius genoot vele bijnamen, zoals ‘den dikke’ (vanwege zijn omvang) en ‘de horzel’ (vanwege zijn stem). De bijnamen verdiende hij door zijn populariteit bij de leerlingen, voor wie hij heel toegankelijk was en met wie hij ook na de schooljaren banden onderhield.

Pastoor Jan Martens (1866-1918), pastoor te Balgoij en Keent
Zie hoofdstuk 8.

Nu volgen Christina en Anna Mathijssen, twee zussen uit het gezin van Gerardus Mathijssen en Joanna Verhoeven.

1. Zuster Athanasia (Christina) Mathijssen (1857-1903), Franciscanes van Etten
Christina Mathijssen is geboren op 26 augustus 1857 (en gedoopt op de 27e), geprofest in 1887. Overleden op 15 december 1903 in het St.-Jozefgesticht te Etten in het 17e jaar van haar professie.

2. Zuster Michaël (Anna) Mathijssen (1864-1922), orde van O.L.V. Visitatie Tilburg
Anna Mathijssen is geboren op 10 mei 1864, naar het klooster gegaan van de Zusters van Onze Lieve Vrouw Visitatie en haar eeuwige geloften gedaan in 1897 in Tilburg. Zuster Michaël werkte in de keuken van het klooster. Men herinnerde zich haar als de zuster van vrome gezegdes. Zuster Michaël overleed na een zeer kortstondige ziekte op 2 november 1922.

Zuster Angelina van der Meijden (1885-1961), zuster van de Choorstraat
Dochter van Hendrikus van der Meijden en Maria de Rooij. Geboren op 25 juli 1885, in het klooster gegaan in 1913 bij de zusters Dochters van Maria en Jozef, de zusters van de

Choorstraat. Ze deed haar eeuwige geloften in 1917. Ze is op 19 november 1961 overleden in het St.-Carolusziekenhuis in Den Bosch.

Zuster Josepha (Berta) van der Meijden (1910-1986), zuster van Liefde
Geboren op 3 september 1910 als dochter van Cornelis van der Meijden en Hendrika van Lier. Berta ging eerst naar het internaat in Aarle-Rixtel van de Zusters van Liefde van Tilburg. Vervolgens naar de Kweekschool in Tilburg. Na het examen bleef ze bij de zusters en trad in de orde in 1930. Zuster Josepha werkte in het onderwijs. Eerst werd ze benoemd in Oss en kreeg daar de eerste klas. Dat betekende ook de verantwoordelijkheid voor de eerste communie van de kinderen. Na Oss volgde de standplaatsen Zwolle, Beuningen, Tilburg-Korvel, Tilburg-Nieuwstraat en Tilburg-Moederhuis. Zuster Van der Meijden was in Beuningen ook overste van het klooster. De zustersnaam Josepha heeft een reden. Op 3 jarige leeftijd werd haar jongste broertje, Sjefke (Josephus), ernstig ziek en de dokter moest komen. Hij zei dat Sjefke wel heel ziek was, maar Berta nog erger. Die gaat er achteraan, zei hij. Maar Sjefke ging dood en Berta niet. ”Wacht maar met het doodsprentje tot Berta ook dood is”, zei de dokter, ”dan kunnen beide kindjes op één prentje’’. Daarom is er van Sjefke nooit een prentje gemaakt. Berta ging niet dood, maar dat was wel de reden dat Berta de naam Josepha heeft aangenomen toen ze de professie deed. “Zo komt hij toch nog een keer op een doodsprentje” zei ze. Voor de familie waren de jaren in Oss de mooiste jaren. *Een keer per jaar mochten we met de trein naar Oss. Toen was er nog een station in Udenhout en met twee families gingen we naar tante Nunneke. Dat was een groot feest want je kreeg vrij van school en je ging met je vader en moeder en je oom en tante en hun gezin naar Oss. Als je daar aankwam, belde je eerst aan de voordeur, dan liep je een oprijlaan af en dan begon er een wereld voor je open te gaan die voor ons, kinderen, een groot feest was. Je mocht door de lange blinkende gangen draven en als je dan voor de kapel stond, knielde je. En rende weer door. Je kreeg ook eten met z’n allen uit mooie dekschalen, je werd bediend en je hoefde niet op te ruimen of af te wassen. Dat alleen al. Ze had dan altijd heel mooie verhalen over de Ossenaren. Het waren de donkere dagen van Oss met moord en doodslag: ze heetten niet voor niets de messentrekkers! Ze had daar een duidelijke taak als onderwijzeres, maar ook deed ze veel sociaal werk. Ze stopte kinderen van arme mensen in bad. Ze kocht kleren voor die kinderen, die het niet konden betalen. Ze zorgde dat ze in de kloostertuin konden spelen als de moeders het druk hadden en ze deed alles voor de eerste-communiekantjes: leren bidden en knielen en leren biechten. Na de biecht mochten ze dan in de kloostertuin komen spelen, want dan konden ze geen zonde meer doen. En het was ook nog leuk, voor de moeders! Oss was ook voor zuster Josepha een fijne tijd.* Het veranderende kloosterleven heeft zuster Josepha veel pijn gedaan. Ze ging wel mee. Kocht ook een jurk en een tas, maar in haar hart bleef ze liever in de oude traditie. Dat was de reden waarom ze naar het klooster was gegaan. Stilaan werd het stil rondom haar en op een dag was er van het oude kloosterleven niets meer over. Ze kwam in een soort bejaardenhuis voor alle zusters uit heel Nederland. Ze heeft nog haar 50-jarig kloosterfeest gevierd, maar dat feest heeft ze niet lang overleefd. Ze werd ziek en overleed korte tijd daarna.

Pastor Jo van der Meijden (1934-2001), pastor te Velp NB
Johannes Cornelis van der Meijden is geboren op 29 maart 1934, oudste zoon van Kees van der Meijden en Anna van Uden. Na de lagere school volgde eerst een internaat van één jaar op de Ruwenberg in Sint-Michielsgestel en daarna het kleinseminarie Beekvliet in Sint-Michielsgestel. Hij behaalde het staatsexamen gymnasium. Vervolgens naar het grootseminarie in Haaren. *Daar werd hij ‘de doener’ genoemd. Hij maakte graag zelf apparaten, zoals een bandrecorder en radio’s. Hij was zeer technisch en dat kwam zijn klasgenoten wel van pas. Hij mocht alleen in de vakanties naar huis en het eerste dat hij dan deed was: naar Hijda in Loon op Zand rijden om spullen te halen voor zijn zelfbouwradio’s of bandrecorder. Hij nam alles op wat er gebeurde op het seminarie zoals cabarets, toneelstukken, feestredes, oefenpreken en zo meer. Na enkele jaren heeft hij de tonsuur gekregen: een van de lagere wijdingen. Het kaalscheren van de kruin (de tonsuur) zal wel*

op het seminarie gebeurd zijn. De plechtigheid er omheen gebeurde thuis. Dat deed pastoor Prinsen. Ook die gesprekken met de pastoor en de familie heeft Jo opgenomen met zijn bandrecorder. Dat duurde erg lang en toen begon de recorder vreselijk te kraken in de kast. Hij kreeg toen ook de steek. Dat is de priesterhoed. Een zwarte, met brede rand en een koord met kwastjes. Die moesten ze opzetten bij officiële gelegenheden, zoals recepties en feesten van de professoren. De klas van 1960 was de eerste groep priesters die gewijd is door Monseigneur Bluyssen en dat was een prachtige gebeurtenis in de Sint-Jan. Na zijn priesterwijding op 11 juni 1960 werd hij kapelaan in Den Dungen (1960), Oisterwijk (1966) en Son (1972). In juli 1985 volgde de benoeming tot pastor van de parochie H.H.-Vincentius en Antonius van Padua in Velp Noord-Brabant. *Veel van de klasgenoten van 1960 zijn vooral in de jaren zestig en zeventig uitgetreden. Jo was wel modern in zijn preken en opvattingen, maar heeft nooit de aanvechting gehad uit te treden. Hij heeft het wel moeilijk gehad, maar als een van de weinigen heeft hij zich aan zijn belofte gehouden. Ook al liep het, ook in zijn kerk, niet meer storm.* Op 9 oktober 2001 is hij overleden aan longkanker en hij ligt in Velp begraven

Nu volgen Adriana en Maria Moonen, twee zussen uit het gezin van Gerardus Moonen en Anna Robben.

1. Zuster Edelburga (Adriana) Moonen (1905-1983), zuster van Schijndel
Adriana Moonen is geboren op 11 april 1905, in het klooster gegaan in 1927 en eeuwige geloften gedaan in 1931. Zuster Edelburga was kok. Ze was van 1937 tot 1942 en van 1951 tot 1961 werkzaam op Sumatra in Indonesië, in Bagan si Api Api, Pematang Siantar en Palipi. Ze was in Indonesië tijdens de Japanse bezetting waar ze wist te overleven en waar ze anderen hielp met overleven. Zuster Edelburga was als kok in het klooster een soort moeder tegen wie men van alles vertelde. En als ze geen raad wist, zei ze altijd: “Ik zal er eens voor bidden”. Ze overleed op 16 mei 1983.

2. Zuster Anna Marie (Maria) Moonen (1919-), zuster van Schijndel
Maria Moonen is geboren op 8 juni 1919. Ze is in het klooster gegaan in 1943 en geprofest in 1948. Zuster Anna Marie was net als haar zus kok.

Zuster Godelive (Wilhelmina) Moonen (1938-), zuster van Schijndel
Geboren aan de Loonse Molenstraat op 7 augustus 1938 als dochter van Henricus Moonen en Antonetta van Kasteren. Zuster Godelive is weliswaar geboren aan de Udenhoutse kant van de Loonse Molenstraat, maar ging altijd naar school en naar de kerk in Loon op Zand. Wilhelmina Moonen is in het klooster gegaan in 1959 en geprofest in 1964. Zuster Godelieve was werkzaam in de ziekenzorg, met name op de kinderafdeling van het ziekenhuis in Geldrop, “een heerlijke tijd”. Nu woont zuster Godelive in Eindhoven als jongste in een groep van oudere zusters.

Zuster Chrysostoma (Gerarda) Mutsaers (1885-1985), zuster van de Choorstraat
Dochter van Peter Mutsaers en Anna Maria Ketelaars. Geboren op 30 september 1885, ingetreden in 1902, geprofest in 1905. Zuster Chrysostoma werkte 50 jaar van haar leven als lerares gebarentaal op het Doveninstituut in Sint-Michielsgestel. In 1959 ging zij met pensioen en ging wonen in Sint-Jozefoord te Nuland. Daar overleed zij op 7 januari 1985 in de gezegende leeftijd van 99 jaar. Ze was toen bijna 83 jaar lang in de congregatie van de Dochters van Maria en Jozef, de zusters van de Choorstraat in Den Bosch.

Broeder Evaristus (Johannes) Mutsaers (1923-), broeder van O.L.V. van Lourdes
Jan Mutsaers is geboren op 28 oktober 1923 als zoon van Martinus Mutsaers en Everdina Maresch. Ingetreden in 1940, professie op 8 december 1942. Hij studeerde aan de kweekschool in Dongen en slaagde voor het onderwijzersexamen in 1947. Na een kort verblijf in het St.-Jozefhuis in Den Bosch, een tehuis voor voogdijjongens, werd hij in 1947

benoemd aan de Nazarethschool in Geldrop, waar hij de leerkracht voor de eerste klas werd en al die tijd bleef. Hij is 36 jaar lang aan de school verbonden geweest tot aan zijn pensionering in 1983. Hij gaf buiten de reguliere schooluren les in handenarbeid, muziek, stenografie en machineschrijven en was actief voor het jeugdwerk, vakantiewerk en het ophalen van oud papier ten behoeve van de missie. Het verzorgen van veel stencilwerk voor verenigingen gaf hem de naam 'Broeder-drukker'. Voor de parochie verzorgde hij het parochieblad. Broeder Evaristus was tevens bestuurslid van de Zonnebloem. Sinds 1992 is hij overste van de communiteit in Geldrop en nog altijd actief in de parochie. In 1972 kreeg broeder Evaristus de pauselijke onderscheiding Pro Ecclesia et Pontifice.

Zuster Monique (Bep) van Oene (1931-), zuster van Liefde.
Dochter van Petrus van Oene en Francisca Schoonus, geboren op 22 december 1931 als zesde in een gezin van acht meisjes en twee jongens. Bep van Oene heeft na haar schooltijd gediend bij een onderwijzersgezin. Daarna ging ze in opleiding in het ziekenhuis, maar ze kreeg last van eczeem en werd daarom naar de strijkafdeling van het ziekenhuis gestuurd. Ze wilde zuster worden en ging op haar 21^{e} in het klooster bij de Zusters van Liefde aan de Oude Dijk in Tilburg. Ze kreeg eerst de kloosternaam zuster Petronelle, die later is gewijzigd in zuster Monique. Ze heeft haar eeuwige geloften gedaan op 18 mei 1958. Ook bij de zusters kwam ze te werken op de was- en strijkafdeling. Na tien jaar werd ze receptioniste op Huize St.-Stanislaus in Moergestel en in 1970 volgde overplaatsing naar het bejaarden- en verzorgingstehuis Porta Caeli in Cuijk, waar ze voor en met 35 medezusters zorgde voor de kapel, de inkoop, het uitzoeken van de was, het schoonmaken en het eten. In 1980 werden de huishoudelijke werkzaamheden overgenomen door externe bedrijven. In 1992 verhuisde zuster Monique naar een flatje, maar ze bleef als vrijwilligster wel verbonden aan haar Porta Caeli, dat inmiddels was omgedoopt in Maartenshof. In 2002 is zuster Monique koninklijk onderscheiden. In het aanvraagformulier voor de onderscheiding staat: *Het merendeel is gewoon gestopt op hun 65^{e} en met pensioen gegaan. Zo niet zuster Monique. De kwaliteit van de ouderenzorg in Cuijk is goed te noemen en dat wordt zeker voor een deel bepaald door de invloed die zuster Monique heeft op de attitude binnen de organisatie van Maartenshof*.

Zuster Silvestra (Adriana) Oerlemans (1907-1964), zuster van Liefde
Dochter van Wilhelmus Oerlemans en Petronella van der Bruggen. Ging in het klooster in 1931 en legde de eeuwige geloften af in 1935. Werkte achtereenvolgens in Tilburg-Moederhuis, Wijk bij Duurstede, Tilburg-Korvel, Stiphout, Rosmalen, het ziekenhuis te Tilburg en het Schoolhuis in Helmond.

Zuster Geralda (Hendrika) Oerlemans (1911-1974), zuster van Liefde
Geboren op 21 juni 1911 als dochter van Petrus Oerlemans en Geralda Storimans. In het klooster gegaan in 1935. Peer Oerlemans had haar achter op zijn fiets naar Tilburg gebracht. Daar aangekomen werd eerst gecontroleerd of ze voldoende onderkleding bij zich had en of haar gebit in orde was en vervolgens werd er gevraagd naar geld. Peer antwoordde: *Als je haar niet wilt, ik neem haar heel graag weer mee naar huis*. Vier jaar later legde Hendrika Oerlemans de eeuwige geloften af. Zuster Geralda had achtereenvolgens de standplaatsen Sint-Michielsgestel, Tilburg-Sint-Joseph, Weert, Venlo, Gennep, Tilburg-Korvel, Amsterdam, Eindhoven en Udenhout. Zuster Geralda werkte in de gezondheidszorg en toen haar gezondheid achteruitging, volgde ze nog een opleiding tot pedicure. Vooral de oorlogsjaren in Amsterdam moeten moeilijk zijn geweest. Een keer moest het hele huis,

waar ze woonde, en met alle zieken die er werden verpleegd, op last van de Duitsers worden ontruimd en iedereen werd op de trein gezet. Zuster Geralda mocht de laatste jaren van haar leven wonen in Huize St.-Felix te Udenhout, is daar overleden op 20 oktober 1974 en is begraven op het parochiekerkhof.

Zuster Cornelie (Johanna) van den Oetelaar (1897-1932), Dienares van de H.-Geest
Johanna van den Oetelaar is geboren in Udenhout op 4 juni 1897. Op 22-jarige leeftijd ging ze naar het klooster, naar het retraitehuis van de Missiezusters Dienaressen van de Heilige Geest in Uden. Daar is zij op 2 juli 1920 ingekleed en ontving ze de kloosternaam zuster Cornelie. Ze stierf al op 35-jarige leeftijd, op 28 november 1932 in Uden.

Zuster Gabriël (Johanna) den Ouden (1891-1977), Franciscanes van Oirschot
Johanna den Ouden is geboren op 15 oktober 1891. Ze ging in het klooster bij de Franciscanessen van Oirschot, waar zij is geprofest in 1920. Zuster Gabriël heeft haar congregatie onder andere gediend als overste van diverse huizen. Met grote voorliefde sprak zij over de Catharinenberg in Oisterwijk en vooral over de oorlogsjaren daar, toen er gebrek was aan alles, waarmee ze dag en nacht, 24 uur per dag, bezig was. Zuster Gabriël is overleden in het Hof van Solms te Oirschot op 9 maart 1977.

Zuster Ancilla (Lucia) den Ouden (1934-), Franciscanes van Oirschot
Lucia den Ouden is geboren op 21 januari 1934 als dochter van Jan den Ouden en Adriana Schapendonk. Ze is geboren in Tilburg, om precies te zijn aan de Houtsestraat, vanwaar zij in Udenhout naar school ging. Lucia den Ouden ging eerst naar de huishoudschool in Vught. Ze is ingetreden bij de Zusters Franciscanessen in 1957 en legde haar eeuwige geloften af in 1962. Haar volledige zustersnaam is zuster Ancilla van de Goddelijke Voorzienigheid. Zuster Ancilla was werkzaam in het onderwijs en met name in de handenarbeid, handwerken, naaien en patroontekenen. Ze werkte in Kaatsheuvel, Valkenswaard, Meijel, Roermond en opnieuw Meijel. Zuster Ancilla woont nog altijd in Meijel, waar ze actief is in de parochie en waar ze nog altijd met volwassenen en met kinderen werkt voor bezigheid en hobby.

P

Nu volgen Wilhelmus en Maria van de Pas, broer en zus uit het gezin van Nicolaas van de Pas en Helena Martens.

1. Pastoor Wilhelmus van de Pas (1819-1891), pastoor te Milheeze
Geboren op 10 juni 1819. Studeerde aan het seminarie in Den Bosch, samen met de latere monseigneur Godschalk. Priester gewijd in 1845, kapelaan in Veldhoven, vanaf 1847 kapelaan in Loon op Zand, vanaf 1854 in Raamsdonk en vanaf 1868 pastoor te Milheeze. Hij stopte als pastoor in1887 en kwam bij zijn broer Cornelis wonen in Udenhout (eerst op ’t Winkel, daarna naast het latere fraterhuis), waar hij in 1891 overleed aan de gevolgen van een hartinfarct. Hij is begraven op het Udenhoutse kerkhof. Zijn grafmonument staat nog op het kerkhof, rechtsachter de kerk.

2. Zuster Coleta (Maria) van de Pas (1828-1903), Franciscanes van Oisterwijk
Geprofest in het klooster Catharinenberg in Oisterwijk in 1853. Ze was van 1870 tot 1888 overste van het klooster in Kaatsheuvel. Ze overleed in Oisterwijk.

Zuster Josephine (Maria Henrica) van de Pas (1888-1966), Karmelites

Zuster Josephine, geboren op 10 februari 1888, is in het voetspoor van Theresia van Lisieux in het klooster gegaan bij de Ongeschoeide Karmelitessen in ’s-Hertogenbosch op 2 mei 1913, waar ze is gekleed op 7 september 1913 en waar ze haar professie heeft gedaan op 8 september 1914. Ze kreeg de kloosternaam Josephine van de Geboorte. De karmelitessen hadden bij het klooster, dat alleen bestemd was voor de biddende en beschouwende opdracht van de zusters, een - wat zij noemden - buitenhuis. Zuster Josephine was van begin af aan bestemd voor het buitenhuis. Daar zorgde zij voor allen die daar aanklopten. Haar hartelijk meeleven met iedere medemens in lief en leed maakte haar tot een beminde, haast onmisbare vrouw. Ze heeft meer dan 40 jaar als buitenzuster gewerkt. Op 8 september 1964 vierde zij haar gouden feest. Zuster Josephine overleed op 25 maart 1966 en is begraven te Orthen.

Nu volgen Francisca en Jan van de Pas, zus en broer uit het gezin van Nicolaas Josephus van de Pas en Adriana Robben, beiden geboren in Berkel. Het gezin verhuisde later naar de Slimstraat in Udenhout, naast het fraterhuis.

1. Zuster Josephine (Francisca) van de Pas (1899-1986), zuster van Liefde van de H.-Vincentius
Ciska van de Pas is geboren op 19 december 1899. Ze ging in 1922 in het klooster bij de Dochters van Liefde van de Heilige Vincentius in het klooster aan het Paduaplein te Tilburg. Ze deed haar eerste geloften in 1927. Van 1923 tot 1932 werkte zuster Josephine als kleuterleidster in Rumpen-Brunssum. In 1932 gingen enkele Dochters van Liefde naar Budel-Dorplein. Zuster Josephine was een van hen. Ze heeft er 54 jaar mogen werken in de parochie. Ze overleed in Budel-Dorplein op 20 maart 1986. Ze werd begraven op het plaatselijke parochiekerkhof. Zuster Josephine was zeer geliefd in Budel-Dorplein, getuige haar bidprentje: *In die 54 jaar heeft ze zo diep wortel geschoten in de parochie- en in de dorpsgemeenschap dat het haast niet meer mogelijk is haar hier uit weg te denken. Met alle opeenvolgende generaties was ze vergroeid en oud en jong hielden van haar. Geen wonder! Want van huis uit had ze meegebracht: een diepe geloofsovertuiging, een gezonde kijk op God en de mensen, een welhaast grenzeloze toewijding en een gaaf karakter. Deze grondtrekken maakten haar oerdegelijk, maar niet star. Hiervoor stonden haar sterk ontwikkeld gevoel voor humor, haar eenvoud en haar betrokkenheid bij mensen garant.*

2. Pastoor Jan van de Pas (1906-1964), pastoor te Geffen
Geboren op 21 oktober 1906. Eerste H.-Mis in de Udenhoutse kerk op 29 mei 1932, geassisteerd door de pastoor van Hapert en door kapelaan Brekelmans uit Uden. Hij was achtereenvolgens kapelaan in Eindhoven (Tongerle) (1932), Tilburg (St.-Anna) (1945) en sinds 1953 pastoor te Geffen. Pastoor Van de Pas heeft in Geffen een memoriaal bijgehouden. Over Kerstmis 1953 schreef hij: *Op Kerstmis hebben we gebruik gemaakt van het verlof om een nachtmis te celebreren om 12 uur. De bedoeling was de zogenaamde nachtmis van 5 uur te ontlasten, wat ook gebeurde, doch mede door het feit dat nergens in de omtrek zulk een nachtmis werd gevierd, was er een ongehoorde deelname. De kerk was angstwekkend druk bezocht, doch alles is stichtend verlopen. Bij het communiceren lieten de gelovigen zich rustig door de kapelaan vanaf de preekstoel dirigeren en er ontstond geen enkele wanklank.* Pastoor Van de Pas werd al vlug na zijn benoeming in Geffen geconfronteerd met een slopende ziekte. Hij kon niet meer doen en niet meer zijn wat hij zich allemaal had voorgenomen. Hij overleed in zijn pastorie te Geffen op 31 januari 1964.

Pastoor Marinus Piggen (1879-1943), pastoor te Deurne
Geboren op 27 februari 1879 te Berkel als zoon van Petrus Piggen en Maria Burgmans. Priester gewijd op 17 juni 1905. Hij deed zijn Eerste H.-Mis op 27 augustus 1905 in de Udenhoutse kerk. Werd kapelaan te Alphen, kapelaan te Geldrop en vervolgens in 1914 bouwpastoor van de parochie Deurne-Zeilberg. Hij overleed in 1943.

Nu volgen Adriana, Lamberta en Anna Pijnenburg, drie zussen uit het gezin van Martinus Pijnenburg en Johanna Versteden.

1. Zuster Martino (Adriana) Pijnenburg (1889-1978), zuster van Liefde
Adriana Pijnenburg is geboren op 29 mei 1889. Ze ging in het klooster in 1915 en deed de eeuwige geloften in 1920. Zuster Martino werkte in het onderwijs en behaalde diploma's in lichamelijke oefening, godsdienst, handwerken, typen, steno en handenarbeid. Ze werkte achtereenvolgens in Tilburg, Leiden, Kampen, Oss, Asten, Arnhem, Asten en Tilburg. Vanaf 1969 mocht zij van haar pensioen genieten in Huize St.-Felix in Udenhout, waar zij overleed op 12 juni 1978. Ze is begraven op het parochiekerkhof.

2. Zuster Isidore (Lamberta) Pijnenburg (1891-1982), sociëteit van Jezus, Maria en Jozef
Geboren op 17 september 1891, in het klooster gegaan in 1909 en de eeuwige geloften gedaan in 1913. Zuster Isidore was onderwijzeres en hoofd van lagere scholen op diverse plaatsen. Ze overleed op 16 december 1982 in het verpleeghuis Cunera in Heeswijk-Dinther

3. Zuster Jeannetto (Anna) Pijnenburg (1893-1987), sociëteit van Jezus, Maria en Jozef
Geboren op 9 juni 1893. Ging op iets latere leeftijd naar het klooster van de Sociëteit van Jezus, Maria en Jozef, in 1921, waar zij in 1926 de eeuwige geloften aflegde. Zuster Jeannetto was 26 jaar lang lerares in de naaldvakken op een huishoudschool in Den Haag. Ze overleed op 26 juli 1987 in het verpleeghuis Cunera in Heeswijk-Dinther.

Nu volgen Cornelia en Adrianus van de Plas, zus en broer uit het gezin van Adrianus van de Plas en Henrica van de Ven.

1. Zuster Victorina (Cornelia) van de Plas (1864-1918), Franciscanes van Etten
Geboren op 2 februari 1864, geprofest in 1892. Ze is overleden in het Sint-Josephgesticht te Etten op 9 mei 1918.

2. Frater Leontius (Adrianus) van de Plas (1866-1949), frater van Tilburg
Geboren op 28 juni 1866, in het klooster gegaan in 1892 en de eeuwige geloften gedaan in 1895. Frater Van de Plas was kok en heeft zijn hele leven in de keuken gewerkt in de diverse kloosters van de fraters, achtereenvolgens in Den Bosch (1893), Oss (1895), Tilburg (1908), Den Bosch (1912), Deurne (1919), Tilburg (1921), Vught (1929), Lanaken (1935) en Vught (1937). Overleden in Huize Steenwijk te Vught op 13 december 1949.

Nu volgen Elisabeth, Josephina en Francisca, drie zussen uit het gezin van Peter van de Plas en Adriana van den Bersselaar.

1. Zuster Salesiane (Elisabeth) van de Plas (1869-1945), zuster van Liefde
In het klooster gegaan in 1887, de eeuwige geloften gedaan in 1892. Had achtereenvolgens de standplaatsen Amsterdam, Kampen, Oss, Strijp, Dussen, Tilburg-Korvel, Moergestel, Tilburg-Korvel en Tilburg-Goirke.

2. Zuster Celestino (Josephina) van de Plas (1872-1936), zuster van Liefde
In het klooster gegaan in 1890 en legde vier jaar later de eeuwige geloften af. Had de standplaatsen Tilburg-Korvel, Utrecht, Rijswijk, Diessen en Moergestel.

3. Zuster Adriane (Francisca) van de Plas (1877-1942), zuster van Liefde
In het klooster gegaan in 1905 en de eeuwige geloften afgelegd in 1909. Had de standplaatsen Tilburg-Korvel, Tilburg-Goirke, Geffen en Moergestel.

Pater Octavianus (Johannes) van de Plas (1913-1978), Kapucijn

Geboren op 15 november 1913 als zoon van Jan van de Plas en Elisabeth Heijmans, in het klooster gegaan in 1933 en priester gewijd op 4 augustus 1940. Hij was missionaris, eerst van 1947 tot 1949 in Pontianak op Borneo en daarna tot 1961 in Medan op Sumatra. In de missie was hij leraar op het seminarie. Na zijn terugkeer naar Nederland werd hij directeur van de Katholieke Militaire Vereniging te Tilburg. Ook leerde hij toekomstige missionarissen de Indonesische taal. Hij overleed op 24 december 1978 en is begraven te Breda.

Zuster Josephina (Lucia) van de Plas (1916-1995), zuster van Liefde
Geboren op 22 december 1916 als dochter van Josephus van de Plas en Cornelia Beekmans. In het klooster gegaan in 1939 en vier jaar later de eeuwige geloften afgelegd. Zuster Josephina heeft in de gezondheidszorg gewerkt. Ze was verpleegster en had een diploma voor kraamzorg. Haar standplaatsen waren Tilburg, Weert, Tilburg, Den Haag en Helmond. Daarna woonde ze in het moederhuis te Tilburg.

R

Nu volgen zus en broer Anna en Johannes Rats uit het gezin van Hendirk Rats en Anna Maria Hamers.

Zuster Egidio (Anna) Rats (1867-1950), zuster van Liefde
Anna is geboren op 9 juni 1867. Ze ging in het klooster in 1885 en deed haar eeuwige geloften in 1890. Had de standplaatsen Hilvarenbeek, Oss, Heusden, Tilburg-Korvel en Diessen.

Pater Johannes Rats (1873-1947), Redemptorist
Johannes is geboren op 23 oktober 1873, geprofest in 1894 in Den Bosch en priester gewijd op 7 oktober 1899 in het Redemptoristenklooster van Wittem. Hij was eerst drie jaar lector aan het juvenaat te Roermond, daarna elf jaar lector filosofie te Wittem. Hij vervolgde zijn loopbaan in Bosschenhoofd bij Hoeven, waar de Redemptoristen een retraitehuis hadden. Pater Rats was hier ook twee jaar directeur. In 1922 vertrok hij voor een jaar als lector filosofie naar Geistingen bij Bonn. Toen volgde Roermond, waar de Redemptoristen een klooster hebben naast het Mariaheiligdom de Kapel in't Zand. Pater Rats ontwikkelde zich hier tot een warm pleitbezorger van bedevaarten, hij schreef artikelen, richtte het Pelgrimsblad op en schreef zijn bekende werk "Onze Lieve Vrouw in 't Zand". Van 1936 tot 1946 was pater Rats lid van het provinciaal bestuur en woonde hij in Amsterdam. In 1946 ging hij terug naar Roermond en vervolgens vanwege zijn gezondheid naar een verpleeghuis in Boekel. Daar overleed hij op 22 augustus 1947.

Nu volgen Hubertus en Johannes Rats, twee broers uit het gezin van Hendricus Rats en Henrica Muskens. Beiden namen dezelfde kloosternaam aan.

1. Pater Renald (Hubertus) Rats (1900-1979), minderbroeder Franciscaan
Hubertus Rats is geboren op 17 september 1900, ingetreden in het klooster in 1920, priester gewijd op 27 maart 1927 te Weert. Pater Rats was een kunstenaar Hij volgde eerst in Amsterdam het Rijksinstituut tot opleiding van tekenleraren. Hij illustreerde teksten, verhalen en boeken, zoals "Mechteld de begijn". Hij maakte houtsneden, die van meet af aan karakteristiek waren voor zijn hele oeuvre: het onderwerp is devoot verhalend, zoals 'Sint-Franciscus spreekt tot de vogels' en 'Het wonder van Sint-Antonius'. In 1945 ging hij naar Limburg. Vanuit zijn klooster in Watersley werkte hij in een Brunssums klei-atelier. Hij ging op in de keramiek. Er ontstonden geglazuurde beeldjes, tegeltableaus en kerstgroepen.

Nooit grote dingen en altijd de eenvoud van een verhaal. Later streek hij neer in Maastricht, in het klooster aan de Tongerensestraat, waar hij een eigen atelier had. Hier wisselde hij zijn keramische activiteiten af met het maken van reliëfs in beton. De formaten waren nooit groter dan een meter. Zo heeft hij een reliëf gemaakt voor de entreehal van een gymnasium in Venray. En hij heeft vele kruiswegstaties vervaardigd. In Maastricht gaf hij les aan de Stadsacademie. Hij was redacteur van het Katholiek Bouwblad. En ook nog vond hij tijd voor het maken van een aantal tabernakeldeuren, met bronzen reliëfs versierd en meestal verrijkt met in brons gevatte halfedelstenen of door hem zelf gemaakte keramische siersteentjes. Altijd Bijbelse motieven: het offer van Abraham, dat van Melchisedek, het offer van Abel, e.a. Maar geen ander bijbelboek heeft hem zozeer geïnspireerd als de Apocalyps. Hij koos voor hoopgevende fragmenten, het hemelse Jeruzalem, de duizenden in witte gewaden met palmtakken in de hand, de vrouw bekleed met de zon, e.a. Renald Rats was een rustgevende bruine plek in een woelig kunstwereldje. Hij overleed in Maastricht op 17 april 1979.

2. Pater Reinaldus (Johannes) Rats (1904-1968), Kapucijn
Geboren op 9 januari 1904. Priester gewijd op 11 maart 1933. Hij was gardiaan in Den Bosch, Breda en Eindhoven en had de zorg voor de Derde Orde van Franciscus. Pater Reinaldus was een begaafd, populair en origineel predikant. Hij overleed op 26 november 1968 in het verpleeghuis Kalorama te Beek-Ubbergen. Hij is begraven op het kloosterkerkhof te Grave-Velp.

Nu volgen Wilhelmus en Joannes van Riel, twee broers uit het gezin van Cornelis van Riel en Johanna Vermeer.

1. Pastoor Wilhelmus van Riel (1822-1891), pastoor te Esch
Wilhelmus is geboren op 11 maart 1822. Priester gewijd in 1849, was eerst assistent te Nederwetten en vervolgens kapelaan in Vlijmen (1851), Schijndel (1857) en Wamel (1862). In 1871 volgde de benoeming tot pastoor te Esch, waar hij na twintig jaar pastoorschap overleed.

2. Pastoor Joannes van Riel (1824-1884), pastoor te Hulsel
Joannes is geboren op 30 augustus 1824. Priester gewijd in 1851, kapelaan te Lieshout en vanaf 1871 pastoor te Hulsel, waar hij op 2 april 1884 overleed. Zijn kerk is afgebrand in 1889, waardoor veel archief verloren is gegaan en ook informatie over zijn pastoraat.

Zuster Damiana (Wilhelmina) van Rijsewijk (1900-1980), Franciscanes van Oirschot
Wilhelmina van Rijsewijk is geboren in Tilburg, opgegroeid in de boerderij van Van Rijsewijk aan de Houtsestraat 1. Heeft gediend bij de broers Hannes en Peerke Willems en hun neef Bert Willems in De Kuil. In 1926 in het klooster gegaan van de Franciscanessen in Oirschot, waar zij haar eeuwige professie heeft gedaan in 1928. Ze heeft haar hele leven lang gewoond en gewerkt in het Hof van Solms in Oirschot, dat door de zusters in gebruik was als verzorgingshuis. Ze overleed in het Hof van Solms op 3 maart 1980.

Nu volgen Maria, Godefrida, Anna en Petronilla Robben, vier dochters uit het gezin van burgemeester Antony Robben en Goverdina Canters, alle vier Franciscanes.

1. Zuster Willibrorda (Maria) Robben (1827-1866), Franciscanes van Mariadal
Maria is geboren op 20 september 1827. In het klooster gegaan bij de Franciscanessen van Mariadal in Roosendaal en deed haar professie in 1852. Soeur Willibrorda werd maar 38 jaar en overleed op 3 mei 1866 in Montfoort.

2. Zuster Sabina (Godefrida) Robben (1831-1884), Franciscanes van Mariadal

Godefrida is geboren op 27 december 1831. In het klooster gegaan bij de Franciscanessen van Mariadal in Roosendaal en legde haar eeuwige geloften af in 1856. Vertrok in 1858 naar Curaçao om daar te werken op een armenschool. In een periode van 25 jaar heeft ze vijf keer één jaar gewerkt op Aruba om daar les te geven. In 1884 uitgeput ziek geworden en overleden. Ze is begraven op het kerkhof Sint-Anna op Curaçao.

3. Zuster Fulgentia (Anna) Robben (1834-1869), Franciscanes van Mariadal
Anna is geboren op 24 april 1834. In het klooster gegaan bij de Franciscanessen van Mariadal in Roosendaal en legde haar eeuwige geloften af in 1859. Soeur Fulgentia werd maar 35 jaar oud en overleed in het pensionaat te Groenlo op 30 juli 1869.

4. Zuster Augustina (Petronilla) Robben (1836-1888), Franciscanes
Petronilla Robben is geboren op 1 mei 1836, heeft haar professie gedaan op 15 augustus 1863 en is op 12 augustus 1888 overleden in het gasthuis te Breda.

Rector Joannes Robben (1869-1913), rector te Tilburg
Geboren op 4 november 1869 als zoon van Andreas Robben en Catharina Strijbosch, priester gewijd in Den Bosch in 1895. Hij was eerst assistent te Zijtaart (1896), daarna kapelaan te Lith (1897) en te Nieuwkuik (1905). In 1910 werd hij rector van “De Goede Herder” te Tilburg, waar hij drie jaar later overleed.

Nu volgen Hendrika en Wilhelmina Robben, twee zussen uit het gezin van Josephus Robben en Maria Geboers.

1. Zuster Josephine (Hendrika) Robben (1916-1996), zuster van het H.-Hart van Jezus
Rika Robben is geboren op 22 juni 1916. Ze trad in bij het klooster bij de zusters van het H.-Hart in Moerdijk, waar zij op 8 augustus 1944 de eeuwige geloften heeft afgelegd. Zuster Josephine gaf onderwijs in de naaldvakken in achtereenvolgens Noord Scharwoude, Kloosterburen, Tilburg, Lemelerveld en Deurne. Ze heeft gedurende vele jaren het vervaardigen van habijten voor haar medezusters verzorgd, toen de zusters nog zwarte kloosterkleding droegen. Trouw was haar wachtwoord. De laatste twee jaren van haar leven heeft ze doorgebracht in het bejaardenhuis van de congregatie in Wamel. Ze is overleden in het ziekenhuis te Tiel op 19 december 1996 en is begraven in Wamel.

2. Soeur Hortulana (Wilhelmina) Robben (1919-2004), Franciscanes van Oirschot
Wilhelmina Robben is geboren op 8 november 1919. Ze heeft haar eeuwige geloften afgelegd in 1945. Haar volledige zustersnaam is zuster Hortulana van de H.-Clara. Zuster Hortulana was lerares naaldvakken aan huishoudscholen, achtereenvolgens in Vught, Oirschot, Ammerzoden, Someren, Wassenaar, Zaltbommel en Kerkdriel. In 1982 ging zij met pensioen en ze verhuisde in 1988 naar de Catharinenberg in Oisterwijk, waar zij actief bleef voor de liturgie en in de tuin. Zij is overleden op 22 december 2004. Zuster Hortulana droeg haar kloosternaam met trots, die, zoals ze vaak vertelde, was afgeleid van ‘hortus’ hetgeen ‘tuin’ betekent.

Joannes van Roessel (1801-1886), priester
Geboren op 15 juli 1801. Gestudeerd en op 17 maart 1832 gewijd in Munster, als priester gewerkt in Antwerpen. Dat lag hem blijkbaar niet zo goed. Hij kwam bij zijn familie wonen en heeft daar zijn verdere leven als boer gewerkt met alle klussen die er op een boerderij te doen zijn. Hij hielp de parochies in de buurt van Udenhout wel eens met het lezen van een H.-Mis, wat hij ook devoot deed, maar zijn keuze om bij zijn familie te wonen en te werken had niet zo’n stichtend effect in de buurt en verre omgeving. Hij werd bijna 85 jaar oud.

Nu volgen Hendricus en Martinus de Rooij, twee broers uit het gezin van Baptist de Rooij en Wilhelmina van de Wetering.

1. Frater Mattheus (Hendricus) de Rooij (1846-1907), frater van Tilburg
Geboren op 8 januari 1846, ingetreden in 1864, de eeuwige geloften gedaan in 1868. Tijdens zijn opleiding tot onderwijzer heeft frater Mattheus gewerkt op de lagere scholen van ’t Goirke en aan de Schoolstraat in Tilburg. In 1869 werd hij belast met de leiding van een nieuwe parochiële jongensschool St.-Aloysius aan de Korvelsche Schijf op Korvel in Tilburg. In 1871 werd hij hoofd van deze school. In 1894 volgde - naast zijn werk op de school - de benoeming tot overste van het nieuwe fraterhuis op Korvel aan de Capucijnenstraat. Hij overleed in dat fraterhuis op 28 november 1907. Frater Mattheus heeft dus van 1869 tot 1907, in totaal 38 jaar, gewerkt op de lagere school van Korvel. Op dit moment is het oude fraterhuis op Korvel een bejaardencomplex met de naam “Frater Mattheushof”, een heus eerbetoon aan een Udenhoutse frater.

2. Frater Angelus (Martinus) de Rooij (1856-1932), frater van Tilburg
Geboren op 26 mei 1856, ingetreden in 1874, de eeuwige geloften gedaan in 1878. Hij volgde eerst de opleiding tot onderwijzer en kwam te werken op de Heikese school aan de Schoolstraat in Tilburg (1874), de St.-Aloysiusschool op Korvel (1875), de St.-Jozefschool aan de Ververstraat in Den Bosch (1876), de St.-Aloysiusschool aan de Torenstraat in Den Bosch (1878), waarna hij werd benoemd tot hoofd van de St.-Jozefschool aan de Ververstraat in Den Bosch (1881). In 1899 is frater Angelus benoemd tot directeur van het fraterhuis St.-Stanislaus in Tilburg en tot directeur van de kweekschool in Tilburg. In 1907 volgde overplaatsing naar Den Bosch als directeur van het fraterhuis en directeur van de Bisschoppelijke kweekschool daar. In 1916, frater Angelus was toen 60 jaar oud, ging hij het wat rustiger aan doen, ging wonen in het Moederhuis te Tilburg en werd leraar aan de kweekschool met een korte onderbreking in 1920 voor een tijdelijke functie als hoofd van de St.-Jacobschool in Den Bosch. Frater Angelus is overleden in het Moederhuis op 4 februari 1932. Hij werd in 1912 benoemd tot ridder in de orde van Oranje Nassau.

Nu volgen Anna, Cornelia en Hendrika van Rooij, drie zussen die alle drie intraden bij dezelfde orde, de Zusters Penitenten van de Eenheid. Hun ouders waren Johannes van Rooij en Cornelia de Bever, een zus van Monseigneur De Bever.

1. Zuster Baptista (Anna) van Rooij (1859-1936), zuster Penitent van de Eenheid
Geboren op 22 februari 1859. In 1879 ingetreden in het klooster Bethlehem van de Zusters Penitenten van de Eenheid te Haren bij Megen. In 1880 geprofest. Ze was vele jaren de vicaris van het klooster, “de tweede man” naast moeder-overste, en verrichtte de administratieve werkzaamheden. Ze overleed op 10 februari 1936.

2. Zuster Lucia (Cornelia) van Rooij (1862-1955), zuster Penitent van de Eenheid
Geboren op 18 augustus 1862. In 1883 ingetreden in het klooster Bethlehem van de Zusters Penitenten van de Eenheid te Haren bij Megen. In 1884 geprofest. Zuster Lucia was, in navolging van haar zus zuster Baptista, vicaris van de orde, “de rechterhand van de algemeen overste, belast met de administratieve zaken”. Ze was dat van 1938 tot 1944. Zuster Lucia werd op haar oude dag nog overgeplaatst naar het klooster in Reek, waar zij overleed op 19 april 1955 in de leeftijd van 92 jaar. De zusters Penitenten herinneren zich haar als een oude stille zuster, die veel tijd doorbracht met het breien van kousen. Bijzonder is dat zuster Lucia in 1953 haar 70-jarig (briljanten) kloosterjubileum vierde. Dat was in de 450-jarige geschiedenis van het klooster nog nooit voorgekomen.

3. Zuster Coleta (Hendrika) van Rooij (1868-1913), zuster Penitent van de Eenheid
Geboren op 29 september 1868. In 1890 ingetreden in het klooster Bethlehem van de Zusters Penitenten van de Eenheid te Haren bij Megen. In 1891 geprofest. Ze was twee jaren overste van het klooster van de zusters in Reek. Daar is zij, pas 45 jaar oud, overleden op 20 juni 1913.

Broeder Mauritius (Petrus) van Rooij (1882-1949), broeder van Saint Louis
Petrus van Rooij is geboren op 31 december 1882 in Udenhout. Hij ging eerst naar de Kapucijnen, maar halverwege het kleinseminarie maakte hij de overstap naar het klooster van de Congregatie van de broeders van Saint Louis in Oudenbosch, waar zijn inkleding plaatsvond op 3 december 1900. Hij heeft eerst negen jaar gewerkt in Oudenbosch, vervolgens vanaf 1909 in Roosendaal, vanaf 1915 in Laren, vanaf 1917 in Amsterdam en vanaf 1919 tot aan zijn dood in 1949 weer in Oudenbosch. Broeder Mauritius was op de diverse kostscholen, kweekscholen en internaten surveillant, zaalbroeder en gangbroeder. Hij zorgde voor de jongens en verzorgde hun kleren. Hij was een godvruchtig mens. Hij had er plezier in om koster van de huiskapel te zijn. Tijdens zijn Amsterdamse periode werd hij getroffen door de Spaanse griep en werd hij zo ziek dat hij moest worden voorzien van het sacrament der zieken. Maar hij kwam er bovenop. Broeder Maurice, zoals zijn medebroeders hem noemden, is overleden in Oudenbosch op 3 augustus 1949.

Nu volgen Gerrit, Rogier en Adrianus van Rooij, drie broers uit het gezin van Franciscus van Rooij en Catharina Clerx.

1. Pater Gerrit van Rooij (1892-1960), sociëteit van de Afrikaanse Missie
Geboren op 6 juni 1892. Volgde het kleinseminarie in Sint-Michielsgestel en het grootseminarie in Haaren. Priester gewijd op 2 juni 1917. Werd na zijn priesterwijding kapelaan te Waalre (1918), Nieuwkuyk (1919) en Liempde (1920). Hij besloot na vier jaar om missionaris te worden. Voor dat doel ging hij naar het klooster van de missionarissen van de Sociëteit van de Afrikaanse Missie te Cadier en Keer. Na een proeftijd werd hij lid van de sociëteit op 8 september 1922. Op 8 januari 1924 vertrok hij naar de missie van Beneden Volta (Ghana), eerst werkzaam te Denu, maar al snel, vanaf mei 1924, was hij pastoor van Ho. In februari 1926 moest pater Van Rooij terug naar Nederland. Hij had een zonnesteek opgelopen en verloor zijn geheugen. Terug in Nederland vond hij werk op het kleinseminarie te Sint-Michielsgestel als stafmedewerker en surveillant voor de jongens. In 1931 ging hij werken op het missiehuis van Bemelen als administratief medewerker en zorgde voor de verzending van de post. Hij is overleden op 26 november 1960 in het klooster te Oosterbeek. Pater Gerrit van Rooij was er trots op afkomstig te zijn van Udenhout, “Uit het hout van Jan van Brabant”, zoals hijzelf altijd zei.

2. Pastoor Joannes Rochus (Rogier) van Rooij (1895-1959), pastoor van Rijkevoort
Geboren op 27 juli 1895. Na zijn priesteropleiding werd hij kapelaan te Budel (1921), Goirle (1926) en Waalwijk (1933). In 1939 volgde de benoeming tot pastoor van Rijkevoort bij Wanrooij, waar hij op 15 januari 1959 is overleden. Hij had de bijnaam “d’n Ouwe”. Pastoor Van Rooij gaf in 1956 het startsein voor een grondige renovatie en uitbreiding van de tijdens de Tweede Wereldoorlog ernstig beschadigde kerk. Het werd een kerk met een nieuw zogenaamd voetstuk, naast een hoofdingang twee zij-ingangen, een doopkapel, nieuwe biechtstoelen, kruiswegstaties en een orgel.

3. Pater Adrianus van Rooij (1897), sociëteit van de Afrikaanse Missie
Geboren op 20 oktober 1897. Volgde het kleinseminarie in Sint-Michielsgestel en het grootseminarie in Haaren. Adrianus koos er samen met zijn broer Gerrit voor om naar de missie te gaan en ging in 1921 net als zijn broer naar het klooster van de missionarissen van de Sociëteit van de Afrikaanse Missie te Cadier en Keer. Adrianus werd priester gewijd door de bisschop van Roermond in 1925. Een jaar later, in september 1926, vertrok hij naar de missie van Goudkust (Ghana) in Kumasi. Maar het lichaam van pater Adrianus van Rooij was niet geschikt voor de tropen. Hij werd ziek en al na vier maanden, in januari 1927, moest hij stoppen met zijn werk. Terug in Nederland verbleef hij enige tijd in het klooster van Cadier en Keer. In 1928 volgde de benoeming tot kapelaan in Esuense in het bisdom Luik in België. In 1931 verliet hij de Sociëteit en bleef priester in het bisdom Luik.

Pastoor Antonius van Rooij (1918-1988), pastoor te Valkenswaard
Geboren op 22 augustus 1918 als zoon van Johannes van Rooij en Henrica van Abeelen. Na zijn priesteropleiding werd hij in 1946 kapelaan in Dussen, nog in hetzelfde jaar in Someren en in 1951 in Valkenswaard parochie Antonius van Padua. In Valkenswaard werd hij op 30 april 1961 bouwpastoor van de nieuwe parochie St.-Jan Evangelist, waar hij pastoor bleef tot 1 juni 1984. Meteen daarna is zijn kerk alweer gesloopt, wat hem veel verdriet heeft gedaan. Hij is overleden in Waalre op 24 februari 1988.

Zuster Geertruida (Francina) van Rooy (1856-1941), sociëteit van Jezus, Maria en Jozef
Ingetreden in het klooster in 1888 en de eeuwige geloften afgelegd in 1892. Zuster Geertruida heeft haar leven lang gewerkt in de huishoudelijke dienst op kloosters van de sociëteit. Ze overleed op 26 februari 1941 in Den Bosch.

S

Zuster Baptista (Adriana) Schapendonk (1830-1885), Franciscanes van Dongen
Geboren op 10 december 1830 en overleden in het pensionaat van de Franciscanessen van Dongen op 17 september 1885. Zuster Baptista is in 1863 mede-oprichtster geweest van het Sint-Willibrorduskloosterin Alphen, waar zij met haar collega-zusters een school begon voor katholiek onderwijs aan meisjes.

Zuster Hunegonda (Maria) Schapendonk (1880-1948), Franciscanes van Mariadal
Dochter van Adrianus Schapendonk en Petronella Lesins, geboren op 25 augustus 1880, in het klooster gegaan bij de Franciscanessen van Mariadal in Roosendaal. Zij deed haar professie in 1905. Soeur Hunegonda was “een voorbeeld van de heilige armoede” en heeft tijdens haar leven gewerkt op het pensionaat, in het washuis en in de keuken.

Zuster Adelis (Adriana) Schapendonk (1901-1983), zuster van Liefde
Adriana is geboren op 28 februari 1901 als dochter van Cornelis Schapendonk en Maria Bertens. In het klooster gegaan in 1929 en de eeuwige geloften afgelegd in 1933. Ze werkte eerst als ziekenverpleegster en later als bejaardenverzorgster. Ze werkte in Helmond, Tilburg, Utrecht, Delft en Gennep. Ze mocht haar oude dag doorbrengen in Huize St.-Felix te Udenhout, waar ze op 22 maart 1983 is overleden.

Nu volgen drie zussen uit het gezin van Christianus Schapendonk en Lucia van Rijswijk.

1. Zuster Carina Schapendonk (1904-1959), sociëteit van Jezus, Maria en Jozef
Zuster Carina is geboren op 13 juli 1904 en ging een dag na haar 24ste verjaardag in het klooster bij de congregatie van de Zusters van de H.-Maagd Maria, de Sociëteit van Jezus, Maria en Jozef. Zuster Carina deed haar eeuwige geloften in 1933. Ze was onderwijzeres en hoofd van de school. Ze is overleden op 31 maart 1959 in Heeswijk.

2. Zuster Christiana (Anna Maria) Schapendonk (1906-1969), Dienares van de H.-Geest
Anna Maria Schapendonk is geboren op 27 november 1906. Zij trad in bij de Missiezusters Dienaressen van de H.-Geest in het klooster “Mariabosch” te Baexem in 1926. Haar eeuwige geloften legde zij af in 1935 te Uden. Ze wilde onderwijzeres worden en eenmaal ingetreden werkte ze op verschillende scholen en behaalde intussen diploma’s voor Duits en geschiedenis. In 1931 werd ze benoemd tot hoofd van de school in Hoensbroek. Haar loopbaan vervolgde zij als directrice van achtereenvolgens een kleuterleidsteropleiding, de

missiekweekschool in Baexem en een MULO. Vanaf 1946 was ze studieprefecte en lid van het provinciaal bestuur van de congregatie in Nederland. Met hart en ziel werkte ze aan haar belangrijke taken en dat zag ze beloond in 1960 met de benoeming tot provinciaal overste van de Nederlandse provincie van de congregatie. De congregatie is er een van missiezusters. De missie van zuster Christiana lag echter niet overzee, maar in Nederland. Ze was een grote, wijze, eenvoudige en diepreligieuze vrouw, vol begrip voor velen, voor iedereen. Ze was – 63 jaar oud - op de top van haar loopbaan, toen zich een ongeneeslijke ziekte openbaarde en heel snel een einde maakte aan dit kostbare leven. Op 20 december 1969 overleed zuster Christiana in het ziekenhuis van Kerkrade. Onder zeer grote belangstelling werd ze naar haar laatste rustplaats begeleid op het kloosterkerkhof in Baexem.

3. Zuster Luchina (Francina) Schapendonk (1915-1990), Dienares van de H.-Geest
Francina Schapendonk is geboren op 14 april 1915. Ging net als haar zus naar het klooster van de Missiezusters Dienaressen van de H.-Geest en trad in in het klooster te Baexem in 1938. Ze deed haar eeuwige geloften in 1946. Ze studeerde voor onderwijzeres, hoofdakte en huishoudkunde en was daarna werkzaam op verschillende scholen van de congregatie. Van 1960 tot 1964 was ze hoofd van de lagere school in Loven Tilburg. Maar haar ideaal lag in de missie overzee. Eindelijk in 1965 mocht ze naar Ghana om daar te werken voor de jeugd. Ze heeft dat 19 jaar gedaan. In 1984 kwam ze terug naar Nederland vanwege haar gezondheid. Ze ging wonen op Loven in Tilburg, waar ze actief was met het lesgeven aan vluchtelingen en het bezoeken van zieken binnen de parochie van Loven. In 1990 werd ze ongeneeslijk ziek. Ze overleed op 23 september 1990 in het St.-Elisabethziekenhuis in Tilburg. Ze is begraven naast haar zus op het kloosterkerkhof te Baexem. Ze had zelf de tekst geschreven voor haar bidprentje: *Er is een geestkracht in ons aanwezig die de dingen laat gebeuren. Wij moeten er dan zijn om het over ons heen te laten komen. De zuiverheid en de zorg waarmee we anderen bemind hebben, zullen met bezieling spreken over de gave die we voor elkaar geweest zijn*.

Zuster Jacoba (Helena) Schellekens (1881-1964), Franciscanes van Dongen
Geboren op 16 december 1881, geprofest op 31 mei 1908, overleden op 7 augustus 1964 te Dongen.

Frater Montanus (W.) Schellen (1882-1903), frater van Tilburg
Geboren op 2 juni 1882, zoon van Petrus Schellen en Joanna de Bree, in het klooster gegaan in 1899, de eeuwige geloften afgelegd in 1902. Hij werkte op de lagere school van Oisterwijk. Hij werd al snel ziek en is op 15 maart 1903, 20 jaar oud, overleden in het Moederhuis te Tilburg.

Nu volgen Francisca en Anna Maria Schoonus, twee zussen uit het gezin van Jacobus Schoonus en Johanna de Nooije.

1. Zuster Ubalda (Francisca) Schoonus (1868-1941), Franciscanes van Etten
Geboren op 9 september 1868, geprofest in 1894 en overleden op 1 januari 1941.

2. Zuster Simplicia (Anna Maria) Schoonus (1878-1957), Franciscanes van Etten
Geboren op 2 september 1878, haar eeuwige professie gedaan in 1904. Ze overleed in het klooster Mariahof te Etten op 10 maart 1957.

Pastoor Bart Schoonus (1930-), pastoor te Helvoirt
Bart is geboren op 30 april 1930 als oudste zoon van Sjef Schoonus en Maria Grimm. Zijn opa is in het dorp bekend als de slager Bart den Touwslager, zijn vader was adjunct-directeur van de Melkfabriek en zijn moeder was afkomstig uit Oostenrijk en na de Eerste Wereldoorlog met de *Weense kinderen* naar Udenhout gekomen. Op zijn 14e ging Bart naar

het kleinseminarie Beekvliet in Sint- Michielsgestel, waarna het grootseminarie in Haaren volgde. Hij is priester gewijd in de Sint-Jan op 26 mei 1956 en een week later droeg hij zijn eerste H.-Mis op in de Udenhoutse kerk. Hij was kapelaan in Kerkdriel (1956) en daarna kapelaan van de nieuwe Sint-Lukasparochie in 's-Hertogenbosch Zuid (1959). Omdat de nieuwe parochie nog nauwelijks inkomsten had, werd kapelaan Schoonus godsdienstleraar aan de LTS Zuid in Den Bosch. In de Lukasparochie heeft hij tien heerlijke jaren beleefd. "Een glorietijd" noemt Bart het zelf. In 1969 volgde de benoeming tot godsdienstleraar op de Opleiding voor kleuterleidsters in den Bosch en Tilburg. Dat was een volle baan, die hij niet kon combineren met een pastorale taak in een parochie. In 1975 wilde Bart zelf terug naar een parochie en de zielzorg en hij werd benoemd in het team van de San-Salvatorparochie in Orthen, een eigentijdse en inspirerende geloofsgemeenschap. In september 1977 kreeg Bart de kans om pastoor van Helvoirt te worden. Het werden heerlijke jaren. Pastoor Schoonus kon zijn talenten ten volle inzetten en veel parochianen kregen de mogelijkheid om zich met hart en ziel in te zetten voor een levende geloofsgemeenschap. "Ik heb er gelukkige jaren beleefd", zegt pastoor Schoonus, "met veel hartelijkheid en vriendschap, jaren die helaas tekort duurden, want in augustus 1987 kreeg ik een hartinfarct en was mijn actieve leven voorbij. Dat werd een moeilijke tijd, maar nog altijd mag ik dankbaar genieten van zoveel moois, dat mij ten deel is gevallen in mijn leven".

Zuster Quirina (Adriana) Slots (1769-1839), Franciscanes van Achel
Geboren op 24 januari 1769 als dochter van Jan Slots en Joanna Schapendonk. Adriana Slots ging naar het klooster "St.-Catharinadal" van de Franciscanessen van Achel, waar zij op 28 april 1793 is geprofest. Ze is overleden in Udenhout, tijdens een bezoek aan de familie, op 9 februari 1839.

Zuster Adelpha (Wilhelmina) Smits (1878-1959), zuster van Liefde
Wilhelmina is geboren op 20 februari 1878 als dochter van Johannes Smits en Anna de Jong. Ze ging naar het klooster in 1900 en legde in 1904 de eeuwige geloften af. Ze had achtereenvolgens als standplaats Tilburg-Korvel, Tilburg-Heikant, Den Haag, Venlo, Eindhoven en Geertruidenberg. In Venlo werkte zuster Adelpha in het ziekenhuis, op grond waarvan we mogen aannemen dat zij ziekenverzorgster was.

Broeder Paulinus Smits (1905-1977), broeder H.-Hart van Jezus
Geboren op 15 januari 1905, zoon van Adrianus Smits en Wilhelmina Wagenmakers, de eeuwige professie gedaan in 1932. De orde van het H.-Hart van Jezus is een priesterorde; Paulinus Smits was geen priester, maar was wel in de orde opgenomen als broeder. Hij was eerst 13 jaar werkzaam in De Rips en vertrok daarna naar de missie in Congo (Zaïre). Hij heeft 26 jaar lang in de missie gewerkt en kwam in 1964 ten tijde van de Simba-opstand definitief terug naar Nederland. Van 1965 tot 1972 heeft broeder Smits gewerkt in Ebikon Zwitserland. In 1972 vestigde hij zich in het klooster van de priesters en broeders van het H.-Hart van Jezus te Asten, waar hij op 25 februari 1977 is overleden en op 2 maart daaropvolgend is begraven op het kloosterkerkhof.

Zuster Evilasia (Hendrica) Smolders (1877-1964), Franciscanes van Mariadal
Dochter van Cornelis Smolders en Cornelia van Son, geboren op 15 juli 1877. In het klooster gegaan bij de Franciscanessen van Mariadal in Roosendaal in1901 en haar eeuwige geloften gedaan in 1903. In datzelfde jaar vertrok ze met vier andere zusters naar Curaçao, waar ze kookte voor de zusters en voor meer dan 100 inwonenden. Ook zorgde ze voor de varkens en de kippen. Ze overleed op 10 oktober 1964.

Zuster Remigia (Cornelia) Smulders (1823-1878), Franciscanes van Mariadal
Dochter van Joannes Smulders en Adriana van Gorkum, geboren op 11 april 1823. Ging in het klooster van de Franciscanessen van Mariadal in Roosendaal en is geprofest in 1854. Ze overleed op 14 november 1878.

Broeder Cornelius (Mathijs) Smulders (1892-1953), broeder Penitent
Geboren op 8 mei 1892, naar het klooster van de Broeders Penitenten gegaan op 14 augustus 1924 en de professie gedaan in 1929. Overleden te Apeldoorn op 21 maart 1953.

Zuster Harriëtte (Theodora) van Sprang (1927-2001), zuster van Liefde
Geboren op 29 mei 1927 als dochter van Henricus van Sprang en Adriana Moonen. In het klooster gegaan in 1949 en de eeuwige geloften afgelegd in 1953. Heeft uiteenlopende werkzaamheden verricht, zoals lerares handwerken, leerkracht voor minderbegaafden, inkoopster, groepsleidster kinderbescherming en begeleidster op een sociale werkplaats. Ze werkte achtereenvolgens in Tilburg, Helmond, Tilburg, Venlo en Tilburg. Na haar pensionering woonde ze in het moederhuis te Tilburg. Zuster Van Sprang raakte op 11 oktober 2001 betrokken bij een ernstig verkeersongeluk ten gevolge waarvan zij op 26 oktober is overleden.

Zuster Ludgeris (Maria) van de Sterren (1848-1924), zuster van Liefde
Maria van de Sterren ging in het klooster in 1869 en deed de eeuwige geloften in 1873. Ze heeft eerst gewoond en gewerkt in Geffen en daarna in Den Bosch. Daar is zij overleden in 1924, waarna ze is begraven op het kerkhof van het moederhuis in Tilburg.

Kapelaan Martinus Steuvers (1862-1896)
Geboren op 5 oktober 1862, zoon van Joannes Steuvers en Adriana van de Pas, priester gewijd in 1887. In 1888 volgde zijn benoeming tot professor aan het kleinseminarie te Sint-Michielsgestel. In 1894 werd hij kapelaan van de Sint-Jacobparochie in Den Bosch, waar hij twee jaar later op 6 augustus 1896 is overleden.

Zuster Nazaire (Adriana) Sweens (1852-1880), zuster van Liefde
Geboren op 30 december 1852 in Udenhout, naar het klooster gegaan in 1872 en ingetreden op 13 juli 1873. De eeuwige geloften gedaan in 1876. Geplaatst in Den Haag, waar zij al vier jaar later is overleden.

Frater Arthur (Wilhelmus) Sweens (1898-1994), frater van Tilburg
Geboren op 8 september 1898, zoon van Martinus Sweens en Cornelia van Beerendonk, in het klooster gegaan in 1916, de eeuwige geloften afgelegd in 1920. Frater Arthur werkte in de huishoudelijke dienst, als portier en koster, achtereenvolgens in Tilburg Moederhuis (1917), Hoesselt (1919), Den Bosch kweekschool (1922) en Oss (1928). In 1929 vertrok frater Arthur naar de missie van Curaçao, naar Willemstad, waar hij portier en koster was. Hij heeft daar 41 jaar lang gewerkt tot aan 1970. In dat jaar kwam hij terug naar Nederland en werd overgeplaatst naar Scherpenheuvel België, waar hij van zijn verdiende rust zou mogen genieten. Hij werd er actief als hulp bij de boekhouding van de Augustinusboekhandel. Maar hij wilde liever terug naar Curaçao en dat deed hij in 1971. In 1983 kwam hij terug naar het Moederhuis in Tilburg. Hij is op 7 oktober 1994 in de gezegende leeftijd van 96 jaar overleden in het Sint-Elisabethziekenhuis. Frater Arthur is in 1978 onderscheiden met de eremedaille in goud verbonden aan de orde van Oranje Nassau.

Zuster Maria Catharina Teeuwen (1815-1877), zuster Derde Regel H.-Franciscus
Maria Catharina Teeuwen is geboren op 1 februari 1815 in Udenhout en was aangesloten bij de “Derde Regel van de H.-Franciscus”, een congregatie van leken die met een private

gelofte hun leven lang zich inzetten voor werken van barmhartigheid. Ze overleed in Udenhout op 3 februari 1877. Op haar bidprentje vinden we woorden, gericht aan haar medezusters: *Geliefde zusters, weent niet over mijn dood, verheugt u veeleer, dat ik in het huis van de hemelse Vader het loon van mijn werken ontvang en daar op u wacht.*

Nu volgen Jan en Ida Teurlings, broer en zus uit het gezin van Johannes Teurlings en Cornelia Burgmans. Zowel in het archief van de fraters als op zijn bidprentje staat bij Jan de achternaam geschreven als Teurlinx.

1. Frater Laurentio (Jan) Teurlinx (1910-1989), frater van Tilburg
Jan Teurlinx is geboren op 12 oktober 1910. Hij ging in het klooster in 1933 en legde de eeuwige geloften af in 1938. Frater Laurentio was kok, achtereenvolgens in het Moederhuis (1934), op de Ruwenberg (1939) waar hij ook werkte tijdens de Tweede Wereldoorlog, in Eindhoven (1949) en in Oss (1954). Na het opheffen van het klooster in Oss kwam hij naar Huize Steenwijk in Vught waar hij werd benoemd als plaatsvervangend overste. Een ongeval met de fiets leverde enkele gekneusde ribben op. Nog geen twee dagen later, op 25 januari 1989, overleed frater Laurentio onverwacht in een ziekenhuis in Den Bosch.

2. Zuster Mirjam (Ida) Teurlings (1916-), zuster van Liefde
Ida Teurlings is in 1916 geboren in Udenhout op ’t Endeke. In 1934 is zij ingetreden in de congregatie van de Zusters van Liefde te Tilburg. Zij kreeg toen de kloosternaam zuster Corbiniana. In 1938 heeft zij haar eeuwige geloften gedaan. Ze kwam te werken in de gezondheidszorg. Eerst acht jaar als verpleegster in een ziekenhuis in Helmond. Daarna heeft zij 25 jaar gewerkt op het Sint-Elisabethziekenhuis in Tilburg, waar ouderen in Udenhout haar wellicht nog kunnen herinneren van de Eerste Hulp. Vervolgens heeft zuster Teurlings nog gewerkt op de pastorie in Spijkenisse, het Binnenziekenhuis in Eindhoven en als pastoraal medewerkster van de Eindhovense Antonius van Padua-parochie. Bij gelegenheid van haar vijftigjarig kloosterfeest kreeg ze de pauselijke onderscheiding Pro Ecclesia et Pontifice uitgereikt. Intussen draagt ze kloosternaam zuster Mirjam. Ze woont thans in het moederhuis te Tilburg.

Broeder Jac Teurlings (1919-1989), missionaris van Scheut
Geboren in de Mortel in Udenhout op 1 februari 1919, zoon van Bart Teurlings en Mie van de Ven. De eerste geloften afgelegd in 1954 en op 21 augustus 1958 voor het eerst naar de missie gegaan. Hij kwam te werken in Congo in de missiegebieden van achtereenvolgens Boma, Inonga en Kananga en had daar de zorg over de veestapels, die op de grote missieposten werden gehouden om ervan te kunnen leven en het pastorale werk te financieren. In 1974 kwam hij terug naar Nederland. Hij is op 23 december 1989 overleden in ’s-Hertogenbosch.

Zuster Andrea (Hendrika) Timmermans (1873-1956), Franciscanes van Etten
Hendrika Timmermans is geboren op 18 december 1873 te Helvoirt, dochter van Willem Timmermans en Anna Maria van de Ven. Ze groeide op aan de Biezenmortelse kant van de Gijzelsestraat. Hendrika is naar het klooster gegaan van de zusters Franciscanessen van Etten, waar zij is geprofest in 1900 en waar zij de kloosternaam zuster Andrea ontving. Hendrika Timmermans is via moeders kant een nichtje van de zussen zuster Alphonse en zuster Theodora de Laat en van zuster Genoveva van de Ven. Zuster Andrea heeft altijd in Etten gewoond. Ze overleed te Etten op 6 december 1956.

Zuster Pacomia (Catharina) Timmermans (1880-1947), Franciscanes van Breda
Catharina Timmermans is geboren op 21 november 1880. Trad in het klooster van de Penitenten-Recollectinen van de Reguliere Derde Orde van Franciscus van Assisië te Breda. Zuster Pacomina was bezield door stille eenvoud waarmee zij haar kloosterleven

doorbracht in nederige plichtsgetrouwheid. Ze overleed in het Moederhuis Haagdijk in Breda op 23 juli 1947.

Zuster Maximina (Johanna) Timmers (1865-1931), Franciscanes van Mariadal
Dochter van Franciscus Timmers en Johanna Schapendonk, geboren op 7 februari 1865. Ging in het klooster van de Franciscanessen van Mariadal in Roosendaal en deed haar professie in 1893. Ze is overleden op 17 januari 1931.

V

Broeder Hillarius (Wilhelmus) van de Ven (1841-1893), Broeder van Maastricht
Zoon van Gerardus van de Ven en Adriana van Broekhoven, geboren op 5 april 1841. Legde in 1872 zijn geloften af in het klooster te Maastricht. Hij overleed op 9 december 1893 in Den Haag.

Zuster Lambertino (Petronella) van de Ven (1876-1961), Franciscanes van Mariadal
Dochter van Lambertus van de Ven en Johanna Groenendaal, geboren op 26 november 1876. Ging in het klooster bij de Franciscanessen van Mariadal in Roosendaal en deed haar eeuwige geloften in 1909. Soeur Lambertino werkte eerst “op de lingerie” maar ze kreeg vanaf 1937 een bestuurlijke loopbaan. Ze werd soeur superieure van de kloosters van achtereenvolgens Rotterdam, Nispen en Bavel. Later kwam ze naar Mariadal Roosendaal en korte tijd daarna naar Wouw, waar ze werkte in de huishoudelijke dienst. Toen het lopen te moeilijk werd, volgde overplaatsing naar Bergen op Zoom, waar ze nog veel werk heeft verzet achter de naaimachine.

Nu volgen Wilhelmus en Johanna van de Ven, broer en zus uit het gezin van Theodorus van de Ven en Maria Versteijnen.

1. Pater Fabianus (Wilhelmus) van de Ven (1881-1965), Kapucijn
Zie hoofdstuk 9.

2. Zuster Concordia (Johanna) van de Ven (1892-1979), zuster van de Choorstraat
Johanna van de Ven is geboren op 3 januari 1892. Ze ging in 1912 naar het klooster van de Dochters van Maria en Jozef aan de Choorstraat in ’s-Hertogenbosch. Zuster Concordia deed haar eeuwige geloften op Tweede Kerstdag 1916. Zuster Concordia heeft als onderwijzeres gewerkt in Amsterdam, Rotterdam, Doesburg en Best. In 1937 werd zij ziek en ging wonen in Den Bosch en later in Sint-Jozefoord te Nuland. Zij is tot haar dood op 19 december 1979 42 jaar lang ziek geweest. Ze vond steun bij woorden van Bernadette Soubirous: “Mijn taak is het om ziek te zijn”. Maar ondanks haar ziekte was zuster Concordia vrolijk en opgewekt. Ze boeide haar medezusters met haar geestigheden en met haar gedichten. Haar medezusters noemden haar “de bidziel”.

Zuster Genoveva (Antoinette) van de Ven (1886-1956), zuster Franciscanes van Etten
Antoinette van de Ven is geboren op 28 juni 1886 in Helvoirt, dochter van Franciscus van de Ven en Joanna de Bepper. Haar moeder stierf op haar tiende en haar vader toen zij veertien was. Antoinette werd daarna opgenomen in het gezin van haar oom en tante, de familie Van Doveren – Van de Ven aan de Biezenmortelsekant van de Gijzelsestraat. Antoinette van de Ven ging naar het klooster van de zusters Franciscanessen in Etten, evenals haar nichtjes zuster Andrea Timmermans (buren aan de Gijzelsestraat) en de zussen zuster Alphonse De Laat en zuster Theodora de Laat. Antoinette ontving de kloosternaam zuster Genoveva.

Omdat zuster Genoveva thuis was in het gezin van Van Doveren wordt in Biezenmortel gesproken over zuster Genoveva van Doveren. Zuster Genoveva overleed op 11 juni 1956 in Etten.

Pater Otho (Joannes) van de Ven (1894-1965), Kapucijn
Joannes van de Ven is enig kind van Adrianus van de Ven en Antonia van Vugt, opgegroeid op de hoek van de Slimstraat met de Van Heeswijkstraat, waar zijn moeder een mutsenwasserij had. Eerste H.-Mis in de Udenhoutse kerk op 9 mei 1920 waarbij zijn neef pater Fabianus de feestpredikatie hield. Hij studeerde kerkelijk recht in Rome, waar hij tweemaal tot doctor promoveerde, en gaf enkele jaren les in Tsjechië. Vlak voor de Tweede Wereldoorlog werd hij vanwege de oorlogsdreiging teruggeroepen naar Nederland en woonde daarna in het Kapucijnenklooster te Handel. Hij werd directeur van de Fidelis missiebond en hij droeg zorg voor de ondersteuning van de missiegebieden. “De missionarissen helpen” was zijn motto en daar heeft hij zijn hele leven hard voor gewerkt. Hij overleed op 4 juni 1965 zittend achter zijn schrijfmachine, terwijl hij bezig was met de voorbereidingen van een Pinksterfancy-fair ten behoeve van de missiegebieden in Indonesië.

Broeder Benedictus (Marinus) van de Ven (1905-1984), broeder Penitent
Geboren op 17 oktober 1905, zoon van Antonius van de Ven (eerder weduwnaar van M. de Jong) en Maria Wordstad (eerder weduwe van Petrus van Huijkelom en later getrouwd met Laurens van Loon). Marinus is in het klooster gegaan, eerst vanaf 24 oktober 1931 bij de Broeders van Drunen en later bij de Broeders Penitenten. Broeder Benedictus werkte vele jaren als verpleger van de bewoners van Huize Assisië in Biezenmortel en Piusoord in Tilburg. Na zijn pensionering verzette hij veel werk ten behoeve van het missiegebied van de orde in Chili en hij bracht vele uren door in het missiemagazijn. Hij overleed op 6 juni 1984 in het Mariaziekenhuis in Tilburg en werd begraven op het kloosterkerkhof van Huize Assisië in Biezenmortel.

Pater Servatius (Lambertus) van de Ven (1912-), Kapucijn
Lambertus werd op 26 maart 1912 geboren als zoon van Adrianus van de Ven (1878-1948) en Maria Snoeren (1884-1913). Adrianus (Janus) dreef samen met zijn broer Willem koekfabriek Victoria aan de Groenstraat. Lambertus’ moeder stierf heel jong en hij bleef dan ook enig kind. Later is zijn vader hertrouwd met Antonia van Dam (1886-1973). Lambert kreeg een zeer katholieke opvoeding en las in die sfeer bladen als “De Engelbewaarder” en “Roomsche jeugd”. Hoewel hij als jongen ook veel tijd doorbracht in het natuurgebied d’n Brand, voelde hij zich al vroeg aangetrokken tot de kerk en de Kapucijnen en ging dan ook naar het seminarie. Aansluitend ging hij naar het noviciaat in Tilburg en doorliep de wijdingen: kruinschering, subdiaken, diaken. Na zijn priesterwijding in 1937 ging hij in Nijmegen aan de universiteit moraaltheologie studeren. In 1941 studeerde hij af, waarna hij docent werd in Tilburg. Vele jaren zou hij theologie doceren op de kloosters in Biezenmortel, Helmond en Tilburg. Daarna werd hij secretaris van de provinciaal (landelijk leider van de Kapucijnen). Dat was in een tijd waarin veel werd gediscussieerd over en binnen de kerk, een tijd van uittredingen, twijfels, het Tweede Vaticaans concilie. Servatius zag zichzelf daarbij meer als vertrouwensman van de provinciaal, dan als secretaris. Na drie periodes werd Servatius gardiaan (overste klooster) in het Kapucijnenklooster in Den Bosch. In 1987 ging hij met pensioen . Ook in die periode bleef hij actief door in de weekenden in te vallen in parochies en door het begeleiden van diverse gespreksgroepen. Binnen deze gespreksgroepen werden allerlei kerkelijke problemen besproken. Daarbij bleef hij roepen om een dialoog; verschillende standpunten moeten besproken worden, zo vond Servatius. Lambertus van de Ven werd op 29 augustus van het jaar 1937 tot priester gewijd. In die tijd vierde het katholicisme hoogtij: kerkgang was voor veel mensen een vanzelfsprekendheid en de kerkelijke feesten werden omlijst met veel ceremonieel vertoon. Kortom: het hele dorp leefde mee toen Lambertus van de Ven tot priester gewijd werd en voortaan door het leven

zou gaan als Pater Servatius. Enkele decennia later, toen de kerk een terugval kreeg, zou Servatius zich blijvend sterk maken voor dialoog. Nu, in 2006 brengt de inmiddels 93-jarige pater zijn dagen door in het Kapucijnenklooster aan de Korvelseweg en heeft hij enige verzorging nodig. Daar blikt hij terug op een mooi leven dat al vroeg in het teken stond van dienstbaarheid aan de Heer.

Koekfabriek Victoria, dat de deuren in 1964 sloot, heeft een opvallend groot aantal religieuzen voortgebracht. Het pand van de koekfabriek was opgedeeld in twee woningen (Groenstraat 11 en 13). Links woonde Janus, rechts zijn broer Willem. Willem kreeg zes kinderen (neven en nicht dus van Lambertus) waarvan er maar liefst vijf intraden. Neef Joseph was de enige die niet in het klooster ging: hij nam de koekfabriek over.

Nu volgen Lambertus, Antonius, Johanna, Piet en Adrianus van de Ven, vijf kinderen uit het gezin van Wilhelmus van de Ven en Petronella Snoeren.

1. Broeder Amandus (Lambertus) van de Ven (1917-1991), broeder van Maastricht
Lambertus van de Ven is geboren op 20 augustus 1917. Hij koos ervoor toe te treden tot de Broeders van Maastricht, waar hij in 1937 werd geprofest. Hij was werkzaam als onderwijzer op de lagere school, eerst in Venlo, later in Brunssum. Daarna verhuisde hij naar Nijmegen waar hij overste werd van het Schippersinstituut, waar hij ook les gaf aan schipperskinderen. Vervolgens verhuisde hij naar Rotterdam om er te werken op het Schipperscentrum als cultureel- en maatschappelijk werker. In die tijd ging hij elk jaar als Sinterklaas op bezoek bij de schippersgezinnen van de ene naar de andere boot. Hij had daar veel contacten en veel vrienden. Tot ieders verbazing maakte hij de keuze om naar Amsterdam te gaan. Hij kreeg weerzin in luxe en rijkdom en koos ervoor om in Amsterdam te werken onder de allerarmsten van de stad. Hij werd ziek en was in die periode nog meer een vriend van velen. Hij overleed op 18 december 1991. In een In Memoriam staat: “Hij beminde God en hij beminde de mensen en hij was bemind bij velen, hij was een trouwe vriend”.

2. Pater Filemon (Antonius) van de Ven (1918-2000), Kapucijn
Antonius van de Ven is geboren op 5 oktober 1918. Priester gewijd in Biezenmortel op 4 augustus 1944. Zijn ouders hebben dat niet mogen meemaken. Zijn moeder was al overleden in 1934, zijn vader overleed in januari 1944. Het weekend volgend op de priesterwijding droeg pater Filemon in de Udenhoutse kerk zijn eerste H.-Mis op. Vlak na de H.-Mis werd er een trein beschoten. Pater Filemon was leraar en econoom, eerst op het kleinseminarie in Voorschoten, later in Oosterhout. Van 1962 tot 1982 missionaris onder de Mapuche indianen in Chili. In 1982 moest hij eerst een hartoperatie ondergaan. Later kreeg hij problemen met de nieren en heeft een niertransplantatie moeten ondergaan. Terugkeer naar Chili was niet meer mogelijk. Pater Filemon bleef als vice-missieprocurator van de Kapucijnen actief voor de missie, speciaal voor zijn geliefde Chili. Hij overleed op 17 oktober 2000 en is begraven in Tilburg.

3. Zuster Antoinette Marie (Johanna) van de Ven (1919-), missiezuster O.L.V. van Afrika
Johanna van de Ven is geboren op 11 augustus 1919. Ze is naar het klooster gegaan van de Missiezusters van Onze Lieve Vrouw van Afrika, ook wel de Witte Zusters genoemd. Ze is ingetreden in 1951. Ze was toen al 32 jaar. Ze heeft gewacht om naar het klooster te gaan tot al haar broers het ouderlijke huis uit waren. Ze heeft haar eeuwige professie gedaan in 1959. Zuster Antoinette Marie heeft een groot deel van haar leven doorgebracht in de missie van Tanzania. In 1953 ging ze eerst voor een studiejaar naar Algiers in Algerije en in 1954 naar Tanzania, naar de plaats Kashozi, waar ze de zorg voor de kinderen had en huishoudelijk werk verrichtte. Kwam in 1966 voor vijf jaar terug naar Nederland, eerst naar Santpoort en vanaf 1968 in Esch, maar vertrok in 1971 opnieuw voor 15 jaar naar de missie van Kashozi Tanzania, nu als gastvrouw en voor werkzaamheden in de keuken. In 1986

kwam zuster Antoinette Marie voorgoed terug naar Nederland, woonde eerst drie jaar in Esch en woont sinds 1998 in een zorgcentrum in Etten.

4. Broeder Edesius (Piet) van de Ven (1922-1983), broeder van Maastricht
Piet van de Ven was na zijn professie van 1943 tot 1949 onderwijzer op de Onze Lieve Vrouwe school te Maastricht. In 1949 vertrok hij naar het jongenspensionaat St.-Louis in Amersfoort waar hij 16 jaar lang met groot enthousiasme werkte. In 1965 werd hij hoofd van de school van het Schippersinstituut in Nijmegen en van 1968 tot 1982 gaf hij leiding aan het schippersinternaat. Na zijn VUT in 1982 was hij nog actief voor parochie Dukenburg in Nijmegen, waar hij een jaar later, op 4 december 1983, overleed.

5. Pater Onesimus (Adrianus) van de Ven (1925-2003), Kapucijn
Adrianus van de Ven is geboren op 23 augustus 1925. Priester gewijd in Biezenmortel op 6 augustus 1951. Hij was werkzaam voor de Derde Orde van Franciscus, voor het Don Bosco-werk en als aalmoezenier van de Jeugdgevangenis in Vught en het Huis van Bewaring in Den Bosch. Hij overleed op 19 januari 2003 te Tilburg.

Broeder Gerardo (Johannes) van de Ven (1918-1994), broeder O.L.V. van Lourdes
Johannes van de Ven is op 26 juni 1918 geboren in Oisterwijk als zoon van Gerardus van de Ven en Petronella van de Pas, en groeide op in Biezenmortel op Scheurenhoeve. Hij ging in de voetsporen van twee ooms naar het klooster van de Congregatie van de broeders van Onze Lieve Vrouw van Lourdes in Dongen en legde daar in 1936 zijn geloften af. Broeder Gerardo heeft altijd in het onderwijs gewerkt, eerst op de Dongense Laurentiusschool en vanaf 1950 op een school van de broeders in Nijmegen, waar hij overste en hoofd van de school was. In 1955 vertrok hij met enkele medebroeders naar Alberta in West-Canada. Vele jaren lang was hij leraar Engels op verschillende High Schools onder andere in Vancouver. Na 36 jaren keerde hij in 1991 om gezondheidsredenen terug naar Nederland en ging wonen in het broederhuis “Glorieux” te Dongen. Hij overleed er op 9 november 1994 en is begraven op het kloosterkerkhof in Dongen.

Nu volgen Engelbert en Johanna van de Ven, broer en zus uit het gezin van Jan van de Ven en Petronella Schoenmakers, geboren in Helvoirt en opgegroeid aan de Schoorstraat 47.

1. Father Engelbert van de Ven (1921-1985), aalmoezenier emigranten in Canada
Bert van de Ven is geboren op 7 februari 1921. Na de studies op het klein- en het grootseminarie is Bert priester gewijd op 31 mei 1947 en een week later heeft hij zijn eerste Heilige Mis gedaan in de Udenhoutse parochiekerk. Hij werd eerst kapelaan in Someren-Eind (1947-1954) en Tilburg-Koningshoeve (1954-1958). Hij is in 1958 door monseigneur Bekkers benoemd tot aalmoezenier van de Nederlandse emigranten in Prince Edward Eiland en Nova Scotia in Canada. In 1968 is hij van het bisdom Den Bosch overgegaan naar het bisdom Charlottetown en is benoemd tot pastoor in Trcadie (1968-1975) en daarna tot pastoor van St.-Anns (1975-1985). Hij overleed op 23 december 1985 in Hope River P.E.I. Canada.

2. Zuster Silvestra (Johanna) van de Ven (1926-), zuster van de Choorstraat
Johanna van de Ven is geboren op 1 oktober 1926. Zij is op 24 juni 1950 ingetreden bij de Zusters van de Choorstraat te ’s-Hertogenbosch en kreeg de naam zuster Silvestra. Ze is geprofest op 27 december 1954, kreeg een opleiding als verpleegster en was werkzaam in de Sint-Maartenskliniek en het Canisiusziekenhuis in Nijmegen, het bejaardenhuis in Strijp Eindhoven en opnieuw de Sint-Maartenskliniek in Nijmegen. In 1982 werd zuster Silvestra huishoudster op de pastorie in Frasselt Duitsland en drie jaar later huishoudster op een pastorie in Den Bosch. In 1987 werd ze getroffen door een herseninfarct waarna ze nog wel vrijwilligerswerk bleef doen in Den Bosch Zuid. In 2002 keerde ze terug naar de Choorstraat.

Pater Theo van de Ven (1924-2003), missionaris van de Rooi Harten
Theo van de Ven is een zoon van Engelbertus van de Ven en Maria Verhoeven, weliswaar geboren in Oisterwijk - op 9 juni 1924 - maar opgegroeid in Udenhout aan de Kreitenmolenstraat, waar zijn vader een slagerij en een café had. Hij ging in het klooster van de missionarissen van het H.-Hart te Berg en Dal, bij ons beter bekend als de missionarissen van de Rooi Harten. Hij is priester gewijd in Stein op 10 september 1950 en hij droeg twee weken later zijn eerste Heilige Mis op in de Udenhoutse parochiekerk, waarbij zijn oom pater Fabianus en zijn neef pater Otho, beiden Kapucijn, assisteerden. Pater Fabianus hield de preek. Pater van de Ven vertrok als missionaris naar Brazilië, waar hij ruim 40 jaar werkte, achtereenvolgens in Rio de Janeiro, Niteroi (aan de overkant van de baai Copacabana), het noordelijke Campos (vier parochies op een oppervlakte zo groot als half Brabant) en Mimosa do Sul. Na een behandeling in Nijmegen na een herseninfarct in 1982, waarbij hij gedeeltelijk verlamd raakte, keerde hij toch nog terug naar Brazilië. Maar na een hartinfarct in 1990 was het missiewerk te zwaar en kwam hij naar het klooster aan de Bredaseweg. Hij heeft nog vele jaren gewerkt als vertaler voor het Lilianefonds. Na opnieuw een hartinfarct overleed Theo van de Ven op 10 februari 2003 te Tilburg.

Zuster Cornelia (Maria) Vercammen (1864-1937), Franciscanes van Dongen
Geboren in Udenhout op 1 april 1864, geprofest in het Moederhuis te Dongen in 1893 en daar overleden op 24 januari 1937.

Frater Celestinus (Kees) Vercammen (1919-1989), frater van Tilburg
Geboren op 19 maart 1919, zoon van Franciscus Vercammen en Clasina Vermeer, trad in het noviciaat van de fraters van Tilburg op 8 september 1936 en legde de eeuwige geloften af in 1941. Frater Celestinus heeft het grootste deel van zijn leven gewerkt in het basisonderwijs, achtereenvolgens in Tilburg Bosscheweg (1938), Oss (1945), Tilburg Tulderplein (1951), Den Bosch St.-Jozefstraat (1953), Tilburg Korvel (1958), Oss (1960) en Tilburg Wethouderslaan (1964). In 1970 volgde overplaatsing naar Den Bosch en frater Celestinus werd secretaris van het provinciale bestuur van de orde. Dat werk heeft hij gedaan tot 1984, waarna hij met pensioen ging. Hij is overleden in het Moederhuis te Tilburg op 14 december 1989.

Zuster Maria Magdalena Verhoeven (1776-1853), Augustines
Trad in het klooster te Deursen in 1802. In 1812 werd op last van Napoleon het klooster gesloten, maar een jaar later konden de zusters er weer terugkeren. In 1840 werd door koning Willem II het verbod op het aannemen van novicen ingetrokken. In datzelfde jaar werd zuster Maria Magdalena overste van het klooster. Zij bleef dat tot haar dood in 1853.

Broeder Eugenius (Gijsbertus) Verhoeven (1835-1906), trappist Achelse Kluis
Tijdens de Tweede Wereldoorlog is het archief van de orde verloren gegaan, daarmee ook gegevens over Broeder Eugenius.

Pastoor Martinus Verhoeven (1852-1927), pastoor te Overloon en te De Mortel
Zie hoofdstuk 10.

Pastoor Petrus Verhoeven (1868-1918), pastoor te Druten
Zoon van Josephus Verhoeven en Maria Leijten, geboren op 16 juni 1868, priester gewijd in Den Bosch in 1893. Hij werd in 1894 kapelaan te Mierlo. In 1903 volgde de benoeming tot directeur van het grootseminarie in Haaren. In 1912 werd hij pastoor van Druten waar hij zes jaar later, op 2 maart 1918, slechts 50 jaar oud overleed. Pastoor Verhoeven heeft in Druten geen gemakkelijk pastoraat gehad. Het was de periode van de Eerste Wereldoorlog en het was ook een tijd van de industrialisatie van de steenbakkerij. Dat gaf in Druten grote maatschappelijke veranderingen. Uit 1917 is een notitie van het bisdom bewaard waaruit bleek dat veel parochianen nooit naar de kerk gingen en zelfs hun Pasen niet hielden. Bij

zijn aantreden in Druten trof hij de situatie aan, dat er al wel een katholieke meisjesschool was, maar dat de jongens nog naar de openbare school gingen samen met de protestantse jongens van het dorp. In 1913 verzocht pastoor Verhoeven de bisschop toestemming om een katholieke jongensschool te mogen oprichten. De pastoor heeft dat niet mogen meemaken. De katholieke jongensschool kwam er pas in 1922. Wel werd onder zijn leiding een begin gemaakt met een bewaarschool. Onder zijn pastoraat kwam er een onderwijzersbond, een middenstandsvereniging, een afdeling van de Gelderse Boerenbond, een afdeling van de Hanzebank, een bond voor spoor- en tramwegpersoneel, een steenfabrieksarbeidersbond, een grafische bond, een bond voor PTT-personeel en een leerbewerkersarbeidersbond. Drijfveer achter dit soort maatschappelijke ontwikkelingen was zijn kapelaan Goulmy. Deze kapelaan was ook medeoprichter van een coöperatieve broodbakkerij, waarmee er vanuit de pastorie concurrentie kwam voor de lokale broodbakkers. Dat verslechterde de relatie met de middenstand. Toen daarop de Hanzebank failliet ging, nam de middenstand in een toneelstuk de pastoor op de hak, daarbij gesteund door de lokale krant De Maas en Waler. Pastoor Verhoeven had ook belangstelling voor zijn kerk. Op initiatief van de pastoor kwamen er muurschilderingen door Cuypers & Co, die helaas in 1960/61 zijn ondergekalkt. Petrus Verhoeven was een vroom man, hetgeen hem in Druten de bijnaam “zuut Pietje” opleverde.

Nu volgen Catharina en Adriana Verhoeven, twee zussen.

1. Zuster Antonilla (Catharina) Verhoeven (1892-1986), Franciscanes van Oirschot
Catharina is geboren op 9 december 1892, geprofest in het klooster “Nazareth” te Oirschot op 29 januari 1924. Zuster Verhoeven was overste in verschillende huizen van de congregatie.

2. Zuster Dagoberta (Adriana) Verhoeven (1894-1955), Franciscanes van Oirschot
Geboren in Udenhout op 28 november 1894. Zuster Dagoberta is geprofest in 1926. Net als haar zuster was zij overste in huizen van de congregatie, met name van de Catharinenberg in Oisterwijk en van Huize Nazareth in Gemert. Ze overleed op 23 februari 1955 in het klooster Huize Nazareth in Gemert.

Monseigneur Nicolaas Verhoeven (1896-1981), missionaris van het H.-Hart
Nico Verhoeven is geboren in Oisterwijk op 2 juni 1899. Zijn beide ouders overleden toen Nico nog een jongen was. Hij kwam in 1909 samen met zijn twee zussen Adriana en Johanna te wonen bij oom Petrus Verhoeven op ’t Voorste Winkel. Daar heeft hij anderhalf jaar gewoond voordat hij in 1910 voor een priesteropleiding naar een klooster van de missionarissen van het H.-Hart ging. Hij is in die orde geprofest in 1917. Hij is priester gewijd op 15 augustus 1922 en heeft zijn eerste H.-Mis opgedragen in Oisterwijk. Een jaar later vertrok hij naar de missie van Papoea-Nieuw-Guinea. Daar werkte hij twaalf jaar, tot een roeping volgde voor een zwaardere verantwoordelijkheid. Hij werd provinciaal overste van de Nederlandse provincie van de missionarissen van het H.-Hart. Hij vervulde die taak bijna acht jaar. Van 1943 tot 1945 was hij overste van het klooster in Overhoven-Sittard en in 1945 volgde de benoeming tot missieprocureur. Op 15 mei 1947 werd hij bisschop gewijd en benoemd tot bisschop van Manado in Indonesië. Dat werk deed hij 23 jaar lang. In 1970 kwam hij terug naar Nederland, waar hij in Tilburg nog elf jaar genoot van een welverdiende rust. Hij overleed te Tilburg op 31 maart 1981. Als bisschop maakte hij een spreuk uit de bijbel tot zijn levensmotto: *Ik had mij voorgenomen geen enkele wetenschap te brengen dan die van Jezus Christus en Zijn kruis”. (I Kor. 2, 2).*

Pastoor Jacques Verhoeven (1901-1971), pastoor te Sterksel
Geboren op 25 september 1901. Zoon van Jacobus Verhoeven en Joanna Willems. Vader Kobus was al overleden, voordat Jacques geboren werd. Tijdens zijn opleiding behoorde hij tot de beste sportlui van het seminarie. Hij werd priester gewijd op 29 mei 1926 en droeg zijn

eerste H.-Mis op in de Udenhoutse kerk op 6 juni 1926. Hij werd assistent in Someren, kapelaan in Lierop en Sint-Oedenrode. In 1935 volgde de benoeming tot pastoor van Sterksel. Hij ging in 1968 met emeritaat en overleed drie jaar later op 7 maart 1971. Hij had een scherpe stem, hij was “hel getaold”.

Frater Laurenti (Laurentius) Verhoeven (1933-), frater van Tilburg
Zie hoofdstuk 11.

Deken Frans Verhoeven (1942-), deken te Eindhoven
Geboren in de strenge winter van eind 1942, op 11 december. Als derde kind van Jan Verhoeven en Johanna van der Vleuten groeide Frans op in wat toen nog de Kreitenmolenstraat heette en later de Haarensebaan. Er werden nog twee kinderen geboren, zodat Frans de middelste werd van vijf. Hij werd vernoemd naar grootmoeder van vaders kant, Laurentia Olieslagers, die als roepnaam Fransje had. Vandaar dat Frans Verhoeven officieel Laurentius Verhoeven heet. De seminarieopleiding volgde hij op Beekvliet in Sint-Michielsgestel en in Haaren. Op 20 mei 1967 werd hij door bisschop Bluijssen tot priester gewijd. In dat jaar werd de priesteropleiding in Haaren gesloten. De viering van de eerste H.-Mis in Udenhout op 4 juni 1967 is tevens de laatste viering van een neomist in de 20e eeuw te Udenhout. De eerste benoeming van Frans Verhoeven was tot kapelaan in de Sint-Jozefparochie te Helmond, een parochie vol tradities, maar tegelijk een parochie waar de ontwikkelingen in de katholieke kerk duidelijk zichtbaar werden. In 1973 werd hij benoemd in de parochie Woensel-Oost te Eindhoven, een jonge parochie in opbouw in een nieuwe stadswijk. In 1985 kreeg hij een jaar studieverlof om een doctoraalstudie af te ronden aan de Theologische faculteit Tilburg. Daarna ging hij werken bij de Vereniging Dekenaat Eindhoven als vormingswerker. Dit veranderde in 1988, toen hij door bisschop J. ter Schure werd benoemd tot deken van het dekenaat Eindhoven. Tegelijk volgde zijn benoeming tot pastoor van de parochie Gestel-Zuid waar hij sinds 1986 als assistent werkzaam was. Vanuit zijn functie als deken is hij nauw betrokken bij de ontwikkelingen die in de Eindhovense parochies plaatsvinden. Inhoudelijk gaat het hierbij om het samen zoeken naar mogelijkheden en kansen voor het pastoraat. Parochianen die het werk in de parochies mee dragen, toerusting zoeken en verantwoordelijkheid nemen. Organisatorisch speelt sterk de samenwerking tussen de parochies en de vorming van pastorale teams. *Een boeiende tijd om priester te zijn*, aldus Frans.

Broeder Joseph (Cornelis) Verkammen (1820-1854), trappist Achelse Kluis
Tijdens de Tweede Wereldoorlog is het archief van de orde verloren gegaan, daarmee ook gegevens over Broeder Joseph.

Nu volgen Jacobus, Petrus en Gerardus, drie (half)broers uit het gezin van Petrus Vermeer, die eerst was gehuwd met Lucia van Roessel en daarna met Maria van der Loo. Het gezin woonde aan de Loonse kant van de Loonse Molenstraat maar de kinderen gingen in Udenhout naar school.

1. Pastoor Jacobus Vermeer (1840-1903), pastoor te De Mortel
Jacobus Vermeer is geboren op 25 januari 1840. Op 12 oktober 1885 werd hij benoemd tot pastoor van De Mortel en werd eveneens curator van de Latijnse School. In 1886 liet hij een nieuwe pastorie bouwen. Met de materialen van de oude pastorie liet hij de kosterswoning opknappen. Dankzij de initiatieven van pastoor Vermeer kon in 1902 worden begonnen met de bouw van een nieuwe kerk, maar de realisatie ervan heeft hij niet mogen meemaken. Hij overleed plotseling op 27 december 1903 tijdens een receptie ten huize van burgemeester Buskens.

2. Pastoor Petrus Vermeer (1846-1923), pastoor te Hapert
Petrus Vermeer is geboren op 19 maart 1846. Hij is priester gewijd in Den Bosch in 1871. Was 18 jaar kapelaan in Zeeland (vanaf 1871) en 23 jaar pastoor te Hapert (vanaf 1889).

Pastoor Vermeer heeft in Hapert een broederschap van de heilige Donatus opgericht, ter bescherming tegen onweer. Van heinde en verre, uit de hele Kempen, sloten vooral boeren zich aan bij de broederschap van pastoor Vermeer. Het hoofddoel van de broederschap was om bevrijd te blijven van onweer. Over de bijbedoeling van de pastoor was hijzelf zeer openhartig: “Door eene geldelijke bijdrage der leden de financieelen toestand mijner kerk te verbeteren”. Voor historici nam pastoor Vermeer een pijnlijke beslissing. Hij liet in 1902 de oude Kempische toren uit omstreeks 1350 aan het Kerkeneind in Hapert slopen. Petrus Vermeer stopte in 1912 met zijn werk, ging om gezondheidsredenen met emeritaat en ging wonen in Best, waar hij in 1923 overleed. Hij is begraven in Hapert. De uitvaart was in Best, waar de deken van Oirschot voorging in de H.-Mis. Hij noemde pastoor Vermeer eenvoudig, bescheiden en milddadig.

3. Kapelaan Gerardus Vermeer (1855-1881), kapelaan te Sambeek
Gerardus Vermeer is geboren op 23 april 1855. Hij was bij zijn priesterwijding in 1879 al ziek. Hij is nog wel benoemd tot kapelaan te Sambeek, maar werd al korte tijd later ter verpleging opgenomen in het liefdesgesticht te Boxmeer, waar hij in januari 1881 overleed. Het zal voor zijn vader Petrus Vermeer een hard gelag zijn geweest. In 1849 overleed zijn eerste vrouw Lucia Van Roessel, in 1860 zijn tweede vrouw Maria van de Loo en nu in 1881 een van zijn drie priesterzonen op 26-jarige leeftijd. Petrus zelf leefde nog acht jaar, tot 1889.

Zuster Alberta (Catharina) Vermeer (1891-1976), Norbertines van Oosterhout
Geboren op 11 oktober 1891, dochter van Joannes Vermeer en Margaretha Burgmans. Zij ging naar het Norbertinessenklooster Sint-Catharinadal te Oosterhout op 21 mei 1912 en legde de eeuwige geloften af op 12 mei 1917. Zuster Alberta was van 1916 tot 1926 *Janitrix*, een vertrouwensfunctie. Zij kreeg als eerste de boodschappen van de portierster om die door te geven aan de priorin. Van 1927 tot 1951 was zij *magistra novitarum*. In deze functie leerde zij de jonge zusters, die naar Sint-Catharinadal kwamen, dat vrijwel het grootste gedeelte van de dag gericht was naar en gevuld werd door gebed, terwijl de dagelijkse huiselijke werkjes ook samen verricht moesten worden. Dat betekende evenzeer dat zij jonge idealistische vrouwen moest helpen de realiteit te zien en in het leven te plaatsen van eenvoud en onthechting. Maar zij wist warmte te geven in een omgeving waar in de winter geen kachel brandde, zij wist rust te brengen in een hart dat brandde van verlangen naar eigen voldoening, zij wist de aandacht te vestigen op God de Heer als het “ïk” van jonge mensen om voldoening en uitspattingen vroeg. De rust die zuster Alberta in alle eenvoud wist te brengen gaf een sterkte, die jonge mensen hielp verder te gaan in hun zoeken naar de invulling van hun leven als Norbertines. Van 1946 tot 1951 was zuster Alberta tevens subpriorin en op 13 juli 1951 werd zij priorin van de Abdij Catharinadal in Oosterhout. Ze heeft die zware functie 12 jaar bekleed. In 1963 werd zij weer subpriorin tot in 1968 haar gezondheid het niet meer toeliet. Zuster Alberta had moeilijke functies in een gemeenschap, die indertijd nog streng contemplatief was. Haar persoonlijk leven was gevuld met een eerlijk gebed waarin ze zichzelf geheel aan de Heer wist te geven, eenvoudig maar oprecht. Tegelijk wist zij vanuit de Regel van Sint-Augustinus aandacht te geven aan de noden, verlangens, moeilijkheden én vreugden van medezusters en leerde zij aan anderen diezelfde aandacht te hebben. Haar laatste jaren waren voor haar moeilijk, omdat zij de veranderingen in Kerk en klooster van die tijd wel had zien aankomen, maar toch niet helemaal in haar eigen leven kon plaatsen. Ook lichamelijk moest zij de onmacht van ziekte en hoge leeftijd ervaren. Zij overleed in het Verpleeghuis "De Volckaert" in Dongen op 13 april 1976.

Frater Wim Verschuren (1933-), frater van Tilburg
Zie hoofdstuk 12.

Nu volgen Piet en Kees Verspeek, twee broers uit het gezin van Wilhelmus Verspeek en Cornelia Beerens.

1. Frater Engelmundo (Piet) Verspeek (1922-1996), frater van Tilburg
Piet Verspeek is geboren op 5 mei 1922. Hij trad in bij de fraters in 1939 en legde in1944 de eeuwige geloften af. Piet Verspeek is begonnen als onderwijzer op lagere scholen in Deurne (1943), Den Bosch (1948) en Tilburg (1950). Hij behaalde onderwijsaktes voor Boekhouden en Engels en werd leraar op ULO-scholen in Tilburg (1957), Utrecht (1957), Oisterwijk (1958), Tilburg (1958) en Sint-Michielsgestel (1959). Vanaf 1960 gaf hij Engelse les op de Kweekschool in Tilburg. In 1967 volgde de benoeming tot leraar op de MEAO in Den Bosch. Hij ging studeren en studeerde in 1972 af als bedrijfseconoom. In 1973 werd hij secretaris van de organisatie voor middenstandsexamens. In 1974 volgde de benoeming tot docent op het Mollerinstituut te Tilburg en op de Katholieke Leergangen te Tilburg en Den Bosch. Hij gaf Engels en Spaans. Hij woonde toen in het fraterhuis op Korvel in Tilburg. In 1983 ging hij met vervroegd pensioen en bleef volop actief met het geven van cursussen, het begeleiden van seniorenreizen of het kaarten met oudere buurtgenoten. In 1990 verhuisde hij naar het fraterhuis St.-Denis in Tilburg. Hij overleed op 7 maart 1996 in het St.-Elisabethziekenhuis in Tilburg.

2. Frater Salesius (Kees) Verspeek (1927-), frater van Tilburg
Kees Verspeek is geboren op 29 oktober 1927, in het klooster gegaan in 1945 en de eeuwige geloften gedaan in 1950. Hij heeft in zijn werkzame leven het onderwijs gediend, op lagere scholen, op de MULO en op de MTS. Hij werkte achtereenvolgens in Eindhoven (1948), Den Bosch (1949), Oss (1957), Zwolle (1960), Den Haag (1961) en Tilburg (1988). Hij heeft 27 jaar gewoond en gewerkt in Den Haag en Scheveningen. Hij was leraar wiskunde op de MULO aan de Exlolaan en op de MTS-dagschool. In Den Haag woonde hij samen met andere religieuzen, ook van andere ordes en congregaties, waaronder een Kapucijn en enkele zusters, in een huis midden in de Haagse Schilderswijk. Het convent wilde dienstbaar zijn aan de plaatselijke bevolking en laten zien dat de Kerk ook een dienende taak heeft. Eenmaal met pensioen heeft hij vanaf 1992 een aantal jaren gewoond in het fraterhuis van Udenhout tot zijn gezondheid hem teveel parten speelde.

Frater Deodaat (Cornelis) van de Voort (1904-1971), frater van Tilburg
Zoon van Cornelis van de Voort en Maria Kruissen, geboren op 11 februari 1904, ingetreden bij de fraters in 1920 en de eeuwige geloften gedaan in 1925. Hij was in zijn leven werkzaam als frater-onderwijzer, altijd op lagere scholen, achtereenvolgens in Deurne (1922), Eindhoven (1924), den Bosch (1924), Zwolle (1927), Eindhoven (1930), Den Bosch (1936), Tilburg (1942) en Oisterwijk (1950). In Oisterwijk heeft hij 16 jaar mogen werken, eerst als onderwijzer en vanaf 1960 als hoofd van de lagere school aan de Kerkstraat. In 1966 kwam hij voor drie jaar in het fraterhuis in Udenhout wonen. In 1969 ging hij met pensioen, maar bleef als tijdelijke onderwijskracht beschikbaar, onder andere in Waalwijk (1969) en Deurne (1970). Frater Deodaat was ook schrijver op meerdere manieren. Zo heeft hij in de meidagen van 1940 een dagboek bijgehouden. Samen met Jos van der Aa heeft hij boekjes samengesteld voor de lessen maatschappijleer op school en samen met kapelaan Swagemakers uit Eindhoven schreef hij het gebedenboekje “Het offer van mijn Koning” om de jeugd wegwijs te maken in het vieren van de eucharistie. Van dat boekje werd in 1934 een derde oplage van 10.000 stuks gedrukt. Hij publiceerde ook over ontwikkelingswerk en over politiek en was hij propagandist van de Katholieke Volks Partij. Frater Deodaat kwam uit de Udenhoutse ondernemersfamilie Van de Voort en dat was aan hem te merken: hij was ondernemend, enthousiast en rechtlijnig doorzettend ten aanzien van zijn eenmaal gekozen religieuze ideaal. Hij overleed in Oisterwijk op 14 april 1971.

Broeder Gerardus (Adrianus) van de Voort (1904-1977), broeder Christelijke Scholen

Zoon van Antonius van de Voort en Catharina van den Hurck, geboren op 11 juni 1904. Ingetreden in de Congregatie van de broeders van de Christelijke Scholen (Broeders De la Salle) op 25 januari 1925 te Groot-Bijgaarden nabij Brussel. Hij volgde een opleiding tot smid en hij behaalde op 11 juli 1929 het 'Brevet d'études supérieures – section practique – mécanique généreale'. Twee maanden later vertrok hij naar de missie van Congo, waar hij in totaal 34 jaar zou werken, in Leopoldville als leraar metaalbewerking, in Tumba voor onderhoudswerkzaamheden, terug als leraar naar Leopoldville, weer in Tumba voor bouw- en timmerwerkzaamheden, in Ruanda voor de bouw van een school, in Gombé Matadi als leraar smederij en tot slot opnieuw in Leopoldville. In 1963 kwam hij terug naar Nederland waar hij meestal verbleef bij zijn zus, die woonde in de pastorie van de Sint-Jozefkerk aan de Tilburgse Hoefstraat. Toen hij ziek werd, verzorgde men hem in het verzorgingshuis van de fraters aan de Gasthuisring. Hij overleed op 16 oktober 1977 en is begraven op het kerkhof van de fraters bij Huize Steenwijk in Vught. Broeder Gerardus is in 1952 onderscheiden door Koning Boudewijn als Ridder in de Orde van Léopold II. Hij heeft ook een Congolese onderscheiding: Ridder in de Orde du Léopard. Broeder Gerardus van de Voort stond bij zijn medebroeders bekend als "The lying Dutchman". Hij vertelde altijd honderduit verhalen en schroomde niet flink te overdrijven.

Frater Maria Linus (Antonie) Vromans (1869-1938), frater van Tilburg
Antonie Vromans is geboren in Berkel op 30 maart 1869 als zoon van Cornelis Vromans en Antonia Verbruggen. Met zijn ouders verhuisde Antonie op 10-jarige leeftijd naar Udenhout, waar hij is opgegroeid en naar school ging. Frater Maria Linus was van beroep kok. Hij is overleden op 7 november 1938 te Grave,

Nu volgen Cornelia en Johanna Vromans, zussen uit het gezin van Petrus Vromans en Catharina Weijtmans. Geboren aan de Kuil in Udenhout, verhuisd naar Berkel, maar altijd in Udenhout naar school gegaan. Frater Maria Linus Vromans was een oom van Cornelia en Johanna.

1. Zuster Alina (Cornelia) Vromans (1900-1995), dochter O.L.V. van het H.-Hart
Cornelia Vromans is geboren op 23 maart 1900. Zij ging in 1928 naar het klooster van de Dochters van Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart aan de Bredaseweg in Tilburg, vier jaar nadat haar jongere zus daar was ingetreden. Ze legde haar eeuwige geloften af in 1932. Ze heeft van 1929 tot 1953 gewerkt in de wasserij van het noviciaat in Tilburg, vervolgens in de strijkerij van een klooster in Venlo en vanaf 1962 in de strijkerij van een klooster in Veldhoven. In 1973 mocht ze met pensioen in Stein. In 1995 kwam ze naar het provincialaat in Tilburg waar ze op 13 november van dat jaar is overleden. Op haar kamer hing een schilderijtje met de tekst:
Daar alleen kan liefde wonen
Daar alleen is het leven goed
Waar men stil en ongedwongen
Alles voor een ander doet.

2. Zuster Petra (Johanna) Vromans (1904-1998), dochter O.L.V. van het H.-Hart
Johanna Vromans is geboren op 8 maart 1904. Zij ging in 1924 naar het klooster van de Dochters van Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart in Tilburg en deed haar eeuwige geloften in 1926. Twee jaar later zou ook haar oudere zus Cornelia bij dezelfde congregatie intreden. Johanna kreeg de zusternaam Petra. Tot 1933 werkte zuster Petra in enkele huizen in Nederland in de huishouding en in de wijkverpleging. In 1933 vertrok ze naar de missie van Rabaul, Papua Nieuw Guinea, waar veel meisjes aan haar werden toevertrouwd voor een huishoudelijke opleiding. Zuster Petra was er kok. Tijdens de Tweede Wereldoorlog heeft zuster Petra enkele jaren moeten doorbrengen in een interneringskamp van de Japanners. In 1983 kon ze vanwege haar gezondheid niet meer in de tropen blijven werken en kwam ze naar Nederland, waar ze wel actief bleef voor haar missie. Zuster Petra overleed op 9 juli 1998 te Tilburg. Ze mocht 94 jaar worden.

Pastoor Gerardus Vugs (-1873), pastoor te Woensel
Gerardus Vugs is geboren te Berkel, maar staat vermeld als ‘afkomstig van Udenhout’. Priester gewijd op 18 september 1819. Zijn eerste standplaats was Wierden. In 1822 werd hij kapelaan en vanaf 1828 pastoor van Woensel. Hij overleed in 1873, nadat hij 51 jaar lang werkzaam was geweest in zijn parochie.

Broeder Marcus (Hendricus) Vugts (1863-1941), broeder van Maastricht
Zoon van Adriaan Vugts en Elisabeth Witlox, geboren op 10 juni 1863, in het klooster gegaan in 1885 en twee jaar later geprofest. Broeder Marcus was kok, achtereenvolgens in kloosters te Weert, Tessenderloo, Hasselt, Amsterdam, Maastricht, Den Haag, Roermond, Amsterdam, Maastricht en Heerlen. In 1931 mocht hij met pensioen in het Moederhuis te Maastricht, waar hij op 13 maart 1941 overleed aan de gevolgen van een longontsteking. Broeder Marcus had al op jonge leeftijd een beenwond opgelopen vanwege typhuskoorts, waarvan hij zijn verdere leven veel last had.

W

Broeder Medardus (Engelbert) van Wagenberg (1852-1925), broeder van Maastricht
Zoon van Johannes van Wagenberg en Johanna van Gorkom, geboren op 26 maart 1852, ingetreden in het klooster in 1877 en twee jaar later geprofest. Broeder Medardus werkte in de huishoudelijke zorg, eerst 30 jaar lang in Weert, daarna nog in Sint-Michielsgestel en Amersfoort. Hij stierf op 27 augustus 1925 in het Moederhuis te Maastricht.

Nu volgen Wilhelmus en Johanna van Wagenberg, broer en zus.

1. Broeder Filippus (Wilhelmus) van Wagenberg (1895-1980), broeder Penitent
Wilhelmus van Wagenberg is geboren op 30 december 1895. Hij ging in het klooster bij de Broeders Penitenten op 17 januari 1918 en heeft de professie gedaan in 1922. Hij heeft 63 jaar lang mogen werken in de diverse huizen voor geestelijke gezondheidszorg. Hij stond binnen de orde bekend als de “Goede Filippus”. Hij overleed op 18 februari 1980.

2. Zuster Mariana (Johanna) van Wagenberg (1903-1990), Franciscanes van Breda
Johanna van Wagenberg is geboren op 11 april 1903. Na haar ouders verzorgd te hebben, ging Johanna in het klooster van de zusters Franciscanessen “Alles voor Allen” in Breda, waar zij op 8 september 1937 haar eeuwige geloften heeft gedaan. Zuster Mariana heeft een opleiding ziekenverpleging en bejaardenzorg gevolgd en was werkzaam in de verschillende huizen van de congregatie. Ze overleed in Huize Elisabeth te Zundert op 26 augustus 1990.

Nu volgen Adriana, Maria en Petronella van de Weijer, drie zussen uit het gezin van Petrus van de Weijer en Joanna Maria Boers.

1. Zuster Hermine (Adriana) van de Weijer (1852-1921), Franciscanes van Dongen
Zuster Hermine is in het klooster gegaan in 1880, in het Moederhuis in Dongen. Daar is zij ook overleden.

2. Zuster Ephrem (Maria) van de Weijer (1859-1945), Franciscanes van Dongen
Zuster Ephrem is geprofest in 1885. Ze overleed in Maria-oord te Dongen op 20 december 1945.

3. Zuster Borromea (Petronella) van de Weijer (1867-1932), Franciscanes van Dongen
Zuster Borromea is geprofest op 6 juli 1890 en overleden in 1932.

Zuster Gervasio (Petronella) van Wijk (1919-1994), liefdezuster H.-Carolus Borromeus
Ingetreden in het klooster in 1941, eeuwige professie in 1947 bij de Liefdezusters van de H.-Carolus Borromeus, ofwel de “Zusters onder de bogen”. Zij heeft haar hele leven gewerkt in de missie, van 1950 tot 1958 in Indonesië en van 1959 tot haar dood in 1994 in Tanzania (van 1959 tot 1963 in Sengarema, van 1963 tot 1980 in Ndala en daarna weer in Sengarema). Zuster Gervasio was werkzaam als vroedvrouw en was regionaal overste in Tanzania. Ze heeft een lange en mooie lijst van verdiensten. Ze begon in 1959 in Senganemo met de bouw van een klooster en daarna samen met de broeders van Sint-Jan de Deo met de bouw van het Senganemo hospitaal. In 1963 volgde de bouw van een klooster in Ndala en ook daar de bouw van een ziekenhuis, waar zij de eerste directeur was. In 1989 volgde een ziekenhuis in Dar es Salaam en in 1993 de bouw van een vormingsinstituut voor meisjes in Moshi. Zuster Gervasio van Wijk heeft in haar productieve leven een steun gevonden in Sint-Jozef. De kaarsjes, opgestoken voor zijn beeld, zijn niet te tellen. Zuster Gervasio is koninklijk onderscheiden.

Nu volgen Elisabeth en Alexander Willems, zus en broer uit het gezin van de huisarts Petrus Willems en Joanna Mutsaers.

1. Mère Jeanne (Elisabeth) Willems (1836-1915), Franciscanes van Dongen
Elisabeth Willems is geboren op 12 augustus 1836. Geprofest in het Moederhuis te Dongen in 1857. Ze werd al snel een zeer gerespecteerde raadzuster. Bij de stichting van het Sint-Nicolaas- en Barbara-klooster in 1888 in Amsterdam werd zij als eerste overste aangewezen. Op 1 september 1902 mocht ze haar loopbaan voortzetten als algemeen overste van de congregatie, waarmee zij niet alleen de verantwoordelijkheid had voor de congregatie, maar ook voor de kweekschool en voor het pensionaat. Bij haar gouden kloosterfeest op 27 oktober 1907 ontving ze een brief uit Rome: “Saint père vous envoie bénédiction apostolique”, “De heilige vader zendt u zijn apostolische zegen”. Bij deze gelegenheid is Mère Jeanne door de koningin benoemd tot ridder in de Orde van Oranje Nassau. Mère Jeanne moest om gezondheidsredenen terugtreden in 1909. Ze is overleden in het Moederhuis te Dongen op 15 december 1915.

2. Pastoor Alexander Willems (1837-1903), pastoor te Bladel en te Tilburg (Korvel)
Alexander Willems is geboren op 27 september 1837. Priester gewijd in Den Bosch in 1863, kapelaan te Drunen (1863), te Vught (1969), te Tilburg Heuvel (1878), pastoor te Bladel (1884) en te Tilburg Korvel (1892). Pastoor Willems heeft er in 1892 voor gezorgd, dat de fraters van Tilburg in oktober 1894 een school begonnen op Korvel. Een jaar later kwamen ook de zusters van de Oude Dijk naar Korvel. Later heeft de pastoor plannen ontwikkeld om de Waterstaatskerk uit te breiden, maar die plannen heeft hij niet kunnen realiseren. Hij overleed op 21 januari 1903.

Zuster Antonie (Johanna) Willems (1927-), Franciscanes van Mariadal
Johanna Willems is geboren op 20 mei 1927 “onder de toren van de Lambertuskerk”, dochter van Antoon Willems en Maria Hamers. Na haar schooltijd werkte Johanna enkele jaren in het ziekenhuis in Tilburg en daarna in een particulier huishouden. In januari 1951 ging ze naar het klooster van de Franciscanessen van Mariadal in Roosendaal, waar ze haar geloften heeft afgelegd in 1953. Zuster Antonie heeft gewerkt als kok, in de huishoudelijke dienst, voor de kinderzorg van het internaat, voor de zorg van zieken en als gastvrouw bij vergaderingen en cursussen in kloosters in achtereenvolgens Breda, Zundert, Oegstgeest en Roosendaal. Ook heeft ze het vak van pedicure geleerd, dat ze nog altijd met veel plezier uitoefent. Haar ideaal is “dienstbaar zijn voor medemensen uit liefde voor God

en de naaste", dat ze samen met haar medezusters in praktijk brengt. In augustus 2003 vierde zuster Antonie haar gouden kloosterfeest.

Pater Cornelis Witlox (1898-1945), père blanc, Witte Pater missionaris van Afrika
Cees Witlox is geboren op 6 juli 1898 in Heeswijk. Hij ontving de priesterwijding in Carthago op 28 juni 1925, waarna hij op 5 juli zijn eerste H.-Mis opdroeg in de Udenhoutse Lambertuskerk, waarbij de preek werd verzorgd door père De Louw. Op 2 en 9 augustus verzorgde hij zelf de preek en was er een collecte die in totaal 400 gulden opbracht. Op 23 augustus 1925 vertrok hij naar de missie van Ruanda, waar hij heeft gewerkt in Kansi, Rwamaganga, Save, Kabgaya, Rumbara en Rulindo. In de laatste twee plaatsen was hij overste. Pater Witlox was een liefdevolle harde werker. Hij stond altijd klaar. Als iemand naar een buitenpost moest, of als iemand de ziekenzalving moest ontvangen, dan stond hij altijd direct klaar. Vooral de zieken hadden zijn aandacht, dag en nacht. Op ieder uur van de dag mocht je op hem een beroep doen. Hij beheerste ook uitstekend de inlandse taal, wat hem de natuurlijke persoon maakte voor de contacten met de lokale bestuurders. Op 1 juli 1945 werkte pater Witlox in Save. Het was zondag en hij was die middag op jacht gegaan, zoals hij wel vaker deed. Maar hij kwam zeer moe terug. In de avond zag hij bleek en kreeg hevige pijn rond het borstbeen. Hij schrok toen zijn vingers niet meer reageerden. Hij wilde opstaan om te gaan slapen, maar viel ineens achterover. De dokter kon slechts de dood vaststellen. Hij was nog geen 47 jaar oud.

Zuster Giuseppa (Martina) Witlox (1932-), Augustines van St.-Monica
Martina Witlox, dochter van kerkmeester Marinus Witlox en Wilhelmina van den Broek, is op 27 mei 1932 geboren in Haaren, maar vanaf 1934 opgegroeid in Udenhout. Lagere school, Mulo B en kweekschool resulteerden in 1950 in werk aan een B.L.O.-school in Tilburg. In Udenhout was zij actief als akela bij de welpenhorde, die zij oprichtte. In januari 1955 trad zij in bij de zusters Augustinessen van St.-Monica in Utrecht. Op 15 augustus 1961 volgde de professie. Zij heeft 24 jaar in het bestuur van de congregatie gezeten. In 1994 verhuisde ze naar het klooster Maria's Bezoek in de Warmoesstraat in Amsterdam, een tehuis voor dakloze moeders, meisjes en kinderen die intern kunnen blijven en voor dakloze mannen die er alle dagen eten kunnen krijgen. De congregatie werkt zonder subsidies en leeft van giften en "gaven van goede mensen".

Nu volgen Johanna en Cornelia van de Wouw, twee zussen uit het gezin van Jacobus van de Wouw en Cornelia van Doremalen.

1. Zuster Gonzalva (Johanna) van de Wouw (1897-1977), Franciscanes van Oirschot
Johanna van de Wouw is geboren op 6 februari 1897. Geprofest in 1924. Zuster Gonzalva was vooral een 'bidzuster'. Ze overleed in het Elisabethziekenhuis in Tilburg op 18 juni 1977 en is begraven op het kloosterkerkhof in Oirschot.

2. Zuster Jacqueline (Cornelia) van de Wouw (1898-1980), Franciscanes van Oirschot
Cornelia van de Wouw is geboren op 12 november 1898. Geprofest in 1932. Zuster Jacqueline heeft haar kloosterleven gediend als kok en in de huishoudelijke dienst, onder andere voor de verzorging van het interieur van de kapel. Overleden op 3 augustus 1980 in het Hof van Solms in Oirschot en begraven op het kloosterkerkhof te Oirschot.

Z

Zuster Juliana (Johanna) van Zon (1893-1981), Franciscanes van Dongen

Geboren in Udenhout op 27 december 1893, geprofest in het klooster van de Franciscanessen van Dongen op 15 december 1915 en overleden in Maria-oord te Dongen op 1 december 1981. Zuster Juliana heeft in haar leven gewerkt in de huishoudelijke dienst. Ze had een lijfspreuk van Thomas à Kempis: “Kap en kruin baten weinig, maar verbetering van levenswandel en volledige versterving maken de echte kloosterling”. Ze wist de kloosterlijke discipline altijd zo om te buigen, dat de regeltjes leefbaar bleven, voor haarzelf en voor haar medezusters. Ze had een niet aflatende zorg voor haar medezusters en ook voor menige arme gast voor wie zij als portier de deur opende. Zuster Juliana was een woord dat goed doet, een deur die openstaat en een hand die geeft, aldus het In Memoriam bij haar uitvaart.

Hoofdstuk 3

MONSEIGNEUR WILLEM DE BEVER

Frans van Iersel

Huwelijk Martinus de Bever en Anna van Iersel

Op 10 februari 1820 trouwde de 27-jarige Martinus (Martien) de Bever uit Cromvoirt met Anna Cornelia van Iersel uit Udenhout in de raadkamer van de gemeente Udenhout. De bruidegom was landbouwer van beroep en kwam op 27 februari 1792 in Vught ter wereld. Al op jeugdige leeftijd verhuisde hij met zijn ouders Adriaan de Bever en Johanna Vughts naar een boerderij in Cromvoirt. De jongeman vervulde zijn dienstplicht in het leger en keerde daarna terug naar Cromvoirt. Hij bleef daar wonen tot zijn huwelijk in 1820. De bruid was Anna van Iersel, van beroep landbouwster, geboren te Udenhout op 1 oktober 1798. Haar ouders waren Cornelis van Iersel en Cornelia Berkelmans, die allebei in Udenhout woonden. Het jonge echtpaar De Bever ging ook in Udenhout wonen. Vermoedelijk zijn zij een boerenbedrijf begonnen op een pachtboerderij op 't Winkel. In 1827 verhuisden ze naar een boerenbedrijf aan de Loonse Molenstraat, ongeveer waar nu de bedrijfsgebouwen aan de Loonse Molenstraat 10 staan. Inmiddels waren er al vijf kinderen geboren, met de namen Cornelis en Adriaan (1821), Johanna (1822), Cornelia (1825) en Johannes (1827). Het gezin bleef aan de Loonse Molenstraat wonen tot mei 1829. In dat jaar kocht Martinus de Bever van de in Den Bosch wonende apotheker Johannes Baptist Watrin een grote boerderij, “hoeve Den Duin”, op het einde van de Schoorstraat aan de Oude Bosschebaan tegen de Drunense Duinen.

De jongste zoon Willem

Na hun intrek op de hoeve "den Duin" in mei 1829 kwam er nog een zoon in het gezin De Bever. Op 29 april 1830 werd het gezin verblijd met de geboorte van zoon Wilhelmus (Willem). Hij zou het jongste kind van het gezin blijven, omdat vader Martinus de Bever ruim een jaar later, op 11 november 1831, op 39-jarige leeftijd overleed. Behalve het verlies van vader De Bever kreeg het gezin nog meer tegenslagen te verwerken. Twee kinderen, te weten de 12-jarige Adriaan en de 8-jarige Johannes, overleden kort na elkaar in februari 1836. De weduwe bleef dan achter met vier jonge kinderen, twee zonen en twee dochters.

De openbare school van Udenhout

Zoals in die tijd vaak voorkwam in gegoede boerengezinnen, ging tenminste één van de zonen studeren om zich voor te bereiden op het priesterschap. Zo ook in het gezin De Bever. Willem ging eerst in zijn jeugdjaren naar de openbare school van Udenhout. In die tijd was er in Udenhout maar één lagere school. Het was de openbare school van meester Christiaan Kuijpers, op de hoek van de huidige Slimstraat en de Schoorstraat. Het was een oud en vervallen schoollokaal, gedekt met stro, vastgebouwd aan het meestershuis waarin ook de raadkamer van de gemeente was gehuisvest. Meester Kuijpers woonde dan evenwel zelf niet meer in het schoolhuis, maar in een herenhuis op de hoek van de Schoorstraat en de Groenstraat. Uit archiefgegevens is af te leiden dat de hoofdonderwijzer goed bevriend was met de familie De Bever. Het ligt voor de hand dat meester Kuijpers een stimulerende invloed heeft gehad op de studierichting van zijn leerling Willem.

Naar het seminarie

Na het doorlopen van de plaatselijke lagere school ging Willem als 13-jarige knaap in 1843 naar de kostschool op het kleinseminarie Beekvliet in Sint-Michielsgestel. In 1849 stapte hij over naar het grootseminarie te Haaren. Daar studeerde hij de gebruikelijke vakken theologie en filosofie. Na de voorafgaande lagere wijdingen ontvangen te hebben, werd Willem op 2 juni 1855 priester gewijd. De plechtigheid vond plaats in de kathedraal van Sint-

Jan te 's-Hertogenbosch door Monseigneur Johannes Zwijsen, aartsbisschop van Utrecht en administrator van het diocees Den Bosch. Kort na zijn priesterwijding, op 3 augustus 1855, werd Willem benoemd tot assistent van de pastoor in de parochie Gerwen. Hij fungeerde daar drie jaar als een soort tweede kapelaan. In 1858 ontving hij de benoeming tot (volwaardig) kapelaan te Nuland.

Landverhuizers naar Amerika
In de eerste helft van de 19e eeuw vertrokken vanuit Nederland vele landverhuizers naar Noord-Amerika om daar in de landbouw een nieuw bestaan op te bouwen. Onder hen bevonden zich ook emigranten uit de provincie Noord-Brabant. Er waren vooral uit het rooms-katholieke Oost-Brabant relatief veel geregistreerde emigranten. Vanuit dat Oost-Brabant vond in die tijd de kolonisatie vooral plaats naar de Amerikaanse staten Wisconsin en Michigan. Vaak koos de landverhuizer voor een gebied waar al een Nederlandse missionaris werkzaam was. Voor een juiste beoordeling van dit aspect is het van belang zich in te leven in het religieus en kerkelijk leven van die tijd. Het bestaan van de mens was sterk verbonden met kerk en religie. Temidden van hun eigen priesters en kerken raakten de landverhuizers, na een vaak moeilijke begintijd, tamelijk snel geïntegreerd in het zich sterk ontwikkelende midden en westen van de Verenigde Staten van Amerika.

Al vanaf de ontdekking van het nieuwe werelddeel door Columbus was dit gebied voor energieke missionarissen een geliefd werkterrein. Vóór het jaar 1850 waren er al honderden Nederlandse priesters als missionaris werkzaam. Het waren zowel seculiere als reguliere priesters. Velen van hen waren afkomstig uit de Brabantse bisschoppelijke seminaries of kloosters. Maar ook tientallen studenten van die instituten braken in Nederland hun studie af en vertrokken naar Amerika. Daar voltooiden ze hun opleiding om vervolgens de rooms-katholieke kerk in Amerika te dienen. Hun vertrek sproot voort uit een algemene missie-ijver, zodat men terecht kan spreken van een missie-actie. Door vermeerdering van de katholieke bevolking in Amerika na 1850 waren nieuwe bisdommen nodig, met daaraan gekoppeld een extra behoefte aan priesters. Begrijpelijk is, dat vanuit het buitenland vele wereldheren en kloosterlingen belangstelling kregen om daar te gaan werken.

Willem zocht een pastoraat in Amerika
In 1868 was Willem de Bever al tien jaar kapelaan in Nuland. In die tijd duurde het in Nederland gewoonlijk erg lang, voordat ergens een pastoraat beschikbaar kwam. Die lange wachttijd was waarschijnlijk voor kapelaan De Bever aanleiding om zijn diensten aan te bieden aan een Amerikaanse bisschop. Hoofddoel van zijn aanbod was natuurlijk de geestelijke verzorging van landgenoten in den vreemde. Toch zal op de achtergrond zijn vurige wens ergens pastoor te worden meegespeeld hebben.

De naam van Willem haalde in juli 1868 de pas opgerichte Tilburgse krant. Voor die tijd was dat iets bijzonders, want die krant bestond dan nog maar drie jaar en verscheen slechts twee keer per week. In het "Weekblad voor Tilburg" van zaterdag 5 juli 1868 stond verscholen tussen ander nieuws het navolgende bericht:
"Wij vernemen dat de Eerw. heer W.de Bever, kapelaan te Nuland, binnen weinige dagen, vergezeld van nog meerdere Nederlandsche priesters naar de Verenigde Staten van Noord-Amerika zal vertrekken, om aldaar zijne diensten aan Gods Kerk toe te wijden. Tot afscheid voor dit vertrek gaf de Wel.Eerw. heer Pollet, pastoor dier gemeente Woensdag een afscheidsdiner, waarop een 30-tal geestelijken genoodigd waren; nadat een tiental jaren de Eerw. Heer de Bever zijne bediening met de grootste liefde aan Nulands katholieken heeft getoond, wordt dit verlies door de gemeentenaren diep betreurd". Einde citaat.

Missionaris in Amerika
Na een wekenlange bootreis kwam Willem op 29 augustus 1868 aan in het bisdom Detroit in de staat Michigan. Deze staat ligt in het noordwesten van de Verenigde Staten. Daar werd

de 38-jarige Udenhouter hartelijk verwelkomd door bisschop Lefèvre van het diocees Detroit. De bisschop zag hem als "een geschenk uit de hemel voor de bediening van zijn verspreide kudde". In het toen nog zelfstandige plaatsje Redford nabij Detroit was juist op dat moment door ziekte van een pastoor behoefte aan een geestelijke. De bisschop benoemde Willem de Bever spoedig tot prefect (soort kapelaan) van Redford. Willem ontpopte zich daar als een vurig en bemind pastor. We weten niet hoelang hij in Redford is gebleven. In 1873 gaf hij in een akte van boedelscheiding op, dat hij pastoor was in de plaats Wijandotte, een gemeente die nu is opgegaan in de wereldstad Detroit. Daar was hij sterk betrokken bij de bouw van een nieuwe kerk. Omstreeks 1880 komen we hem in een verkoopakte tegen als pastoor van Ypsilanti, een plaats ten westen van Detroit. Weer later verkaste hij naar Hubbardston, eveneens gelegen in de buurt van Detroit. Na vele jaren parochiewerk onder landverhuizers en autochtonen vond Willem het welletjes. De rusteloze man zocht een andere uitdaging en kreeg verlof een aantal jaren als missionaris te gaan werken onder de indianen in het meest noordelijke deel van de staat Michigan. Waarschijnlijk was nu zijn nieuwe standplaats het plaatsje Greenfeld in het noorden van Michigan.

De Nazareth Academy
Op het einde van zijn actieve periode kwam hij in 1898 als geestelijk verzorger terecht op het pas gestichte en groeiende opleidingsinstituut van de Nazareth Academy in Kalamazoo County. Nazareth was dan nog een zelfstandige gemeente, nu een wijk in het oosten van Kalamazoo City. Kalamazoo ligt ongeveer 150 km ten westen van Detroit.

Dankzij de hulp van oud-Udenhouter Kees van der Loo zijn we onlangs iets te weten gekomen over het leven van Willem de Bever op het opleidingsinstituut, genaamd Nazareth Academy te Nazareth. Deze plaats is gelegen in Kalamazoo County, een regio ongeveer in het midden van de staat Michigan in de Verenigde Staten. Voor zover wij kunnen nagaan was de Nazareth Academy een internaat voor jongens en meisjes met daaraan verbonden een middelbare school en een zusterklooster. De zusters behoorden tot de Sint-Joseph-Congregatie. Het instituut was in 1889 gebouwd in een uitgestrekt landelijk gebied. Na de drooglegging en ontginning van vele moerassen waren in Noord-Amerika in de vorige eeuw grote boerderijen ontstaan. Eén van die boerderijen was waarschijnlijk aan de Sint-Joseph-Congregatie geschonken, met de opdracht daar een opleidingsinstituut te stichten. Zo'n gift paste in de geest van die tijd. De school was omstreeks 1890 van start gegaan. Tegelijk werd dan het zusterklooster betrokken en kwamen er leerlingen op 'Nazareth'. In de daaropvolgende jaren stichtte de congregatie bij het instituut een kapel, toegewijd aan de Heilige Familie (Holy Family Chapel). Tenslotte ontstond er een eigen begraafplaats, aangeduid met de toepasselijke naam 'Gate of Heaven' (Hemelpoort).

De oprichting van het nieuwe instituut trok direct de belangstelling van Father (pastoor) De Bever. Hij was nog werkzaam onder de indianen van Greenfield in het noorden van de staat Michigan. Willem kreeg contact met het instituut, omdat een goede vriend van hem, Father O'Brien als rector aan school en klooster was verbonden. Zoals we later zullen zien, had een rector in die dagen veel zeggenschap bij het besturen van het instituut. Nonnen werden in die tijd nog als onmondig beschouwd en een geestelijke stond bij hen in hoog aanzien. Door de contacten met zijn vriend raakte Willem steeds meer geïnteresseerd in het wel en wee van Huize Nazareth en liet dat ook merken. Nog tijdens zijn pastoraat in Greenfield zorgde Father De Bever ervoor, dat er voor zijn rekening in Detroit een communiebank gemaakt werd voor de nieuwe Holy Family Chapel van Nazareth. Hij zorgde tevens voor het vervoer en de plaatsing van dat meubelstuk. Merkwaardig genoeg vroeg de eergevoelige Willem als tegenprestatie, dat elke non de schenker één keer zou gedenken bij het ontvangen van de Heilige Communie.

Gesteund door zijn vriend Father O'Brien vroeg Willem aan zijn bisschop Foley om te worden aangesteld als assistent van Father O'Brien. Hij hoopte de laatste jaren van zijn priesterleven in Nazareth te kunnen doorbrengen en daarbij de zusters in hun geestelijk leven te mogen begeleiden. In het voorjaar van 1898 volgde zijn aanstelling als second chaplain (een soort conrector), speciaal belast met taken die betrekking hebben op de geestelijke verzorging van de zusters. Op 3 maart 1898 had Willem zijn standplaats Greenfield al verlaten en was hij werkzaam op Nazareth.

Het vertrek van Nazareth
Slechts iets meer dan een jaar bleef Willem de Bever als conrector op de Nazareth Academy. Hij verliet het instituut in de herfst van 1899. Uit een brief, die hij later heeft geschreven aan de pupillen van het instituut bleek, dat hij in december 1899 was aangesteld als chaplain (rector) in een bejaardentehuis aan de Scott Street in Detroit. De redenen waarom Father De Bever Nazareth heeft verlaten zijn niet volledig in de archieven vermeld. Hij liet doorschemeren, dat de eenzaamheid in het afgelegen instituut hem was tegengevallen. Een belangrijke andere reden was waarschijnlijk de door hem als onvriendelijk ervaren bejegening door sommige zusters. Enkele nonnen waren kennelijk niet bereid hem als meerdere te aanvaarden. Bij zijn vertrek liet hij een eigenhandig geschreven lijst achter met daarop beschreven circa 30 objecten die hij schonk aan de school en het klooster. Daaronder door hem zelf gekweekte populieren en rozen, gemaaid graan, muziekinstrumenten, een orgel en zijn kamerinrichting. Het meest interessant is de schenking van een span zwarte paarden, een nieuwe koets met paardentuig en een eigen paardenstal. Onderaan de lijst schreef Father De Bever: "Deze 30 zaken zijn door mij geschonken aan de Nazareth Academy en de St.-Joseph's Congregatie. Sorry dat ik niet meer heb kunnen doen". De totaalwaarde van de schenking bedroeg ruim 1100 dollar, voor die tijd een aanzienlijk bedrag. De vertrekkende priester had een flink vermogen vergaard.

De tuinen van Nazareth Academy
Nog voor zijn benoeming tot conrector van het zusterklooster van Nazareth schreef Father De Bever een brief aan Father O'Brien. De inhoud van deze brief illustreerde zijn grote belangstelling voor de ontwikkeling van de Nazareth Academy. We laten een stukje uit deze brief volgen: *Ik zit met enkele gedachten te spelen, die ik met U wil delen, op voorwaarde dat U die niet arrogant of vooringenomen vindt. Iedereen heeft wel een hobby of een speciale neiging. Dat geldt ook voor mij en daarom nu mijn voorstel. Ik heb in New York een flinke hoeveelheid struikplantsoen gekocht met de bedoeling in mijn parochie de tuin van een zusterklooster aan te kleden. Ik heb echter veel te veel gekocht en kan nog wel een ander klooster van struikplantsoen voorzien. Ik heb meteen aan de Nazareth Academy gedacht. Het zal voor mij een grote eer zijn, mij toe te staan een ontwerp te maken voor aanleg van tuinen aan de voorzijde van het Nazarethcomplex. Op zijn minst wil ik mijn ideeën hierover openbaren. Het te maken plan voorziet in een zo gering mogelijk grondgebruik voor de tuinen. In het ontwerp zorg ik ervoor dat rijtuigen bestemd voor Nazareth gemakkelijk kunnen aankomen en vertrekken. Ik denk dat de grond nog vóór de winter gereedgemaakt kan worden, en de struiken en bomen in de lente kunnen worden geplant. Als U mijn plan wilt overwegen, zou ik graag nog vóór de winter naar Nazareth willen komen. Laat ik duidelijk stellen dat dit alles U geen cent kost, zelfs niet het vervoer van de planten. Laat ik eveneens duidelijk stellen dat ik het niet erg vind als U mijn ideeën afwijst of zelf andere plannen hebt. Ik denk dat het terrein vóór het kloostercomplex in Nazareth in een paar dagen tijd, met de hulp van enkele mannen onder Uw supervisie kan worden uitgezet*. Tot zover deze brief.

Father O'Brien accepteerde de suggesties van Father De Bever. In de herfst van 1898 werden de gronden voorbewerkt. In mei daarop begon het aanplanten van bomen, struiken en bloemen. Op 8 mei kwam Father De Bever naar het werk en hielp zelf mee om 150 stuks groenblijvende bomen te planten. Alle oprijlanen werden eerst in het veld uitgezet.

Vervolgens plantten de werklieden aan weerszijden van de centrale oprijlaan de 150 stuks snelgroeiende eucalyptusbomen. Vlak daarachter kwamen twee rijen kleine groenblijvende bomen. Deze centrale laan kreeg de toepasselijke naam van "Eucalyptuslaan". Na verloop van tijd waren de snelgroeiende eucalyptusbomen kaprijp en moesten opgeruimd worden. De door Willem de Bever geplante evergreens (groenblijvende bomen) namen vervolgens de laanfunctie over. In 1939, bij het 50-jarig bestaan van het instituut, was deze laan nog volledig intact.

Een ooggetuige aan het woord
De opvolger van Father De Bever als conrector van het klooster heeft het uitgevoerde werk aan de tuinen later beschreven. In zijn oordeel schreef hij over Father De Bever: *De goede man heeft veel gedaan om het landgoed te verfraaien. Voordat hij kwam zag de omgeving er nog ongeveer uit zoals die was achtergelaten door de bouwers van het klooster. Op de velden aan de voorzijde van het complex was pas het daar gezaaide koren geoogst. De akkers lagen er doods bij, met daarop de ruwe stoppels van het gemaaide koren. De toegangsweg naar het gebouw was in slechte staat. Na overleg met de rector is het werk aan de tuinen begonnen. De wegen werden opgeknapt en aan de voorkant van het klooster werd een grote cirkelvormige rozentuin aangelegd. De akkers werden geploegd en ruime lanen kwamen in de plaats van de graanstoppels. Gedreven door zijn bijzonder gevoel voor schoonheid, spendeerde Father De Bever aanzienlijke sommen eigen geld in de aankoop van bomen, struiken en sierplanten. Father De Bever werkte erg praktisch. Daarom richtte hij direct na het gereed komen van de voortuinen, zijn aandacht op de andere delen van het kloosterterrein. Het duurde niet lang of hij bracht ook orde in de woestenij achter het klooster, waar de graanschuren en andere loodsen van de oude boerderij stonden. De grote schuren werden ver naar achteren verplaatst en op deze wijze ontstond een grote open ruimte achter de Nazarethgebouwen. Dat gebied bood bijna onbegrensde mogelijkheden voor verdere verbetering en verfraaiing*. Dit alles gebeurde precies 100 jaar geleden door een Udenhouter in het grote Amerika.

Een mausoleum op 'The gate of Heaven'
Willem is in het najaar van 1899 naar Detroit vertrokken. Gedurende de maanden ná zijn vertrek uit Nazareth liet Father De Bever een mausoleum bouwen op de nieuwe "Gate of Heaven"-begraafplaats van Nazareth. Deze gedachteniskapel met daaronder de grafkelder was groot genoeg voor zes graven. Achter de entree was een gewijd marmeren altaar zodat er een H.-Mis kon worden opgedragen. Gedurende vele jaren na de bouw van deze kapel eindigde op het Nazareth-instituut de jaarlijkse processie op het feest van het Heilig Hart van Jezus, met een H.-Mis in de De Bever-kapel.

Father De Bever ontwierp zélf de bouwkundige schetstekeningen voor de kapel, ging zélf op zoek naar een aannemer en regelde vervolgens elk detail van de bouw vanuit zijn woning in Detroit. Hij voerde in Detroit regelmatig besprekingen met architect, aannemer en werklieden. Soms bezocht hij Nazareth, om zelf ter plekke de vordering van de bouwwerkzaamheden in ogenschouw te nemen. Tenslotte betaalde hij uit eigen middelen de kosten van het bouwwerk.

Willem de Bever had ook aan een gedenksteen gedacht. Deze draagt de inscriptie: *Tot meerdere eer en glorie van God en de Arme Zielen is deze kapel opgericht door en tot nagedachtenis aan de Eerwaarde Heer William de Bever*. De stichter van de De Bever-kapel zegende op 4 juli 1900 zélf het bouwwerk in. Bij die gelegenheid hield de eerzuchtige Father De Bever een korte rede. Hij zei onder meer: *De zusters zullen gedurende hun leven voor mij bidden en ik hoop en vertrouw dat hun gebeden zullen worden verhoord. Als ik in dit land sterf zullen mijn overblijfselen in een graf onder de kapel komen te liggen, alwaar soms een "De Profundis" (een smeekbede) voor mijn zielenrust zal worden gesproken, met de*

woorden van de profeet Daniël: Dit zal mijn rustplaats zijn, omdat ik die heb gekozen. De kapel staat thans nog op de begraafplaats 'The gate of Heaven' in Kalamazoo City.

Geheim Kamerheer van de Paus
In 1903 vroeg de rector van het bejaardentehuis Willem de Bever aan zijn superieuren eervol ontslag uit zijn functies wegens zijn gevorderde leeftijd. Hij was toen 73 jaar oud en 48 jaar actief priester geweest. Bij zijn afscheid in september 1903 ontving hij voor zijn vele verdiensten een pauselijke onderscheiding. Een priester komt nooit, zoals leken, in aanmerking voor de pauselijke onderscheidingen 'Pro Ecclesia et Pontifice', 'Ridder in de orde van Sint-Silvester' of 'Ridder in de orde van de H.-Gregorius'. Paus Pius X benoemde de scheidende priester wel tot 'Geheim Kamerheer van de Paus'. Voor een priester is zo'n benoeming een openlijke waardering voor de verdiensten aan de kerk bewezen. Willem kreeg door deze benoeming het recht om de titel van monseigneur te voeren en mocht ook de bijbehorende 'paarse' eretekenen dragen. Zo droeg hij vanaf die dag een paarse singel om zijn middel en had hij paarse knopen op de voorkant van zijn toog. In Amerika was zijn aanspreektitel voortaan: Right Reverend (Zeer Eerwaarde Heer) Monsignor William de Bever. Willem was zeer vereerd met deze hoge onderscheiding en liet zich graag fotograferen in zijn 'paarse' outfit.

De onrustige levensavond van Willem de Bever
In 1903 ging pastoor De Bever met emeritaat. Bevrijd van zijn dagelijkse zorgen besloot Willem na een langdurig verblijf in Amerika terug te gaan naar Nederland. Op 17 september 1904 arriveerde hij in Udenhout en vestigde zich in de woning van zijn zuster Cornelia de Bever, in het dorp beter bekend als de weduwe Van Rooij - De Bever. Zus Cornelia woonde in die tijd op een boerderij in de Kuil. Bij haar woonden nog haar drie ongehuwde kinderen Martinus, Joannes en Adriana. Martinus was in het dorp een bekend persoon. Hij was sterk betrokken bij de oprichting van de plaatselijke boerenleenbank, de boerenbond en de zuivelfabriek. Om heerbroer een rustige oude dag in Udenhout te geven, liet Cornelia in haar woning een kamer inrichten als huiskapel voor haar heerbroer. In die woning vierde Willem de Bever op 2 juni 1905 in besloten kring zijn gouden priesterfeest. Lang bleef monseigneur De Bever niet bij zijn zuster wonen. Hij kon met zijn levendige en beweeglijke karakter de gezochte rust in het vaderland niet vinden. Hij vertrok weer naar Amerika, waar hij te Dexter bij zijn vroegere huishoudster zijn intrek nam. Ook in Dexter kon hij echter geen rust vinden. Op 10 augustus 1912 kwam hij opnieuw naar zijn geboorteland.

In mei 1908 kochten de kinderen Van Rooij twee aaneengebouwde huizen in de Slimstraat. Eind 1908 lieten zij de huizen slopen en bouwden daar een grote nieuwe woning. Het pand stond in Udenhout geregistreerd als D 105, later omgenummerd in D 120. Bij velen is dit pand nog bekend als boerderij Klijn. Dit pand is in de 70-er jaren gesloopt om plaats te maken voor de ontsluiting van de "Drieshof". Toen Willem de Bever in 1912 weer in Nederland arriveerde, nam hij weer tijdelijk zijn intrek bij de kinderen Van Rooij. Zijn zuster Cornelia was inmiddels overleden. In Udenhout woonde Willem op 20 oktober 1912 het gouden jubileum van het Udenhoutse Liefdesgesticht bij, en vestigde zich nadien te Rossum bij zijn heerneef Laurentius Verhoeven, die daar pastoor was. Ook hier kon hij niet aarden. Nauwelijks van een zware ziekte hersteld, keerde hij in 1913 op 83-jarige leeftijd naar Amerika terug.

Op 2 juni 1915 herdacht monseigneur De Bever, die nu als rustend priester te Dexter (Amerika) woonde, zijn diamanten priesterfeest. Zijn vrienden boden hem bij die gelegenheid een prachtige gouden kelk aan. Ter gelegenheid van deze gebeurtenis publiceerde het dagblad "The Augustinian" op 18 december 1915 een uitgebreide levensschets over het 60-jarig priesterschap van monseigneur De Bever. Behalve een recente foto van de 86-jarige jubilaris plaatste de krant het onderstaande gedicht:

DIAMOND JUBILEE van Right Reverend Monsignor De Bever

"Old priest on the slope of the summit
Did float down and fall in thine ear
The strong Words of weak-hearted Peter:
"O Lord, it is good to be here!"
Thy heart was stronger than Peter's
And sweeter the tone of thy prayer;
"Twas Calvary thy youngfeet were climbing,
And old-thou are still standing there."

Weldoener voor Udenhout

Meerdere malen heeft de oud-parochiaan Willem de Bever geldelijke middelen beschikbaar gesteld voor de kerk en het onderwijs in Udenhout. Bij zijn vertrek naar Amerika in 1868 schonk hij de Lambertuskerk van Udenhout een fundatie van ƒ500.- voor het verrichten van bepaalde kerkelijke diensten. Tevens schonk hij een bedrag van ƒ500,- voor de oprichting van het Liefdesgesticht van Udenhout, het latere St.-Felix-complex. Later volgden nog meer fundaties voor de kerk en een schenking van ƒ500,- voor de bouw van het fraterhuis aan de Slimstraat.

Overlijden in 1919

Op zaterdagavond 19 april 1919 overleed monseigneur William de Bever in zijn huis in Dexter (Amerika). Zijn dood was voor een deel het gevolg van normale ouderdomsgebreken. In zijn geval was het intreden van de dood versneld door letsels die hij een week tevoren had opgelopen, toen hij ongelukkigerwijs van zijn stoel gleed en plat op de vloer smakte. Na een lang en goed besteed leven in dienst van de Heer werd de Right Reverend Monsignor William de Bever in de plaats Nazareth in het district van Kalamazoo County begraven. Dat was op een afstand van wel 150 kilometer van Dexter. In de plechtige rouwdienst in de kapel van de Nazareth Academy te Nazareth ging de bisschop van Detroit Michael J.Callagher voor bij de plechtigheid. Vele priesters uit de staat Michigan waren bij de rouwdienst aanwezig. De aanwezigen beloofden plechtig, dat de overledene "voor eeuwig eerbiedig zal worden herdacht in de gebeden van faculteit en studenten". Na de uitvaartdienst legde men de zeer eerwaarde priester te rusten in de kapel die hij precies twintig jaar geleden voor dit doel op de terreinen van de Nazareth Academy had gesticht. Vlak voor zijn dood in 1919 liet Father De Bever zijn testament opmaken. Hij vermaakte zijn nalatenschap aan de zusters van de Nazareth Academy. Daartoe behoorden zijn spaartegoeden op twee banken in Detroit, vele kerkgewaden, al zijn boeken en zijn gouden horloge met ketting.

Een plaatselijke krant publiceerde bij gelegenheid van de uitvaart een uitgebreide levensschets van de priester. De krant beschreef vooral zijn rusteloze werkzaamheid en zijn gemakkelijke en aangename omgangsmanieren. Tot slot schreef de auteur: "Hij hield van Amerika. Hoewel van geboorte en opleiding een buitenlander, was hij toch een Amerikaan vanuit de diepte van zijn hart tot in de toppen van zijn vingers".

Hoofdstuk 4

DE ‘HEILIGE FRATER’ ANDREAS VAN DEN BOER

Vrij naar Dr. M. van Delft C.SS.R. “Frater Andreas van den Boer”, 1977

Geboren in de Houtsestraat

Op 24 november 1841 werd Jan van den Boer geboren, als zesde van zeven kinderen uit het huwelijk van Piet van den Boer en Maria Bergmans, wonend aan de Houtsestraat. Nog diezelfde dag is Jan gedoopt in de nieuwe Udenhoutse Waterstaatskerk, die toen nog maar zes weken geleden was ingewijd. In 1846 verhuisde het gezin naar de Slijkhoef aan de Biezenmortelsestraat, een grotere boerderij dan die aan de Houtsestraat.

Jan ging naar de school van meester Borsten, de openbare lagere school op de hoek van de Slimstraat en de Schoorstraat. Dat was vanuit Biezenmortel haast een uur lopen. “Het had niets te betekenen”, wist frater Andreas later te vertellen, “we wisten niet beter, het was voor ons de natuurlijkste zaak van de wereld en we waren het van jongs af gewoon”. “Als kind deed onze Jan alles heel gewoon, net als wij”, vertelde in 1919 zijn jongere broer Martien. Op de school blonk Jan uit door zijn mooie handschrift. Heel zijn leven is hij een echte schoonschrijver gebleven. Maar in de andere vakken stak hij niet boven de middelmaat uit. Wel herinnerden zijn schoolmakkers zich later, dat hij in alles erg stipt was.

Op 13 maart 1853 heeft Jan van den Boer zijn eerste communie gedaan in de Udenhoutse kerk. Een jaar later verhuisde het gezin van Piet van den Boer naar Helvoirt.

In de herfst van 1855 vertrok Jan, bijna 14 jaar oud, naar de kweekschool van de fraters op ’t Heike te Tilburg. Monseigneur Zwijsen was vijf jaar voordien, in oktober 1850, met deze kweekschool begonnen. Ze was bedoeld als een eigen vormingsinstituut van de congregatie om jongens tot frateronderwijzer op te leiden. Op de kweekschool viel Jan van den Boer opnieuw op door zijn nauwgezetheid. Monseigneur Zwijsen bleef het werk van de door hem gestichte congregatie volgen. Op zekere dag had de bisschop weer eens puntenlijsten van de vorderingen en het gedrag van de studenten ingezien. Hij kon niet over iedereen even tevreden zijn. Zo liet hij Jan Ghijben, de later bekende en geleerde pater, bij zich komen en deze kreeg te horen: “Zeg eens, Jan, daar hapert iets aan. Waarom is jouw rapport zo aanmerkelijk minder dan dat van Jan van den Boer?”. Onvervaard kwam het antwoord: “Ja maar, monseigneur, dat is er nu een met wie niemand van ons zich kan meten. Zo’n nauwgezetheid gaat onze krachten te boven”.

Jan van den Boer begon in 1859 zijn noviciaat. Voortaan zou hij frater Andreas heten. Op 1 november 1860 deed hij zijn professie en legde hij de geloften van armoede, zuiverheid en gehoorzaamheid af. Op 6 april 1861 behaalde hij de onderwijzersakte. Daarna heeft hij drie maanden les gegeven op de school van ’t Goirke te Tilburg. Op 30 september 1861 werd hij als frater-onderwijzer verbonden aan het instituut Ruwenberg in Sint-Michielsgestel. Op 6 september 1863 volgde de eeuwige professie en werd de vierde gelofte afgelegd, zich te wijden aan het verplegen van zieken bij het uitbreken van besmettelijke ziekten.

Er heerste bij de fraters een streng regiem. Het eten was uiterst sober. Het aantal vastendagen was aanzienlijk, meer dan honderd per jaar. Naast de veertigdaagse vasten en de andere kerkelijke vastendagen was in de congregatie iedere zaterdag vasten- en onthoudingsdag. Op hun oude dag wisten de fraters uit die tijd te vertellen: “De vastendagen waren een zwaar karwei. ’s Morgens om half vijf opstaan, na de morgenoefening in de kapel de ontbijttafel met niets anders dan een kop koffie met een klein stukje brood. En vervolgens de arbeid die stilzwijgend moest worden verricht tot om 12 uur het teken voor het sobere

maar degelijke middagmaal werd gegeven”. In de winter kwam daarbij de kou als onverzochte versterving, vooral tijdens de morgenoefeningen in de kapel van het Moederhuis, die bekend stond als de ’ijskelder’.

Zijn werk op de Ruwenberg.
De Ruwenberg had sinds 1851 de functie van ‘brugklas’ tussen de lagere school en het kleinseminarie. Later werd de functie verruimd en werd de Ruwenberg ook een pensionaat voor jongens, iets waaraan in die tijd grote behoefte bestond. Toen frater Andreas in 1861 naar de Ruwenberg kwam, waren er 160 jongens. Geleidelijk aan is dit aantal tot 350 uitgegroeid. De kloostergemeenschap die er aan verbonden was, telde ongeveer 60 fraters. Van de jongens op de Ruwenberg had slechts een klein gedeelte de bedoeling naar een seminarie te gaan. Daarom begon men na de lagere school ook een cursus handelsonderwijs te geven. Deze groeide uit tot een driejarige cursus, na een succesvol examen bekroond met het eigen diploma van de school. De Ruwenberg groeide uit tot een in binnen- en buitenland hoog gewaardeerd opleidings- en vormingsinstituut.
Frater Andreas gaf les in Nederlands, Duits, Frans en schoonschrijven. Hij bleef tot op hoge leeftijd zelf ook bezig met de studie van de Duitse en de Franse taal.

Frater Andreas was een buitengewoon nauwgezet onderwijzer, die zich uitgebreid voorbereidde op de lessen en die ook alle huiswerk tot in de kleinste details nakeek. Toch heeft zijn taak als onderwijzer hem niet de natuurlijke voldoening geschonken die hij ervan had mogen verwachten. Hij heeft met name aan het lesgeven in de lagere klassen weinig vreugde beleefd. Het is voor hem een jarenlange zware beproeving geweest en vaak een ware marteling. Hij beschikte niet over de vereiste pedagogische eigenschappen om orde en tucht te handhaven, miste van nature de gaven om ongedwongen en prettig en toch met voldoende overwicht les te geven en bezat niet de nodige fantasie en verbeeldingskracht om de toch voor de jongens meestal wat dorre leerstof interessant en aantrekkelijk aan de man te brengen. En hij was zeker geen man van gezag. Heel zijn optreden was een afspiegeling van zijn innerlijke bescheidenheid en eenvoud. Uiterlijk overwicht, een paar ontzag afdwingende ogen, een krachtige stem om tot de orde te roepen, hij bezat dat allemaal niet. Zo kon het gebeuren dat collega-fraters tijdens het lesgeven van frater Andreas moesten ingrijpen om de orde in de klas te herstellen. Het bestuur heeft geprobeerd frater Andreas te vervangen door een ander, maar dat is niet gebeurd. En elke les weer begon frater Andreas met opperste blijmoedigheid.
Frater Andreas is ruim 50 jaar aan de Ruwenberg verbonden geweest, van 1861 tot 1912 met een onderbreking van 1876 tot 1878.

In 1869 besloot het bestuur van de congregatie van de fraters de Latijnse afdeling van de kweekschool in het Moederhuis te Tilburg over te plaatsen naar de Ruwenberg. Voortaan zouden de studenten die voor het priesterschap in de congregatie bestemd waren, daar hun eerste opleiding ontvangen. Frater Andreas werd als directeur met de leiding van deze afdeling belast. Het bewees hoeveel waardering de oversten voor hem hadden en hoe groot hun vertrouwen in hem was. Hij mocht dan geen briljant onderwijzer zijn, hij bezat wel in hoge mate de kwaliteiten om leiding te geven aan kandidaten voor het priesterschap. Deze taak vervulde hij tot in 1900, met een onderbreking van 1876 tot 1878. Sommige studenten morden, dat frater Andreas hen al te vroom opvoedde, maar de waardering voor zijn rechtvaardigheid overwon. Frater Andreas wilde boven alles zijn studenten een nauwkeurige onderhouding van het reglement bijbrengen, niet uit slaafse gehoorzaamheid, maar uit eerlijke plichtsvervulling. Zelf was hij hun levende voorbeeld. Toen hij in 1876 zes studenten voor het priesterschap als eerstelingen van zijn cursus aan de congregatie kon aanbieden, toonde hij zich op de dag van hun inkleding buitengewoon verheugd.

Boeken
Frater Andreas wilde steeds dienstbaar zijn, elk moment dat hem werd gegund. Dat uitte

zich ondermeer in een tiental boeken, vertalingen van buitenlandse literatuur, die hij deels heeft geschreven onder het pseudoniem J.M. Vincent. Enkele titels zijn:

- “Agnes, het bruidje van het Allerheiligst Sacrament”, naar het Engels van Cecilia Mar Caddell, 1884, 2e druk 1887;
- “Katholieke kindertuin, of legenden voor kinderen”, oorspronkelijk van Fr. S.Hattler s.j., in 4 delen, 1886-1887;
- “Practische leerwijze in het onderricht in de katechismus”, oorspronkelijk van G.Mey, 1894;
- “Noveenboekje”, 1898, in 1937 herzien en opnieuw uitgegeven door fr. Salesianus van Zantbeek;
- “Engelands Nero”, 1904;
- “O, die begeerlijkheid, verhalen voor volk en jeugd”, 1904;
- “Bloemen uit de katholieke kindertuin”, oorspronkelijk van fr. S.Hattler s.j., 1914, 2e druk 1922;
- “De macht der waarheid (Daria en Chrysantus)”, oorspronkelijk van W.Herchenbach, 1918;
- “Zonnige dagen”, oorspronkelijk “Wat Nonni op IJsland beleefde” van Jon Svensson, 1926;
- “Nonni, lotgevallen van een IJslandse jongen door hemzelf verteld”, 1926.

De laatste drie boeken zijn uitgegeven na zijn dood. Ook heeft frater Andreas anoniem veel bijdragen geleverd aan het in 1892 door de fraters overgenomen tijdschrift ”De Engelbewaarder”. De kalme, ernstige, bedaarde, ascetisch ingestelde, bejaarde kloosterling was eigenlijk niet de man om voor kinderen interessant en tot de verbeelding sprekend te schrijven. Vele bijdragen werden door de redactie dan ook als ongeschikt afgekeurd. “Dat maakte frater Andreas niet boos, niet moedeloos, maar hij bleef ijverig voortgaan en was even kalm en tevreden over een afgekeurd als over een geplaatst artikel”.
In 1912 maakte een kwaal in de rechterbovenarm het frater Andreas onmogelijk nog langer met de rechterhand te schrijven. Meer dan zeventig jaar oud leerde hij met grote inspanning met zijn linkerhand schrijven.

De heilige frater

Als religieus leefde frater Andreas in de geest van zijn geloften van armoede, sober en eenvoudig. Zijn gehoorzaamheid aan de kloosterregel was voor zijn tijdgenoten spreekwoordelijk. Hij was dienstbaar. Hem was niets te veel en niets te weinig. Zijn deugdzaamheid was opvallend, ook voor hen die met hem leefden. Men zei van hem: “Als we allemaal zo gehoorzaam zouden zijn als frater Andreas, dan zou, zoals vroeger, één overste genoeg zijn voor duizend monniken”. Biddend is frater Andreas door het leven gegaan. In zijn leven en werken vond hij een voorbeeld in de H.-Vincentius, die door bisschop Zwijsen tot patroon van de activiteiten van de fraters was gekozen. Vandaar ook zijn pseudoniem J.M.Vincent.

In het leven van frater Andreas hebben blijheid en naastenliefde gestalte gekregen in zijn spreekwoordelijke goedheid. Iedere dag opnieuw gaf frater Andreas zich helemaal: aan zijn medebroeders, aan zijn leerlingen en aan de vele jeugdige lezers van zijn verhalen. Zijn liefde voor God had hij vertaald in goedheid voor de mensen. Zijn hele figuur, gelaat en manieren kenmerkten een buitengewone goedheid, liefde en bezorgdheid voor zijn leerlingen. “Hoe komt het toch”, vroeg een medebroeder die frater Andreas dagelijks had zien worstelen met zijn gebrek aan gezag zich af, “dat deze onbekwame opvoeder in latere jaren toch door al zijn oud-leerlingen in zo’n hoge mate vereerd werd?”. Een oud-leerling lichtte in 1919 de sluier van dit geheim op door te getuigen: “Ik heb zelf gezien dat de eerwaarde frater Andreas een toonbeeld was van deugd en heiligheid. Dat hij was van een zacht en zeer innemend karakter, steeds vol goedheid, liefde en bezorgdheid voor zijn leerlingen. Dat hij uitmuntte in zachtmoedigheid, gedienstigheid en welwillendheid. Dat hij altijd zichzelf bleef, nooit uitgelaten, maar steeds hetzelfde goed humeur had”.

Andreas was een man van vurig gebed. Niet alleen was hij altijd ruim op tijd aanwezig voor het gezamenlijke gebed, dat dagelijks enige uren vroeg, maar heel vaak maakte hij van de gelegenheid gebruik om tussen zijn lessen een korte tijd in de kapel te bidden. Hij deed zijn gebed met de diepste eerbied en aandacht. In het bijzonder eerde hij het lijden van de Heer en zijn grootste geluk was het vieren van de eucharistie. Ieder viel op hoe gelukkig hij er uitzag als hij communiceerde, wat in die tijd, behalve op zondag, ook tweemaal in de week was toegestaan. Een jongen die frater Andreas niet kende zei, toen een andere frater hem aanduidde waar hij in de kapel altijd zat: “O, het is die frater die nooit opkijkt!“.

Al tijdens zijn leven op de Ruwenberg werd frater Andreas door zijn medefraters doorgaans ‘de heilige frater’ genoemd, en ook door zijn leerlingen op de Ruwenberg.

Overlijden
In de eerste helft van 1912 openbaarde zich bij frater Andreas de kwaal die een zwaar kruis voor hem zou worden en die uiteindelijk zou leiden tot zijn dood op 3 augustus 1917. Het begon met pijn in de rechterbovenarm. Dit was aanleiding voor zijn uitspraak: “De vriendelijkste bezoekers doen me nog het meeste pijn, als ze mij zo vriendelijk de hand schudden”. Op 23 augustus 1912 werd hij, vanwege zijn ziekte, overgeplaatst naar Tilburg. Het zal hem pijn hebben gedaan na ruim vijftig jaren de Ruwenberg te moeten verlaten, al liet hij dat niet merken. Bij medisch onderzoek werd tuberculose vastgesteld. Vijf jaren pijn zouden volgen. Zijn verplegers en verzorgers vertelden over deze jaren: *Zijn geduld was opvallend, nooit hoorden we hem klagen, bij de pijnlijke jodiuminjecties toonde hij ons een kalmte die ons verbaasd deed staan, steeds dezelfde glimlach op zijn gelaat, altijd even vriendelijk, even opgeruimd en dankbaar voor iedere kleine dienst*. En in deze periode heeft hij nog boeken geschreven, met zijn linkerhand. Zijn eerste biograaf, frater Frumentius, die hem vele jaren op de Ruwenberg had meegemaakt, schreef: “En ik zelf, die het voorrecht heb genoten in dien laatsten tijd ook nog van 1912 tot 1913 een jaar met hem samen te wonen, ik verklaar wat ik reeds vroeger aangaf: frater Andreas was ook nu nog frater Andreas, stipt, gehoorzaam, kalm, tevreden en opgeruimd. Zo heeft hij altijd geleefd, zo is hij gestorven”.

Op de avond van 3 augustus 1917 is frater Andreas overleden. “Te half negen”, schreef de ziekenverzorger, “zou de openingsmeditatie voor de jaarlijkse retraite beginnen, maar men bleef bij frater Andreas, overtuigd dat er geen schonere meditatie is dan het aanschouwen van een heilige medebroeder die de aarde ging verlaten”. Toen men zijn biechtvader zijn doodsbericht bracht, zei deze: “Ik bid niet voor hem, hij heeft het niet meer nodig. Morgen bij de H.-Mis zal ik niet voor hem maar tot hem bidden”.

Gebedsverhoringen
Menselijkerwijs gesproken was het te verwachten geweest dat deze man, wiens leven zo geruisloos was voorbijgegaan, na zijn dood spoedig vergeten zou zijn en uit het gezichtsveld verdwenen. Maar wonderlijk genoeg is het niet zo gegaan. Bijna onmiddellijk na zijn dood ging men de verborgen Godszoeker uit de vergetelheid naar voren halen. Op onverklaarbare wijze ontstond er een verering voor hem, men smeekte zijn hulp af. De toenmalige directeur van de Ruwenberg, frater Frumentius, die frater Andreas vele jaren van nabij had meegemaakt, verzorgde in 1921 een eerste levensbeschrijving. Aan het slot van zijn werkje vermeldde hij een twintigtal gebedsverhoringen uit de vijftig eigenhandig ondertekende bewijzen van dankbaarheid, die gedurende de jaren 1918 tot en met 1920 waren binnengekomen. Vanaf 1921 worden alle gebedsverhoringen - dat zijn er al meer dan zesduizend - bewaard in het zogenaamd “Frater Andreas Bureau”.

Een paar gebedsverhoringen:

“Ik leed vreselijke pijn in mijn mond. Gelukkig dacht ik aan de relikwie van Frater Andreas. Ik heb ze tegen mijn gezicht gehouden en binnen 24 uur was ik geheel vrij van de pijn.”

“Bij een vreselijke storm werden van twee zijden gaten in ons dak gerukt, die we terstond lieten dichtmaken. Maar de storm nam nog in hevigheid toe, zodat we ieder ogenblik vreesden dat het hele dak zou worden afgerukt. Maar we staken een prentje van Frater Andreas onder de balken, met de bede ons voor verder onheil te behoeden. En zie, als door een wonder bleef het dak verder onbeschadigd. Er werd zelfs geen enkele pan meer afgerukt.”

“Hierbij kom ik mijn oprechte dank brengen aan Frater Andreas voor de volgende gunst. Daar er reeds twee kinderen overleden zijn en er nog maar één in leven is, beloofde ik, dat als ons huwelijk nog eens gezegend mocht worden we het kind de naam Andreas zouden geven. En zie: Na een maand mochten we weer hopen en alles is goed gegaan. Het kind is gezond en zoals beloofd heet het ook Andreas.”

“Moeder leed aan een ernstige ziekte. Daar menselijke hulp niet mocht baten, deden wij een noveen tot Frater Andreas en ons gebed werd verhoord.”

“Ik vervul een plicht van dankbaarheid aan Frater Andreas door het bekendmaken van de genezing van mijn moeder, die door een gevaarlijke hartziekte haar dertien kinderen dreigde te ontvallen. De aanraking met een relikwie en een vurig gebed van de huisgenoten bracht de onverwachte snelle genezing.”

“Ik had iets aan mijn ogen gekregen en leed er erg veel pijn door. Ik gebruikte wat huismiddeltjes, maar dat hielp niet veel. Op een avond dacht ik: ‘Ik zal het prentje van frater Andreas op mijn ogen leggen’. Ik deed het. De pijn hield op en ik kon rustig slapen. Zo deed ik elke dag en na een paar dagen waren mijn ogen helemaal beter.”

Er staan ook gebedsverhoringen uit Udenhout genoteerd, zoals deze:

“Ik leed erge pijn in de lenden en nam mijn toevlucht tot Frater Andreas en deed een noveen. Reeds de eerste dag was de pijn minder en de negende dag was ze geheel weg”.

Proces van zaligverklaring
Het graf van frater Andreas bevindt zich sinds 2002 in de kapel van het generalaat te Tilburg, waar een traditie van een jaarlijkse bedevaart is ontstaan. In 1947 begon het proces van de zaligverklaring, dat in 1994 werd afgesloten. Vanaf dat moment is het wachten. Volgens de huidige kerkelijke regel is een wonder nodig.

Gebed om de zaligverklaring van frater Andreas:
Heer, onze God, frater Andreas is bij velen geliefd.
Graag denken mensen aan hem, bidden tot hem en zoeken bij hem steun.
Hij had voortdurend aandacht voor U en voor de medemens
En was daarin zorgzaam en toegewijd.
Hij was ‘buitengewoon’ gewoon:
Een man van eenvoud, vroomheid, eenheid en heelheid.
Sta toe, tot vreugde van Uw kerk,
dat het voorbeeld dat frater Andreas ons allen gaf
erkenning mag vinden in een spoedige zaligverklaring.

Bedevaart
Op dit moment is er elk jaar een bedevaart naar het graf van frater Andreas. In 2005 ging pastoor Looyaard voor in de H.-Mis tijdens de bedevaart. Een fragment uit zijn toespraak:

Frater Andreas had zich aan God verbonden en ook aan zijn broeders. Hij aanvaardde hen met hun goede en minder goede kanten, zoals ze ook hem aanvaardden. Maar nooit heeft hij vergeten, dat niet zij elkaar hadden uitgekozen, maar dat God hen heeft gekozen en bij elkaar heeft gebracht als een broedergemeenschap. Andreas gaf zich helemaal, met heel zijn persoon, met lichaam en ziel, met al zijn talenten en kwaliteiten, maar vooral, met heel zijn hart. In het besef, dat God zelf een en al hart is, een en al liefde, belangeloze onberekenbare liefde. Hij schenkt zich helemaal aan ons en frater Andreas schonk zich helemaal aan Hem en aan zijn broeders, met liefde die niet berekend was, die niet het beste voor zichzelf hield, maar zoals Gods liefde tot hem belangeloos en onberekenbaar was. Want slechts met zulk een liefde bouw je mee aan de opgang van een religieuze gemeenschap, moet hij hebben gedacht. Niet op de eerste plaats door je prestaties, maar door de liefde, de humilis caritas, de nederige liefde. Een liefde die niet neerziet op de ander, maar die in deemoed opkijkt naar de ander met een diepe menselijke warmte. De weg van Jezus is frater Andreas gegaan, de weg van de zich kleinmakende liefde.

Lied
Frater Andreas, onze voorspraak
Melodie: U Rozenkrans bemin ik

Wij zien in U, Andreas,
De trouwe vriend van God,
Die door Uw moedig streven
Ons steunt in ’t levenslot.
Leer ons zoals Gij
Needrig, vroom en blij
De levensweg te gaan
En dicht bij God te staan.

Gij waart ons goede voorbeeld
In ’t dagelijkse werk,
Om rustig onze plichten
Te doen, getrouw en sterk.
Help ons in deez’tijd
Kost het soms wel strijd,
Te leven naar Gods woord,
Stil in ons hart gehoord.

Vertrouwend op uw voorspraak,
De kracht van uw gebed,
Verhopen wij verhoring,
Dat g’op ons smeken let.
Help ons bij de Heer,
Help ons immer weer.
Andreas, hoor ons aan,
Blijf altijd bij ons staan.

Bidden tot frater Andreas
Als u tot frater Andreas wilt bidden, kunt u een noveen houden door negen dagen achtereen het volgende gebed te herhalen:

Vader in de hemel, wij danken U voor de weldaden, die U aan ons schenkt. U bent de Gever van alle goeds en hebt Uw kinderen lief. Wij vragen U daarom, op voorspraak van Frater

Andreas, om … (vul uw verzoek in). Wij bidden U vurig ons gebed te verhoren. Frater Andreas, beveel onze gebeden aan bij de Heer. Amen.

Hoofdstuk 5

MYSTICA MARIA VAN (UDEN)HOUT

H.A.F. Lenting (Brabantse biografieën 4, 1996)

Noot van de samenstellers van dit boek: In deze bijdrage wordt verondersteld dat de Oisterwijkse mystica Maryken Beyens ofwel Maria van Hout in Udenhout is geboren. Zij kwam uit Oisterwijk en Udenhout behoorde in die tijd tot de parochie van Oisterwijk. Wij kunnen Maryken Beyens evenwel niet in het Udenhout van de vijftiende eeuw terugvinden. Mochten we in de toekomst wel kunnen aantonen dat Maryken Beyens uit Udenhout afkomstig was, dan is een plek in dit boek verantwoord.

Over het leven van Maria van Hout zijn slechts weinig feiten bekend. Waarschijnlijk is zij in het laatste kwart van de vijftiende eeuw te Udenhout geboren. Na een grotendeels verborgen leven in het Maagdenhuis Bethlehem te Oisterwijk overleed zij op 30 september 1547 te Keulen.

Maryken Beyens

In een akte uit 1542 wordt zij ‘Maryken, dochter van Lenaert Beyens’ genoemd, maar aangezien de naam Bey of Beyen in die tijd in Oisterwijk en Udenhout veel voorkwam, biedt die aanduiding weinig uitsluitsel. Vast staat, dat zij uit een eenvoudige familie afkomstig was en weinig onderwijs genoot. Ook toen ze nog bij haar ouders woonde, leidde Maria – zonder een gelofte te hebben afgelegd – een kloosterlijk leven. Ze trad in bij het Maagdenhuis te Oisterwijk, een klein begijnhof van acht à negen bewoonsters, dat rond 1440 was ontstaan. Toen het honderd jaar later vervallen was, kocht Claes van Esch in 1539 voor de maagden van Oisterwijk een huis met hof. In dit nieuwe begijnhof woonde Maria van Hout nog enkele jaren als meesteres. In 1532 had de prior van de Kartuize St.-Barbara te Keulen, de Leidenaar Pieter Bloemeveen (Blomevenna), na ruggespraak met zijn communiteit Maria en twee medezusters uitgenodigd zich in de nabijheid van de Kartuize te vestigen. De kartuizers zouden dan voor hun levensonderhoud zorgen. Pas dertien jaar later, in 1545, zouden de zusters uit Oisterwijk gevolg geven aan dit verzoek.

Bloemeveen was met het Oisterwijkse Maagdenhuis in contact gekomen, doordat de procurator (econoom) van de Kartuize, Gerard Kalckbrenner uit Hamont, in 1531 in ’s-Hertogenbosch was geweest om enkele zaken van het klooster af te wikkelen en bij die gelegenheid ook Oisterwijk had bezocht. Daar maakte hij kennis met de zogenaamde Oisterwijkse Kring, een vroom gezelschap waartoe behalve de bewoonsters van het begijnhof ook enkele gelijkgezinde burgers en Franciscanessen van het klooster Catharinenberg behoorden. Bij zijn bezoek kreeg Kalckbrenner enkele traktaten overhandigd die waren geschreven door Maria van Hout. Verder kon hij een aantal brieven achterhalen die zij aan verscheidene mensen had geschreven. Hij nam dat alles mee naar het kartuizerklooster in Keulen waar het grote indruk maakte. De Kartuizers hadden in het Latijn enkele werken geschreven waarin het katholieke geloof werd verdedigd tegen de toen juist opkomende leer van Luther. Zij wilden echter ook graag het gewone volk bereiken, dat geen Latijn kende en daarvoor leek hen het werk van Maria van Hout bijzonder geschikt. Nog in hetzelfde jaar 1531 liet Kalckbrenner alles wat hij van Maria in bezit had gekregen, voorzien van een inleiding van hemzelf, in Keulen drukken onder de titel *Der rechte Wech zo der Evangelischer volkomenheit,* zonder overigens de naam van de schrijfster te noemen. Een jaar later werd, eveneens in Keulen, *Das Paradijs der lieffhavender sielen voll inniger oiffingen des geists* uitgegeven. Een derde werk, *Negen graden van eenvoud*, is verloren gegaan. Kalckbrenner gaf Maria’s werk niet uit in het Brabantse dialect, waarin zij het geschreven had en dat hij als Brabander goed kon lezen, maar hij vertaalde het in het Ripuarisch, het schriftdialect van Keulen en omgeving.

Sacramentsdag 1531

In Maria's leven heeft Sacramentsdag 1531 een beslissende rol gespeeld. Op die dag had zij een visioen, dat haar de geestelijke vereniging met God intens deed ervaren. Deze ervaring had een ommekeer in haar houding tegenover haar medemensen tot gevolg: de weifelende, onzekere Maria van de eerste brieven, die niets durfde zonder uitdrukkelijke toestemming van haar biechtvader, werd de vastberaden vrouw, die de haar door God gegeven opdracht tot apostolaat onder de zondaars en afvalligen consequent uitvoerde. Zij was blijkbaar in staat om bij degenen die met haar in contact kwamen vriendschappelijke, hartelijke gevoelens op te wekken. Petrus Canisius, die haar enkele malen in belangrijke zaken raadpleegde, sprak haar aan met 'Mijn allerliefste moeder'en na haar dood voelde hij zich als van een moeder beroofd. Ook de Keulse Jezuïeten, bij wier eerste vestiging in Duitsland zij een belangrijke rol had gespeeld, noemden haar 'Mater nostra'. Maar ook in eigen land had zij, de eenvoudige vrouw in haar kleine kloostertje, een grote invloed op velen die haar om raad vroegen, ofschoon die intellectueel verre haar meerderen waren.

In Kartuizers en Jezuïeten zag zij degenen, die haar konden helpen haar apostolische taak uit te voeren; de eersten door hun gebed, de anderen door hun prediking en geschriften. Al haar lijden stelde zij in dienst van dit apostolaat. Naast een zwakke gezondheid had zij veel pijn, zeer waarschijnlijk een gevolg van het feit dat zij gestigmatiseerd was, dat wil zeggen dat zij de wondentekenen van Christus droeg. In enkele passages van haar brieven sprak zij over pijnen in het hoofd, de handen en de voeten. Haar hoofd voelde aan alsof er een 'hoed van doorns' op gedrukt werd. Een andere vorm van lijden was de grote armoede in het Maagdenhuis. Die armoede was onder meer een gevolg van het feit, dat de gebedstaken dikwijls in botsing kwamen met handenarbeid als kaarden, spinnen en weven, waarmee de begijnen de kost moesten verdienen.

Veel heeft Maria ook te lijden gehad van haar biechtvader, die met de beste bedoelingen van haar het uiterste aan ascese en boetedoening heeft gevraagd. Die biechtvader was de plaatselijke pastoor Philippus van Hosden, die zoals alle pastoors van Oisterwijk tot 1664 een Augustijner koorheer van de Sint-Gertrudisabdij te Leuven was. Hij was daardoor nogal eens uit Oisterwijk weg en dat werd er niet beter op, toen hij werd aangesteld als prior en coadjutor met recht van opvolging van de abt. Daardoor moest de communicatie tussen Maria en haar geestelijke vader meestal schriftelijk plaatsvinden. Een aantal van deze brieven heeft Kalckbrenner in zijn verzameling opgenomen. Ze geven een indruk van de wijze waarop haar gehoorzaamheid aan de goddelijke opdracht tot apostolaat in conflict kwam met de zwijgplicht die de biechtvader haar had opgelegd. Maria gaf namelijk onverbloemd haar mening te kennen als haar advies werd gevraagd en sommigen hadden zich blijkbaar daarover beklaagd.

Mystiek

Maria's plaats in de mystiek kan in tweeërlei opzicht worden bepaald: binnen het kader van de Nederlandse mystiek van haar tijd en in het geheel van de begijnenmystiek. Kort gezegd is mystiek de ervaring van vereniging of eenheid met God. In de Middeleeuwen kwam deze mystiek hoofdzakelijk voor in de vorm van bruids-, lijdens- en wezensmystiek. Bruidsmystiek berust op de tekst van Jesaja 62,5: 'Zoals een jongeman een meisje huwt, zo zal Hij, die u opbouwt, u huwen. En zoals de bruidegom blij is met zijn bruid, zo zal uw God zich verblijden om u.' In deze tekst gaat het om een bruidsrelatie tussen Jahwe en Zijn volk, die door de mystieke begijnen wordt overgebracht op de verhouding tussen God en henzelf, waarbij ze streven naar het één-worden met de goddelijke Bruidegom. Lijdensmystiek wil de herinnering wakker houden aan het lijden van Christus en aan Zijn verlossingsdaad aan het kruis. De hele Middeleeuwen zijn doortrokken van de geest van het lijden en het sterven voor de wereld. In de wezensmystiek, de hoogste vorm van mystiek, staakt de mens alle uiterlijke en innerlijke activiteit, waardoor ruimte ontstaat voor de goddelijke inwerking. De mens is dan slechts Gods instrument en ondergaat die inwerking passief. Volgens

Ruusbroec kan dit leiden tot het verwaarlozen van de deugdbeoefening en tot geestelijke hoogmoed, als het niet wordt aangevuld met het ‘werk van de liefde’, de actieve dienst aan en in de wereld. Maria van Hout heeft getracht, deze woorden van Ruusbroec in praktijk te brengen.

De vraag, welke van de genoemde vormen van mystiek in Maria’s werk terug te vinden zijn, is niet eenvoudig te beantwoorden. Toen zij in het Maagdenhuis intrad, was in de meeste andere begijnhoven de al eeuwen bestaande begijnenmystiek vervlakt tot een zeker naïef ascetisme, gekenmerkt door allerlei stichtende verhaaltjes over wonderlijke gebeurtenissen. In het Oisterwijkse begijnhof echter is ze grotendeels intact gebleven en Maria nam deze mystiek moeiteloos over. In haar vroegste werk, enkele traktaten over de afzonderlijke beden van het Onze Vader en over de wonden van Christus, vinden we zowel bruids- als lijdensmystiek. In een traktaat over de armoede van geest beschrijft zij, hoe de ziel in mystieke vereniging met God in Zijn Wezen opgaat. Daar kunnen we dus van wezensmystiek spreken. In haar brieven overheerst de lijdensmystiek en àls er sprake is van bruidsmystiek, dan is die toch gericht op de Christus van het Lijden en de Kruisdood.

Na een langdurig ziekbed, een gevolg van haar strenge leefwijze, overleed Maria van Hout op 30 september 1547. Ze werd begraven in de Mariakapel van de kartuize. Bij opgravingen in 1920 is wel de grafplaat teruggevonden, maar niet het graf zelf.

Hoofdstuk 6

DE ZONEN VAN HEIJLIGER VAN IERSEL

Kees van Kempen

Het gezin van Heijliger van Iersel

In 1730 huwden Adrianus, zoon van Adrianus van Iersel, en Maria, dochter van Helgerus (Heijliger) van Grevenbroeck. Ze waren “een grote boer” in het dorp en hun landerijen lagen aan de Slimstraat en de Molenhoefstraat. Ze kregen een gezin van 12 kinderen, van wie er twee priester werden, Arnoldus die pastoor te Zevenbergen werd, en Franciscus. Heijliger, ook wel Tossanus genoemd, was na zijn heerbroer, de pastoor van Zevenbergen, de oudste jongen van het gezin en hij nam de boerderij aan de Slimstraat over. Hij huwde op 29 januari 1786 met Joanna Maria Judoci (Joost) van Abeelen uit Helvoirt. Zij kregen samen zeven kinderen: Adrianus (1788) stierf jong, Arnolda (1789) weldoenster van onze kerk, Josephus (1792) weldoener van onze kerk, Joannes (1794) pastoor te Den Dungen, Maria (1798), Franciscus (1800) kapelaan te Den Dungen en Arnoldus (1805) pastoor te Waspik. Maria was de enige die trouwde, en wel met Antonius van Oorschot uit Eindhoven, en was voorouder van de latere burgemeester Jozef van Iersel en diens zoon Gouden Willem, de schenker van de grond van Huize St.-Vincentius.

Weldoeners van de kerk

Het mooie interieur van de kerk is tot stand gekomen dankzij schenkingen, veelal collectes onder de parochianen, soms ook individuele schenkingen. De familie van Heijliger van Iersel heeft een bijzondere rol gespeeld bij de keuze van het kerkinterieur. De familie was boer, had vele woningen en boerderijen in bezit en was verstrekker van kredieten en hypotheken. De familie was door en door katholiek, hooggeschoold en had affiniteit met kerkelijke kunst. Het gezin van Heijliger van Iersel en Joanna van Abeelen telde zeven kinderen, waarvan drie priesters en twee ongehuwde kinderen. Tot de nalatenschap van deze twee kinderen, Arnolda en Josephus, na hun overlijden in 1864 behoorden 124 schuldbekentenissen onder vestiging van hypotheek. Bij de bouw van de kerk in 1841 was Heijliger van Iersel overleden. Zijn weduwe en haar kinderen Arnolda en Josephus ontwikkelden zich tot grote weldoeners van kerk en armen. Ze hebben vele schenkingen gedaan voor het interieur van Sint-Lambertuskerk (periode van 1841 tot 1864). Arnolda en Josephus hebben ook aan de basis gestaan van de stichting van Huize St.-Felix (1862). Het is Arnolda van Iersel die wordt bedoeld met A.v.I. als schenkster van het hoogaltaar. Boeiend is op te merken, dat de preekstoelen van Udenhout, Den Dungen en Waspik heel veel op elkaar lijken en dat de afbeeldingen van de Bergrede op de preekstoelen van Udenhout en Waspik nagenoeg identiek zijn. De familie van Iersel was blijkbaar zeer betrokken bij de kerkelijke kunst in die tijd. De preekstoel van Den Dungen was ouder dan die van Udenhout en was gemaakt door de Antwerpse beeldhouwer Jan Baptist van Hool. Het is mogelijk dezelfde familie van Iersel, waardoor de Udenhoutse parochie in contact kwam met de Antwerpse beeldhouwer Jan Jozef Peeters.

Joannes van Iersel, pastoor te Den Dungen

Joannes studeerde aan het seminarie van Herlaer. Hij werd in 1815 professor-theologant in de filosofie. De priesterwijding volgde in 1818, waarna hij een benoeming ontving tot kapelaan in Schijndel. In 1826 werd hij pastoor in Den Dungen. Na zijn overlijden in 1856 werd hij opgevolgd door een eveneens in Udenhout geboren pastoor, Henricus van Beurden.

Pastoor Van Iersel heeft in den Dungen een Memoriaal aangelegd waarin hij notities maakte over wat er gebeurde met het kerkgebouw. We vinden daarin ondermeer:

- *De beide kleine altaren waren in het jaar 1828 een present van Henricus de Cock, den maker dezer was Dieltjes te Grobbendonk.*
- *In de vier beelden der Gilden Ambrosius, Antonius, Georgius en Catharina betaalden de respectievelijke gildes ieder vijftig gulden.*
- *De predikstoel, gemaakt door Dieltjes en Van Hool beeldhouwer te Antwerpen, kostte 1878 gulden, welke door diverse giften werd daargesteld. De pastoor J. van Iersel betaalde daarin 300 gulden.*
- *Het schone orgel met kas en oxaal waar Van Buijzen te Boxmeer vervaardigde het schrijnwerk, de heer Peeters te Antwerpen het beeldwerk en het orgelwerk de heer Smits te Reek in het jaar 1836. Beliep circa 9000 gulden. Door 120 contribuanten werd aangebracht 3.366,70 gulden. Wij (lees pastoor J. van Iersel) namen daar in deel voor 300 gulden.*
- *Den schonen Lieve Vrouwen troon gemaakt door de beeldhouwer Peeters in het jaar 1842 voor 1500 gulden, betaalde ik pastoor heel en gansen.*

De pastoor laat niet na op te schrijven hoezeer hij financieel heeft bijgedragen. Maar tussendoor lezen we toch wel heel boeiende informatie. De parochie van Den Dungen had contact met Antwerpse beeldhouwers. Al in 1836 werd de Antwerpse beeldhouwer Peeters genoemd. Dat is vijf jaar eerder dan de bouw van de kerk in Udenhout. Er is haast geen twijfel over mogelijk, dat de Udenhoutse bouwpastoor Petrus Verschuure in contact is gekomen met de Antwerpse beeldhouwer via de familie van Heijliger van Iersel, Joannes te Den Dungen of Arnoldus te Waspik. En in 1836 is sprake van Van Buijzen uit Boxmeer. Dat zal toch de Boxmeerse schrijnwerker Buijssens zijn, die vanaf 1841 samen met beeldhouwer Jan Jozef Peeters voor het interieur van de Udenhoutse kerk heeft gezorgd.

De pastoor vervolgde in zijn memoriaal: *Ook schonk ik aan de kerk de schilderijen "Mozes aan de Rode Zee", "De verzoening van Jacob en Ezau", "De Heilige Familie" (uit de school van Rubens), "Verschijning van O.L. Vrouw met kindeke aan een heilige" (Karel van Mander), "Het Laatste Avondmaal", "De Zaligmaker aan het kruis in de duisternissen der aarde", "De gestorven Christus beweend door de engelen" en "Het huwelijk van Onze Lieve Vrouw met St.-Jozef".* Dit getuigt toch van een ware kunstliefhebber.
En de pastoor ging nog een tijdje door: *De beste missaal met zilveren beslag, het zilveren schenkbord, de zilveren ampullen. Allemaal presenten van mij, J. van Iersel, pastoor*.

De preekstoel van de kerk van Den Dungen is, evenals de preekstoel in de Udenhoutse kerk, geschonken door de moeder van pastoor Van Iersel en het Mariabeeld door zijn zuster Arnolda.

Pastoor Van Iersel heeft een congregatiekapel laten bouwen. Hij maakte van deze schenking tevens een fundatie, waarin hij bepaalde dat na zijn dood het kerkbestuur zijn uitvaart zou betalen, gedurende veertig jaar missen zou laten opdragen en een bedrag zou uitbetalen aan de armen van Den Dungen en het Maaskantje.

Franciscus van Iersel, kapelaan te Den Dungen
Franciscus studeerde aan het seminarie van Herlaer. Priester gewijd in 1823. Hij was enkele jaren assistent in Gestel en volgde in 1826 zijn broer naar Den Dungen om bij hem assistent te zijn. Franciscus had een zwakke gezondheid. Hij stierf in 1849.

Arnoldus van Iersel, pastoor te Waspik
Arnoldus werd kapelaan te Waspik in 1834. Daar was pastoor Spoorenberg al druk bezig om een nieuwe kerk te kunnen bouwen, wat uiteindelijk lukte in 1841, net als in Udenhout een Waterstaatskerk. De inwijding was op 4 oktober 1841 door monseigneur de Wijkerslooth, die vanaf Waspik doorreisde naar Udenhout om daar op 7 oktober de nieuwe Waterstaatskerk in te zegenen. Pastoor Spoorenberg heeft niet zo lang kunnen genieten van zijn nieuwe

kerk; hij overleed in januari 1843. Een week later werd Arnoldus van Iersel zijn opvolger als pastoor van Waspik. We citeren de geschiedschrijvers van de Waspikse parochie: Arnold van Iersel moet behoorlijk vermogend geweest zijn – evenals zijn familie trouwens. Van een aantal zaken is bekend dat familieleden van de pastoor - met name Arnolda (ongehuwd) en Josephus (ongehuwd) en ook Jan en Frans, pastoor en kapelaan in Den Dungen) – met giften de aanschaf mogelijk hebben gemaakt, onder andere het nog bestaande Loret-Vermeersch orgel uit 1856. Maar ook het Barbarabeeld in de voorgevel is een geschenk van Arnolda van Iersel. We gaan er van uit, dat de meeste kerkmeubelen komen uit het atelier van Peeters in Antwerpen. Zeker is dat pastoor Van Iersel zelf betaald heeft: de communiebank, de preekstoel, het orgel, het Bartholomeusbeeld in de voorgevel, kazuifels, missalen, kandelaars, de kruisweg, enz. enz. Tegen het einde van zijn leven heeft hij nog een weiland geschonken ten behoeve van de zusters voor het bouwen van schoollokalen bij hun liefdesgesticht en een zeer ruime fundatie gesticht, waarvoor hij zelfs de lof en de dank van de bisschop kreeg. In 1868 was Arnold van Iersel 25 jaar pastoor. Dat moet een grandioos feest geweest zijn, tenminste als je kijkt naar de cadeaus die over en weer geschonken zijn. De pastoor liet de kerk schilderen, waarvan hij de helft zelf betaalde. Pastoor van Iersel was helemaal in de ban van de missie. Hij liet zeker twaalf keer een ‘missie’ (van enkele dagen tot een week) houden door de paters Redemptoristen of door de Kapucijnen. De pastoor schreef daarover steeds uitvoerig en vol enthousiasme in het parochiememoriaal. In 1858 lukte het de pastoor om zusters naar Waspik te halen, die er een liefdesgesticht begonnen. In 1862 begon hij een meisjespatronaat, in 1865 een H.-Familie voor de mannen en in 1867 richtte hij de Vincentiusvereniging op. Op 20 juni 1881 kwam er een eind aan zijn vruchtbare leven. Hij was toen ruim 38 jaar pastoor van Waspik. Zijn opvolger schreef: *Pastoor A. van Iersel heeft hier veel gedaan maar was ook zeer rijk. Door zijn zorgen en voorschotten bevrijdde hij de kerk geheel van een zware schuldenlast.*

Pastoor Arnoldus van Iersel liet in Udenhout aan de Slimstraat een statig herenhuis bouwen, waar hij zijn laatste jaren in rust wilde doorbrengen. Maar uiteindelijk heeft hij toch nooit de stap kunnen zetten om Waspik te verlaten. De door hem gebouwde woning aan de Slimstraat bood vanaf 1900 onderdak aan burgemeestersgezinnen.

Hoofdstuk 7

MISSIONARIS BROEDER PIET VAN IERSEL

Jan Denissen

Broeder Petrus van Iersel is geboren op 10 maart 1875, zoon van Adriaan van Iersel en Joanna Brekelmans. Ingetreden in het klooster in 1901, eerste geloften gedaan in 1903. Ging in 1910 voor het eerst naar de missie, naar Congo. Hij was bestemd voor het district Nieuw-Antwerpen, waar hij naar Umangi werd gestuurd. Later volgden de standplaatsen Boyange (1912), opnieuw Umangi (1914), Lisala (1916), Bosu Modanda (1917). Daar bleef hij de rest van zijn leven, op een jaar na; hij verbleef in 1923/1924 voor een rustjaar in België.

Inleiding

Van broeder Petrus van Iersel zijn 65 brieven bewaard gebleven en die bestrijken een periode van 45 jaar (1903-1948). Ze geven een mooi beeld van een missiepost en de band die hij onderhoudt met zijn familie. De meeste van de bewaarde brieven zijn gericht aan het gezin van Martinus van Iersel. Vanaf 1913 woont die op de Schoorstraat. Hij gaat ervan uit dat zijn brieven de familie rond gaan. Petrus ondertekent al zijn brieven met zijn doopnaam. Zijn broers noemt hij ook met de doopnamen. Dit is een echt tijdverschijnsel. In de brieven komen veel terugkerende zaken aan de orde. Hij vraagt naar de gezondheid van de familie, of ze meer willen schrijven en of ze zondagskranten willen opsturen. Jaarlijks hebben de missionarissen van Scheut een retraite in dat missiegebied in Congo. Hij ervaart die als een vakantie. Daar moet telkens een flinke reis voor gemaakt worden. Bijna elk jaar doet hij daar verslag van. Hij schrijft ook over het weer in Congo. Daarbij spelen drie zaken een rol: de hitte, de droogte en de regen. Op de missieposten is voortdurend gebouwd en hij geeft verslag van de vorderingen. Hij is en blijft een boerenzoon en vertelt wat er van het boeren daar terechtkomt maar informeert ook naar de oogst in Udenhout. Hij doet verslag van de inspanningen op het gebied van bekeringswerk en wat dat opgeleverd heeft.

Zijn oudere broer Graard (1873-1916) zat ook bij de missionarissen van Scheut. Die had de kloosternaam broeder Theodorus. Hij was later ingetreden dan Petrus namelijk in 1907. Korte tijd woonden ze samen op Sparrendaal. Theodorus deed zijn eeuwige geloften in 1915 en een jaar later in 1916 overleed hij. Ook van hem zijn een tiental brieven bewaard gebleven.

Samenvatting van interessante passages uit de brieven van broeder Petrus

Sparrendaal 8 december 1903 In de eerste brief vertelt hij, dat hij de geloften heeft mogen doen op 8 december 1903. *Of ik daarover tevreden was kunt gij wel begrijpen; mijne pen is niet bekwaam om het uit te drukken.* Hij wenst zijn broers geluk met het veulen. Hij zegt er wel achteraan *het lof niet vergeten om met het veulen te kunnen bezig zijn;*

Sparrrendaal 23 juli 1907 Hij schreef over zijn broer: *Broeder Theodoor is 't al zoo goed gewoon hier als vroeger in de Groenstraat bij Kobussen.* Petrus vond het jammer dat hij nog niet naar Afrika mocht.

Sparrendaal 4 juli 1909 Alle hooiers vertrekken, zes broeders gaan naar Afrika. Broeder Theodoor is er nog niet bij. Hij geeft aan dat er een kans bestaat dat hij naar de Filippijnen gestuurd zal worden. Dan weet hij nog iets: *En als ik dat gezegd heb; dan weet gij het en dan weet ik het niet meer. Mijn sigaren zijn bijna gansch verbrand, dat is wel niet in eens gebeurd maar toch is het zoo.*

Boma (Congo) 28 september 1910, een reisverslag. Op 10 september vertrokken ze vanuit Scheut (bij Brussel) naar Antwerpen. Daar werden ze ingescheept. *Het muziek speelde er van tijd tot tijd een lustig deuntje; en er was heel wat meer leven als op 't Winkel*. Op de boot was alles even schoon en prachtig. *Ik heb nog nooit zoo'n mooie woning niet gehad.* Om 3 uur vertrok de boot. *Duizenden toeschouwers stonden toen op het strand schreeuwden zich hees en wuifden met hun zakdoeken en gingen te keer of heel België ermee gemoeid was*.
Op 15 september kwamen ze aan bij de Canarische eilanden. Bij de stad Las Palmas legden ze aan. *Het was hier dat wij ook die duikelaars zagen dat zijn toch echte waterratten, jongetjes van 15 tot 20 jaar die niets droegen als een klein zwembroekje*. *Als er een stukje geld in de zee werd geworpen; zoef het bootje uit en achterna; en oogenblikkelijk hadden zij het vast. En het is niet dat de zee hier zo ondiep was want onze Brusselville (*de boot) *lag hier geankerd en die kwam niet op 't zand. Er zijn er zelfs twee gesprongen van boven van de leuning; dat was zeker wel 30 m hoog en dan nog in het water die franc pakken die er was ingegooid*.
Op 20 september meerde de boot aan in Dakar. *Aanstonds komen de kleine bootjes af om de reizigers aan land te brengen; wij maken er ook gebruik van om de stad eens te gaan bezichtigen.* Er wonen ongeveer 30.000 mensen meestal muzelmannen (moslims*), ruw, zwart en sterk volk*. Ze gingen de stad in. *Voor geleide hadden wij zoo'n jongske van 12 jaar en die had al weinig aan als een hemdje; en zoo fier stapte hij voor ons uit dat hem de slippen langs zijn beentjes sloegen*. Ze gingen naar de markt en hadden er genoeg te kijken. *Het riekte er alles behalve frisch*. De vis en allerlei vellen stonken.

Umangi Congo ongedateerd. Een vervolg van de reis. Petrus was bestemd om naar Boma te gaan, maar kreeg bericht om naar Nieuw Antwerpen te vertrekken. *Eerst twee dagen met de trein van Matadie naar Leopoldsville en dan nog 12 dagen met de stoomboot de rivier op. De zeereis is ten einde maar het reizen begint opnieuw. Dan moeten we over die spoorweg die zooveel geld en menschenleevens heeft gekost. 80.000 franc en hoeveel menschenleevens dat moet vreeselijk zijn geweest. Het is al bergen en rotsen van steenen de grond onvruchtbaar, tussen die bergen in de brandende zon; maar het is toch klaar gekomen en nu loopt die trein zoo'n 15 jaar en is van zeer grooten dienst. Voor die tijd was daar geen vervoer als van karavaanen, dragers en dan was dat een weg van 20 tot 22 dagen tusschen de bergen door in die heette zon. Dat kostte ook veel menschenlevens.*
Op 6 oktober aankomst in Leopoldsville. De dag erop vertrokken zij naar Nieuw Antwerpen. *Hier op de rivier is het schoon om te reizen*. 's Nachts lag de boot stil want de rivier ligt vol zandbanken. Ze hadden last van muggen die veel venijniger staken dan in Nederland en waar je de koorts (malaria) van kunt krijgen.
Op 17 oktober aankomst in Nieuw Antwerpen. Hij dacht op zijn bestemming te zijn maar moest nog 3 of 4 dagen verder naar Umangi waar ze op 27 oktober aankwamen. Hij is dan bijna twee maanden onderweg geweest vanaf Sparrendaal. Hij besluit met: *Hier in deze streken is het nog erg onbeschaafd; het volk is veel grooter en sterker dan in de lage Congo. Anders de grond is zeer vruchtbaar, eten in overvloed.*

Umangi ongedateerd maar waarschijnlijk is de brief van 7 januari 1911. Hij vertelt iets over de missiepost Umangi. *Gij vraagt daar dat is zeker wel een schoone missie, en dat is zoo maar moest ge hier bij mij staan aan mijn deur ge zoudt toch aardig kijken.* Er zijn enkele stenen huizen. *Bij de huisjes van de negers kunt ge gemakkelijk met je handen aan de vorst van het dak als ge op de grond staat*. Er zijn niets dan smalle paadjes door hoog gras *want dat groeit hier tot de 3 meter hoog.* En die paadjes gaan door 't water, over wortels en takken van omgewaaide bomen. Hij leerde daar stenen bakken. *Nu begin ik dat stieltje aardig te kunnen.* De mortel is slijk *en de zwarten die trappen dat wel wat maar er zijn soms hele brokken aarde in.* Het personeel bestaat uit mensen die gedoopt gaan worden en die krijgen alleen de kost. Dan schrijft hij: *Als ge soms een knecht te kort komt, hier zijn er genoeg.* Met de boerderij gaat het slecht. *Verleden jaar 12 koeien en 2 stieren en nu nog 6*

koeien nu zal het al te niet gaan want er is er geen met een kalf en stieren zijn in de buurt niet.

Umangi 12 maart 1911 Hij had gehoord dat zijn broer Martinus de grote stap ging doen met Henrica. *Dit jaar kom ik niet naar de bruiloft; dit briefke moet maar mijn plaats vervangen*. Hij had nog geen koortsen gehad *en dat is al heel wat als iemand daar vrij van blijft*. Het trouwen gaat daar het zelfde als in Nederland *of het moet zijn dat het bruiloftspaar heel dom is dan krijgen ze soms nog wel een stomp of stoot met een schoen. Het lastigste hier voor de man is dat hij de vrouw moet kopen, alle vrouwen worden hier verkocht. Bij de inwoners is dat het voornaamste, hoe meer vrouwen hoe rijker dat ze zijn. Er zijn ook veel armen die geen vrouw kunnen betalen. Wat het dagelijks stoffelijke leven betreft, wij lijden hier geen honger. Er zijn wel geen bakkers, slagers en brouwers. Toch wordt er wel inlands brood gemaakt maar dat is van een wortel van een plant en daar komt geen oven aan te pas en nog is het taai om in te bijten*.

Umangi 29 juni 1912 Martinus heeft een boerderij gekocht aan de Schoorstraat in Udenhout. *Als de grond hier plat lag zou hij goed om te bewerken zijn geloof ik maar het is allemaal mierenhoopen. Die beestjes werken al de beste grond in hopen en die worden zo hard als in de winter bij u als de grond bevroren is. Om zoo'n mierenhoop te platten moet men 14 dagen werken met 100 man en zoo ligt het hier vol. Het is spijtig want we hebben nu 5 trekossen, de laatste week zijn we toch nog een beetje aan het ploegen geweest. En daar moet men in het eerst bij zijn want de zwarten hebben dat nog nooit gezien.*
Gij hoort wel ik ben zowat ossenboer, wat een mensch nog tegen komt in de Congo. Hij schreef verder dat er weinig werk aan de beesten is want melken bestaat niet dus is er ook weinig voordeel mee te halen. Nu zijn ze allemaal vet maar dat belet niet dat ze toch kapot gaan. *Gij ziet beste broeders hier moet ge niet naar toe komen om te boeren.* Die dag hebben ze nog vlees uitgedeeld en dat is voor de kinderen een buitenkansje. *Wij hadden hier een olifant geschoten en daar zit nogal een stukske aan. Het is wel zo heel lekker niet maar het gaat toch allemaal naar binnen.*
Hij geeft een opsomming van de missiepost Umangi:

Paters	3
Broeders	2
Catechumenen	78
Christenen	3.916
Heidenen die bidden	5.485
Dopen in stervensnood	716
Dopen in een jaar	1.110
Communies in een jaar	23.545
Biechten in een jaar	32.513
Kinderen in de klas	596

Hij informeert nog naar de familie. *Hoe is het nog in Udenhout met Christoom, Janoom, Hannemoet. Is Mie nog niet getrouwd die schiet er nu nog alleen over, maar Hannemoet is er zeer content mee zeker?* Tot slot vraagt hij naar meer brieven en naar een gebed voor hem *en voor onze zwartjes*.

Boyange 30 maart 1913 eerste brief uit deze missiepost. Martinus is inmiddels verhuisd en hij schrijft: *Veel geluk en zegen op de nieuwe boerdeij en niet alleen voor het tijdelijke maar vooral voor het eeuwige. Want dat moeten we nooit vergeten dat wij voor de hemel geschapen zijn. Het is hier verschrikkelijk heet en droog geweest van zulke hitte kunt gellie u geen gedachte geven. Nu in april is het beginnen te regenen.* Dan schrijft hij dat daar een

soort aardappels zijn die ook nogal gemakkelijk groeien. Ook rijst, maïs en bananen groeien er nogal licht op alle tijden. *De missie bestaat uit 3 paters en ik. Er zijn omtrent 700 personen die allen moeten eten. Ze krijgen dagelijks tweemaal catechismus en tweemaal klas. Na hun proeftijd worden ze gedoopt en keren naar hun dorp terug.*

Boyange 24 maart 1914 Hij had gehoord dat Hannamoet op de Schoorstraat was geweest om naar de kleine Adrianus te kijken. *Ik wist niets van dat nieuws*. *Hartelijk proficiat met de kleine*. *Ik zou wel eens een kijkje willen doen op de Schoorstraat maar op zondag kan men daar maar slecht komen; en binst de week blijft er mij ook geen tijd over want we zijn bezig een nieuw huis te bouwen*. Hij is gezond mager en met de zwartjes, *die zijn braaf als ze slapen; anders moet men oppassen als men niet gefopt wil zijn. Dat is verschrikkelijk zo slim en uitgeslapen als die gasten zijn en hun kameraadjes verraden hen niet gemakkelijk.*
En verder over de missiepost: *Denkt niet om u een soort stad voor te stellen van Boyange want dan zou ge u lelijk vergissen. Er is hier geen huis in steenen*. *De wanden zijn van vitselstek, het dak van bladeren, de vloer van rood zand dat wat vast gestamd is, zolder onbekend*. De daken zijn zo laag dat je moet buigen om binnen te komen en de ruiten onbreekbaar. *Nog iets waar dat men hier tegenwoordig druk mee is, 's avonds als ik ga slapen trekken onze jongens meestal naar het bos, ieder met een bundel brandstokken op zoek achter mieren. Daar zijn ze op verlekkerd, zij eten er een goeie portie van*. *En het is niet slecht. Ook zijn onze zwarten verzot op grote slakken en dat is nog vlees nog vis zeggen ze. Dat is gemakkelijk in de vasten. De muizen zijn ook al niet voor de kat, onze gasten koken er een goede soep van. En kinderen van 5 of 6 jaar ieder weet zijn eigen potje te koken. Je ziet wel dat die zwarte guiten al snel hun plan trekken*.

Bosu Modanda 16 februari waarschijnlijk 1916 Op deze missiepost blijft hij zijn verdere leven. *Het is wel een jaar geleden dat ik een brief ontvangen heb. Wat mag eigenlijk de oorzaak zijn? Vroeger hield broeder Theodoor zaliger mij nog van alles op de hoogte.* In Congo zijn veel zieken een soort griep er wordt veel geslapen en dan is het er stil *maar het is maar een vuil pruilderij zou Hannemoet gezeid hebben.*
En verder: *We hebben ook een paard hier op de missie. Dat is nogal raar hier in de streek. We hebben het gekocht van een Portugees voor 2 gulden.*

Bosu Modanda 17 september 1916 *Het is vandaag zondag en voor jullie ook nog de feestdag van Sint-Lambertus dus dubbel zondag.* Hij heeft met de brief van 9 juli gehoord dat Toonoom dood is. *Ja dat is nog altijd de loop der wereld de eene sterft en de andere volgt op. Zoo zal het ook eens onze beurt zijn.* Nu zal hij ook nog wat *missietentoonstelling* geven om een idee te geven hoe ze gehuisvest zijn en wat voor een werk dat vraagt. Hij stuurt foto's met daarop het woonhuis en de kerk. *Het model huis heb je zeker nog niet veel gezien. Er zijn 4 kamers, beneden een grote plaats in het midden. Boven het zelfde. Een schoorsteen op het huis bestaat hier niet. Koken wordt gedaan in een klein gebouw achter het huis. In Nederland zijn de gangen midden in het huis, hier rond het huis. Dan zie je een dubbele trap om naar boven te gaan. De veranda rond het huis is ook om beschut te zijn tegen de hete zon. Het dak is van grote leien die uit België komen. De stenen zijn allemaal hier gebakken. En voor te metselen gebruiken we eenvoudig slijk. Om te voegen hebben we wat cement gehad. De rest is het allemaal planken en balken.*

Bosu Modanda 17 maart 1917 Midden in de eerste wereld oorlog *Wanneer dat uw laatste brief is aangekomen den dag geheugt mij niet meer. Lang heb ik gewacht met schrijven.* Hij vraagt zich af of alles is afgesloten tussen Holland en Engeland. Hij schrijft de koeien zullen wel in de wei zijn en alles zal schoon staan te groeien op de akker…*dat zag ik zo gaarne vroeger jaren…*Hij heeft daar weer veel aardappelen geplant en ze groeien goed. Het is de enige missie die hij kent waar dat zo goed gaat. De aardappelen zijn goed en groot. Als de boeren nu nog klagen dan kunnen ze altijd wel klagen. Hij vraagt hoe het in Udenhout met

de boterfabriek gaat. *Dat ze maar boter naar de Congo sturen.* Daar betalen ze 5 à 6 gulden per kilo

Bosu Modanda 28 juli 1917 Er zijn veel christenen aangekomen voor de aanstaande feestdag. Dan is er nogal een drukte. Het is net als bij jullie in bedevaarten.

Bosu Modanda 30 september 1918 Het is een slechte tijd en hij wenst, dat er snel vrede komt en dat de eendracht onder de volken mag terugkeren. Hij vraagt *fotographies* van de verschillende gezinnen van de familie. Hij heeft plezier in de foto's van Mart en zijn gezin uit de Berkhoek met *al die kleine vlugge gasten*.

Bosu Modanda 22 juni 1919 *Het is nu al 5 weken omtrent geleden dat hier een brief aankwam uit den Udenhout. De andere brieven die ik hier heb dat is de laatste van Maart 1918. Gij ziet dus wel dat ik hier het laatste jaar niet veel ontvangen heb aan wien de schuld dat weet ik niet.* Hij bedankt Martinus en wenst hem proficiat met zijn nieuwe dochter Francisca. Hij heeft de laatste tijd veel gereisd met de prauw (uitgeholde boomstam). Zij kregen van de missie van Umangi 10 schapen. Umangi ligt 5 dagen reizen van Modanda. Halfweg moest hij de schapen ophalen. Hij ging op reis met 10 roeiers en wat eetgerief en dergelijk. Op de derde dag kwamen ze in het afgesproken dorpje. Hij bleef in dat dorp overnachten. De volgende morgen scheepte ze de schapen in en toen vertrokken ze. Nu was het stroomafwaarts en na twee dagen waren ze weer thuis. En nu is er weer muziek op de missie. Hij geeft aan dat zo'n prauw niet zo klein is als er 10 roeiers en 10 schapen en een broeder in kunnen. Maar zo 5 dagen op een stoel zitten valt blijkbaar niet mee.

Bosu Modanda 13 september 1920 Hij is blij met 2 brieven. *Er wordt wel eens gezegd dat wij die zoo ver weg zijn en alles vaarwel gezegd hebben daar niet meer op denken. Juist het tegendeel is waar wij zijn gebleven menschen gelijk wij waren ondanks dat wij voor Gods eer en glorie te midden van heidenen gevestigd zijn*. Dan over de boerderij daar. Ze hadden gehoopt koeien te krijgen maar die komen maar niet. *Wij hebben toch al twee paarden een hengst en een merrie nu gaan we paarden kweeken. Hoewel het hier de streek der paarden niet is, en wij daar heel toevallig aangeraakt zijn.* Ezels zijn er meer die zijn taaier en beter bestand tegen het klimaat. Dan hebben ze nog 20 geiten waar ze wat melk van krijgen voor bij de koffie.

Bosu Modanda april 1921 *Hij heeft foto's van zijn familie ontvangen en is daar blij mee.* Als hij de foto aan het bekijken is *komen er juist een paar zwartjes bij mij aan en die geraken niet uitgekeken.* Hoe het mogelijk is zulke portretten te maken daar begrijpen ze niets van. Maar op het eind zeggen ze dat komt van de blanken en die kunnen immers alles. *Daarom komen ze ook bij mij aan om hun pot te solderen, schoenen te maken, horlogies vermaken in een woord, zij denken dat wij alle stielen in ambachten kennen. En moet men zoiets weigeren zooals nogal dikwijls gebeurt zeggen ze dood gewoon als dat we niet willen.* Geld is daar enkele jaren terug ingevoerd en *daar hebben de inlanders ook nog weinig kennis van. Sparen kennen ze niet en de neger is rijk zoo lang als hij gezond is; leeft van de eene dag in de andere gansch onbezorgd voor de toekomst.*

Bosu Modanda 24 mei 1922 Petrus is dan 47 jaar en schrijft dat zijn ogen beginnen te verslijten en brillen bestaan daar niet. Hij geeft aan dat de zwarten zelfs met een bril nog niet het geloof willen zien. Hij vertelt iets over reizen met een prauw. Tijdens de reis was hij net aan land, toen men kwam vertellen dat er iemand op sterven lag en die vroeg om gedoopt te worden. Hij gaat er naar toe en ziet een jongen met longontsteking. Hij ondervroeg hem over het geloof en omdat hij nog niet op sterven lag doopte hij hem niet. Zij moesten hem roepen als het wel zover was. Hij logeerde maar 5 minuten van daar. Na 10 minuten komen ze vertellen dat hij stervende is. Hij loopt er heen en hij heeft nog net de tijd om hem te dopen

en dan sterft hij. *Die wachtte maar op zijn paspoort voor de hemel. Het gebeurt nogal eens dat zwarten doen alsof ze ziek zijn om gedoopt te worden*.

Scheut 3 december 1923 Dit is de eerste brief in het rustjaar dat hij over was. *Op straat is het hier een drukte met elektrische trams, vrachtkarren, hondenkarren, auto's en fietsen. De mensen roepen en schreeuwen tot laat in de avond. Maar daar stoor ik mij eigentlijk niet veel aan, en 's nachts kan mij dat allemaal niet wakker houden, ik laat ze maar loopen en sjouwen. Het is wel wat vreemd voor iemand die het buitenleven gewend is.*

Scheut 27 januari 1924 *Adrianus die schrijft al zoo'n brieven dat heeft hij zeker bij de fraters geleerd. Marinus moet eerst nog goed aardappels eten dan zal dat ook wel komen. En Pietje leert ook goed bij de zusters.*

Scheut 14 maart 1924 *Wel wel! dat is goed dat doet mij plezier. Dat vader nog een klein schoon kindje bijgekocht heeft; nog een broerke erbij het is de moeite waard hoor!* Hij zegt dat het jammer is dat het vasten is anders zou hij direct komen kijken. *Nu moet Cisca zeker op 't kindje passen, die zal niet naar school kunnen met Pasen, genen tijd. Dat de kleine Petrus Adrianus goed moge groeien. Die kan later ook nog missionaris worden of 't moet zijn dat Janus of Marinus al voor zijn. En Pietje en Cisca kunnen ook nogal zuster worden en naar de vreemde landen gaan.*

Scheut 8 juni 1924 Hij heeft een vakantiereisje gemaakt naar Turnhout dan naar de fraters van Reusel en vandaar naar Deurne. *Daar ben ik enkele dagen gebleven bij Mijnheer pastoor Piggen* (ook een Udenhouter van geboorte). *Waar ik uiterst wel gekomen was*. De dag erop vertrekt hij weer de wijde wereld in. *Ontvangt nogmaals alle mijn beste groeten nog een laatste handdruk. En in den Hemel hopen we elkaar weer te vinden.*

Bosu Modanda 23 augustus 1924 Na 14 maanden weer terug op zijn missiepost. *Zoo als Gij ziet ben ik weer thuis geraakt na lang reizen, het heeft lang geduurt.* Op 10 juni was hij vertrokken en op 13 augustus aangekomen. Hij kreeg een groots onthaal. Iedereen kwam kijken of hij veel meegebracht had uit dat verre land en of er iets uitgedeeld zou worden. *Gelief maar veele groeten te doen aan al die braven menschen in Udenhout. Nog veel ben ik daaraan verschuldigt maar aan iedereen schrijven het ware niet mogelijk liever zal ik wat bidden voor U allemaal. Ontvangt nogmaals mijn welgemeende Groeten en al wat wenselijk is. Uw toegenegen broeder in J. Chr. Broeder Petrus van Iersel*

Bosu Modanda Brief ongedateerd waarschijnlijk december 1924. *Dikwijls had ik gedacht zou er niet eens wat nieuws van de Schoorstraat komen. Maar een boerenmensch zet zich niet gemakkelijk aan de schrijftafel. Er is nogal licht wat anders te doen. Daaaag Adrianus, Marinus, Pietje, Siska en Pieterke van Iersel. Veel groeten van de zwarte kinderen van Afrika.*

Bosu Modanda 20 maart 1925
Nu zult U zeker nieuwsgierig zijn hoe dat ik hier weer aan mijn bezigheden ben.

4.30 uur	Opstaan dan morgengebed en meditatie.
5.30 uur	H. Mis en dankzegging. Dan naar de boerderij paarden, koeien, geiten, eenden en hennen buiten laten. Dan zorgen dat er wat op tafel komt.
6.45 uur	Koffiedrinken. Dan begint het werk voor de timmerlui, metselaars, stenenmakers, pannenmakers, houtzagers.
8.00 uur	Komen de werkers voor de planterij en de hof. Dan zijn er zo'n 250 mensen aan het werk. *En als je dat allemaal wilt nazien moet ik nogal*

	aardig rondspringen. Dat zijn er allemaal die liever lui als moei zijn zoude ze bij ons zeggen.
11.30 uur	Wordt op de grote trom geklopt en alle werk valt stil.
14.30 uur	Begint het werk weer.
17.30 uur	Einde werktijd en uitdelen van eten en daarna naar de bron om drinkwater te halen.

Nu moet ge daarom niet denken dat wij buiten die uren niets te doen hebben. Maar 6 uren werken voor mensen die nooit niet vast gestaan hebben is al lang en dat iedere dag. 's Zondags is iedereen vrij. De meeste gaan dan vissen, anderen gaan vrienden bezoeken.

Bosu Modanda 28 juli 1925 Hij heeft weer zondagsbladen gehad en is daar blij mee, *nu kan ik nog eens wat Hollandsche Portretten zien. Want hier zijn de menschen nog altijd even zwart, zij mogen zich nog wasschen met zeep 't gaat er niet af. Daar is nu toch ook weinig aan gelegen of dat vel wit is of zwart.* Binnenkort beginnen ze aan een nieuwe kerk. Ze hebben al 250.000 stenen gebakken en elke dag maken ze er 1000 bij. De balken liggen ook al gezaagd. Maar latten maken moet nog want waarschijnlijk gaan ze de nieuwe kerk dekken met pannen. Pannen maken lukt bijzonder goed. De leem komt van een uur verder. Het werkvolk is niet duur 10 cent per dag is al veel.

Bosu Modanda 26 december 1925 *Daags voor Kerstmis is de kleine Johannes hier aangekomen.* Hij heeft een bericht gehad dat Jantje is geboren op de Schoorstraat. *Dat het kind mag opgroeien in Eer en Deugd tot vreugde zijner Ouders en Broers en Zusters. Zo begint ge stillekens al een schoon huishouden te krijgen; en nog een Engeltje in den Hemel.* Dan vertelt hij hoe kerstmis daar gaat. Acht dagen van te voren beginnen de karavanen met mensen te komen. Allemaal in groepjes en ze hebben allemaal wat bij zich, zoals Chikwanga, een ander bananen en een derde suikerriet. Dan een potje en een mat om te slapen. Ze hebben allemaal wat maar niet veel. Ze lopen altijd achter elkaar al is de weg nog zo breed. Iedereen eet wat hij meebrengt. Sommige slapen binnen en de rest buiten. Ze stoken er wel een vuurtje bij. *De ene slaapt de andere tatert en weer een ander houdt het vuur aan en zoo passert de nacht. 's Morgens, als ik kom om de deur der Kerk te openen, staat er al veel volk te wachten om de beste plaats te hebben*. Met kerstnacht om half twaalf ging hij de deur open maken en moest al dringen en toen ging iedereen hals over kop naar binnen. Dan zijn er twee missen en daarna komen de mensen naar de kribbe kijken. Er zijn dan wel 1000 personen en die nacht wordt er niet veel geslapen. *Het is aandoenlijk om te zien zooveel Godsvrucht waar over enkele jaren terug ons H. Geloof nog onbekend was.*

Bosu Modanda 11 juli 1926 Dan iets over de mierenhopen die ze gebruiken om stenen van te maken. *Dat zijn geen kleine hoopjes gelijk bij ons in de mastbosschen.* Van één mierenhoop hebben ze meer dan 100.000 stenen gemaakt. Op een hectare staan er zo vier of vijf mierenhopen. Zo is dat in de hele streek.

Bosu Modanda 1 november 1926 Met de koffieplanterij gaat het nog goed. *Wij kunnen nog een goed bakske zetten. Gij moet maar eens komen op een Zondag namiddag; nu in de winter is het toch zoo druk niet.* Hij vraagt zondagsbladeren en vraagt ook weer of de boterfabriek nog altijd goed werkt. *Daar achter op de Schoorstraat woont gij nog altijd rustig en stil.*

Bosu Modanda ongedateerd waarschijnlijk april 1927 Ze hebben een H. Hartbeeld laten overkomen en dat is inmiddels geplaatst. Het beeld is 2.70 m hoog en het staat op een kolom van 3 meter. *Dat staat daar nu met armen wijd open om iedereen te ontvangen. "komt allen tot mij die belast en beladen zijt; en ik zal u verkwikken". De zwarten hebben er veel*

eerbied voor.

Bosu Modanda 1 september 1927 Hij vraagt hoe het met de oogst is. Dan of ze veel appels en peren hebben. *Ik begin er al van te watertanden het is al weer zo lang geleden dat ik er nog een gezien heb. Maar onze appelcienen beginnen toch al weer te rijpen die moeten ze maar vervangen. En bananen die daar in Tilburg voor een dubbeltje per stuk verkocht worden die zijn hier in overvloed het hele jaar door.*

Bosu Modanda 30 oktober 1927 De broeders hebben het altijd *druk, druk…maar het werk dat loopt u toch niet na zeiden we vroeger wel eens..* Het beste paard is *kapot gegaan.* En verder: *Met de beestenkwekerij dat gaat nog altijd als vroeger veel tegenval.* Met de plantenkwekerij gaat het wel goed.

Bosu Modanda ongedateerd waarschijnlijk mei 1927 Hij zou nog wel eens willen komen kijken hoe ze aan de Schoorstraat zitten te boeren. *Het is daar nog een rustig hoekje buiten al dat woelige van groote steden. Tracht maar allen gelukkig en plezierig samen te leven; dan zijt ge de koning te rijk af.* Zijn gezondheid is nog goed. *Het hardloopen gaat er ook wat af maar ik kom er toch wel.* Iedere maandag is het markt dan komen de inboorlingen uit de omgeving. *En dan is er meer lawijt als op een vischmarkt in Brabant. Daarvan hangt grootendeels den honger af als er maar veel eten komt is het een goeie week anders moeten ze hun buikske soms wel wat spannen.*

Bosu Modanda ongedateerd waarschijnlijk februari 1928 Brief aan Marinus. *Het is flink Marinus zoo moet gij het maar doen; groote papieren en schoon geschreven dat is de moeite waard. Vraagt maar aan Vader dat Hij U iets schoons koopt met Uw plechtige Eerste H. Communie. Nu moet ik zeker wat nieuws van de Congo vertellen, over olifanten, leeuwen wilde varkens en zooal. Die zijn er allemaal hier in de streek maar die kom je niet iedere dag tegen. Dat is zoo al meer gelijk de konijnenpootjes in den duin, die zijn er ook veel maar de beestjes zijn er gewoonlijk niet meer.*

Bosu Modanda 5 augustus 1928 Hij is naar Nieuw Antwerpen geweest op retraite. Het is 2 dagen reizen stroomafwaarts en 4 dagen voor de terugreis. Ze gingen zoals gebruikelijk met de prauw. Er waren 14 roeiers. De ogen van de roeiers zijn meer gericht op het bos dan op hun roeispaan. *En als zij maar wat tito (vleesch) tusschen de tanden kunnen krijgen dan komt er leven in.* Het eerste stuk is moeilijk. Geregeld moet iedereen uit de boot. Daarna komen ze in het kanaal, dat is 700 meter breed en ook diep. Daarna komen ze in de grote stroom (Congorivier). *En wij schieten goed vooruit terwijl onze zwarten een lustig deuntje zingen.* Ze varen een dorpje voorbij en daarna begint het te onweren. *De regen duurde tot 's namiddags 4 uur alles was door en door nat onder water boven water. 's Avonds 8 uur als het al lang donker is landen wij op de plaats van bestemming*. Daar overnachten ze. 's Morgens pakt ieder *zijn pakske* bij elkaar en na de koffie vertrekken ze weer. Die middag komen ze om 4 uur in Nieuw Antwerpen aan. *Dan praten ze enkele dagen bij en daarna begint de retraite van 8 volle dagen van gebed en stilzwijgendheid.*

Bosu Modanda 26 december 1930 *Die zwarte kinderen zijn ons ver voor om te slapen is er ook maar weinig noodig, als ge die beddekens moest zien daar zoud ge nog van staan te kijken. Er zijn er die slapen op drie stokken de een nevens den anderen gelegd een beetje van de grond. Zonder dekens of beddezak in hun bloot vel leggen ze zich daarop met een klein vuurtje daarnaast en slapen gelijk een gelukzalige.*

Bosu Modanda 8 maart 1931 De nieuwe kerk is bijna klaar. Hier en daar nog afwerken. Het grootste werk blijft nog de spits het kruis en de haan.

Bosu Modanda 14 september 1931 Hij is weer op retraite geweest naar Mlango-Bola dat is 6 dagen reizen met de prauw. *Dat was een aardige streek om te reizen den tweeden dag heb ik geen huis gezien onderweg niets als bosschen. Tegen de avond kwamen wij in een klein dorpje. Den 3e dag was er een streek bewoond maar eigentlijk vaste grond was er niet te zien. En toch waren er nogal wat dorpjes echte moeras bewoners. Hun plaats om te wonen wordt opgehoogd met gras, hout en mos en een beetje aarde. Daar planten ze ook hun bananen op. Zelf brengen ze eigentlijk meesten tijd in de prauw door; dat is hun leven visschen.*

Bosu Modanda 6 januari 1932 *Van de Udenhoutsche naaikring alles goed ontvangen veel dank aan Marie Casteleins en alle leden.*

Bosu Modanda brief ongedateerd omstreeks 1932 Veel nieuws heeft hij niet sinds de laatste brief; *toch is er iets bijzonders geweest. Wij hebben hier een zonsverduistering gehad op vollen middag iets wat maar heel zelden voorvalt.* De pater had enkele dagen daarvoor er iets over verteld tegen de mensen. *Maar gelijk alle natuurvolken gewoonlijk bang zijn als er zoo iets bijzonders voorvalt in de natuur zoo hadden onze zwarten dit ook nog al erg opgenomen en ervan gemaakt dat het op dien dag ging gedaan zijn (nsuku na malongo) of laatste dag des oordeels.* De biechtstoel werd bestormd. *De inwoners heidenen die er natuurlijk ook al van gehoord hadden begonnen met hun kiekens en geiten te slachten en op te eten. Want als het dan toch ging gedaan zijn dachten zij natuurlijk, is het maar het beste om er nog maar van te gebruiken.* Op de bewuste dag was iedereen in grote spanning wat er zou gebeuren. Tegen de middag werden ze nog onrustiger en wisten niet goed waar ze moesten blijven. Toen de zon verduisterde was iedereen in grote spanning. Maar een paar uur later *als de zon weer te voorschijn kwam en alles goed was afgelopen was iedereen tevreden dat i nog leefde.*

Bosu Modanda 29 juni 1932 (Het is dan midden in de crisisjaren). Daar is alles hetzelfde behalve dat vroeger iedereen geld had *en nu is 't gedaan. Onze zwartjes zeggen dat ze dat allemaal vast houden ginder in Europa.* Op de missiepost is het geld ook op en de overste heeft gevraagd of iedereen zich tot familie en vrienden wil wenden.

Bosu Modanda 24 juni 1933 Hij informeert hoe het met de boerderij gaat in de slechte tijd. *De prijzen zijn zeker nog niet verbeterd sedert verleden jaar zoo iets verandert gewoonlijk zoo gauw niet.* Nu zijn ze begonnen aan een schoolgebouw van 40 meter lang en 7 meter breed. Dat betekent veel werk want alles moeten ze zelf maken. *Onze zwartjes die werken daar veel aan mee maar men moet er toch altijd bij zijn; want uit hun eigen zijn zij nog niet erg slim.*

Bosu Modanda 1 november 1933 *Het is toch zoo zeldzaam dat gij nog iets van u laat hooren. Zeker iedereen heeft wel zijn werk maar een uurtje om een brief te schrijven kan er allicht af.* Hij vraagt hoe het met de boerderij gaat in Udenhout. *De varkens zijn al veel geslacht dan beginnen ze eerst goed te worden; als ze met de benen omhoog hangen. En de kiekens en eieren soms heb ik al gehoord dat die 2 keer per dag moeten leggen.*

Bosu Modanda 18 maart 1934 Onlangs heeft een luipaard nog een geit gewurgd en hij kon alleen met zijn klauwen door de latten van de stal. *Dat zijn gevaarlijke gasten die zelfs de mensen aanvallen 's avonds in het donker en opeeten.* Er zijn inmiddels ook vier zusters. De nieuwe school is ook in gebruik

Bosu Modanda 3 maart 1935 Een lange brief, waarin een heel stuk gaat over het feit dat er een Congolees priester is gewijd. Ze verwachten binnen enkele jaren nog meer wijdingen. "Ze zijn hard nodig", zegt hij, "want alles is zo ver uit elkaar". *En velo's of zoo iets bestaat hier nog weinig dus maar altijd te voet loopen. Het is waar dat onze zwartjes beter kunnen*

gaan als wij; zij hebben ook geen last van kleeren of schoenen. Het zal nog lang duren voordat *onze zwartjes goede werkbroeders zullen zijn want werken daar hebben ze eigentlijk een broertje dood aan.*

Bosu Modanda 1 maart 1936 Hij heeft foto's gekregen. *En Pieter en Jantje zijn al flinke jongens geworden die het leven nog blijde toelachen gelukkig en onbezorgd alles aan O.L. Heer overlaten. Nu Piet en Janus en Cisca zitten onder de koeien dat is nog iets moois van de boerderij en zulke schoone groote flinke koeien; dat is de moeite waard hoor! Dan zijn de onzen daar maar kalfkes bij.* Hij dankt voor de uitnodiging voor de zilveren bruiloft van zijn broer. *Nu 25 jaar geleden sedert dat gij het huwelijksbootje zijt ingetreden en altijd gelukkig gedobbert hebt op die onstuimige zee van deze wereld temidden van klippen en rotsen.*

Bosu Modanda 24 mei 1936 *Het is oogsttijd want over 36 jaar terug, 24 juli als ik naar Sparrendaal ging begon ook juist de oogst. In dien tijd is er al veel veranderd in Udenhout en ook met de boerderij. Nog graag zou ik dat eens willen zien maar als men wat op jaren komt verplaatst men zich niet zo gemakkelijk meer.* Er is daar een meisje vermoord. Zij was op de missiepost gekomen om christen te worden. *Maar den eigenaar was daar op tegen en in een dag van kwaadheid is die gekomen met lans en mes en heeft ze doodgestoken. Dan op het geschreeuw is er nog aanstonds een pater naar toegeloopen en haar gevonden daar in het slijk en nog juist op tijd om haar te doopen.* Zij waren aan het eten en die pater had er zijn eten voor laten staan.

Bosu Modanda 4 december 1938 *En nu is mijn hand nog zoo beefachtig maar ik zal toch proberen om om u enkele regels te schrijven.* Hij heeft zijn beste bril ervoor opgezet en *die doet wat hij kan is een eerlijk man.* Hij vraag of ze hem toch niet vergeten zijn want het is lang geleden dat hij iets van hen heeft gehoord. *Ik leef toch altijd nog een beetje.* Hij is aan het dokteren en daardoor is het wat verbeterd maar *een goede is er niet meer van te maken.* Ook heeft hij tanden laten trekken *zoodat ik nu gansch tandeloos ben. Achter nieuwjaar hoop ik weer eens naar de dokter te gaan om mij valsche tanden te laten inzetten want zoo is het maar moeilijk om te knabbelen. Dan hoop ik weer heelemaal vernieuwd en verjongd te zijn*

Bosu Modanda 22 september 1940 (Dan is het dus oorlog in Nederland). *Wie is dood van de familie laat mij dat alles weten als het mogelijk is en hoe het met u gaat. Hoe is het nog met de boerderij gaat alles weer zijn gewone gang met het werk en waar zijn de kinderen zoo al. Dat maakt mij erg nieuwsgierig.*

Bosu Modanda 27 januari 1946 (De oorlog is dan voorbij). *Gij hebt daar nogal wat te doorstaan gehad eer dat ge van de klauwen van de mof bevrijd waart. Maar alles te samen genomen zijt gij er toch nog goed afgekomen. Veel schrik wat schade maar dat kan hersteld worden.* Hij informeert naar andere mensen in den Duin en op de Schoorstraat en in de Loonse Hoek.

Bosu Modanda 6 september 1947 Hij heeft een brief geschreven voor Marie Castelijns (van de missienaaikring) om haar te bedanken voor pakjes die zij 7 jaar eerder heeft gestuurd. Blijkbaar heeft hij toen pas (waarschijnlijk door de oorlog) die pakjes ontvangen. *Holland houdt nog maar niet op met oorlog te doen dat zou graag zijn koloniën willen behouden.* Hij verwijst naar Indonesië.

Bosu Modanda 21 juni 1947 Hij kreeg een pakje met de post. *Gauw open gedaan en dan 50 schoone lekkere Hollandse sigaren ontdekt, die zullen wij hier eens fijn op uwe gezondheid oprooken.* Hij bedankt hartelijk en constateert dat ze hem nog niet vergeten zijn *en dat doet me waarlijk plezier. Ik denk ook nog dikwijls op u allen. Des zondags bekijk ik die foto's en houd me dan wat bezig met u allen.*

Bosu Modanda 2 november 1947 De bisschop uit de Congo op de Schoorstraat geweest maar ze waren niet thuis. *Dat was nu waarlijk spijtig dat gij niet thuis waart* want *dat gebeurt zelden dat er daar achter op de Schoorstraat zoo'n Hooge persoonlijkheden komen.* Met de boerderij gaat het goed ze hebben 130 stuks vee.

Bosu Modanda 4 november 1948 (Zijn laatste brief). Hij schrijft dat de bevolking snel achteruit gaat. Er sterven meer mensen dan er geboren worden en de jeugd trekt weg naar de steden.

Overlijden
Na de dood van broeder Piet kwamen er een aantal brieven binnen bij de familie. Daarin werd verteld dat hij altijd opgeruimd, zorgzaam en dienstvaardig was. Hij was blijkbaar een groot planter van cacao en rubber. Hij was altijd bezig en kon alles gebruiken om er iets van te maken. Hij stierf 2 september 1949 niet op zijn missiepost Bosu Modanda, maar tijdens zijn jaarlijkse retraite in Nieuw Antwerpen 130 km van Bosu Modanda. Hij kreeg op 29 augustus *een plotselinge crisis van opstopping van water die zeer pijnlijk was. Wij zijn seffens de Eerw zusters gaan verwittigen, die hun beste zorgen aan hem besteed hebben.* Blijkbaar had hij al eerder last van die kwaal gehad. De zusters gaven hem medicijnen, maar het hielp niet. De pijn verdween wel. Op 2 september verloor hij het bewustzijn. Uiteraard had hij van te voren de laatste sacramenten ontvangen. *Welk een leemte, een stuk geschiedenis is weg want bij twijfel gingen wij bij hem om klaarte een wonder geheugen met datum erbij.*

Hoofdstuk 8

PASTOOR JAN MARTENS

Frank Scheffers (De Kleine Meijerij, 2004, nr.3)

Jan Martens (1866-1918)
Zoon van Adrianus Martens en Cornelia Burgmans, priester gewijd in Den Bosch in 1892. Assistent te Herpen (1892), kapelaan te Wanroij (1894), kapelaan te Asten (1898), pastoor te Balgoij en Keent (1911). Na zijn dood op 4 september 1918 schonk de familie zijn verguld zilveren kelk aan de kerk van Udenhout.

Gedicht
Op 26 april 2002 verscheen in dagblad de Gelderlander een artikel met de titel “Een witte kappersmuts uit de Balgoijse futs”. Onderwerp van het artikel was een gedicht uit 1918 dat werd opgetekend uit de mond van de toen negentigjarige Hendrik Hammen uit het dorpje Balgoij aan de Maas in de buurt van Wijchen. Het gedicht ging over de uit Udenhout afkomstige pastoor van het kleine kerkdorpje die op 4 september 1918 in Balgoij zijn laatste adem uitblies. Pastoor Jan Cornelis Martens was volgens de overlevering puissant rijk. Dankzij zijn geld en dat van zijn familie kreeg Balgoij, drie jaar nadat hij in 1911 pastoor was geworden, een nieuwe kerk.
Het gedicht deed vlak na de dood van de pastoor de ronde in het dorp. Wie het gemaakt heeft is niet bekend. Het luidde als volgt:

De pastoor van Balgoij is dood
en Manis werd een rijke kloot,
Want alles komt van Balgoij,
Koffie, thee en wagens hooi.
Sigaren, ook in overvloed,
Eenheidsworst en suikergoed.
Want de pastoor van Balgoij,
Die was zo rijk,
Boe, boe, boe, dat was verschrikkelijk.
Zeven tonnen en een vat,
vertelde Manis dat hij had.
Kelders vol met wijn en bier,
paard en rijtuig voor plezier.
En Anneke, dat wonderkind,
werd zo door de pastoor bemind,
Ze kreeg een witte kappersmuts
uit de Balgoijse futs.
En Anneke die was zo zuur,
Want de ganse Balgoijse bups
wenste Anneke naar de Mookerhei.
Misschien komt ze nog wel weer hier
naar de wonderbare vier,
De gekkentroep telt dan nog vijf,
Misschien wordt Manis ook nog wijf.

Het blijft een curieus gedicht; niet alles in het gedicht kan verklaard worden. Anneke was de pastoorsmeid en met de futs werd de hoeveelheid geld aangeduid die de pastoor op zak of gespaard had. Maar wie nu Manis en de wonderbare vier waren, blijft een raadsel.

Dat pastoor Martens een flinke donatie voor de bouw van de nieuwe kerk heeft gedaan zal buiten kijf staan. Dat het de pastoors uit het Rijke Roomse leven van weleer op het gebied van bier, wijn, sigaren, worst en suikergoed aan niets ontbrak, kan ook als bekend worden verondersteld. Maar wat was de achtergrond van pastoor Martens en was hij werkelijk zo rijk als waarvan in het gedicht melding wordt gemaakt?

De familie Martens

De roots van de familie Martens liggen in d'n Biezenmortel, meer specifiek de buurtschap 't Winkel. De ouders van pastoor Martens, Adrianus Martens en Cornelia Burgmans, bezaten een boerderij in d'n Winkelsen Hoek, tegenwoordig Winkelsestraat 31, bewoond door de familie Bertens-Mutsaars, en een boerderij op 't Endeke. Dat de buurtschap 't Winkel een hechte gemeenschap was, blijkt als de oudste kadasterkaarten uit 1832 geraadpleegd worden. In die tijd stonden aan de buitenzijde van de halve cirkel die de Winkelsen Hoek vormt zeven boerderijen. Al deze boerderijen waren in het bezit van de naaste familieleden van vader Martens. Vader Adriaan Martens was de oudste zoon uit het huwelijk tussen Cornelis Martens en Hendrina Heijmans, een telg uit de familie Heijmans die vanouds ook op het Winkel boerde.

De oorsprong van het vermogen van pastoor Martens

Door erfenissen heeft pastoor Martens een groot kapitaal op kunnen bouwen. Uit de negentiende eeuw zijn de aangiften voor het recht van successie bewaard gebleven. Daarin worden de erfgenamen van de overledene genoemd en het roerend en onroerend goed werd ten behoeve van de belastingheffing gewaardeerd. Deze aangiften vormden een goede graadmeter voor de welstand van de familie. Op 23 november 1892 overleed Adriaan Martens Corneliszoon. Aangezien moeder nog leefde bestond de nalatenschap uit de helft van de huwelijksgoederengemeenschap die op ruim zestienduizend gulden werd gewaardeerd. Als erfgenamen werden genoemd Wilhelmus Martens wonende te Udenhout en Jan Cornelis Martens wonende te Haaren. Jan Cornelis was toen zesentwintig jaar en was net op 26 juli 1892 door monseigneur Van de Ven tot priester gewijd. Volgens een gedachtenisprentje droeg hij op 28 juli 1892 zijn eerste mis op in de kapel van het Haarense seminarie.

Tot zijn vaders nalatenschap behoorde onder meer de helft in huizen, schuren, tuinen, boomgaard, bouwland, weiland, schaarbos, hakhout, dennenbos, heide, weg, opgaande bomen en moeras met een totale oppervlakte van ruim dertig hectare. Het onroerend goed was voornamelijk gelegen in d'n Biezenmortel op 't Winkel en op 't Endeke in de Groenstraat waar verschillende boerderijen van de familie Burgmans stonden. Verder maakte ook het blote eigendom van één vijfde aandeel in een onverdeelde boedel deel uit van de erfenis. Het vruchtgebruik van die boedel was gevestigd ten behoeve van de rentenier Cornelis Vermeer Petruszoon weduwnaar van Maria Burgmans, overleden op 9 december 1890. Verder viel een uitstaande lening aan de Rooms Katholieke kerk in Millingen van drieduizend gulden op. Als op 13 januari 1910 de moeder van pastoor Martens overlijdt wordt haar erfenis op ƒ11.789,- geschat. Inmiddels is er wel wat grond verkocht omdat er nog maar ruim vijfentwintig hectare grond in Udenhout aanwezig is. Ook de vordering op de RK kerk in Millingen wordt niet meer aangegeven. De met het vruchtgebruik belaste nalatenschap van de tante van pastoor Martens wordt nog wel genoemd.

Andere erfenissen

Pastoor Martens erfde niet enkel van zijn ouders. Zijn oom Jan Martens en tante Wilhelmina Bertens-Martens lieten hem en zijn broer ook geld en goederen na. Zijn oom Jan Martens overleed op 4 juni 1896. Erfgenamen waren voor de helft Jan Cornelis Martens RK priester en kapelaan te Wanroij en Wilhelmus Martens, landbouwer te Udenhout. De andere helft was voor de zuster van de erflater, de weduwe Wilhelmina Bertens-Martens. Zij werd

vertegenwoordigd door haar curator Jan Martens Adriaanszoon wonende aan de Slimstraat in Udenhout. Wilhelmina Bertens-Martens had laatst in Berkel gewoond en werd in 1896 verpleegd in het geneeskundig gesticht voor krankzinnigen Reinier van Arkel in Den Bosch. Tot de nalatenschap hoorde onder meer de boerderij aan de Winkelsestraat 13, tegenwoordig bewoond door de familie De Jong. Na aftrek van schulden resteerde in eerste instantie een zuivere nalatenschap van ƒ15.385,51. Later bleek, dat onvolledig aangifte voor het recht van successie was gedaan. Er werd ƒ3.075,- bijgeteld waarover een boete van 25% werd gerekend.

Op 17 mei 1910 overleed in ’s-Hertogenbosch Wilhelmina Bertens-Martens zonder kinderen na te laten. Ze heeft geen testament gemaakt. Haar man Johannes Bertens die in 1871 overleed had reeds in 1863 een testament gemaakt waarin hij zijn zuster Francisca Bertens, echtgenote van Peter van de Pas Nicolaaszoon het blote eigendom van zijn bezittingen naliet. Zijn vrouw kreeg het vruchtgebruik. Na haar overlijden kon de boedel tussen de familie Bertens en de familie Martens worden gedeeld. Aangezien Wilhelmina sinds 1889 onder curatele stond, had curator Jan Martens de boedel jarenlang moeten beheren. Niet alleen moesten de huizen en boerderijen verhuurd of verpacht worden, de vrijkomende middelen moesten ook belegd worden. Dat ook in die tijd daar al de nodige risico’s aan verbonden waren, blijkt uit de aangifte voor het recht van successie. Zo was er ƒ2000,- in 1902 onder verstrekking van hypotheek uitgeleend aan Johannes van Mierlo uit Baardwijk die echter failliet gegaan was. Het onderpand bleek minder waard te zijn dan de vordering. Daarom werd de vordering op ƒ1.590,- gewaardeerd. Ook twee obligaties uit 1867/1869 van de Nicolai Spoorwegmaatschappij in Rusland van elk 125 roebels tegen een rente van 4% per jaar kwamen in de boedel voor. Toen stond de koers van de obligatie al beneden pari op 92,25% genoteerd. Kort na de revolutie in 1917 verloren deze obligaties hun waarde. Een ander opmerkelijk waardepapier was een obligatie van het gesticht van de liefdezusters van de voorzienigheid te Seattle in de staat Washington. De Udenhoutse kasteelheer Guillaume Th.L.F. Lemire stond voor ƒ500,- in het krijt bij de familie Bertens. Schulden waren er slechts enkele. Cornelis van de Plas had negen gulden tegoed wegens verricht timmerwerk in 1910 en Adriaan Vercammen tien gulden wegens metselwerk. Verder was er nog een schuld aan Embertus Veroude uit Udenhout als man van Maria Helena van de Pas. Zij was de enige dochter van Peter van de Pas en Francisca Bertens en daarmee enig erfgenaam van de zijde aan de familie Bertens. Er was namelijk voor ƒ2.344,66 aan bomen verkocht waarvan de opbrengst bij de familie Martens was binnengekomen maar waarin ook de familie Bertens voor de helft gerechtigd was. In de successieaangifte werd opgemerkt dat van deze vordering geen schriftelijke bewijzen aanwezig waren. In dat verband was wel een heel cryptische opmerking geplaatst: “Veroude zou niet onder ede verklaren dat het niet waar zou zijn dat hij geen vordering had op de boedel”. Uiteindelijk resteerde een nalatenschap met een waarde van ƒ46.049,- voor de familie Martens. In 1910, dus een jaar voordat J.C. Martens als pastoor in Balgoij werd benoemd, werden de onverdeelde boedels uit elkaar gedaan. Eerst werd de boedel Bertens-Martens uit elkaar gedaan. Embertus Veroude, als enig erfgenaam van Johannes Bertens, kreeg een verhuurde boerderij in Berkel in den Brem toebedeeld. Een verhuurd huis bestaande uit twee huizen in het dorp Berkel werd verkocht aan Martinus Brekelmans. Pastoor Martens kreeg een boerderij in de Mortel genaamd “de Nachtegaal” toebedeeld (tegenwoordig Mortel 4). Die boerderij is na 1832 in de Mortel gebouwd, de grond was vanouds van de familie Burgmans. Een paar dagen later, op 17 juli 1910 werd door de erven Bertens-Martens een boerderij in d’n Biezenmortel en een burgerhuis op Brabantshoek verkocht. De burgerwoning werd gekocht door Lambertus Bertens. De koper van de boerderij met ruim 11 hectare grond was de familie Bertens. Het zal gaan om de boerderij die tegenwoordig aan de Winkelsestraat 8 staat. Volgens het kadaster moet deze omstreeks 1867 gebouwd zijn. De boerderij zal een oude boerderij aan de overzijde van de weg vervangen hebben. Tenslotte deelden J.C. Martens en zijn broer Wilhelmus op 2 september 1910 de resterende onroerende goederen. Toen nog kapelaan Martens kreeg een boerderij op ’t Winkel in Biezenmortel, terwijl zijn broer Willeke een

boerderij in d'n Winkelsen hoek kreeg (Winkelsestraat 31). Deze boerderij werd in 1913 verkocht aan Piet van de Tillaert. Verder kreeg hij de ouderlijke boerderij op 't Endeke toebedeeld waar hij in 1899 was ingetrouwd. Deze boerderij, tegenwoordig Groenstraat 129, is volgens een gevelsteen in 1869 gebouwd. Willeke Martens, bijgenaamd Willeke Petere droeg de boerderij op 't Endeke later over aan zijn nicht Anneke Burgmans gehuwd met Jan van den Bijgaart. Willeke zelf verhuisde naar een kleinere boerenwoning, tegenwoordig Groenstraat 32. Dit pand is later aangekocht door notaris Huenges en verbouwd tot notarispand. Willeke en zijn vrouw Wilhelmina van Mensvoort hadden geen kinderen, de naaste familie was die van zijn vrouw.

Pastoor Martens en Willeke Petere; weldoeners voor de kerk

Conclusie van dit verhaal is dat pastoor Martens inderdaad over een flink vermogen kon beschikken. Hij stamde af van de meest welgestelde boerenfamilies uit Udenhout en Biezenmortel die ook nogal wat rijke vrijgezelle suikerooms en –tantes of kinderloze echtparen hadden voortgebracht. Net voor hij tot pastoor werd benoemd waren er enkele grote nalatenschappen opengevallen waarin hij kon meedelen en die te gelde gemaakt konden worden. Bovendien was het toen ook al wel duidelijk dat het huwelijk van zijn enige broer kinderloos zou blijven. Het bidprentje van Willeke Martens maakt melding van zijn goede daden voor de kerken van Udenhout, de priesters van het bisdom en van de Missie Congregaties. Wellicht heeft pastoor Martens de conclusie getrokken dat zijn kapitaal, bij gebrek aan naaste familie, in Balgoij ook goed besteed zou zijn.

Hoofdstuk 9

AUTEUR KAPUCIJN PATER FABIANUS VAN DE VEN

Wim Maarse

Sociaal bewogen kapucijn

Onder de kloosternaam Pater Fabianus is de Udenhouter Wilhelmus Adrianus van de Ven bekend geworden. Hij was de zoon van Theodorus van de Ven en Maria Versteijnen. Hij werd in Udenhout geboren op 5 april 1881. Op 16-jarige leeftijd trad hij in bij de Kapucijnen en werd in 1904 priester gewijd. Na zijn wijding woonde hij een aantal jaren in Grave-Velp, waar hij het gewone assistentiewerk verrichtte. Hij werd ingezet bij de parochies in de omgeving om er te assisteren.

Pater Fabianus stelde zich van meet af aan progressief sociaal op. Dat werd hem niet helemaal in dank afgenomen. Voor katholieken waren socialisten en communisten gevaarlijke lieden. Om zijn progressieve sociale gerichtheid werd hij in 1913 verplaatst naar Amsterdam met de opdracht de pastorale zorg voor de vele katholieke Brabantse en Limburgse arbeiders in de hoofdstad. De vervreemding van de kerk nam bij deze “immigranten” ontstellende afmetingen aan en de gelederen van de socialisten werden vooral versterkt door deze categorie katholieken.
Hij was in zijn Amsterdamse tijd (1913-1927) onder andere adviseur van vele vakorganisaties, was belast met de dagelijkse leiding van het "Centraal zielkundig kantoor voor de beroepskeuze der arbeiders in Amsterdam” en hij werkte mee aan het weekblad “De Bazuin”.

Vanwege een zware ziekte werd hij in 1927 overgeplaatst naar het klooster in IJmuiden. In 1930 werd hij overste van een nieuw gebouwd klooster in Nijmegen en later van een klooster in Rotterdam in de wijk Charlois. Sinds 1938 woonde pater Fabianus in Tilburg, waar hij was belast met de pastorale zorg voor de werklozen in Midden-Brabant. Pater Fabianus was een gevierd spreker, vooral voor arbeiders en middenstanders. Hij gaf retraites en kon geweldig preken. Hij genoot ervan als hij in een parochie mocht assisteren om een langdurig zieke pastoor te vervangen. Hij overleed op 27 januari 1965 en werd in Tilburg begraven.

De Udenhoutse Kapucijn Fabianus heeft door zijn geschriften zeker een bijdrage geleverd aan wat wij nu “Het Rijke Roomse Leven” noemen.

Kerkboeken

Pater Fabianus verwierf bekendheid in katholiek Nederland door uitgave en herhaalde herdrukken van zijn 4 kerkboeken:

- “Kerkboek voor het katholieke meisje”
- “Handboekje van de katholieke man”
- “Kerkboek voor de katholieke vrouw en moeder” en
- “Kerkboek voor de katholieke jongeman”.

De boekjes ademen de sfeer van het Rijke Roomse leven van het begin van de vorige eeuw. Het “Kerkboek voor het katholieke meisje” heeft hij pas geschreven tussen 1940 en 1945. *De korte beschouwingen, voor in het boekje, wijzen op deugden en plichten die voor onze meisjes allerbelangrijkst zijn en beslissen over hun geluk in de rijpingsjaren, in de verkering en bij de keuze van hun levensstaat*. Ongeveer een derde deel van het boekje gaat over geloof en moraal onder de veelzeggende titels: “In blijde ernst”, “In keurige eenvoud”, “In vlijtige arbeid”, “In vroom gebed”, “In heilige reinheid”, “In nette verkering” en “In rotsvast vertrouwen”.

Een passage uit hoofdstuk 1 “In blijde ernst”:
Sport is nuttig en ontspanning noodzakelijk, maar men kan overdrijven. Het doel ervan is de geest verfrissen en de spieren te sterken. Spel is afleiding na verrichte arbeid en voorbereiding op nieuwe arbeid. Men ontspant zich om zich beter te kunnen inspannen. Als spel en sport doel worden, schieten ze hun doel voorbij. Dan maken ze fatterig en voos en schaden de arbeid.
Een passage uit hoofdstuk 2 “In keurige eenvoud”:
De verderfelijke mode van de vrouwenkleding zagen wij eens ergens betiteld als het “leven in balcostuum”. En men had er voor sommige maanden van het jaar bij kunnen zeggen: “het leven in badcostuum”. Met die woorden is de mode niet onaardig gekenschetst en zeer juist veroordeeld.

Sint-Antonius van Padua
Bij de geschriften van pater Fabianus moet zeker vermeld worden zijn “Sint-Antonius van Padua, levensschets, noveen, gebeden en godvruchtige oefeningen ter ere van de grote Wonderdoener”. Uitgegeven bij G. Mosmans in Den Bosch in 1948. In 1956 werd in de periodieke uitgavenserie van het Geert Grote Genootschap als no. 690 gepubliceerd “Over de verstrooidheid en Dorheid bij het Gebed”.
Passage uit het tweede hoofdstuk “Oorzaak en bron van al die moeilijkheden”: *Naar oorzaak en bron van al die moeilijkheden bij ons gebed hoeven wij niet lang en ook niet ver te zoeken. Zij liggen althans voor het grootste deel, in ons of vlak bij ons.*
En dan worden 6 oorzaken genoemd en uitvoerig behandeld met voorbeelden

- *Allereerst onze arbeid.*
- *Een tweede bron van verstrooidheid hebben wij in lichamelijk lijden en ziekte.*
- *De derde oorzaak: de duivel*
- *De vierde oorzaak is God zelf*
- *De vijfde oorzaak ligt in de verhevenheid van het gebed zelf.*
- *De zesde oorzaak ligt in de laksheid, traagheid, onverschilligheid, aardsgezindheid, uitgestortheid, ongodsdienstigheid of nog erger.*

Schoon Brabantse pastoors
Over de periode dat pater Fabianus in Grave-Velp woonde en vaak assisteerde in omliggende parochies schreef hij later zijn herinneringen op, die gepubliceerd zijn onder de titel “Schoon Brabantse Pastoors”. De verhalen verschenen in de Sint-Jansklokken in september en oktober 1949 en zijn in 1950 gebundeld met illustraties van Frans Mandos. Een hoofdstuk uit zijn boek is opgenomen in hoofdstuk 10 “Pastoor Martinus Verhoeven”. Pater Fabianus schreef zijn herinneringen onder het pseudoniem Pater Ignotus.

Hoofdstuk 10

PASTOOR MARTINUS VERHOEVEN

Geboren op 14 maart 1852 als zoon van wethouder Engelbertus Verhoeven en Adriana Verhoeven. Priester gewijd in 1878 en achtereenvolgens assistent te Oploo (1879), kapelaan te Zeelst (1883), kapelaan te Beek en Donk (1891), pastoor te Overloon (1898) en pastoor te De Mortel (1904). Overleden op 27 januari 1927.
Pastoor Verhoeven steunde gedurende zijn leven en bij zijn dood zijn beide parochies financieel ten zeerste. Hij was in Overloon medeoprichter van de plaatselijke afdeling van de N.C.B. Pastoor Verhoeven hield, in elk geval in Overloon, een boek bij, waarin hij de mededelingen van de zondag noteerde. Een paar voorbeelden:
Zondag 6 januari 1901:
Na den middag om half 3 Vespers. Vandaag zal de schaal rondgaan voor de Afrikaansche Missie en zullen de zelitricen den Sint-Pieterspenning komen ophalen. Dinsdag zullen de kerkmeesters de roggepachten komen ophalen. A.s. zondag zal in beide Missen de opdracht der Algemeene H. Familie hernieuwd worden.
Zondag 27 januari 1901:
Na den middag om half 2 katechismus, om half 3 Lof, daarna H.Familie voor de vrouwen, waaronder de kruisweg zal gebeden worden voor Anna Maria de Groot. Zaterdag is het de feestdag van O.L. Vrouw Lichtmis, te vieren als zondag. Als dan zullen vóór de Hoogmis de kaarsen gewijd worden en zullen wij vrijdag vóór en na de H.Missen als ook na den middag van 4 tot 5 uur bereid zijn biecht te hooren. Als dan ook moeten de kinderen te biechten komen, die hunne 1e, 2e en 3e H.Communie gedaan hebben.
In 1904 overleed in De Mortel de in Loon op Zand geboren pastoor Kobus Vermeer tijdens een receptie bij de burgemeester van Gemert. De bisschop vroeg pastoor Verhoeven om naar De Mortel te verhuizen. Daar wachtte een zware taak, omdat men halfweg was met de bouw van een nieuwe kerk. De rijke Martinus Verhoeven besteedde veel van zijn familievermogen aan de inrichting van de kerk van De Mortel. Naast zijn werk in De Mortel was Martinus Verhoeven ook curator aan de Latijnse school van Gemert. De verhalen vertellen dat pastoor Verhoeven vaak in de tuin was te vinden, in zijn overall en op klompen. Hij overleed in De Mortel in 1927.

Uit “Schoon Brabantse pastoors”
Pater Ignotus, pseudoniem voor pater Fabianus van de Ven
(Uitgegeven in 1950)

Martinus Verhoeven, geboren te Udenhout in 1852, pastoor van De Mortel (Gemert) reken ik ook tot de schoon pastoors. Gij ziet, mijn helden en favorieten zaten allemaal op kleine plaatsjes. Dat moest natuurlijk wel, want alleen naar kleine plaatsjes werd ik gestuurd en stadsarbeid werd me niet toevertrouwd. Slechts één van de parochies, waar ik nogal eens kwam, had een kapelaan. Dat was Ravenstein en daar waren er wel twee. Gij merkt ook aanstonds, dat mijn oversten mij zorgzaam hielden in de omstreken van Velp en tot die omstreken moet ik noodgedwongen mijn memoires beperken, gelijk ik dat ook doe tot het eerste triënnium van mijn assistentieleven 1907-1910. Want toen werd ik verplaatst en ging ik in Brabant wonen. Naar De Mortel, dat was wel de grootste apostolische reis die ik had te maken en die maakte ik nogal dikwijls, want de pastoor daar was mijn heerneef en De Mortel – zo dachten pater Accursius en zijn opvolger – was ook nog al niet zo bijzonder groot.

Pastoor Verhoeven heeft van 1898 tot 1904 in Overloon gewerkt. De financiële toestand van de parochie was in die tijd niet rooskleurig en had behoefte aan sanering. En hij is in die jaren gesaneerd. Ik weet het uit de beste bron, dat de pastoor met zijn eigen geld grond

heeft aangekocht en die heeft laten bewerken en bebossen en daarmee een bronnetje heeft aangeboord, waaruit het kerkbestuur van tijd tot tijd kon putten.

Op 27 december 1903 stierf de pastoor van De Mortel, Jacques Vermeer. Hij was ook een Udenhoutse van geboorte, maar daar heette hij Kobus Vermeer. Hij was plotseling doodgebleven op een felicitatie bij de burgemeester van Gemert. Zijn dood gaf een hele consternatie in de parochie en de slag was zwaarder, omdat pastoor Vermeer bezig was met de bouw van een nieuwe kerk. De fundamenten ervan waren juist gemetseld. De bisschop van Den Bosch, Monseigneur Wilhelmus van de Ven, zat met het geval ook lelijk in de maag. Wie zou de kerk af gaan bouwen? Monseigneur schreef een briefje aan de pastoor van Overloon en verzocht hem eens op het bisdom te komen. “De schrik sloeg me om de benen”, vertelde de pastoor later, want hij was nog nooit bij de bisschop ontboden. Maar hij was zich gelukkig niet bewust, dat hij heel erg had misdaan. De bisschop ontving de pastoor buitengewoon hartelijk en zette helemaal niet het gezicht van iemand, die een standje gaat uitdelen. “Tinus”, zei hij, “wa is me da daor een panne in De Mortel”. “Ja, monseigneur, dat is nog al erg. Zo ineens dood op een visite en buiten de pastorij”. “Ja”, zei de bisschop, “Estote parati, weest bereid”. Kobus zal ’s mèrgens in zijne preek ook wel nie gedocht hebben, dat ie er ’s aovonds nie meer zou zijn. Mar vur den afbouw van de kerk is ’t ook heel erg. Ik weet nie, wie ik er vur benoemen moet”. “Ik zou er ook zo direkt niemand vur kunnen noemen of vinden”, zei de pastoor. “Noemen of vinden, zegt ge, mar da’s een groot verschil. Noemen kan ik er wel enen, da’s gemakkelijk genoeg, mar ik weet nie, of ik hem er ook vur vinden kan”. “Dan mar proberen, monseigneur. Proberen is ’t naste. Zoekt en gij zult vinden”. “Nou dan probeer ik het subiet en dan noem ik jou”. “Dan zoekte nogal nie wijd, monseigneur, en dan zoekte ook nie hoog”. “Mar toch hoog genog en ik heb er ook zat over nagedocht en vur gebid. Wa denkte, zou ‘k nou vinden?”. “Nou, monseigneur, as gij denkt, da ik da kan, dan wil ik het genog eens proberen, maar ik ben er toch wel een beetje bang van”. “Bang…? Ik niks en dan za’k mar denken da’k ben geslaagd. Ik benoem oe bij dezen as pastoor van De Mortel en geef oe eervol ontslag vur Overloon. En dan motte vanmiddag bij mij blijve éte, want ik kan nie zegge, hoe blij da ge me hebt gemaokt”.
“Tinus” bouwde de kerk af volgens de goedgekeurde plannen, hij kleedde ze later inwendig mooi aan volgens eigen plannen onder voorlichting van de architect.

Pastoor Verhoeven was enig kind. Zijn moeder stierf vroeg en hij heeft ze nooit gekend. Zijn vader, de wethouder van Udenhout, werd zeer oud en leefde een halve eeuw als weduwnaar. De laatste tien jaren was hij stijf van reumatiek en zeer hulpbehoevend. Maar hij had een puike huishoudster en verzorgster in Mie van de Voort. Op de avond van vaders begrafenis zei de pastoor tegen Mie: “Mie, vader hee oe niks nagelaote, maar wel heeft ie honderd keer tegen me gezee: “Tinus, zurgt toch, da ge Mieë goed bedenkt”. Ik ha gedocht u … zoveul gulden te geven. Hier … ik weet ook niet of ’t genog is. Nou zullen ze van alle kaanten wel vraogen: wa hadde van de pastoor gehad? Dan heb ik niet gère dat ge de som nuumt. Wel kunde gerust aon iederendeen zeggen of ’t oe mee- of tegen is gevallen. Da is oew recht en dan hoefde me nie te spaoren, mar de som moste aon niemand zegge”. Mie is van alle kanten met de vraag bestormd en antwoordde aan “iederenteen”: “’t Is me zat meegevallen, buiten alle verwachting meegevallen”, maar de juiste som kreeg niemand er uit.

Voor zijn eigen dienstboden Sien en Piet van Dijk liet de pastoor bij zijn dood zoveel achter, dat de beide gezusters daarvan 20 jaar lang in Tilburg mooi en onbekommerd hebben geleefd, zelfs in de dure oorlogsjaren. De pastoor was de socialistische minister Drees een kwart eeuw voor met een ruime voorziening voor de oude dag.

De pastoor had in zijn kleine parochie niet heel veel werk, maar hij beoefende op voorbeeldige wijze het apostolaat van het gebed. Elke morgen, zomer en winter, was hij om half zes, uiterlijk kwart voor 6 in de kerk, het kon zo koud zijn als het wilde. “Aander

mensen", zei hij, "motten toch ook vruug in de kaaw". Daar bad hij zijn morgengebed, deed er dagelijks de kruisweg en hield er geruime tijd meditatie. Na de H.-Mis gaf hij een klein uurtje godsdienstonderricht, waarvoor de kinderen, als het koud was, in zijn huiskamer kwamen bij de kachel. "Vur mij was die kaaw ni zo erg. Wij zijn er op gekleed en gevuud, mar vur kender is 't in de kerk veuls te koud. Dan haolt het niks uit ook nie. En dan na de katechismus ben ik klaor vur heel den daag. Alleen nog mijn brevier….". Toch haalde hij de meditaties van Petit en Chaignon nog al eens voor de dag en met teksten daaruit schermde hij voortdurend.

Zolang de pastoor nog te bouwen had aan zijn kerk had hij vanzelf zijn bezigheden, praat en afleiding. "Maar toen de kerk klaor was, ha'k niks meer te doen". Verenigingen en vergaderingen had hij niet, want boeren en arbeiders waren aangesloten bij de organisaties van Gemert. Geleidelijk aan begon de nieuwe kerk van binnen er al mooi uit te zien, maar gebrandschilderde ramen in het priesterkoor ontbraken nog. De herder meende, dat de parochianen daartoe konden en dienden bij te dragen. Met nieuwjaar hield hij hun dat voor als een eretaak van allen. Hij stelde voor dat zelatricen wekelijks of maandelijks een bijdrage zouden ophalen en voegde er bij: "wat jullie dan samen hebben gegeven op 't eind van het jaar, dat geef ik ook". Dat plan was aardig, maar niet oorspronkelijk. Hij had het overgenomen van pastoor Louis van den Bosch in Denekamp, die ook een Udenhoutse van geboorte was. De zelatrices gingen ijverig rond, de mensen gaven gul en met plezier. Op 1 januari gaf de pastoor een verslag van de opbrengst en zei: "Beminde gelovigen, ik prijs uw ijver. Ge hebt het me zuur gemaakt, maar ik geef er het mijne bij. We schieten al goed in de richting, maar we zijn er nog niet. Ik stel voor: nog een keer op dezelfde manier. Wat jullie geeft, dat geef ik ook". De kerkgangers keken elkaar eens aan en glimlachten. Na de dienst zeiden de boeren tot elkaar: "We motten het 'm potdome deez jaar nog eens veel zoerder maoken en eens kijken wie da het langste volhoudt". Het volgend jaar werd weer een haarfijn verslag uitgebracht: Dierbare parochianen, ik leg mijne gave weer bij de uwen en dan zijn we over de benodigde som heen. Maar dat is nie erg. In onze nieuwe kerk hoort de oude preekstoel toch ook nie thuis. We moeten er enen hebben, die bij de kerk past. Ik stel dus voor: alle goei dingen in drieën, Jullie geeft nog 'n keer, maar (en hij verhief zijn stem) mij wordt het te zuur, ik doe nie meer mee". Hilariteit, knipoogjes en lachen in de kerk. Na de H.-Mis uitbundig gelach en gepraat: "Da heet ie er daor efkes goed afgebrocht". Maar ramen en preekstoel kwamen er en zijn een sieraad voor de kerk en ze zijn een sieraad voor de offervaardige gevers.

Op een keer kwam ik in De Mortel op 16 januari voor het patroonsfeest en het octaaf van Sint-Antonius abt. De pastoor ontving me met de uitroep: "Groot nieuws, ik heb hier werkstaoking gehad". "Werkstaking", vroeg ik. "Ja de misdienaars hebben gestaokt. Ik geef die jongens mee nieuwjaor altij iets. 't Schijnt, da'k elk jaor aon ieder 'n riksdaolder gaaf, da weet ik zelf nie meer. Mar dees jaor gaaf ik ze na de eerste mis ielk ene gulden. Ik zaag wel, dat ze vreemd opkeken, mar ik ha nergens geen erg in. Mar vur de leste mis kwamen ze nie en bleven bij het hek van de kerk staon drentelen. Aanders waren ze altij op tijd en ik liet ze roepen. Mar nee hoor, ze kwamen nie. Ze konden het vur ene gulden nie langer doen en net as overal, de patroon mos het loodje lijen en bijdokken. Daarmee was de staoking opgeheven en zonder rancunemaotregels marcheert alles weer goed".

Over arbeidsloon en staking gesproken: In 1915 of 1916 moest een van onze paters de pastoor gaan vervangen tijdens een retraite. De pater had op straat wel eens staan praten met voerlieden, die dag aan dag meterhout haalden diep in de Peel. Met halve vrachten werd het hout naar de harde weg gereden en daar afgeladen. Eindelijk werd de kar zo vol mogelijk geladen en naar de trein gebracht. Die arbeid duurde van 's morgen 4 of 5 uur tot half in de nacht. "Dan verdienen jullie natuurlijk ongeveer een dubbel loon", meende de pater. "Nee, nee paoter, geen spraok van. Bij onzen baos is enen daag enen daag en is een loon een loon. Soms motten we met pèèrd en kar vrachten rijen naor Venraay en Venlo en

maoken we daogen van 20 uren, mar geen cent meer loon". De pater vond dat onbillijk en onrechtvaardig en zei: "Da kan er nie mee deur. Het is in strijd met elk begrip van rechtvaardig loon en in strijd ook met de waardigheid van de mens". Die taal werd door de voerlui uitgebuit en overal verder verteld. Het eerste wat de pastoor bij zijn thuiskomst te horen kreeg was: "Zo praotte dieë paoter". "Ik heur het al", zei de pastoor, "we hebben genen bruinen mar enen rooien paoter gehad. Hij maokt hier mar socialisten en kan voort wegblijve, als is ie honderd keer mijnen heernèèf". Doch onder vier ogen en onder geestelijken sprak hij heel anders. "Ik ben toch blij, dat het eens gezee is, want het kan er zo nie mee deur".

In de straten van Gemert werd de pastoor eens aangesproken door een jonge man: "Pastoor, kende me nog? Ik ben die en die en heb in Zeelst nog katechismus van oe gehad". "Kijk, kijk en hoe maokte 't, jongen?". "Goed pastoor. Ik zij getrouwd en heb drie kiendjes. Mar nou is ergistren mijn pèèrd zo mar ineens doodgevallen in de kar". "Da's erg en hadde al ene nuuwe?". "Nee, ik weet er wel ene staon en enen goeie. Ze vraogen 'm 300 gulden. Ik zal 'm wel vur 'n tientje minder krijge, mar ik durf nie te bieën, want ik hè geen geld". "Die motte kope, man, ik schiet het geld wel veur. Kopt 'm mar gaauw en kom me eens vertellen wat ie hee gekost". Drie dagen later was de man op de pastorie. "'k Heb 'm gekocht pastoor, vur 289 gulden. Mèrgen wordt ie geleverd". "Dan bofte man, want ik had 'm zo bij mijn eigen al aonvèèrd vur 300 gulden. Hier hedde 300 gulden en nou maag niemes daor iets van weten dan alleen oew vrouw". En hij vroeg er bij: "Oew pèèrd is oew halve kostwinning en oew kostwinning is oew half gezin. We laoten vur 300 gulden toch zeker een mooi gezin nie zinken".

Tijdens mijn assistentie onder het octaaf van Sint-Theunis kwam dokter Timmers uit Beek en Donk eens op de pastorie. "Pastoor, met die zieke daar en daar wil het maar nie. Ik kan de maag nie aan 't werken krijgen. We moesten het eens proberen met een fles goeie, ouwe wijn". "Dan begrijp ik al wel, da ik ze zal meugen leveren en da's goed, het zal gebeuren". In de namiddag na het lof en het vereren van de relikwie van Sint-Theunis zou hij zelf ze gaan bezorgen en hij zei tegen me: "Loop efkes mee". Hij daalde af in zijn kelder en bracht een zeer fijne, oude fles mee in de ene hand en in de andere een fles champagne. "As ouwe wijn goed is, zal champagne nie verkeerd zijn, mar nog veul beter en daor wordt vur minder dingen wel eens champagne geschonken". De twee flessen bleven om een of andere reden een half uurtje op de schoorsteenmantel staan bij de warme kachel. Toen stopte de pastoor ze beide onder zijn dikke winterjas en wij op stap, de weg op in de richting Bakel. Tien meter voor ons liep een oud mannetje op zijn klompjes hijgend voort. Twee vrachtauto's van de dekenfabrikant De Wit in Helmond reden ons al aanstonds tegemoet en achter ons aan kwam een luxe wagen aangetoeterd. Wij opzij. Ik tot aan de berm van de weg, de pastoor half in de sloot. Alles liep zonder ongelukken af en alle drie kwamen we weer op de weg en nu bij elkaar, bekomen van de schrik. "Mijnheer pastoor", zei de ouwe man, "da Morteltje, da Morteltje, da is toch wa veraanderd". "Ja", zei de pastoor, "'t is verdikke oppassen en uitkijken". "Wezenlijk waor, mijnheer pastoor, ge kent den Mortel mee zijn fietsen en zijn auto's en zijn witte bloeskes nie meer terug. Klein Amsterdam, compleet waor, klein Amsterdam". Met ons drieën sukkelden wij nu langzaam een eindje verder tot onze weg linksaf sloeg, een zandweg op en de bossen in. Opeens hoorden we iets en de pastoor schrok danig. Door de warmte was de champagne aan het werken gegaan. De stop hield het goed, maar de fles was gebarsten en het kostbare vocht stroomde weg. "Hier drink, drink", riep de pastoor, maar meteen dronk hijzelf al en verslikte zich deerlijk. Benauwd en hoestend slingert hij de fles weg tussen twee struiken en zei half verstaanbaar: "Hier, jullie hebt nog nooit champagne gehad, zuipt nou mar". Toen hij was uitgehoest, waren zijn eerste woorden: "We gaon naor huis, een aander fles haolen. Als gij die dan alleen weg woudt brengen, maar vurzichtig en in een valiesje. Geen twee flessen kapot". Het gebeurde zoals de pastoor verlangde. Hij leerde mij hoe ik de fles moest ontkurken en ik speelde het klaar, doch ook weer niet zonder ongelukken. Het voornaamste van de hele geschiedenis was

echter, dat de maag van de zieke op de champagne en de wijn aan het werken ging. Van geen enkel fles wijn heeft de pastoor ooit zoveel plezier beleefd: “Heernèèf”, zei hij, “de zieke wordt goed beter en gij viert oew naomdag vandaog. Op de zieke en op jou vatten wij vandaog saomen ook een half fleske champagne”.

Herhaaldelijk en bij allerlei gelegenheden zei de pastoor: “Ik zij mar enen ouwerwetse en kan met de nuwerwetse heren zo nie meer mee”. Doch als eenmaal ook voor de pastoors de echte en enig goede maatstaf zal worden aangelegd en de laatsten de eersten zullen blijken en de eersten de laatsten zullen zijn, dan bestaat er grote kans, dat de engelen op de oordeelsdag tegen een of andere nuwerwetse zullen zeggen: “Opzij een beetje, maak plaats voor deze, daar komt het ouwerwets pastoorken van De Mortel aan”.

Uit “100 jaar parochiekerk Sint-Antonius Abt De Mortel 1904-2004”
Archiefgroep De Mortel

Van pastoor Martinus Verhoeven wordt het volgende verhaal verteld:
Er was in De Mortel een jongen, Harrieke geheten. Het was in 1913. De jongen werd door zijn moeder op pad gestuurd om een kruikske melk te gaan halen op de melkfabriek. Vol goede moed ging de jongen te voet naar de melkfabriek en liet het kruikske vullen met melk. En vol goede moed ging de jongen weer huiswaarts, in de Smagt. Maar wat doet zo’n jongen? Het kruikske wordt zwaar en dan stop je even. Je komt andere jongens tegen en je speelt en stoeit samen wat. En na een tijdje krijgt Harrieke dorst en besluit een slokje te nemen uit zijn kruikske. Deksel eraf en drinken, maar… o nee, Lieve Heer, de melk was veranderd in gewoon water. Harrieke barstte in huilen uit, tranen met tuiten. Plots, als geroepen, stond daar pastoor Verhoeven, die zei: “Maar, m’n beste jongen, wat scheelt eraan?”. Harrieke vertelt zijn verhaal en benadrukt dat hij best van zijn vader en moeder een slokje had mogen drinken. Maar hij mag natuurlijk nooit en te nimmer met een kruikske water thuis aan komen, absoluut niet. Pastoor Verhoeven had wel eens voor hetere vuren gestaan. Hij sprak: “Harrieke, mijn zoon, gelooft ge in wonderen?”. Harrieke, een pienter manneke, zei: “Jawel, mijnheer pastoor. Maar toch wil ik de wonderen eerst liever zien en dan geloven”. Mijnheer pastoor pakte zijn wandelstok en liet hem in het kruikske zakken. En onder het prevelen van een gebedje, begon hij in ’t kruikske te roeren. En Harrieke ziet met eigen ogen hoe het water weer in mooie melk veranderde. Het wonder is geschied. De pastoor wandelt door. En de jongen, die zet het op een lopen, snel naar huis en hij riep voortdurend “Een wonder! Een wonder!”.

Hoofdstuk 11

FRATER LAURENTI VERHOEVEN

Laurenti Verhoeven is geboren op 16 mei 1933, zoon van Adrianus Verhoeven en Johanna Schapendonk, in het klooster gegaan in 1950 en de eeuwige geloften gedaan in 1954. Na enkele jaren in Tilburg te hebben gewerkt in de ziekenzorg vertrok frater Laurenti in 1960 naar de missie van Suriname. Hij kwam te werken op het Kennedy-internaat voor gehoorgestoorde jongens in Paramaribo, eerst als groepsleider en later als verantwoordelijke voor de nazorg van de gehoorgestoorde leerlingen. Frater Laurenti werkte vooral aan de integratie van gehoorgestoorden in de samenleving. Hij maakte daarbij gebruik van de sport (Special Olympic Committee), deed mee aan de bevordering van de gebarentaal als communicatiemiddel, hielp de Vereniging Gehoorgestoorden Saamhorig te ontwikkelen en vocht voor een goede baan in de samenleving voor “zijn” jongeren. In 1992 ging hij weliswaar met pensioen, maar hij bleef zich wijden aan de zorg voor verdere integratie van zijn oud-leerlingen. In 1993 is frater Laurenti benoemd tot econoom van de communiteit in Paramaribo. In 1999 is hij bij gelegenheid van de 23^{e} verjaardag van de Republiek Suriname onderscheiden tot Ridder in de Orde van de Gele Ster. Hij ontving de onderscheiding uit handen van president Jules Wijdenbosch.

Frater Laurenti vertelde ons zijn verhaal:

Lagere schooltijd
Ik ben geboren op 16 mei 1933 te Udenhout, Kreitenmolenstraat 203. We waren thuis met zes kinderen, vier jongens en twee meisjes, waarvan ik de derde was in de rij. We groeiden op in de boerderij, die mijn ouders samen hadden opgezet, die later door mijn jongste broer is overgenomen en die inmiddels plaats heeft moeten maken voor uitbreiding van het industrieterrein nabij de rotonde. Boerderij en grond is allemaal verdwenen. We leerden al vroeg om thuis mee aan te pakken, zowel buiten op de boerderij als binnen. Ik heb blijkbaar een feeling gehad en aanleg om binnen mee te helpen. Dit ook wel, omdat mijn moeder een paar keer ernstig ziek was en ik als derde (mijn zusjes waren veel jonger) dan binnen moest helpen. We leerden voor het eten zorgen, de was doen en huishoudelijk werk. Ik moest zelfs enkele keren van school thuisblijven om binnen het werk te doen. Van tijd tot tijd heb ik ook nog op de boerderij meegeholpen. Toentertijd hadden we thuis nog geen elektriciteit en waterleiding. Dat kwam pas na de oorlog. We kregen thuis een godsdienstige opvoeding: ’s zondags tweemaal naar de H.-Mis en ’s middags naar het lof, voor en na het eten samen bidden, ’s avonds als het kon het rozenhoedje gezamenlijk bidden en elke dag morgen- en avondgebed. Voor die tijd vonden wij dat allemaal heel gewoon en was het geen probleem. De periode van de lagere school is wat onregelmatig verlopen, ook al vanwege de oorlog. Ik kwam nogal in contact met de fraters: ik hielp bij verhuizingen van fraterhuis en school en we brachten hen eten van de boerderij. Na de oorlog moest ik een inhaalslag doen in de zogenaamde achtste klas. Ook toen verrichtte ik regelmatig karweitjes bij en voor de fraters, zoals kolen verplaatsen, boeken kaften voor de school, kasten op orde brengen etc.

Frater
Het is uit die tijd dat ik nogal contact had met frater Arnold en ik te kennen gaf dat ik broeder wilde worden. In mijn ogen waren broeders in die tijd mensen die in het klooster allerlei werkzaamheden voor anderen verrichtten. Thuis was ook al eens gezegd, en ook in mijn omgeving, van: jij zou later een goede broeder kunnen worden, jij kan alles. Door tussenkomst van frater Arnold, die ook met mijn ouders in gesprek kwam en mij thuis opzocht, en in overleg met mijn ouders werden er afspraken gemaakt in Tilburg bij de fraters. Met mijn ouders naar Tilburg voor een kennismaking op de kweekschool. Frater Arnold had al voorbereidend werk gedaan bij de directeur daar. Ik wilde wel frater worden,

maar geen onderwijzer. Toentertijd kon men ook frater worden “van de bezigheid”, zoals men dat noemde, dus een vak leren op een van de bedrijven die de fraters hadden: de drukkerij, de bakkerij, de kleermakerij of de schoonmakerij. Tijdens het kennismakingsbezoek werd ook een bezoekje gebracht aan de binderij van de drukkerij. Het voorstel om daar te gaan werken, als het zover was, stond mij wel aan. Concrete afspraken werden er nog niet gemaakt, die zouden later komen. Begin 1947 was het zover. Ik zou na de paasvakantie van 1947 op de kweekschool mogen komen en dan dagopleiding gaan volgen op de binderij. Het zouden drie jaren worden van regelmaat, tucht, leer- en werkdiscipline en godsdienstige vorming, afgewisseld met sport en ontspanning. Met de gebruikelijke vakanties mochten we naar huis, maar kregen wel de nodige instructies en raadgevingen mee. Een leerrijke en mooie tijd is het geweest met veel goede herinneringen. Na de grote vakantie in 1949 werden we door de kweekschooldirectie bij de algemeen overste van de fraters voorgedragen om het postulaat te mogen beginnen. Dit is de voorbereidingstijd en proeftijd voor het noviciaat. We waren toen met vijf jongens, daar de anderen van de cursus in augustus het noviciaat waren begonnen. Je moest namelijk 16½ jaar oud zijn om ingekleed te worden bij het begin van het noviciaat. Bij de professie zouden we weer aansluiten bij de groep, die een half jaar voor ons het noviciaat was begonnen. Tijdens het noviciaat werden we enkele uren op de voor- en namiddag te werk gesteld op het moederhuiscomplex in huishoudelijke bezigheden zoals vaatwassen, zalen vegen, toiletten schoonmaken etc. In het noviciaat kregen we onderricht en vorming in het gebedsleven, de leefregel, ascese en godsdienstige praktijken. Het noviciaatjaar is een proeftijd. Je wordt gevormd tot frater. De opleiding in de verschillende bedrijven, die vanuit de kweekschool gevolgd werden, stoppen bij je intrede en het was afwachten of je na je noviciaatsjaar daar mee door mocht gaan. Kiezen en zelf willen was er toen niet meer bij. Er werd voor en over jou gekozen en beslist. Mijn eerste tijdelijke professie deed ik 19 maart 1951 en zou dat jaarlijks hernieuwen tot aan mijn eeuwige verbintenis in augustus 1954. In deze periode werden we aspiranten genoemd. Bij de eerste tijdelijke professie kreeg je het kruis aan een koord (het fraterskruis) omgehangen. We verbleven weer in een aparte afdeling, die aspirantaat werd genoemd. In het eerste jaar daarvan heb ik huishoudelijk werk gedaan in het aspirantaatsgebouw. Daarna kwam ik te werken in de eigen ziekenzaal van het moederhuis met een capaciteit van twaalf bedden, waar permanent zieken lagen, met name zieke fraters die niet in het ziekenhuis hoefden te blijven. Ik kreeg privé-les in zieken- en bejaardenverpleging van een oudere frater, die verpleegkundige was. Op 15 augustus 1954 deed ik mijn professie en kwam te wonen in het moederhuis. Ik bleef mijn werk op de ziekenafdeling voortzetten en maakte in de loop der jaren promotie. In 1957 werd ik hoofd van de ziekenafdeling, maar dat was van korte duur. In 1958 kreeg ik opdracht om kinderbescherming te gaan studeren in Breda en volgde overplaatsing naar het voogdij-internaat Huize Nazareth in Tilburg. Na twee jaar studie heb ik mijn diploma’s Kinderbescherming A en Creatieve handvaardigheden behaald, twee certificaten die nodig waren om te mogen werken op het internaat.

Suriname

In maart 1960 moest ik persoonlijk bij de algemeen overste komen. Hij vroeg me of ik bereid was om naar Suriname te gaan en daar te gaan werken als groepsleider op een jongensinternaat. Die vraag overrompelde me wel enigszins, daar het een volkomen onbekend gebied voor mij was. Ik wees het niet direct af. Ik had de toestemming nodig van mijn ouders, anders ging het niet door. Diezelfde dag ben ik naar mijn ouders gegaan om hen de vraag voor te leggen. Evenals ik waren ook zij verrast met deze vraag. Na enig overleg en beraad stemden zij beide toe en gaven zij hun toestemming dat ik mijn roeping kon volgen, zoals ook de andere kinderen mochten kiezen. Met die boodschap ben ik teruggegaan naar de algemeen overste en vanaf toen mocht het in de congregatie bekend worden, dat ik naar de missie zou gaan. De verdere voorbereiding en afhandeling lag in handen van de missieprocurator van toen. De vertrekdatum werd vastgesteld op 27 augustus 1960. Voorafgaand aan die datum kreeg ik een maand vakantie/verlof om bij

familie door te brengen en afscheid te nemen en verdere voorbereidingen te treffen voor vertrek. Op 27 augustus ’s morgens na de eucharistieviering volgden nog de gebruikelijke reisgebeden en de zending. Ik moest daarvoor plaatsnemen in het priesterkoor. Het was een geladen en emotionele gebeurtenis in het bijzijn van vele fraters en novicen, die daar woonachtig waren. Om 3 uur ’s middags vertrokken we van Schiphol om via Zürich de volgende dag ’s morgens om 11 uur lokale tijd in Suriname te arriveren. Na een rit van een uur met de auto, kwam ik aan in het fraterhuis Boniface (H.-Alfonsus), waar ik 25 jaar zou wonen. De eerste 14 jaar heb ik er gewerkt op het kostschoolinternaat, als groepsleider. De eerste dag na aankomst werd ik er al geïntroduceerd en kon ik met mijn werkzaamheden aanvangen. Ik heb veertien jaren met voldoening en enthousiasme gewerkt voor de jeugd van toen, voor hun opvoeding en vorming, zodat ze later wat konden worden in de maatschappij. Het laatste jaar, 1973/1974, stond ik er alleen voor met een twintigtal jongelui die allen zouden afstuderen. Daarna zou het internaat voorgoed worden gesloten.

Doven en slechthorenden

Vanaf 1973 kwam op mij de vraag af, wat er nadien zou gebeuren met het gebouwencomplex en met mij persoonlijk. Ik kreeg toen het aanbod om groepsleider te worden op de Kennedystichting. Dat was een school met internaat voor dove en slechthorende jongens en meisjes. Hier moesten de jongens tot hun 18 jaar naar school en er was op het internaat behoefte aan een groepsleider voor die grotere jongens. Ik zag een kans, waarvan ik altijd had gedroomd: te mogen werken voor gehandicapten of zieken. Ik had wel geen speciale opleiding voor dit werk genoten, maar mijn ervaring als groepsleider op een internaat was al heel wat. Na een proeftijd van drie maanden ben ik in oktober 1974 begonnen met twaalf jongens in de leeftijd van 12 tot 15 jaar. In januari 1975 kreeg ik een vaste aanstelling. We betrokken het complex, wat voorheen het jongensinternaat was geweest. Veel activiteiten hebben we ontplooid om de jongens voor te bereiden voor de maatschappij. In 1980 begonnen om een nieuw internaat voor jongens en meisjes van de grond te krijgen, gefinancierd uit de ontwikkelingspot van Nederland. Het kon in 1984 in gebruik worden genomen. Dan komt het moment dat de jaren beginnen te tellen en je een stap terug moet zetten. Stoppen ermee en overdragen. In mei 1993 zou ik 60 jaar worden en dus besloot ik om begin schooljaar 1992/1993 mijn ontslag te nemen, na 18 jaar als groepsleider te hebben gewerkt op het internaat van de Kennedystichting. Sinds 1987 was ik al bezig geweest om op bescheiden schaal wat te doen voor de oud-leerlingen van de Kennedystichting. De groep werd steeds groter en bij niemand of nergens konden zij terecht voor hulp en begeleiding. Na mijn ontslag als groepsleider in 1992 bood ik het bestuur aan om die zorg vrijwillig op me te nemen. Ik richtte een vereniging van oud-leerlingen op, met in het bestuur niet alleen mensen, die ook hadden gewerkt of nog werkten met doven en slechthorenden, maar ook enkele oud-leerlingen erbij. Tot op de dag van heden bestaat deze vereniging nog steeds en voorziet in een grote behoefte. Enkele taken daarbij zijn: werk zoeken, begeleiding op de werkplek, contacten onderhouden met de werkgevers en bijeenkomsten organiseren zowel educatief als recreatief.

Vrijwilligerswerk

Naast dit vrijwilligerswerk heb ik ook nog zitting in drie besturen of commissies. Ten eerste: sinds 1980 bestuurslid van het Special Olympic Commitee van Suriname, ter bevordering van sport onder verstandelijk gehandicapten. Ten tweede: bestuurslid van de Stichting Jeugd Opvang Suriname. Ten derde: lid van de Commissie Gehandicaptenvoetbal Suriname, die een voetbalcompetitie voor verstandelijk gehandicapten organiseert. Al met al volop in beweging en actief bezig om een bijdrage te leveren in de Surinaamse Kerk en de Surinaamse maatschappij.

Momenteel zijn we nog met vier fraters in Suriname woonachtig en actief aanwezig. We hopen dit nog enkele jaren te kunnen doen. Na ruim honderd jaren, dat de fraters hier in Suriname hebben gewerkt in onderwijs en opvoeding van de jeugd, zal toch eens het doek vallen. Alleen wanneer is onbekend.

Hoofdstuk 12

GENERALE OVERSTE FRATER WIM VERSCHUREN

Wim Maarse

Van 1969 tot 1990 heeft Udenhouter Wim Verschuren een prominente rol gespeeld bij de Congregatie Mater Misericordiae, de fraters van Tilburg.

Opgegroeid aan de Slimstraat

Wilhelmus Johannes Gerardus Verschuren is de jongste zoon van Johannes Antonius Verschuren en Joanna Maria van Diessen. Zij hadden een boerderij aan de Slimstraat. Wim werd geboren op 20 december 1933 en diezelfde dag nog gedoopt in de Lambertuskerk. Als 16-jarige trad hij in hij bij de fraters van Tilburg, na 6 jaar lagere school (St.-Petrusschool in Udenhout), 3 jaar mulo (internaat van de fraters) en 2 jaar kweekschool (ook bij de fraters). De rest van de opleiding aan de kweekschool volgde hij als frater, die in 1951 zijn eenjarige geloften aflegde. Zijn “eeuwige professie” deed hij op 15 augustus 1955. In datzelfde jaar slaagde hij voor de hoofdakte en was al aangesteld als onderwijzer aan de lagere school aan de Zuid-Willemsvaart in Den Bosch. Deze eerste baan werd gevolgd door een benoeming op een school voor buitengewoon onderwijs, de school voor slechtzienden en blinden in Grave. Hij werkte daar 3 jaar, werd overgeplaatst naar Tilburg en vrijgesteld voor de studies gymnasium en pedagogiek. Na de gymnasiumtijd op de Rooi Pannen, toen het kleinseminarie van de Mill-Hillcongregatie, ging frater Verschuren in 1961 in Nijmegen Nederlandse taal- en letterkunde studeren aan de Nijmeegse universiteit. Hij werd daarvoor overgeplaatst naar het klooster in Cuijk. Als eerste van zijn jaar deed hij kandidaatsexamen in 1965 en 3 jaar later zijn doctoraalexamen, onder andere met een scriptie over de Vlaamse auteur Maurice Roelants.

Geroepen om te besturen

Veel lessen Nederlands heeft de jonge doctorandus niet gegeven, want de congregatie had hem snel nodig als bestuurder. Op 8 januari 1969 werd hij benoemd tot lid van het provinciaal bestuur Nederland, in 1970 volgde de benoeming tot vicaris van de provinciaal. In 1976 volgde de keuze tot vicaris-generaal en zijn werkplek werd het generalaat aan de Gasthuisring in Tilburg. In 1978 volgde hij de generale overste op. In 1984 werd hij herkozen. Op 12 april 1990 kreeg hij ontslag, dat wil zeggen: hij kon niet voor een volgende termijn gekozen worden. “De generaal wordt weer soldaat”, luidde de kop boven een krantenartikel. Wim ging wonen in de Schiphollaan, in de voormalige pastorie en daar had de communiteit de naam “Elim” (even stilstaan) gekozen.

De generale overste visiteert regelmatig alle regio’s. Zo reisde Wim Verschuren geregeld naar Indonesië, Brazilië, Zuid Afrika en naar Kenya om, zoals hij zelf zegt:”Nabij te zijn bij onze mensen. Ik heb het altijd boeiend gevonden om met mensen op te trekken, verder te komen”. In de periode, dat Wim Verschuren de congregatie leidde, verkeerde de kerk en verkeerden veel gelovigen in een identiteitscrisis. Veel fraters traden uit en er was, zeker in Nederland, een neiging om af te bouwen. Door uitdieping van hun spiritualiteit is de lijn van afbouw omgebogen naar een van opbouw. In de regio’s buiten Nederland groeit de congregatie nog steeds.

De Beweging van Barmhartigheid

In 1987 nodigt het generaal bestuur van de fraters de diverse communiteiten uit om in eigen kring na te denken over de toekomst onder het motto “een stap verder…”. Dan ontstaat een nieuwe communiteit die de aandacht gaat richten op de vorming van met name jonge mensen op het terrein van geloven en christen zijn, de Elimgroep. Met mensen van buiten de congregatie proberen de fraters een programma te ontwikkelen en zo’n programma komt

er, zeer gevarieerd, maar steeds vanuit de gedachte barmhartigheid en gastvrijheid. Het halfjaarlijkse programmaboekje getuigt daar van. Bij zijn gouden kloosterfeest in 2000 schreef hij: “In de loop van mijn leven is veel aan spirituele bagage uit mijn rugzak verdwenen, barmhartigheid is vrijwel als enige leeftocht overgebleven. Barmhartige liefde heeft ook richting en inspiratie gegeven aan mijn werk voor en vanuit onze congregatie.”
In 1998 plaatste de congregatie opvallende advertenties om nieuwe leden te werven. Die oproepen werden ondersteund door tv-uitzendingen, waarbij nieuwe mogelijkheden werden getoond om de klassieke werken van barmhartigheid te beoefenen. Wim Verschuren in een interview: “Wat ons boeit, is dat we een beweging van barmhartigheid willen zijn die een nieuw perspectief biedt in een tijd van egoïsme, materialisme, individualisering, haat en nijd, oorlog en vernietiging. Ons eerste appel is: Wordt frater van Tilburg, sluit je aan bij onze levengevende gemeenschap. Ons tweede appel is: Mensen met een hart: kom in de beweging.”

Een nieuwe uitdaging kreeg Wim Verschuren, toen zijn opvolger Harrie van Geene hem vroeg een nieuwe communiteit te starten op het terrein van Huize Steenwijk en om het voormalige kloosterbejaardenoord om te bouwen tot een conferentieoord: “Zin”, een centrum voor spiritualiteit en werk. “Het is ons uiteindelijk gelukt ziel en zakelijkheid te combineren in Zin in Werk. Door zingeving te vinden in je werk, krijg je er ook weer zin in. Bedrijven en instellingen sturen hun medewerkers naar het klooster voor workshops en retraites waarin bezinning en ontmoeting centraal staan. Daar is een enorme behoefte aan.

“Wat mij drijft”, zegt frater Wim Verschuren, “is de Beweging van Barmhartigheid, een spirituele lekenbeweging. Barmhartigheid krijgt handen en voeten in hoe je met elkaar en met de zwakkeren in de samenleving omgaat. Er is momenteel zoveel gaande. De wereld heeft barmhartigheid broodnodig. Ons Motto: *Zien, bewogen worden, bewegen*.”

Colofon

Schrijversteam Heemcentrum ‘t Schoor
Dit boek is tot stand gekomen door het enthousiasme van de auteurs, allen amateurs, die in dit boek een uitdaging hebben gevonden. De leden van het schrijversteam van Heemcentrum ’t Schoor Udenhout – Biezenmortel zijn Luud de Brouwer, Lia Clement – Verhoeven, Jan Denissen, Kees van Kempen, André van der Lee, Joost van der Loo, Wim Maarse, Piet Naalden en Annie van Roessel – Kolen.

Hartelijk dank
Bij het samenstellen van dit boek hebben we geweldig veel medewerking mogen ontvangen, met name van:

Broeder Jos van den Aker, Benedictijner abdij Slangenburg
Broeder Ambrosius, Kapucijnen
Broeder Armand, Scheppersinstituut
Zuster Mieke van Assche, Convent van Bethlehem
Soeur Assunta, secretaris generaal Karmelitessen
Bert van Asten, Udenhout
Broeder Koen van Balkom, Teteringen
Zuster Wilhelmina van Balkom, Nuland
Zuster Lioba Bastiaanse, Franciscanessen van de H.-Elisabeth
H. van Bavel, archivaris Abdij van Berne
Nellie Beelen, secretariaat Maristen
Zuster Switbertha Beerendonk, Nuland
Jan Beerens, Haaren
Soeur Guntraud Bense, algemeen secretaris Zusters Goddelijke Voorzienigheid
Broeder Bernardus, Abdij van Koningshoeven
Kees van den Bersselaar, Udenhout
Zuster Beate Bertens, Eindhoven
Frank Bertens, Udenhout
Pastor Chr. van Beurden, Den Dungen
Bob Bodaar, orde der Augustijnen
Zuster Joanna Bogers, Zusters Penitenten van de Eenheid
Broeder Polycarpus Bos, administratie Broeders van de H.-Joseph
Pastor Jos van den Bosch, Sint-Oedenrode
Jan van Boxtel, voorzitter Parochie Alem
Arie Braak, Missionarissen van Mill Hill
J. van Brakel, archivaris Sociëteit Afrikaanse Missiën
Zuster Mechtild Brand, secretaresse Norbertinessenabdij Catharinadal Oosterhout
Toon Brekelmans, Missionaris van de H.-Familie
Broeder Vincentius Bressers, Broeders van de Christelijke Scholen
Diaken P. Broeders, Esch
Broeders van Saint Louis, Oudenbosch
Pastoor B. van Bronkhorst, Hedel
P. Bronneberg, orde der Theatijnen
Mevrouw Brouwers – Beerens, Breda
Zuster Cherubina Burgmans, Kleine zuster van de Heilige Joseph
W. Cartens, Missionarissen Oblaten van Maria
Arnold Castro, Assumptionisten
Marian Claeren, provinciaal secretariaat Montfortanen
Zuster Confidens, Cenakel Utrecht
Eric Corsius, Redemptoristen
Broeder Chrétien Custers, provinciaal secretaris Passionisten

Jo Dedier, archivaris Missionarissen van Scheut
Zuster Denaegel, Franciscanessen Missionarissen van Maria
E. van Deutekom, archivaris Bisdom ’s-Hertogenbosch
Koos van Doornmalen, streekarchief Bommelerwaard
Martien van Eijk, secretaris Kruisheren
Familie Elands – Van Oene, Udenhout
Zuster Johanne Fiddelaers, Zusters van de Voorzieningheid, Maastricht
Zuster Veronie Franken, Dochters van Maria en Jozef
Annie Freijse – Van Beurden, Oisterwijk
Zuster Emma Frickel, Zusters van Bramhartigheid
Pastoor Joep van Gaalen, pastoor van Ravenstein e.a.
Broeder Marc Gallant, Trappisten Achelse Kluis
Frater Caspar Geertman, Tilburg
Zuster Trudy Godefrooij, Dominicanessen van Bethanië
Zuster Edith van den Goorbergh, kloosters Federatie van de H.-Clara
Victor Groetelaars, Lazaristen
Drs. T. van de Gulik, Nederlands Carmelitaans Instituut
Zuster Antonius Gussenhoven, Heythuysen
Zuster Rosalie Hagdorn, Dominicanessen van de H.-Familie
Zuster Angeline Hanegraaf, Missiezusters Franciscanessen
Arthur Hanselman, Stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening
Zuster Van Hecke, secretariaat Zusters van Liefde van de Heilige Vincentius, Brussel
Frater Jan Heerkens, Fraters van Tilburg
Rita van der Heijden, St.-Jozefoord Nuland
J. van Heijst, secretaris Minderbroeders Franciscanen
Zuster Hermana, archivaris Franciscanessen van Mariadal Roosendaal
Louis Hermans, provinciaal secretaris Vlaanderen Paters van de H.H.-Harten
Piet Hoevenaars, Eindhoven parochie Woensel
Ad Hoozemans, Diessen
Broeder Michael Horni, Broeders van Huijbergen
G.J. Hulsegge, Brabants Historisch Informatie Centrum Veghel
Zuster Gabriël van der Hulst, Benedictinessen
Frans van Iersel, Oisterwijk
Jan en Joke van Iersel – Robben, Udenhout
Zuster Isabella, Franciscanessen van Veghel
Zuster Agnita Jans. Franciscanessen van Breda
Zuster Henrica Jans, archivaris Zusters Goddelijke Voorzienigheid
Herman Janssens, archivaris Norbertijnenabdij Averbode
Albert de Jong, Tilburg
Pastoor Jo de Jong, Boxtel
Joke de Jong, Udenhout
Zuster Odrada de Jong, Nuland
Ton de Jong, “Op de kleintjes steeds gelet”
Zuster Elisia Jonkers, Nuland
Pastor Hans Joosen, Hooge Zwaluwe
Zuster Theonée Jorna, Franciscanessen van Oirschot
P.G.Jossa, Missionarissen Oblaten van Maria
Jeff Kemps, Udenhout
Zuster Remigia Kenis, Zusters van Liefde van de Heilige Vincentius
Zuster Maria Ketelaars, Karmelites
Luc de Kezel, Broeders van Liefde
Broeder Gerard van der Kist, Broeders De La Salle
Zuster Victima de Klijn, archivaris Franciscanessen van Etten
Jozef Konings, Redemptoristen

Christa van Kuijk – Van de Ven, Udenhout
Zuster Leonie van Laarhoven, Sociëteit Jezus, Maria en Jozef
Zuster Adriana de Laat, Schijndel
Nettie van de Langenberg, parochie Esch
Jan Leenders, provinciaal archivaris Salesianen van Don Bosco
Mevrouw Van Leest, Lage Zwaluwe
Zuster Jose van der Leeuw, archief Kleine Zusters H.-Joseph Heerlen
P. van Leeuwen, communiteit Catharinenberg Oisterwijk
Zuster Ancilla Leijten, archivaris Franciscanessen van Dongen
Marc Lindeijer, provinciaal archivaris Jezuïten
Joost van der Loo, Udenhout
Josien van Loy, administratief medewerkster parochie Zeeland
H. van Luijk – van Veen, Congregatie van de H.-Catharina van de Zusters Dominicanessen, Voorschoten
Zuster Monique Luykx, Franciscanessen van Etten
Harrie Maas, Den Dungen
Jan Maas, Eindhoven parochie Woensel
Broeder Amatus Meurders, Congregatie O.L.V. van Zeven Smarten
Zuster Mirjam, Priorij Emmaus
Zuster Alix van de Molengraft, Zusters van Liefde
Zuster Godelieve Moonen, Eindhoven
Zuster Teresita Munsters, Zusters van het H.-Hart Rosmalen
Broeder Evaristus Mutsaers, Geldrop
Broeder J.N. Nederstigt, provinciaal overste Broeders van Barmhartigheid
Zuster Imaria Niessen, Missiezusters Dienaressen van de H.-Geest
Zuster Clara Agneta Notermans, Zusters Arme Kind Jezus
R. van Nuland, Den Dungen
Mevrouw Oerlemans – Van Breugel, Udenhout
Zuster Michële van Ommen, missiezusters Dienaressen van de H.-Geest
Willy Oost, algemeen secretaris van de Missionarissen van Scheut
Zuster Ancilla den Ouden, Meijel
Pastoor Fr. Ouwens, Wanrooij
Ad van de Pas, Udenhout
Wim Ramaekers, Augustijnen
Annie van Roessel – Kolen, Biezenmortel
Pastoor Van Roosmalen, Druten
Broeder Antoine Ruttenberg, secretaris Broeders O.L.V. van Lourdes
Zuster José van der Salm, provincialaat Dochters O.L.V. van het Heilig Hart
Frank Scheffers, Biezenmortel
P.Th. Scholtes, Minderbroeders Conventuelen
Pastoor Bart Schoonus, Helvoirt
Broeder Carloman Smit, archivaris Broeders Onbevlekte Ontvangenis Maria
Pater P. Souren, Missionarissen Oblaten van Maria
Pater Willem Spann, frater Andreas bureau Tilburg
Broeder Th. Sponselee, Broeders van Saint Louis Oudenbosch
Herman Stevens, Broeders van Scheppers
Zuster Arnoldina Strik, Zusters van Schijndel
J. Suijkerbuijk, regionaal historisch centrum Eindhoven
Zuster Clazina Tan, archief Zusters Onder de Bogen
Zuster Mirjam Teurlings, Tilburg
Zuster M. Tharsicia, provinciale secretaresse Franciscanessen Denekamp
Zuster Theodora, Dochters van Wijsheid
Henk Tolboom, Overloon
Zuster Lilian Turlings, archief Zusters van Liefde

Antoon van de Ven, Udenhout
Pater Fabianus van de Ven, “Schoon Brabantse pastoors”
F. Verhagen - Van de Ven, Nijmegen
Ferry Verhoeven, Geffen
Deken Frans Verhoeven, Eindhoven
Frater Laurenti Verhoeven, Paramaribo, Suriname
Zuster Felicia Verstraaten, Charitas Roosendaal
E. Verzandvoort, Rosmalen, fotocollectie parochie Den Dungen
Carol Vismans, Missionarissen van Afrika, Witte Paters
Zuster Bernardine Visser, Dominicanessen Voorschoten
F. van Vlijmen, Sociëteit van de Afrikaanse Missie
Zuster Materna Wehrens, generale overste Liefdezusters van het Kostbaar Bloed
Jan en Dori Weijtmans, Udenhout
P.J.A. Wenting, archivaris Dominicanen
Broeder Peter van de Wiel, Missionarissen van het Goddelijk Woord Steijl/Teteringen
A. Wierda - Van Bokhoven, Administratie Orde der Augustijnen
Zuster Antonie Willems, Roosendaal
Rianne Willems, Udenhout
Martin Wilson, Congregatie van de H.-Geest
Zuster Antoinette Winkelman, Missiezusters van Afrika, Witte Zusters
André Witlox, ‘s-Hertogenbosch
Zuster Guiseppe Witlox, Augustinessen van Sint-Monica
Mw. S. Wolffensperger, bestuurssecretaris Zusters van Julie Postel
J. Wouters, Paters van de H.H.-Harten
Ad van de Wouw, Udenhout

Fotomateriaal
De in dit boek opgenomen afbeeldingen zijn hoofdzakelijk afkomstig uit de persoonlijke collecties van Kees van den Bersselaar, Joost van der Loo en Annie van Roessel – Kolen. Jozef van Kempen maakte speciaal voor dit boek foto’s. Mede door oproepen in de Torenhaan en in De Wegwijzer en door correspondentie met kloosterarchieven hebben velen ons foto’s beschikbaar gesteld. Iedereen hartelijk dank. Mochten onbedoeld foto’s zijn opgenomen, waaraan ons onbekende rechten zijn verbonden, dan kan contact worden opgenomen met de uitgever.

Oplage
De oplage van het boek is 600 exemplaren.

Financiering
De uitgave van dit boek is mogelijk gemaakt door donaties van:
- RABO-bank de Leijstroom, hoofdsponsor Heemcentrum ’t Schoor;
- Parochie H.-Lambertus Udenhout
- Dorpsraad Udenhout
- Fraters O.L.V. Moeder van Barmhartigheid Tilburg
- Zusters van de Choorstraat, Dochters van Maria en Jozef
- Broeders Penitenten
- Zusters Franciscanessen van Oirschot
- Paters Kapucijnen
- Zusters Sociëteit van Jezus, Maria en Jozef
- Stichting De Vorselaar